

Till Riksdagsstyrelsen

Riksdagsstyrelsen beslutade den 11 juni 2003 att tillsätta en kommitté med uppdrag att se över lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter samt att lämna förslag till en ny moderniserad lag. Översynen skulle också omfatta förslag till motsvarande ändringar i lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet i de delar nationell ersättning utgår.

F.d. hovrättspresidenten Carl Axel Petri, f.d. generaldirektören Berit Rollén och landshövdingen Mats Svegfors förordnades samma dag till utredningskommitté med Carl Axel Petri som ordförande.

Riksdagsdirektören förordnade den 20 augusti 2003 kanslichefen i Statens pensionsverk Torkel Backlund, skattedirektören i Skatteverket Björne Sjökvist och enhetschefen i riksdagsförvaltningen Annalena Hanell Carpelan till sakkunniga biträden. Till expert förordnades kanslichefen i Medlingsinstitutet Per Dalén.

Sekreterare har varit hovrättsassessorn Helén Törnqvist. Biträdande sekreterare har under perioden augusti 2003–april 2004 varit jur.kand. Anna Aspegren, och under perioden augusti 2004–januari 2005 jur.kand. Cristina Eriksson Stephanson.

Kommittén, som påbörjade sitt arbete i september 2003, har antagit namnet Översynskommittén.

Kommittén får härmed överlämna sitt betänkande Ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter.

Uppdraget är härmed slutfört.

Stockholm den 31 januari 2005

Carl Axel Petri

Berit Rollén

Mats Svegfors

/Helén Törnqvist

Utredningar från riksdagsförvaltningen kan beställas från
Riksdagens tryckeriexpedition, 100 12 Stockholm
Fax 08-786 61 76
E-post: ordermottagningen@riksdagen.se

Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2005
ISSN 1651-6885
ISBN 91-85050-31-8

Innehållsförteckning

Till Riksdagsstyrelsen	1
Innehållsförteckning.....	3
Sammanfattning	6
Bakgrund.....	6
Uppdraget.....	6
Överväganden och förslag.....	7
Konsekvenser av förslagen.....	12
Förkortningar	13
Författningsförslag	14
1. Förslag till lag om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter	14
2. Förslag till lag om arvode m.m. till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet	28
3. Förslag till lag om ändring i 9 kap. 5 § riksdagsordningen	40
4. Förslag till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter.....	41
1 Inledning	42
1.1 Uppdraget.....	42
1.2 Kommitténs arbete	43
2 Bakgrund.....	44
2.1 Nuvarande bestämmelser	44
2.2 Utvecklingen av riksdagsledamöters arvode, pensioner och inkomstgaranti.....	44
2.3 Riksdagsledamöters ekonomiska situation.....	47
2.3.1 Inledning	47
2.3.2 Iakttagelser vid kartläggningen	47
2.4 Sveriges ledamöter i Europaparlamentet.....	48
3 Allmänt om uppdraget som riksdagsledamot	50
3.1 Allmänt.....	50
3.2 Kommitténs syn på uppdraget som riksdagsledamot	51
4 Ålderspension.....	52
4.1 Förmånsbestämd ålderspension.....	52
4.1.1 Allmänt.....	52
4.1.2 Nuvarande bestämmelser.....	52
4.1.3 Kommitténs överväganden.....	55
4.2 Avgiftsbestämd ålderspension.....	56
4.2.1 Nuvarande bestämmelser.....	56
4.2.2 Kommitténs överväganden.....	57
4.3 Tidsvillkor och åldersvillkor	59
4.3.1 Nuvarande bestämmelser.....	59
4.3.2 Kommitténs överväganden.....	60
4.4 Samordning med andra pensionssystem.....	61
4.4.1 Nuvarande bestämmelser.....	61

4.4.2 Samråd med Svenska Kommunförbundet och Landsstingsförbundet	62
4.4.3 Kommitténs överväganden	63
4.5 Ålderspensionsfribrev	63
4.5.1 Nuvarande bestämmelser	63
4.5.2 Kommitténs överväganden	65
4.6 Talmannen	68
4.6.1 Nuvarande bestämmelser	68
4.6.2 Kommitténs överväganden	68
5 Sjukpension	70
5.1 Nuvarande bestämmelser	70
5.2 Kommitténs överväganden	71
6 Efterlevandepension	72
6.1 Nuvarande bestämmelser	72
6.2 Kommitténs överväganden	74
7 Inkomstgaranti	75
7.1 Bakgrund	75
7.1.1 Nuvarande bestämmelser	76
7.1.2 Pensionssystem för statsråd m.fl. och kommunalt förtroendevalda	79
7.1.3 Parlamentariker i några andra länder	81
7.1.4 Beslutade inkomstgarantier	82
7.2 Kommitténs överväganden	84
7.2.1 Portalparagraf och jämningsregel	84
7.2.2 Garantiunderlaget	89
7.2.3 Tidsvillkor	91
7.2.4 Samordning med andra inkomster	92
7.2.5 Samordningsregler mellan olika huvudmän	94
8 Administrativ hantering av inkomstgaranti	95
8.1 Nuvarande bestämmelser	95
8.2 Handläggningen av inkomstgarantiärenden	96
8.3 Överförandet från riksdagsförvaltningen till SPV	97
8.4 Kommitténs överväganden	98
9 Särskilda ersättningar	99
9.1 Kostnadsersättning	99
9.1.1 Bakgrund	99
9.1.2 Nuvarande bestämmelser	100
9.1.3 Andra förtroendevalda och offentligt anställda	100
9.1.4 Kostnadsersättningen i praktiken	101
9.1.5 Andra länder	103
9.1.6 Kommitténs överväganden	104
9.2 Ersättning för logi	104
9.2.1 Bakgrund	104
9.2.2 Nuvarande bestämmelser	105
9.2.3 Förhållandena augusti 2004	105
9.2.4 Hyreshöjningar i förhållande till konsumentprisindex	106

9.2.5 Ersättningsystem i några andra parlament	107
9.2.6 Kommitténs överväganden	108
9.3 Övriga traktamenten	109
9.3.1 Nuvarande bestämmelser	109
9.3.2 Ersättning för faktisk logikostnad i vissa fall	110
9.3.3 Kommitténs överväganden	111
10 Ersättare	112
10.1 Nuvarande bestämmelser	112
10.2 Kompensation för förlorade semesterdagar	112
10.3 Kommitténs överväganden	113
11 Omprövningsregel och överklaganderegler	114
11.1 Bakgrund	114
11.2 Omprövning	114
11.2.1 Nuvarande bestämmelser	114
11.2.2 Kommitténs överväganden	117
11.3 Överklagande	118
11.3.1 Nuvarande bestämmelser	118
11.3.2 Kommitténs överväganden	120
12 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	122
12.1 Nuvarande bestämmelser	122
12.2 Kommitténs överväganden	123
13 Ledamöter i Europaparlamentet	125
13.1 Nuvarande bestämmelser	125
13.2 Kommitténs överväganden	126
14 Konsekvenser av förslagen	127
14.1 Kostnader m.m.	127
14.2 Övrigt	130
15 Författningskommentar	131
15.1 Förslaget till lag om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter	131
15.2 Förslaget till lag om arvode m.m. till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet	155
15.3 Förslaget till lag om ändring i 9 kap. 5 § riksdagsordningen	173
15.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter	173
<i>Bilaga 1</i>	
Kommittédirektiv	174
Bakgrund	174
Uppdraget	175
Modernisering av ersättningslagen	175
Arbetets genomförande och tidplan	187
<i>Bilaga 2</i>	
Riksdagsledamöternas ekonomiska situation	189
1 Inledning	189
2 Kommitténs kartläggning	189

Sammanfattning

Bakgrund

I detta betänkande presenterar vi i Översynskommittén våra överväganden och förslag till delvis nya ekonomiska villkor för riksdagsledamöterna och de svenska ledamöterna i Europaparlamentet.

Kommitténs uppdrag har varit att göra en generell översyn och modernisering av nuvarande bestämmelser samt att behandla vissa särskilt angivna områden. Det har stått oss fritt att ta upp även andra frågor.

Nuvarande bestämmelser om riksdagsledamöternas ekonomiska villkor finns i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (ersättningslagen). I lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet (företrädarlagen) finns motsvarande bestämmelser för ledamöterna i Europaparlamentet, i den mån nationell ersättning utgår.

Ersättningslagen trädde i kraft den 1 juli 1994 och har därefter ändrats vid ett flertal tillfällen utan en övergripande samordning. För statligt anställda har ett nytt pensionsavtal, PA 03, trätt i kraft från årsskiftet 2003. Riksdagsledamöternas nuvarande pensionsregler är anpassade till det tidigare statliga avtalet, PA-91.

Uppdraget

Kommittén har enligt direktiven (dnr 799-5587-02/03, bilaga 1) haft i uppdrag att genomföra en översyn av ersättningslagen och företrädarlagen och lämna förslag till en ny och moderniserad lag. I uppdraget har också ingått att behandla vissa särskilt angivna områden. Bland annat följande frågeställningar har kommittén haft att ta ställning till.

- Att lämna förslag till materiellt reviderade bestämmelser för ledamöternas egenpensionsförmåner, inkomstgarantier och efterlevandeförmåner med utgångspunkt i det nya pensionsavtalet för statligt anställda (PA 03).
- Att utvärdera systemet med en generell kostnadsersättning samt att ta fram alternativ till den nuvarande nivån eller utformningen av denna.
- Att analysera vilken reglering som skall gälla för de kostnader som ledamöterna i dag finansierar via kostnadsersättningen.
- Att följa upp och ta ställning till om det finns anledning att revidera ersättningen för logikostnad i Stockholm (nattractamente).
- Att utreda om ersättningslagen bör innehålla omprövningsregler till nackdel för enskild.

Överväganden och förslag

Allmänna överväganden och utgångspunkter

Riksdagsuppdraget är ett mycket viktigt samhällsuppdrag. Som framgår ovan skiljer sig ledamöternas situation på flera sätt från andra uppdrag i samhället. Det är därför svårt att jämföra en ledamots arbetsuppgifter och arbetsförhållanden med någon annan yrkesgrupps. Uppdraget är till sin natur osäkert eftersom det omprövas vid val till riksdagen.

Även om andra drivkrafter än de materiella förmånerna är styrande för en politiskt förtroendevald, anser vi att det är av stor betydelse att arbetsförhållandena och de ekonomiska villkoren i riksdagen gör det rimligt för alla oavsett bakgrund och levnadsförhållanden att bli riksdagsledamot. Grundtanken i våra förslag är att likartade villkor skall gälla för ledamöterna i riksdagen och i Europaparlamentet som i samhället i övrigt så långt det är möjligt och praktiskt låter sig göras. Riksdagsledamöternas situation är emellertid så speciell och innehåller sådana särdrag att det motiverar att deras villkor i vissa avseenden avviker från de principer som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden.

Ålderspension

Ett av de områden som enligt direktiven skall behandlas särskilt är ledamöternas egenpensionsförmåner, dvs. ålderspension, egenlivränta och sjukpension. Vår uppgift har varit att föreslå materiellt reviderade bestämmelser med utgångspunkt i det nya statliga tjänstepensionsavtalet, PA 03, som gäller från och med år 2003.

För att uppnå en hel förmånsbestämd ålderspension gäller enligt många tjänstepensionssystem på den svenska arbetsmarknaden att man skall ha förvärvsarbetat i 30 år. Så är också reglerna för statstjänstemän, statsråd och högre statliga chefstjänstemän. Tanken är att man skall se till den totala livsinkomsten utan att samordna pensionsinkomsterna. Vi anser det rimligt att motsvarande intjänandetid skall gälla även för riksdagsledamöter och föreslår därför att det skall krävas 30, i stället för som idag 12, uppdragsår i riksdagen för en hel förmånsbestämd ålderspension.

De krav som idag gäller på sex års uppdragstid och en åldersgräns om 50 år för rätt till ålderspension bör slopas. Det finns inte längre skäl till någon sådan åldersgräns och kvalifikationstid för rätt till ålderspension eftersom vi anser att all uppdragstid i form av hela uppdragsår fram till den föreslagna pensionsåldern 65 år skall vara pensionsgrundande.

Förmånsbestämd ålderspension bör kunna tjänas in under hela uppdragstiden fram till dess att ledamoten fyller 65 år. Vi anser att det är rimligt att alla, oavsett ålder, i detta avseende behandlas lika. Däremot bör möjligheten att tjäna in en ålderspension efter fyllda 65 år tas bort, i likhet med bestämmelserna i PA 03. Vi föreslår därför en pensionsålder på 65 år.

Vårt förslag innebär vidare att ålderspensionen för ledamöterna även i fortsättningen skall vara förmånsbestämd. Enligt det allmänna pensionssystemet och enligt PA 03 är en del av ålderspensionen avgiftsbestämd. Vi har inga principiella skäl mot att införa en avgiftsbestämd ålderspension även för ledamöterna, men vi har inte funnit någon lämplig lösning på hur avgifterna skulle kunna förvaltas. Skälet till detta är att det blir för dyrt och administrativt ohanterligt att skapa en ordning för ett så litet kollektiv som riksdagsledamöterna utgör.

Liksom för arbetstagare inom staten bör det samtidigt bli möjligt för riksdagsledamöter med uppskjutet uttag av ålderspensionen. En avgående ledamot som önskar fortsätta förvärsarbete efter pensionsåldern skall ha möjlighet att vänta med att ta ut sin riksdagspension.

Ålderspensionsfribrev

Den ledamot som avgår före 65 års ålder kan ha tjänat in rätten till en egenlivränta. För en sådan fordras att man tjänstgjort i riksdagen i minst tre sammanhängande år och inte har rätt till ålderspension. För hel egenlivränta krävs 30 uppdragsår. Egenlivräntan värdesäkras först året innan den börjar betalas ut.

För att anpassa dessa regler till bestämmelserna i PA 03 föreslår vi ett ålderspensionsfribrev som beräknas i huvudsak på samma sätt som den föreslagna förmånsbestämda ålderspensionen för ledamöterna. Liksom egenlivräntan beräknas tidsfaktorn på 30 uppdragsår. För ledamöter som inte fyllt 35 år när de började tjänstgöra i riksdagen, krävs i stället det antal år som kvarstår fram till pensionsåldern. Det innebär att för en ledamot som är 20 år när han eller hon börjar i riksdagen beräknas fribrevsvärdet på 45 år (65–20 år). Fribrevsbeloppet bör vidare värdesäkras varje år.

Sjukpension

En ledamot som inte kan fullgöra sitt uppdrag i riksdagen på grund av sjukdom har enligt nuvarande bestämmelser rätt till sjukpension. I linje med tjänstepensionavtalet PA 03 föreslår vi att det införs en rätt till även tillfällig sjukpension i de fall en ledamot beviljats tidsbegränsad hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning. Tidsfaktorn som används vid beräkningen av sjukpension bör slopas för att överensstämma med reglerna i PA 03.

Efterlevandeförmåner

Efterlevandepensionen föreslås bli tidsbegränsad och ha den omfattning som den har enligt reglerna i PA 03. Det innebär att efterlevande till en avliden ledamot kan erhålla pension under sex år fr.o.m. månaden efter dödsfallet. I dag betalas efterlevandepension ut i fem år och, i vissa fall, kompletterande efterlevandepension livsvarigt. Däremot blir pensionen högre under de år den

betalas ut jämfört med dagens belopp. Rätten till kompletterande efterlevandepension skall i linje med detta slopas.

Inkomstgaranti

För att få lämpliga personer att ställa sig till förfogande för riksdagsuppdraget anser vi det befogat med en ekonomisk trygghet för avgångna ledamöter under en omställningsperiod. Vi vill dock betona att det inte är fråga om en varaktig försörjning. I en portalparagraf vill vi därför fastslå att syftet med inkomstgarantin är att under en övergångsperiod trygga en ledamots ekonomi.

Med stöd av en föreslagen jämningsregel bör man i vissa situationer kunna reducera eller helt ta bort garantin. En ledamot eller garantitagare som dömts för sådant brott att han eller hon skilts, eller hade kunnat skiljas, från riksdagsuppdraget bör inte ha rätt till någon inkomstgaranti. Inte heller bör en garantitagare som arbetar åt annan utan att uppbära skäligen ersättning för detta kunna kringgå reglerna om minskning av garantibeloppet. I sådana situationer bör det finnas en möjlighet att helt eller delvis jämka garantin. Vidare anser vi att det kan finnas situationer där en garantitagares handlande uppenbarligen strider mot syftet med inkomstgarantin. Vi tänker oss bl.a. den situationen att någon underlåter att ta ett förvärvsarbete som står till buds och det inte finns skäl på grund av ålder eller vacklande hälsa att inte börja arbeta. I de fallen bör det också finnas en jämningsmöjlighet.

Frågan om jämkning skall enligt förslaget handläggas av en av riksdagsförvaltningen utsedd föredragande som i aktuella fall skall underställa riksdagsstyrelsen frågan för beslut. Ett sådant beslut får överklagas till Riksdagens överklagandenämnd.

Ett ytterligare förslag från vår sida är att inkomstgarantin i framtiden endast skall beräknas på grundval av ledamotsarvodet och inte som nu på grundval av även tilläggsarvoden och andra arvoden för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

Kostnadsersättning

Enligt direktiven skall riksdagsledamöternas generella kostnadsersättning behandlas särskilt. Vi har kommit fram till att det inte längre är motiverat med en generell kostnadsersättning, bl.a. av det skälet att riksdagen står för en stor del av de kostnader som ersättningen avser att täcka. Vi föreslår därför att riksdagsledamöternas kostnadsersättning avskaffas, liksom kostnadsersättningen till talmannen och vice talmännen. Flertalet av de kostnader som ledamöterna har i samband med uppdraget kan betalas av riksdagen eller kan dras av i inkomstdeklarationen. De kostnader som eventuellt kvarstår kan kompenseras genom en arvodeshöjning.

Ersättning för logi och övriga traktamenten

Enligt vår uppfattning är den särskilda ersättningen för en övernattningsbo-stad i Stockholm ett rättvist och kostnadseffektivt system. Ersättningen är begränsad till ett högsta belopp som fastställs av riksdagsförvaltningen, i dag 4 400 kr i månaden. Vi kan dock konstatera att den nuvarande ersättningen inte ger full kompensation för nära hälften av de ledamöter som har sådana boendekostnader. Vi föreslår därför att den maximala ersättningen anpassas till dagens hyror genom en höjning till 6 400 kr i månaden. Vi föreslår dess-utom att riksdagsförvaltningen överväger att i framtiden reglera ersättningsni-vån utifrån de faktiska hyreshöjningarna, i stället för som i dag med utveck-lingen av konsumentprisindex.

Vad gäller ledamöternas övriga traktamenten finns inget särskilt angivet i direktiven. Enligt vår uppfattning är reglerna om traktamenten svåra att till-lämpa såväl för ledamöterna som för handläggarna på riksdagsförvaltningen. Vi föreslår därför en övergripande översyn som syftar till en ökad grad av schablonisering.

Talmannen

Vi föreslår att de särskilda reglerna om talmanspension och kostnadsersätt-ning tas bort. Det innebär att de föreslagna bestämmelserna om ålderspension, ålderspensionsfribrev, inkomstgaranti och kostnadsersättning blir desamma för talmannen som för övriga ledamöter.

Semesterkompensation till ersättare

Vi har även haft i uppdrag att följa upp bestämmelserna kring ersättningen till korttidsersättarna. Korttidsersättare är den som under en begränsad tid ersätter en annan ledamot än talmannen, statsråd eller statssekreterare. Vi föreslår här ingen annan ändring än att riksdagsförvaltningen kan kompensera ersättare, alltså även ersättare för talman, statsråd eller statssekreterare, för de semes-terdagar som går förlorade hos den ordinarie arbetsgivaren till följd av ersät-tarens tjänstgöring i riksdagen. Kompensation bör dock endast vara möjlig om ersättaren tjänstgjort i riksdagen under en begränsad tid som är kortare än tolv månader. Överstiger tjänstgöringen ett år, eller flera, skall kompensation endast ges för den del av tjänstgöringen som inte uppgår till tolv månader.

Omprövningsregel och överklaganderegul

Vi har inte funnit ett behov av någon specialreglering som rör omprövning och överklagande av de beslut som fattas av riksdagsförvaltningen rörande ledamöternas ekonomiska förmåner. Den reglering som finns i dag i förvalt-ningslagen och enligt sedvanerätten är enligt vår uppfattning tillräcklig.

Däremot föreslår vi bestämmelser så att det av lagen framgår var och hur man överklagar beslut om ledamöternas ekonomiska förmåner.

Riksdagens överklagandenämnd prövar överklagade beslut enligt ersättningslagen och företrädarlagen. Nämnden består i dag av en ordförande som skall vara eller ha varit ordinarie domare och fyra andra ledamöter som är riksdagsledamöter. Vi anser att det kan ifrågasättas om nämnden uppfyller kraven på en opartisk och oavhängig domstol enligt artikel 6.1 i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna när den prövar vissa sakfrågor, t.ex. frågor om inkomstgaranti. Även bortsett från konventionskraven menar vi att det rent allmänt sett är mindre lämpligt med nuvarande utformning av nämnden då det kan förekomma ärenden som skall prövas där nämndens objektivitet kan bli omtvistad. Därför föreslår vi att sammansättningen av nämnden ändras på så sätt att de fyra ledamöter som skall vara riksdagsledamöter byts ut mot två ledamöter som inte är eller har varit riksdagsledamöter. Ordföranden bör även i fortsättningen vara eller ha varit ordinarie domare men får inte heller vara eller ha varit riksdagsledamot.

Övergångsbestämmelser

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2006, dvs. före nästa val till riksdagen. Vad gäller de nya reglerna om egenpensionsförmåner och efterlevandeförmåner föreslår vi att de skall omfatta endast de ledamöter som väljs in i riksdagen eller i Europaparlamentet efter det att bestämmelserna trätt i kraft. De som är ledamöter vid ikraftträdandet och som önskar omfattas av de nya bestämmelserna skall beredas tillfälle att inom en viss tid välja det.

Ett beslut om rätt till inkomstgaranti före ikraftträdandet bör gälla och utbetalas enligt äldre bestämmelser. För de som är ledamöter när de nya reglerna träder i kraft och som har rätt till inkomstgaranti efter avgången innebär övergångsbestämmelserna att de kommer att få inkomstgaranti enligt de nya reglerna.

Övriga ändringar bör gälla fr.o.m. den nya lagens ikraftträdande.

Sveriges ledamöter i Europaparlamentet

Slutligen föreslår vi att de ändringar som föreslagits beträffande riksdagsledamöterna även görs beträffande de nationella ersättningar som utgår till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet. Förslaget i denna del innebär vidare att ändringar görs så att det framgår att det inte längre är möjligt att samtidigt vara riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet samt att benämningen ”företrädare” byts ut mot ”ledamot”. Dessa ändringar bör likaså gälla fr.o.m. den 1 januari 2006.

Konsekvenser av förslagen

Det är inte möjligt att ta fram exakta siffror på de kostnader eller kostnadsminskningar som våra förslag kommer att medföra eftersom personuppsätt-

ningen i riksdagen varierar under och mellan mandatperioderna. Antalet inkomstgarantitagare och pensionärer förändras likaså för varje år. Vi har därför varit hänvisade till att göra en ungefärlig uppskattning av kostnaderna av förslagen.

Förslaget att ändra intjänandetiden för hel ålderspension från 12 till 30 uppdragsår innebär naturligtvis att riksdagens kostnader för ålderspension kommer att minska. Systemet med ålderspensionsfribrev som värdesäkras varje år kommer emellertid att medföra en fördyring. Sammantaget menar vi dock att riksdagens utgifter för ålderspension enligt våra beräkningar minskas.

När det gäller kostnaderna för sjukpension kommer de förmodligen att öka något enligt vårt förslag. Vi utgår från att det endast är marginellt. Föreslagna bestämmelser om efterlevandepension innebär att den pensionen blir kostsammare under den tid den betalas ut, men å andra sidan begränsas pensionen i tiden jämfört med nuvarande regler, vilket torde minska kostnaderna för riksdagen. Förslaget om att inkomstgarantin skall beräknas på endast grundarvodet, och att en jämningsmöjlighet införs, innebär även det minskade kostnader för riksdagen.

Övriga förslag tar i stort sett ut varandra eller har endast marginella ekonomiska effekter.

Enligt vår bedömning innebär förslagen en viss ökning av den administrativa hanteringen.

Förkortningar

bet.	betänkande
FiU	finansutskottet
FL	förvaltningslagen
FPBB	förhöjt prisbasbelopp
FSO	Försäkringsföreningen för det statliga området
IBB	inkomstbasbelopp
KPI	konsumentprisindex
KU	konstitutionsutskottet
NSA	Nämnden för statens avtalsförsäkringar
PBB	prisbasbelopp
PBF	Bestämmelser om pension och avgångsersättning för förtroendevalda
PPM	Premiepensionsmyndigheten
RF	regeringsformen
RFK	Riksdagens förvaltningskontor
RFS	riksdagens förvaltningsstyrelse
RO	riksdagsordningen
RS	riksdagsstyrelsen
rskr.	riksdagens skrivelse
SPV	Statens pensionsverk
TK	Talmanskonferensen

Författningsförslag

1. Förslag till lag om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § En riksdagsledamot har rätt till förmåner enligt denna lag. Om ledamoten har beviljats ledighet under minst en månad i följd, lämnas förmånerna för denna tid endast om skälet är offentligt uppdrag, sjukdom eller annat förhållande som omfattas av bestämmelserna om rätt till ledighet för arbetstagare hos riksdagen.

Förmånerna lämnas inte för den tid då en ledamot är statsråd eller statssekreterare.

För en ersättare gäller samma bestämmelser som för en ledamot, om inte annat sägs i denna lag.

2 § Bestämmelserna i 3–6 kap. och 13 kap. tillämpas från och med den dag då ledamoten tar plats i riksdagen till och med 30 dagar efter det att uppdraget att vara ledamot upphör. En ledamot har inte rätt till sådan ersättning för den tid då arvode på grund av uppdrag i Europaparlamentet betalas ut.

För den som ersätter en annan ledamot än talmannen eller ett statsråd eller en statssekreterare tillämpas 3–6 kap. och 13 kap. endast för den tid som ersättaren enligt bevis från riksdagen skall fullgöra uppdraget. Om uppdraget upphör tidigare tillämpas 3–6 kap. och 13 kap. till och med 30 dagar efter den dag uppdraget upphör, dock längst till och med den dag som anges i beviset.

3 § Riksdagsförvaltningen får kompensera en ersättare för förlorad semester för den del av tjänstgöringen i riksdagen som understiger tolv månader.

4 § Med offentligt uppdrag avses i denna lag annat offentligt uppdrag än tjänst.

5 § Med hela år avses i denna lag 365 dagar. Kan vid beräkning av antalet hela år viss tid inte tillgodoräknas som helt år skall, om denna tid uppgår till minst 270 dagar, tiden anses som ett helt år.

6 § Riksdagsförvaltningen får meddela tillämpningsföreskrifter till denna lag.

2 kap. Talmannen

1 § Talmannen får ett arvode som motsvarar arvodet till statsministern.

2 § Talmannen får egenpensionsförmåner enligt bestämmelserna i detta kapitel och 7–10 kap. i denna lag.

Den tid talmannen haft sitt uppdrag jämställs med tid som ledamot.

3 § Arvodet till talmannen utgör pensionsgrundande arvode för den tid talmansuppdraget innehafts.

4 § Arvodet till talmannen vid avgångstillfället utgör underlag för inkomstgarantin.

5 § Talmannen har inte rätt att uppbära statlig egenpensionsförmån för tid då talmansarvode eller avgångsersättning på grund av uppdrag som statsråd betalas ut.

6 § Efterlevandepensionsförmåner betalas till efterlevande till talmannen enligt vad som gäller för efterlevande till annan ledamot enligt 11 kap. denna lag.

7 § Övriga bestämmelser i denna lag gäller även talmannen, om inte något annat framgår av sammanhanget.

3 kap. Arvode

1 § Ledamotsarvode betalas med ett belopp per månad som Riksdagens arvodesnämnd fastställer.

2 § Tilläggsarvode betalas per månad

1. till vice talman med 30 procent av ledamotsarvodet,
2. till ordförande i utskott med 20 procent av ledamotsarvodet, och
3. till vice ordförande i utskott med 15 procent av ledamotsarvodet.

3 § Ledamotsarvode och tilläggsarvode anses som inkomst av anställning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och lagen (1991:1047) om sjuklön. En ledamot anses i detta sammanhang som en arbetstagare.

4 § Om en ledamot är ledig från sitt uppdrag på grund av sjukdom, skall avdrag göras för samma tid från arvodet och tilläggsarvodet i enlighet med de bestämmelser om sjukavdrag som gäller för arbetstagare hos riksdagen. Avdraget skall dock beräknas på grundval av arvodet och tilläggsarvodet delat med antalet kalenderdagar i månaden.

Om en ledamot får föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning och för samma tid får arvode och tilläggsarvode skall arvodet och tilläggsarvodet minskas i enlighet med de bestämmelser som gäller för arbetstagare hos riksdagen.

4 kap. Resekostnadsersättning

1 § Med tjänsteresa avses en resa som en ledamot gör som ett led i utövandet av sitt uppdrag som riksdagsledamot. Ledamotens bostad på hemorten betraktas då som tjänsteställe.

2 § En ledamot har rätt till ersättning för kostnader för tjänsteresor med belopp motsvarande den faktiska kostnaden. Kostnader för tjänsteresa med egen bil ersätts med de belopp som gäller för arbetstagare hos riksdagen.

3 § Ledamoten skall efter avslutad tjänsteresa lämna en reseräkning till riksdagsförvaltningen snarast, dock senast sex månader efter det att resan eller förrättningen avslutades.

4 § Ledamoten beslutar själv om inrikes tjänsteresor och om lämpligt färdmedel med hänsyn tagen till kostnads- och tidsaspekter.

Riksdagsförvaltningen meddelar närmare föreskrifter om användning av sådana färdmedel och resetjänster som riksdagsförvaltningen och en leverantör har träffat särskilt avtal om.

Riksdagsstyrelsen eller den som riksdagsstyrelsen bestämmer fattar beslut om en riksdagsledamots utrikes tjänsteresa.

Regler för utrikes tjänsteresa för utskott eller företrädare för utskott finns i riksdagsordningen samt för utrikes tjänsteresa på uppdrag av partigrupp i riksdagen i lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen.

5 kap. Traktamente m.m.

Rätt till traktamente

1 § En ledamot har rätt till traktamente enligt 2–5 §§ om förutsättningarna för avdrag för ökade levnadskostnader är uppfyllda enligt 12 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229).

Dagtraktamente vid flerdygnsförrättning

2 § Dagtraktamente vid flerdygnsförrättning i Sverige betalas för varje hel dag som tagits i anspråk för förrättningen med ett belopp som motsvarar en etthundratjugondel av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring avrundat till närmaste tiotal kronor. Har förrättning påbörjats kl. 12.00 eller senare avresedagen eller avslutats kl. 19.00 eller tidigare hemresedagen betalas halvt dagtraktamente.

Har en ledamot fått en fri måltid under en tjänsteresa, skall traktamentet minskas med särskilt fastställt belopp, om inte måltiden obligatoriskt ingår i priset för transporten på allmänna transportmedel.

Nattraktamente

3 § Ersättning för logikostnad i Sverige (nattraktamente) betalas med belopp motsvarande visad kostnad upp till ett högsta belopp per månad som riksdagsförvaltningen bestämmer.

Vid särskild tjänsteförrättning i Sverige mer än 50 km från bostaden betalas dock ersättning för faktisk logikostnad som föranleds av förrättningen. Någon ersättning betalas dock inte vid sådan särskild förrättning som äger rum inom 50 km från Riksdagshuset om ersättning för logi betalas för annan bostad belägen inom denna 50-kilometersgräns.

Oavsett vad som sägs i första och andra styckena betalas ersättning för faktisk logikostnad vid konferens med utskott, delegation, kommitté eller liknande inom riksdagen samt vid konferens med partigrupp i riksdagen.

4 § Den som inte har haft några utgifter för logi eller inte styrker logikostnader får ersättning för hel natt med hälften av maximibeloppet enligt 12 kap. 11 § inkomstskattelagen (1999:1229). Sådan ersättning betalas inte när resenären tillbringat natten på tåg, fartyg eller flygplan och inte heller då fri logi tillhandahållits av en myndighet, ett trafikföretag eller motsvarande.

Förrättning utomlands

5 § Vid förrättning utomlands betalas ersättning för ökade levnadskostnader enligt de villkor och med de belopp som gäller för arbetstagare hos riksdagen.

Förrättningstillägg

6 § En ledamot som uppfyller förutsättningarna i 1 § för rätt till traktamente, utom när det gäller kravet på övernattning på förrättningsorten, har rätt till förrättningstillägg vid endagsförrättningar i Sverige mer än 50 km från bostaden, om förrättningen varar mer än fyra timmar. Förrättningstillägg betalas med ett belopp som motsvarar en tvåhundra- och trettiofemtedel av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring avrundat till närmaste tiotal kronor.

7 § Har en ledamot fått en fri måltid under en tjänsteresa, skall förrättningstillägget minskas med särskilt fastställt belopp, om inte måltiden obligatoriskt ingår i priset för transporten på allmänna transportmedel.

Ersättning för logikostnad i vissa fall till ersättare

8 § Om en ersättare, som inte har kunnat få bostad i riksdagens hus, har högre logikostnader än det högsta belopp per månad som betalas enligt 3 §, får riksdagsförvaltningen betala högre ersättning bara om det finns särskilda skäl.

Ersättning för logikostnad vid ledighet

9 § Efter ledighet i mer än nittio dagar i följd betalas inte någon ersättning för logikostnad om det inte finns särskilda skäl.

Ersättning för bostad på folkbokföringsorten i vissa fall

10 § Om det finns synnerliga skäl får riksdagsförvaltningen, efter ansökan av ledamoten, betala ersättning för kostnad som är förenad med den bostad där ledamoten är folkbokförd men där nattraktamente inte betalas för denna eller någon annan egen bostad. Ersättningen får inte överstiga det högsta belopp per månad som betalas enligt 3 §.

6 kap. Viss teknisk utrustning

1 § Riksdagen tillhandahåller ledamöter sådan teknisk utrustning som är av väsentlig betydelse för utförande av uppdraget som ledamot i riksdagen.

2 § En ledamot som är ledig får behålla den tekniska utrustningen. Om det finns särskilda skäl kan sådan utrustning krävas tillbaka under ledigheten.

7 kap. Gemensamma bestämmelser för egenpensionsförmånerna**Egenpensionernas omfattning**

1 § Egenpensionsförmåner är ålderspension, sjukpension och ålderspensionsfribrev.

Egenpensionsförmåner får inte betalas samtidigt med arvode eller inkomstgaranti enligt denna lag eller lagen (2006:000) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet.

2 § Ålderspension och ålderspensionsfribrev bestäms på grundval av ett underlag och en tidsfaktor. Sjukpension bestäms på grundval av ett underlag.

Underlaget för egenpensionsförmånerna beräknas utifrån ett pensionsgrundande arvode.

Pensionsgrundande arvode

3 § Pensionsgrundande arvode utgörs av följande arvoden till ledamoten:

1. ledamotsarvode enligt 3 kap. 1 § denna lag och 2 kap. 2 § lagen (2006:000) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet,
2. tilläggsarvode enligt 3 kap. 2 §,
3. arvoden enligt 1 § 1–4 och 8 lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

Underlaget

4 § Underlaget för egenpensionsförmånerna beräknas utifrån det pensionsgrundande arvodet för de kalenderår en ledamot innehått uppdraget under en femårsperiod närmast före avgångsåret. Det pensionsgrundande arvodet för de fyra första kalenderåren räknas om till nivån för det sista kalenderåret före avgångsåret med hjälp av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Medeltalet av de framräknade beloppen utgör underlaget för egenpensionsförmånerna.

Kan en ledamot inte tillgodoräknas pensionsgrundande arvode för fem kalenderår, utgör pensionsunderlaget medeltalet av beloppen för de hela kalenderår som kan tillgodoräknas.

Kan endast ett helt kalenderår tillgodoräknas, utgör pensionsunderlaget det pensionsgrundande arvodet för det året.

Kan inte helt kalenderår tillgodoräknas, utgör pensionsunderlaget det genomsnittliga pensionsgrundande arvodet för de hela kalendermånader som kan tillgodoräknas multiplicerat med tolv.

Tidsfaktorn

5 § Tidsfaktorn för ålderspension utgör förhållandet mellan antalet hela uppdragsår, dock högst trettio, och talet trettio.

För den som har varit riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet utgör tidsfaktorn för ålderspension förhållandet mellan det sammanlagda antalet hela år som riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet, dock högst trettio, och talet trettio.

6 § Tidsfaktorn för ålderspensionsfribrev utgör förhållandet mellan antalet hela uppdragsår, dock högst trettio, och talet trettio.

För den som har varit riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet utgör tidsfaktorn för ålderspensionsfribrev förhållandet mellan det sammanlagda antalet hela år som riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet, dock högst trettio, och talet trettio.

För ledamöter som inte fyllt 35 år när tjänstgöringen påbörjades, utgör tidsfaktorn för ålderspensionsfribrevet i stället förhållandet mellan antalet hela uppdragsår och antalet kvarvarande år från uppdragstidens början till pensionsåldern 65 år.

Värdesäkring

7 § Egenpensionsförmånerna och efterlevandeförmånerna värdesäkras genom anknytning till förändringen av det prisbasbelopp som pensionsunderlaget räknats upp till.

Ansökan om utbetalning

8 § Den som vill att ålderspension eller ålderspensionsfribrev skall utbetalas skall skriftligen ansöka om det hos riksdagsförvaltningen.

8 kap. Ålderspension**Rätt till ålderspension**

1 § Pensionsåldern är 65 år och uppnås vid utgången av månaden före den månad ledamoten fyller 65 år.

Hur länge ålderspension betalas

2 § Ålderspension betalas, om inte uppskjutet uttag enligt 5 § begärs, från och med den månad ledamoten fyller 65 år eller från och med månaden efter den senare tidpunkt då uppdraget att vara ledamot upphör.

Ålderspension betalas till och med utgången av den månad då den pensionerade ledamoten avlider.

Hel ålderspension

3 § För hel ålderspension fordras minst trettio hela uppdragsår.

Den som har varit riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet har rätt till hel ålderspension om han eller hon fullgjort sammanlagt minst trettio

hela år som riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet.

Hur ålderspension beräknas

4 § Ålderspension utgör tidsfaktorn multiplicerad

1. med 11,5 procent av pensionsunderlaget upp till och med 7,5 gånger inkomstbasbeloppet enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
2. med 65 procent av den del av pensionsunderlaget som överstiger 7,5 men inte 20 inkomstbasbelopp, och
3. med 32,5 procent av den del av pensionsunderlaget som överstiger 20 men inte 30 inkomstbasbelopp.

Uppskjutet uttag av ålderspension

5 § En avgående ledamot har rätt att begära uppskjutet uttag av ålderspension. Pensionen ökas då för varje påbörjad månad från 65-årsdagen med 0,7 procent till den månad uttaget sker.

Hur tidsfaktorn och underlaget beräknas anges i 7 kap. 2-6 §§.

9 kap. Ålderspensionsfribrev

Rätt till ålderspensionsfribrev

1 § En ledamot som lämnar riksdagen utan att rätt till ålderspension, sjukpension eller tillfällig sjukpension föreligger har rätt till ålderspensionsfribrev.

Om rätt till sjukpension eller tillfällig sjukpension upphör av någon annan anledning än rätt till ålderspension, har ledamoten rätt till ålderspensionsfribrev.

Hur fribrevsbeloppet beräknas

2 § Fribrevets belopp är lika med den intjänade ålderspensionen enligt 7 kap. 6 § och 8 kap. 4 § denna lag. Beloppet räknas upp genom anknytning till prisbasbeloppets förändring.

Hur länge fribrevsbeloppet betalas

3 § Ålderspensionsfribrev betalas, om inte förtida eller uppskjutet uttag begärs enligt 4 eller 5 §, från och med den månad den avgångne ledamoten fyller 65 år och till och med utgången av den månad han eller hon avlider.

Förtida uttag av fribrevsbeloppet

4 § En avgående ledamot har rätt till förtida uttag av fribrevsbeloppet tidigast från och med den månad den avgångne ledamoten fyller 61 år. Fribrevsbeloppet minskas då med 0,5 procent för varje påbörjad månad till den månad han eller hon fyller 65 år.

Beloppet betalas till och med den månad den avgångne ledamoten avlider.

Uppskjutet uttag av fribrevsbeloppet

5 § En avgången ledamot har rätt att begära uppskjutet uttag av fribrevsbeloppet. Fribrevsbeloppet ökas då med 0,7 procent för varje påbörjad månad till den månad uttaget sker.

Beloppet betalas till och med den månad den pensionerade ledamoten avlider.

10 kap. Sjukpension

Rätt till sjukpension

1 § Rätt till sjukpension har en ledamot som lämnar sitt uppdrag och får hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Hur länge sjukpension betalas

2 § Sjukpension betalas ut till och med månaden före den månad den pensionsberättigade fyller 65 år eller, om den berättigade avlider dessförinnan, till och med den månad dödsfallet inträffar. Från och med den månad den pensionsberättigade fyller 65 år betalas ålderspension. Vid beräkningen av ålderspension skall de år som sjukpension utbetalats anses som uppdragsår.

Rätt till tillfällig sjukpension

3 § Rätt till tillfällig sjukpension har en ledamot vars förmåga att fullgöra sitt uppdrag i riksdagen är nedsatt på grund av sjukdom om han eller hon har beviljats tidsbegränsad hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Tillfällig sjukpension betalas ut från och med den månad försäkringskassan har fattat beslut om sjukersättning eller aktivitetsersättning eller, om beslutet gäller från en senare tidpunkt, från och med denna senare tidpunkt.

Tillfällig sjukpension betalas ut så länge ledamoten har rätt till sådan ersättning.

Sjukpensionens storlek

4 § Sjukpension och tillfällig sjukpension utgörs av

- 21 procent av den del av pensionsunderlaget enligt 7 kap. 4 § denna lag som inte överstiger 7,5 prisbasbelopp,
- 81 procent av den del av pensionsunderlaget som överstiger 7,5 men inte 20 prisbasbelopp, och
- 40,5 procent av den del av pensionsunderlaget som överstiger 20 men inte 30 prisbasbelopp.

5 § Sjukpension och tillfällig sjukpension minskas med livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring på det underlag för egenpensionsförmåner som uppgår till högst 7,5 prisbasbelopp.

11 kap. Efterlevandepension**Rätt till efterlevandepension**

1 § Efterlevandepension betalas efter den som

1. vid sin död var ledamot av riksdagen, eller
2. var berättigad till ålderspension eller sjukpension enligt denna lag.

Till vem efterlevandepension betalas

2 § Efterlevandepension betalas till efterlevande make som stadigvarande sammanbodde med ledamoten vid dennes död. Med efterlevande make jämställs i detta kapitel registrerad partner. Med efterlevande make jämställs även den som, utan att vara gift eller registrerad partner, stadigvarande sammanbodde med en ogift ledamot vid dennes död och som tidigare varit gift med eller registrerad partner med eller har eller har haft eller vid dödsfallet väntade barn med denne.

Efterlevandepension betalas också till eget arvsberättigat barn till och med den månad barnet fyller 20 år. Med arvsberättigat barn jämställs barn som har mottagits i adoptionsyfte.

Hur länge efterlevandepension betalas

3 § Efterlevandepensionen till make enligt 2 § betalas under sex år från och med månaden efter dödsfallet, dock längst till utgången av den månad då den avlidne skulle ha fyllt 75 år. Detsamma gäller om ledamoten avgått med ålderspension.

4 § Om den efterlevande avlider, betalas pensionen till utgången av den månad då dödsfallet inträffade.

Hur efterlevandepension beräknas

5 § Efterlevandepension till make enligt 2 § betalas för varje år med ett belopp som motsvarar 1,2 prisbasbelopp.

Till den del pensionsunderlaget enligt 7 kap. 4 § denna lag överstiger 7,5 inkomstbasbelopp betalas därutöver en efterlevandepension

1. med 45 procent av pensionsunderlaget upp till 20 inkomstbasbelopp under det första året och 30 procent av det pensionsunderlaget under de följande fem åren, och
2. med 22,5 procent av pensionsunderlaget mellan 20 och 30 inkomstbasbelopp det första året och 15 procent av det pensionsunderlaget de följande fem åren.

Om det inte finns någon efterlevande make tillfaller beloppen arvsberättigat barn enligt 2 §. Belopp som är gemensamt för flera barn delas lika mellan dem.

6 § Efterlevandepension till barn enligt 2 § betalas för varje år

1. med 10 procent av pensionsunderlaget enligt 7 kap. 4 § denna lag upp till 7,5 inkomstbasbelopp,
2. med 25 procent av pensionsunderlaget som överstiger 7,5 men inte 20 inkomstbasbelopp, och

3. med 12,5 procent av pensionsunderlaget som överstiger 20 men inte 30 inkomstbasbelopp.

12 kap. Inkomstgaranti och efterlevandeskydd

Syfte

1 § Syftet med inkomstgarantin är att skapa en ekonomisk trygghet för en avgången ledamot i den omställningssituation som uppstår när han eller hon lämnar riksdagen. Garantin är inte avsedd som en varaktig försörjning.

Rätt till inkomstgaranti

2 § Rätt till inkomstgaranti från och med den tidpunkt arvodet upphör har den som

1. har varit ledamot och som före 65 års ålder lämnar riksdagen efter minst tre hela års sammanhängande tid i riksdagen, eller
2. har varit riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet och som före 65 års ålder lämnar riksdagen efter sammanlagt minst tre hela års sammanhängande tid i Europaparlamentet och riksdagen.

3 § Ledighet som beviljats av riksdagen eller av talmannen eller sjukfrånvaro begränsar inte rätten till inkomstgaranti.

Hur länge inkomstgarantin betalas

4 § Inkomstgaranti betalas ut från och med den dag arvodet upphör och gäller, med de begränsningar som framgår av 5 § första stycket, 5 § andra stycket 1 och 2 och 16 §, till och med månaden innan den då ledamoten fyller 65 år eller, om ledamoten avlider dessförinnan, till och med den månad då dödsfallet inträffar.

Om ledamoten åter tar plats i riksdagen upphör garantin så länge uppdraget varar. Om ledamoten tar plats i Europaparlamentet upphör garantin enligt denna lag.

5 § För den som varit ledamot i riksdagen kortare sammanlagd tid än sex hela år gäller inkomstgarantin ett år.

För den ledamot som lämnar riksdagen efter en sammanlagd tid av minst sex hela år i riksdagen gäller inkomstgarantin

1. i längst två år om ledamoten inte uppnått 40 års ålder,
2. i längst fem år om ledamoten uppnått 40 men inte 50 års ålder,
3. längst till ingången av den månad då ledamoten fyller 65 år om han eller hon uppnått 50 års ålder.

Detsamma gäller den ledamot som lämnar riksdagen efter en sammanlagd tid av minst sex hela år i riksdagen och Europaparlamentet.

6 § För de första fem åren skall inkomstgarantin jämföras med inkomst av anställning, och för tid därefter skall inkomstgarantin jämföras med pension.

7 § Om det finns särskilda skäl får riksdagsförvaltningen förlänga den tid under vilken garantin gäller enligt 5 § första stycket och 5 § andra stycket 1 och 2 med högst ett år. I ett sådant beslut kan garantin bestämmas till ett lägre belopp.

8 § Riksdagsförvaltningen får bevilja inkomstgaranti till en ledamot som har lämnat sitt uppdrag och får partiell sjukersättning eller partiell aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Underlaget

9 § Underlaget för beräkning av inkomstgaranti utgörs av det ledamotsarvode enligt 3 kap. 1 § som betalas vid avgångstillfället.

Inkomstgarantins storlek

10 § Inkomstgarantin betalas per månad under det första garantiåret med 80 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 40 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp. För tid därefter betalas inkomstgaranti med följande andelar av garantiunderlaget i förhållande till ledamotens sammanlagda tid i riksdagen och i Europaparlamentet:

- 66,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och 33 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 12 år,
- 60,5 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och 30,25 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 11 år,
- 55,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 27,5 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 10 år,
- 49,5 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 24,75 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 9 år,
- 44,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 22 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 8 år,
- 38,5 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 19,25 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 7 år,
- 33,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 16,5 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 6 år.

11 § För den som varit ledamot i sammanlagt minst sex hela år anknys den fastställda inkomstgarantin till det prisbasbelopp som enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring gäller för avgångsåret och omräknas vid förändring av detta.

12 § Inkomstgarantin minskas med vad ledamoten får i form av sjukersättning och aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring under

den tid inkomstgarantin betalas.

13 § Inkomstgarantin minskas också, på det sätt som framgår av 14 §, med följande inkomster:

1. inkomst som är pensionsgrundande enligt 2 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
2. sådan inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige,
3. delpension enligt kollektivavtal,
4. pension och livränta i andra fall än som avses i 12 §,
5. andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag än de som avses i 1–4.

14 § Minskningen skall utgöra den procentandel som anges för varje särskilt fall i 10 § av den sammanlagda inkomst enligt 13 § som per år överstiger ett prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

15 § Betalas inte inkomstgaranti under ett helt kalenderår, skall endast inkomster som hänför sig till den tid då inkomstgarantin betalas medräknas vid minskningen.

Minskningen fördelas på det antal kalenderdagar garantin betalas.

Om den som har inkomstgaranti samtidigt även tar emot avgångsförmåner på grund av uppdrag som statsråd, arbetstagare med statlig chefsanställning eller kommunal förtroendeman, och avgångsförmånerna skall minskas med hänsyn till andra inkomster, får minskningen enligt första stycket justeras om det behövs med hänsyn till de sammanlagda effekterna av de olika regelsystemen. Statens pensionsverk beslutar efter samråd med berörda pensionsgivare om sådan jämkning.

Jämkning av inkomstgarantin

16 § Riksdagsförvaltningen får besluta att utbetalningen av inkomstgarantin skall minskas eller helt upphöra om en garantitagare

1. förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,
2. döms för brott som kan anses göra honom eller henne olämplig för ett uppdrag som riksdagsledamot, eller
3. handlar på ett sätt som strider mot syftet med garantin enligt 1 §.

Rätt till efterlevandeskydd

17 § Ett efterlevandeskydd betalas till eget arvsberättigat barn som inte fyllt 20 år efter den som vid sin död var berättigad till inkomstgaranti enligt 5 § andra stycket 1 och 2.

18 § Om det finns särskilda skäl får riksdagsförvaltningen bevilja efterlevandeskydd till efterlevande make. Ett sådant beslut kan omprövas.

Hur länge efterlevandeskydd betalas

19 § Efterlevandeskyddet gäller i högst fem år och betalas till utgången av den månad då rätten till skyddet upphör eller den berättigade avlider.

Efterlevandeskyddets storlek

20 § Efterlevandeskyddet betalas per år med ett belopp motsvarande 0,5 prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för varje barn.

Handläggning av ärenden

21 § Den som vill ha efterlevandeskydd skall ansöka om det hos riksdagsförvaltningen.

Efterlevandeskydd kan inte betalas för längre tid tillbaka än två år före ansökningsmånaden.

22 § Den som vill att inkomstgaranti skall betalas ut skall skriftligen ansöka om det hos Statens pensionsverk enligt 2 a § 1 lagen (2000:419) om instruktion för riksdagsförvaltningen.

Inkomstgaranti kan inte betalas ut för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

23 § Den som ansökt om utbetalning skall skriftligen lämna sådana uppgifter som Statens pensionsverk behöver för att bedöma sökandens rätt till utbetalning. Uppgifterna skall lämnas på heder och samvete.

Om den som ansökt om utbetalning inte lämnar de uppgifter som begärts får Statens pensionsverk hålla inne vidare utbetalningar.

Om den som har beviljats utbetalning av inkomstgaranti får väsentligt ändrade inkomstförhållanden och dessa kan antas påverka rätten till utbetalning skall han eller hon utan särskild begäran lämna uppgift om detta till Statens pensionsverk.

24 § Arbetsgivare och andra som har betalat ut ersättning eller förmån skall på begäran av Statens pensionsverk lämna de uppgifter för en namngiven person om sådana förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Den som inte fullgör sin skyldighet enligt första stycket får föreläggas att fullgöra skyldigheten. Föreläggandet får förenas med vite.

25 § Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp skall garantitagaren betala tillbaka mellanskillnaden. Ett belopp som skall betalas tillbaka skall, när det är lämpligt, minska kommande utbetalningar av inkomstgarantin. Om det finns särskilda skäl får återkravet efterges helt eller delvis.

26 § Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp och mellanskillnaden inte har betalats tillbaka inom en månad efter det att krav på återbetalning framställts, skall garantitagaren betala ränta för tid därefter till dess betalning sker. Röntan skall bestämmas efter den räntesats som anges i räntelagen (1975:635). Om det finns särskilda skäl får kravet på ränta efterges helt eller delvis.

Bestämmelserna i första stycket skall också gälla om garantitagaren försummat att lämna uppgifter som behövs för bestämmande av det belopp som skall betalas tillbaka. I ett sådant fall skall ränta tas ut från den dag då uppgifterna senast skulle ha lämnats in.

13 kap. Försäkrings- och sjukvårdsförmåner

1 § En riksdagsledamot skall vara grupplivförsäkrad, tjänstereseförsäkrad och arbetsskadeförsäkrad på riksdagens bekostnad.

2 § Om det finns särskilda skäl kan en riksdagsledamot efter prövning av riksdagsförvaltningen få ersättning för kostnader för insatser i rehabiliteringssyfte.

14 kap. Överklagande

1 § Ett beslut av riksdagsförvaltningen enligt denna lag får överklagas hos Riksdagens överklagandenämnd.

2 § Ett beslut av Statens pensionsverk enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

3 § Ett beslut överklagas skriftligt. I överklagandet skall klaganden ange vilket beslut som överklagas och den ändring i beslutet som han eller hon begär.

Överklagandet ges in till den myndighet som har meddelat beslutet. Det skall ha kommit in dit inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

Övergångsbestämmelser

2006:000

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2. Genom lagen upphävs lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter. De äldre bestämmelserna om egenpensionsförmåner skall dock fortfarande tillämpas på den som före den 1 januari 2006 var talman eller ledamot eller ersättare om uppdraget innehas i oavbruten följd. Beslut om rätt till inkomstgaranti enligt äldre bestämmelser gäller fortfarande.

3. Bestämmelserna i de tidigare upphävda stadgan (1941:98) om ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande, ersättningsstadgan (1971:1197) och lagen (1988:589) om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter skall tillämpas på den som enligt punkt 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter omfattas av de bestämmelserna.

4. En ledamot som vill omfattas av de nya pensionsbestämmelserna skall anmäla det till riksdagsförvaltningen senast den 31 december 2006. En sådan anmälan gäller från och med den 1 januari 2006. Den som har valt kan inte ångra valet.

2. Förslag till lag om arvode m.m. till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § En ledamot i Europaparlamentet har rätt till förmåner enligt denna lag. Om ledamoten är frånvarande eller har beviljats ledighet från sitt uppdrag i Europaparlamentet under minst en månad i följd, lämnas förmånerna för denna tid endast om skälet är offentligt uppdrag, sjukdom eller annat förhållande som omfattas av bestämmelserna om rätt till ledighet för arbetstagare hos riksdagen.

Rätt till egenpensionsförmåner, inkomstgaranti och efterlevandeskydd enligt bestämmelserna i 3–8 kap. har även den som har varit ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot.

2 § Med offentligt uppdrag avses i denna lag annat offentligt uppdrag än tjänst.

3 § Med hela år avses i denna lag 365 dagar. Kan vid beräkning av antalet hela år viss tid inte tillgodoräknas som helt år skall, om denna tid uppgår till minst 270 dagar, tiden anses som ett helt år.

4 § Riksdagsförvaltningen får meddela tillämpningsföreskrifter till denna lag.

2 kap. Arvode

1 § Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas från och med den dag då ledamoten tillträder sitt uppdrag i Europaparlamentet till och med utgången av den månad då uppdraget upphör.

2 § Arvode till ledamot i Europaparlamentet betalas per månad med ett belopp som motsvarar ledamotsarvode enligt 3 kap. 1 § lagen (2006:000) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter.

3 § Ledamotsarvode anses som inkomst av anställning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och lagen (1991:1047) om sjuklön. En ledamot anses i detta sammanhang som en arbetstagare.

4 § Om en ledamot är frånvarande eller har beviljats ledighet från sitt uppdrag i Europaparlamentet under mer än femton dagar i följd av annat skäl än offentligt uppdrag, sjukdom, vård av barn eller annat förhållande som omfattas av bestämmelserna om rätt till ledighet för arbetstagare hos riksdagen, skall avdrag göras från arvodet med två tredjedelar från och med den sextonde dagen.

Om en ledamot är frånvarande eller har beviljats ledighet från sitt uppdrag i Europaparlamentet på grund av sjukdom, skall avdrag göras för samma tid från arvodet i enlighet med de bestämmelser om sjukavdrag som gäller för

arbetstagare hos riksdagen. Avdraget skall dock beräknas på grundval av arvodet delat med antalet kalenderdagar i månaden.

Om en ledamot får föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning och för samma tid får ledamotsarvode skall arvodet minskas i enlighet med de bestämmelser som gäller för arbetstagare hos riksdagen.

3 kap. Gemensamma bestämmelser för egenpensionförmånerna

Egenpensionernas omfattning

1 § Egenpensionsförmåner är ålderspension, sjukpension och ålderspensionsfribevis.

Egenpensionsförmåner får inte betalas samtidigt med arvode eller inkomstgaranti enligt denna lag eller enligt lagen (2006:000) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter.

2 § Ålderspension och ålderspensionsfribevis bestäms på grundval av ett underlag och en tidsfaktor. Sjukpension bestäms på grundval av ett underlag.

Underlaget för egenpensionsförmåner beräknas utifrån ett pensionsgrundande arvode.

Pensionsgrundande arvode

3 § Ledamots pensionsgrundande arvode utgörs av ledamotsarvode enligt 2 kap. 2 §.

4 § För den som har varit ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot utgörs det pensionsgrundande arvode av följande arvoden:

1. ledamotsarvode enligt 2 kap. 2 § denna lag och riksdagsarvode enligt 3 kap. 1 § lagen (2006:000) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter,
2. tilläggsarvode enligt 3 kap. 2 § sistnämnda lag,
3. arvoden enligt 1 § 1–4 och 8 lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

Underlaget

5 § Underlaget för egenpensionsförmånerna beräknas utifrån det pensionsgrundande arvode för de kalenderår en ledamot innehaft uppdraget under en femårsperiod närmast före avgångsåret. Det pensionsgrundande arvode för de fyra första kalenderåren räknas om till nivån för det sista kalenderåret före avgångsåret med hjälp av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Medeltalet av de framräknade beloppen utgör underlaget för egenpensionsförmånerna.

Kan en ledamot inte tillgodoräknas pensionsgrundande arvode för fem kalenderår, är pensionsunderlaget medeltalet av beloppen för de hela kalenderår som kan tillgodoräknas.

Kan endast ett helt kalenderår tillgodoräknas, är pensionsunderlaget det pensionsgrundande arvode för det året.

Kan inte ett helt kalenderår tillgodoräknas, är pensionsunderlaget det genomsnittliga pensionsgrundande arvode för de hela kalendermånader som kan tillgodoräknas multiplicerat med tolv.

Tidsfaktorn

6 § Tidsfaktorn för ålderspension utgör förhållandet mellan antalet hela uppdragsår, dock högst trettio, och talet trettio.

För den som har varit ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot utgör tidsfaktorn för ålderspension förhållandet mellan det sammanlagda antalet hela år som ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot, dock högst trettio, och talet trettio.

7 § Tidsfaktorn för ålderspensionsfribrev utgör förhållandet mellan antalet hela uppdragsår, dock högst trettio, och talet trettio.

För den som har varit ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot utgör tidsfaktorn för ålderspensionsfribrev förhållandet mellan det sammanlagda antalet hela år som ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot, dock högst trettio, och talet trettio.

För ledamöter som inte fyllt 35 år när tjänstgöringen påbörjades, utgör tidsfaktorn för ålderspensionsfribrevet i stället förhållandet mellan antalet hela uppdragsår och antalet kvarvarande år från uppdragstidens början till pensionsåldern 65 år.

Värdesäkring

8 § Egenpensionsförmånerna och efterlevandeförmånerna värdesäkras genom anknytning till förändringen av det prisbasbelopp som pensionsunderlaget räknats upp till.

Ansökan om utbetalning

9 § Den som vill att ålderspension eller ålderspensionsfribrev skall utbetalas skall skriftligen ansöka om det hos riksdagsförvaltningen.

4 kap. Ålderspension**Rätt till ålderspension**

1 § Pensionsåldern är 65 år och uppnås vid utgången av kalendermånaden före den månad ledamoten fyller 65 år.

Hur länge ålderspension betalas

2 § Ålderspension betalas, om inte uppskjutet uttag enligt 5 § begärs, från och med den månad ledamoten fyller 65 år eller från och med månaden efter den senare tidpunkt då uppdraget upphör.

Ålderspension betalas till och med utgången av den månad då den pensionerade ledamoten avlider.

Hel ålderspension

3 § För hel ålderspension fordras minst trettio hela uppdragsår.

Den som har varit ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot har rätt till hel ålderspension om han eller hon har fullgjort sammanlagt minst

trettio hela år som ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot.

Hur ålderspension beräknas

4 § Ålderspension utgör tidsfaktorn multiplicerad

1. med 11,5 procent av pensionsunderlaget upp till och med 7,5 gånger inkomstbasbeloppet enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
2. med 65 procent av den del av pensionsunderlaget som överstiger 7,5 men inte 20 inkomstbasbelopp, och
3. med 32,5 procent av den del av pensionsunderlaget som överstiger 20 men inte 30 inkomstbasbelopp.

Hur tidsfaktorn och underlaget beräknas anges i 3 kap. 2–6 §§.

Uppskjutet uttag av ålderspension

5 § En avgången ledamot har rätt att begära uppskjutet uttag av ålderspension. Pensionen ökas då för varje påbörjad månad från 65-års månaden med 0,7 procent till den månad uttaget sker.

5 kap. Ålderspensionsfribrev

Rätt till ålderspensionsfribrev

1 § En ledamot som lämnar Europaparlamentet utan att rätt till sjukpension eller tillfällig sjukpension föreligger och som inte är berättigad till ålderspension enligt denna lag eller till ålderspension från Europaparlamentet har rätt till ålderspensionsfribrev.

Om rätt till sjukpension eller tillfällig sjukpension upphör av någon annan anledning än rätt till ålderspension har ledamoten rätt till ålderspensionsfribrev.

Hur fribrevsbeloppet beräknas

2 § Fribrevets belopp är lika med den intjänade ålderspensionen enligt 3 kap. 6 § och 4 kap. 4 § denna lag. Beloppet räknas upp genom anknytning till prisbasbeloppets förändring.

Hur länge fribrevsbeloppet betalas

3 § Ålderspensionsfribrev betalas, om inte förtida eller uppskjutet uttag begärs enligt 4 eller 5 §, från och med den månad den avgångne ledamoten fyller 65 år och till och med utgången av den månad han eller hon avlider.

Förtida uttag av fribrevsbeloppet

4 § En avgången ledamot har rätt till förtida uttag av fribrevsbeloppet tidigast från och med den månad den avgångne ledamoten fyller 61 år. Fribrevsbeloppet minskas då med 0,5 procent för varje påbörjad månad till den månad han eller hon fyller 65 år.

Beloppet betalas till och med den månad den avgångne ledamoten avlider.

Uppskjutet uttag av fribrevsbeloppet

5 § En avgången ledamot har rätt att begära uppskjutet uttag av fribrevsbeloppet. Fribrevsbeloppet ökas då med 0,7 procent för varje påbörjad månad till den månad uttaget sker.

Beloppet betalas till och med den månad den pensionerade ledamoten avlider.

6 kap. Sjukpension

Rätt till sjukpension

1 § Rätt till sjukpension har en ledamot som lämnar sitt uppdrag och har hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Hur länge sjukpension betalas

2 § Sjukpension betalas ut till och med månaden före den månad den pensionsberättigade fyller 65 år eller, om den berättigade avlider dessförinnan, till och med den månad dödsfallet inträffar. Från och med den månad den pensionsberättigade fyller 65 år betalas ålderspension. Vid beräkningen av ålderspension skall de år som sjukpension utbetalats anses som uppdragsår.

Rätt till tillfällig sjukpension

3 § Rätt till tillfällig sjukpension har en ledamot vars förmåga att fullgöra sitt uppdrag i Europaparlamentet är nedsatt på grund av sjukdom, om han eller hon har beviljats tidsbegränsad hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Tillfällig sjukpension betalas ut från och med den månad försäkringskassan har fattat beslut om sjukersättning eller aktivitetsersättning eller, om beslutet gäller från en senare tidpunkt, från och med denna senare tidpunkt.

Tillfällig sjukpension betalas ut så länge ledamoten uppbär sådan ersättning.

Sjukpensionens storlek

4 § Sjukpension och tillfällig sjukpension utgörs av

- 21 procent av den del av pensionsunderlaget enligt 3 kap. 4 § som inte överstiger 7,5 prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,
- 81 procent av den del av underlaget som överstiger 7,5 men inte 20 prisbasbelopp, samt
- 40,5 procent av den del av underlaget som överstiger 20 men inte 30 prisbasbelopp.

5 § Sjukpension och tillfällig sjukpension minskas med livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring på det underlag för egenpensionsförmåner som uppgår till högst 7,5 prisbasbelopp.

Har en ledamot fått sjukpension från Europaparlamentet skall sjukpension som lämnas enligt denna lag reduceras i motsvarande mån. Reducering skall

endast göras när sjukpensionen från Europaparlamentet avser samma sjukperiod.

7 kap. Efterlevandepension

Rätt till efterlevandepension

1 § Efterlevandepension betalas efter den som

1. vid sin död var ledamot i Europaparlamentet, eller
2. vid sin död var berättigad till ålderspension eller sjukpension enligt denna lag.

Till vem efterlevandepension betalas

2 § Efterlevandepension betalas till efterlevande make, som stadigvarande sammanbodde med ledamoten vid dennes död. Med efterlevande make jämställs i detta kapitel registrerad partner. Med efterlevande make jämställs även den som, utan att vara gift eller registrerad partner, stadigvarande sammanbodde med en ogift ledamot vid dennes död och som tidigare varit gift med eller registrerad partner med eller har eller har haft eller vid dödsfallet väntade barn med denne.

Efterlevandepension betalas också till eget arvsberättigat barn till och med den månad barnet fyller 20 år. Med arvsberättigat barn jämställs barn som har mottagits i adoptionsyfte.

Hur länge efterlevandepension betalas

3 § Efterlevandepension till make enligt 2 § betalas under sex år från och med månaden efter dödsfallet, dock längst till utgången av den månad då den avlidne skulle ha fyllt 75 år. Detsamma gäller om ledamoten avgått med ålderspension.

4 § Om den efterlevande avlider, betalas pensionen till utgången av den månad då dödsfallet inträffade.

Hur efterlevandepension beräknas

5 § Efterlevandepension till make enligt 2 § betalas för varje år med ett belopp som motsvarar 1,2 prisbasbelopp.

Till den del pensionsunderlaget enligt 3 kap. 4 § denna lag överstiger 7,5 inkomstbasbelopp betalas därutöver en efterlevandepension

1. med 45 procent av pensionsunderlaget upp till 20 inkomstbasbelopp under det första året och 30 procent av det pensionsunderlaget under de följande fem åren, och
2. med 22,5 procent av pensionsunderlaget mellan 20 och 30 inkomstbasbelopp det första året och 15 procent av det pensionsunderlaget de följande fem åren.

Om det inte finns någon efterlevande make tillfaller beloppen arvsberättigat barn enligt 2 §. Belopp som är gemensamt för flera barn delas lika mellan dem.

6 § Efterlevandepension till barn enligt 2 § betalas för varje år

1. med 10 procent av pensionsunderlaget enligt 3 kap. 4 § denna lag upp till 7,5 inkomstbasbelopp,
2. med 25 procent av pensionsunderlaget som överstiger 7,5 men inte 20 inkomstbasbelopp, och
3. med 12,5 procent av pensionsunderlaget som överstiger 20 men inte 30 inkomstbasbelopp.

8 kap. Inkomstgaranti och efterlevandeskydd**Syftet**

1 § Syftet med inkomstgarantin är att skapa en ekonomisk trygghet för en avgången ledamot i den omställningssituation som uppstår när han eller hon lämnar riksdagen. Garantin är inte avsedd som en varaktig försörjning.

Rätt till inkomstgaranti

2 § Rätt till inkomstgaranti från och med den tidpunkt arvodet upphör har den som

1. har varit ledamot och som före 65 års ålder lämnar Europaparlamentet efter minst tre hela års sammanhängande tid i Europaparlamentet, eller
2. har varit ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot och som före 65 års ålder lämnar Europaparlamentet efter sammanlagt minst tre hela års sammanhängande tid i Europaparlamentet och riksdagen.

3 § Sjukfrånvaro, annan frånvaro eller ledighet som beviljats eller godkänts av Europaparlamentet eller dess talman begränsar inte rätten till inkomstgaranti.

Hur länge inkomstgarantin betalas

4 § Inkomstgaranti betalas ut från och med den dag arvodet upphör och gäller, med de begränsningar som framgår av 5 § första stycket, 5 § andra stycket 1 och 2 och 16 §, till och med månaden innan den då ledamoten fyller 65 år eller, om ledamoten avlider dessförinnan, till och med den månad då dödsfallet inträffar.

Om ledamoten åter tar plats i Europaparlamentet upphör garantin så länge uppdraget varar. Om ledamoten tar plats i riksdagen upphör garantin enligt denna lag.

5 § För den som varit ledamot i Europaparlamentet kortare sammanlagd tid än sex hela år gäller inkomstgarantin ett år.

För den ledamot som lämnar Europaparlamentet efter en sammanlagd tid av minst sex hela år i Europaparlamentet gäller inkomstgarantin

1. i längst två år om ledamoten inte uppnått 40 års ålder,
2. i längst fem år om ledamoten uppnått 40 men inte 50 års ålder,
3. längst till ingången av den månad då ledamoten fyller 65 år om han eller hon uppnått 50 års ålder.

Detsamma gäller den som lämnar Europaparlamentet efter en sammanlagd tid av minst sex hela år i Europaparlamentet och riksdagen.

6 § För de första fem åren skall inkomstgarantin jämföras med inkomst av anställning, och för tid därefter skall inkomstgarantin jämföras med pension.

7 § Om det finns särskilda skäl får riksdagsförvaltningen förlänga den tid under vilken garantin gäller enligt 5 § första stycket och andra stycket 1 och 2 med högst ett år. I ett sådant beslut kan garantin bestämmas till ett lägre belopp.

8 § Riksdagsförvaltningen får bevilja inkomstgaranti till en ledamot som har lämnat sitt uppdrag och har partiell sjukersättning eller partiell aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Underlaget

9 § Underlaget för beräkning av inkomstgaranti utgörs av det ledamotsarvode enligt 2 kap. 2 § denna lag som betalas vid avgångstillfället.

Inkomstgarantins storlek

10 § Inkomstgarantin betalas per månad under det första garantiåret med 80 procent av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 40 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp. För tid därefter betalas inkomstgarantin med följande andelar av garantiunderlaget i förhållande till ledamotens sammanlagda tid i Europaparlamentet och riksdagen:

- 66,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 33 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 12 år,
- 60,5 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 30,25 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 11 år,
- 55,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 27,5 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 10 år,
- 49,5 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 24,75 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 9 år,
- 44,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 22 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 8 år,
- 38,5 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 19,25 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 7 år,
- 33,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 16,5 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 6 år.

11 § För den som varit ledamot i sammanlagt minst sex hela år anknyts den fastställda inkomstgarantin till det prisbasbelopp som enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring gäller för avgångsåret och omräknas vid förändring av detta.

12 § Inkomstgarantin minskas med vad ledamoten får i form av sjukersättning och aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring under den tid inkomstgarantin betalas.

13 § Inkomstgarantin minskas också, på det sätt som framgår av 14 §, med följande inkomster:

1. inkomst som är pensionsgrundande enligt 2 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
2. sådan inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige,
3. delpension enligt kollektivavtal,
4. pension och livränta i andra fall än som avses i 12 §,
5. andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag än de som avses i 1–4.

Inkomstgarantin skall dock inte minskas med sådan ersättning som betalas ut av Europaparlamentet när mandatet upphör.

14 § Minskningen skall utgöra den procentandel som anges för varje särskilt fall i 8 § av den sammanlagda inkomst enligt 10 § som per år överstiger ett prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

15 § Betalas inte inkomstgaranti under ett helt kalenderår, skall endast inkomster som hänför sig till den tid då inkomstgarantin betalas medräknas vid minskningen.

Minskningen fördelas på det antal kalenderdagar garantin betalas.

Om den som har inkomstgaranti samtidigt även tar emot avgångsförmåner på grund av uppdrag som statsråd, arbetstagare med statlig chefsanställning eller kommunal förtroendeman, och avgångsförmånerna skall minskas med hänsyn till andra inkomster, får minskningen enligt första stycket justeras om det behövs med hänsyn till de sammanlagda effekterna av de olika regelsystemen. Statens pensionsverk beslutar efter samråd med berörda pensionsgivare om sådan jämkning.

Jämkning av inkomstgarantin

16 § Riksdagsförvaltningen får besluta att utbetalningen av inkomstgarantin skall minskas eller helt upphöra om en garantitagare

1. förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skäligen ersättning för detta arbete,
2. döms för brott som kan anses göra honom eller henne olämplig för ett uppdrag som riksdagsledamot, eller
3. handlar på ett sätt som strider mot syftet med garantin enligt 1 §.

Rätt till efterlevandeskydd

17 § Ett efterlevandeskydd betalas till eget arvsberättigat barn som inte fyllt 20 år efter den som vid sin död var berättigad till inkomstgaranti enligt 5 § andra stycket 1 och 2.

18 § Om det finns särskilda skäl får riksdagsförvaltningen bevilja efterlevandeskydd till efterlevande make. Ett sådant beslut kan omprövas.

Hur länge efterlevandeskydd betalas

19 § Efterlevandeskyddet gäller i högst fem år och betalas till utgången av den månad då rätten till skyddet upphör eller den berättigade avlider.

Efterlevandeskyddets storlek

20 § Efterlevandeskydd betalas per år med ett belopp motsvarande 0,5 prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för varje barn.

Handläggning av ärenden

21 § Den som vill ha efterlevandeskydd skall ansöka om det hos riksdagsförvaltningen.

Efterlevandeskydd kan inte betalas för längre tid tillbaka än två år före ansökningsmånaden.

22 § Den som vill att inkomstgaranti skall betalas ut skall skriftligen ansöka om det hos Statens pensionsverk enligt 2 a § 2 lagen (2000:419) om instruktion för riksdagsförvaltningen.

Inkomstgaranti kan inte betalas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

23 § Den som ansökt om utbetalning skall skriftligen lämna sådana uppgifter som Statens pensionsverk behöver för att bedöma sökandens rätt till utbetalning. Uppgifterna skall lämnas på heder och samvete.

Om den som ansökt om utbetalning inte lämnar de uppgifter som begärts får Statens pensionsverk hålla inne vidare utbetalningar.

Om den som har beviljats utbetalning av inkomstgaranti får väsentligt ändrade inkomstförhållanden och dessa kan antas påverka rätten till utbetalning skall han eller hon utan särskild begäran lämna uppgift om detta till Statens pensionsverk.

24 § Arbetsgivare och andra som har betalat ut ersättning eller förmån skall på begäran av Statens pensionsverk lämna de uppgifter för en namngiven person om sådana förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Den som inte fullgör sin skyldighet enligt första stycket får föreläggas att fullgöra skyldigheten. Föreläggandet får förenas med vite.

25 § Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp skall garanti-tagaren betala tillbaka mellanskillnaden. Ett belopp som skall betalas tillbaka

skall, när det är lämpligt, minska kommande utbetalningar av inkomstgarantin. Om det finns särskilda skäl får återkravet efterges helt eller delvis.

26 § Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp och mellanskillnaden inte har betalats tillbaka inom en månad efter det att krav på återbetalning framställts, skall garantitagaren betala ränta för tid därefter till dess betalning sker. Räntan skall bestämmas efter den räntesats som anges i räntelagen (1975:635). Om det finns särskilda skäl får kravet på ränta efterges helt eller delvis.

Bestämmelserna i första stycket skall också gälla om garantitagaren försummat att lämna uppgifter som behövs för bestämmande av det belopp som skall betalas tillbaka. I ett sådant fall skall ränta tas ut från den dag då uppgifterna senast skulle ha lämnats in.

9 kap. Försäkrings- och sjukvårdsförmåner

1 § Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas från och med den dag då ledamoten tillträder sitt uppdrag i Europaparlamentet till och med utgången av den månad då uppdraget upphör.

2 § En ledamot skall vara grupplivförsäkrad på riksdagens bekostnad. Försäkringen skall samordnas med sådan motsvarande försäkring som tecknats för ledamoten av Europaparlamentet.

3 § En ledamot skall vara arbetsskadeförsäkrad på riksdagens bekostnad i den omfattning som gäller för riksdagens ledamöter.

10 kap. Överklagande

1 § Ett beslut av riksdagsförvaltningen enligt denna lag får överklagas hos Riksdagens överklagandenämnd.

2 § Ett beslut av Statens pensionsverk enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

3 § Ett beslut överklagas skriftligt. I överklagandet skall klaganden ange vilket beslut som överklagas och den ändring i beslutet som han eller hon begär.

Överklagandet ges in till den myndighet som har meddelat beslutet. Det skall ha kommit in dit inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

Övergångsbestämmelser

2006:000

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2. Genom lagen upphävs lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet. De äldre bestämmelserna om egenpensions-

förmåner skall dock fortfarande tillämpas på den som före den 1 januari 2006 var ledamot om uppdraget innehas i oavbruten följd. Beslut om rätt till inkomstgaranti enligt äldre bestämmelser gäller fortfarande.

3. Bestämmelserna i den tidigare upphävda lagen (1995:564) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet skall tillämpas på den som enligt punkten 1 i övergångsbestämmelserna till lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet omfattas av de bestämmelserna.

4. En ledamot som vill omfattas av de nya pensionsbestämmelserna skall anmäla det till riksdagsförvaltningen senast den 30 juni 2006. En sådan anmälan gäller från och med den 1 januari 2006.

3. Förslag till lag om ändring i 9 kap. 5 § riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 5 § riksdagsordningen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Beslut av ett riksdagsorgan i ett förvaltningsärende som får överklagas enligt särskilda bestämmelser, prövas av Regeringsrätten i de fall som riksdagen bestämmer och i övriga fall av Riksdagens överklagandenämnd.

Överklagandenämnden består av ordförande, som skall vara eller ha varit ordinarie domare *och inte vara ledamot av riksdagen*, och *fyra* andra ledamöter, *valda inom riksdagen*. *Ordföranden väljs särskilt. Val till överklagandenämnden avser riksdagens valperiod.*

För ordföranden skall det finnas en ersättare. Bestämmelser om *ordföranden* skall tillämpas även på *ersättaren*.

Vid val med slutna sedlar av ordförande och ersättare för ordföranden i överklagandenämnden tillämpas det förfarande som anges i 8 kap. 1 § andra stycket.

Överklagandenämnden består av ordförande, som skall vara eller ha varit ordinarie domare, och *två* andra ledamöter. *Ingen av ledamöterna får vara eller ha varit riksdagsledamot.*

För ordföranden och *övriga ledamöter* skall det finnas ersättare. Bestämmelser om *ledamöter* skall tillämpas även på *ersättare*.

Ledamöter och ersättare väljs av riksdagen för den tid som motsvarar riksdagens valperiod.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

4. Förslag till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Om sammansättningen av Riksdagens överklagandenämnd och om val till nämnden finns bestämmelser i 9 kap. 5 § riksdagsordningen. Nämnden är beslutsför *med ordförande och tre övriga ledamöter*. Nämnden utser sekreterare. Nämnden får anlita särskild expertis.

Om sammansättningen av Riksdagens överklagandenämnd och om val till nämnden finns bestämmelser i 9 kap. 5 § riksdagsordningen. Nämnden är beslutsför *när alla ledamöter är närvarande*. Nämnden utser sekreterare. Nämnden får anlita särskild expertis.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

1 Inledning

1.1 Uppdraget

Enligt 9 kap. 6 § riksdagsordningen skall bestämmelser om arvode och andra ekonomiska villkor till riksdagsledamöter och ersättare för riksdagsledamöter regleras i lag. Sådana bestämmelser finns i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (ersättningslagen). På motsvarande sätt finns reglerna för de svenska Europaparlamentarikerna i lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet (företrädarlagen).

Ersättningslagen har ändrats vid ett flertal tillfällen utan en övergripande samordning. För statligt anställda har ett nytt pensionsavtal trätt i kraft från årsskiftet 2003, PA 03. Mot denna bakgrund lät riksdagsstyrelsen den 11 juni 2003 tillsätta en oberoende kommitté, Översynskommittén, med uppgift att genomföra en generell översyn och modernisering av regelverken rörande de ekonomiska villkoren för riksdagsledamöter och ledamöter i Europaparlamentet.

Vi har enligt direktiven (dnr 799-5587-02/03) haft i uppdrag att inrikta översynen på lagtekniska, redaktionella och språkliga frågor i syfte att göra lagreglerna tydligare och mer lättbegripliga. Därutöver har uppdraget inneburit att behandla vissa områden särskilt. Detta gäller bl.a. bestämmelserna om ledamöternas egenpensionsförmåner, dvs. ålderspension, egenlivränta och sjukpension. Likaså har uppdraget omfattat att ta ställning till vissa frågor rörande inkomstgarantin samt efterlevandeförmånerna. Vår uppgift har varit att lämna förslag till materiellt reviderade bestämmelser med utgångspunkt i det nya pensionsavtalet PA 03.

Det har även ålegat oss att utvärdera systemet med en generell kostnadsersättning och vid behov ta fram alternativ till utformningen av denna ersättning. Vidare har vi haft att följa upp och ta ställning till om den logiersättning som utgår för övernattningsbostad i Stockholm bör revideras. Den lagändring som genomfördes år 1999 och som syftade till att stärka ersättningen till korttidsersättare har vi dessutom haft att följa upp.

Riksdagsförvaltningen fattar dels beslut om rätt till viss ersättning, dels en rad löpande beslut om ersättningar till ledamöter i riksdagen och i Europaparlamentet. Vårt uppdrag har vidare omfattat att utreda behovet av och i förekommande fall föreslå särskilda omprövnings- och överklaganderegler för dessa beslut.

Slutligen har översynen omfattat förslag till motsvarande ändringar för de svenska ledamöterna i Europaparlamentet i de delar där nationell ersättning utgår.

I övrigt har det stått oss fritt att ta upp ytterligare frågor som kan behöva övervägas inom ramen för utredningsuppdraget.

1.2 Kommitténs arbete

Under arbetets gång har kommittén sammanträtt 17 gånger med sakkunniga och expert.

Vi har under utredningen fått biträde av företrädare för enheten för administrativ ledamotsservice vid riksdagen, riksdagens utredningstjänst, Finansdepartementet, SPV och Skatteverket. Här har ledamotsservice, utredningstjänst och SPV bistått med information och beräkningar i framför allt frågor som rör pensioner och inkomstgaranti. På Skatteverket har handläggare hjälpt oss ta fram offentliga deklaraionsuppgifter till vår kartläggning av tidigare och nuvarande ledamöters ekonomiska situation. Utredningstjänsten har även hjälpt oss med en av de två enkäter vi skickat till några av de europeiska parlamenten. Vidare har vi sammanträtt med tjänstemän på Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Arbetsgivarverket, SACO-S, Sjunde AP-fonden samt Stockholms stad. Förbunden har delgett oss sina skriftliga rekommendationer om pensioner och kostnadsersättningar till kommuner, landsting och regioner.

Rådet för ledamotsnära frågor har fungerat som referensgrupp till kommittén.

Samråd har skett med Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet samt med ordföranden i Statsrådsarvodesnämnden. Vi har även överlagt med de tjänstemän på Finansdepartementet och förvaltningsavdelningen på Regeringskansliet som handhar utredningen om statsrådets ersättningar och förmåner (Ds 2004:27).

Vi har hållit två seminarier om egenpensionsförmåner där riksdagsledamöter inbjudits att närvara. En kommittésekreterare har dessutom i Bryssel informerat och inhämtat synpunkter från Sveriges ledamöter i Europaparlamentet.

Under utredningens gång har lämnats lägesrapporter till riksdagsstyrelsen samt till riksdagens gruppledare.

2 Bakgrund

2.1 Nuvarande bestämmelser

År 1941 överfördes alla ersättningsregler för riksdagsledamöterna från riksdagsordningen till en ersättningsstadga. Stadgan ersattes av en ny stadga år 1971, som i sin tur ersattes av en ersättningslag år 1988.

Sedan den 1 juli 1994 regleras riksdagsledamöternas ersättningar i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (ersättningslagen). Lagens bestämmelser i pensionshänseende är utformade i närmare anslutning till vad som tidigare gällde för statstjänstemän i motsvarande lönenivå enligt det statliga pensionsavtalet PA-91. På så sätt genomfördes en anpassning till de statliga och privata pensionssystemen på arbetsmarknaden. Genom övergångsregler tillämpas fortfarande äldre pensionsbestämmelser på f.d. ledamöter och deras efterlevande. I ersättningslagen finns bestämmelser om bl.a. egenpensionsförmånerna ålderspension, egenlivränta och sjukpension samt efterlevandepension.

Här regleras också rätten till inkomstgaranti för en avgående ledamot. De reglerna har sitt ursprung i motsvarande regelsystem för statsråd och högre statliga chefstjänstemän. När det gäller reseersättningar och traktamenten är de i huvudsak konstruerade efter de bestämmelser som gäller för riksdagens anställda.

I lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet (företrädarlagen) ges ledamöterna i Europaparlamentet i princip samma ekonomiska villkor som riksdagens ledamöter i den mån det utgår en nationell ersättning. När det gäller pensioner och inkomstgaranti motsvarar ersättningarna de i ersättningslagen. För den som varit både ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot gäller företrädarlagens bestämmelser.

2.2 Utvecklingen av riksdagsledamöters arvode, pensioner och inkomstgaranti

I betänkandet *Riksdagsarvodet* (den 16 oktober 1998) presenterar den särskilde utredaren Gösta Gunnarsson en redogörelse för utvecklingen av riksdagsarvodet. De viktigaste reformerna som refereras i det följande bygger på detta arbete.

Riksdagsarvodet

Under åren 1866–1918 utgick ett fast arvode till ledamöterna av andra kammaren, beräknat efter en fyra månader lång riksdag. År 1909 infördes arvode också för ledamöterna av första kammaren. Under åren 1918–1932 utgick arvodet i form av dagtraktamente. Beloppet var högre för en ledamot som var bosatt utanför Stockholm. Mellan åren 1933 och 1953 tillämpades ett fast arvode per riksdag eller månad. Arvodet var högre för ”icke stockholmare”

och denna grupp hade också förmånligare beskattningsregler än ledamöterna från Stockholm. År 1954 blev arvodet lika och skattepliktigt för alla riksdagens ledamöter men samtidigt infördes en skattefri kostnadsersättning som var högre för den som inte var bosatt på riksdagsorten.

År 1959 gjordes den första kopplingen mellan riksdagsarvodet och löntagare i staten. Riksdagen uttalade då att förändringar i den allmänna lönenivån borde få återverkningar även på riksdagsarvodet och att jämförelse borde göras med statstjänstemän i motsvarande inkomstläge (konstitutionsutskottets utlåtande nr 18 år 1959). En direkt anknytning till en viss grupp löntagare gjordes år 1962 då arvodet knöts till vissa lönegrader som gällde för statliga tjänstemän. Ledamotsarvodet följde sedan genom åren på olika sätt olika tjänstemannagrupper fram till den 1 juli 1991 då statsrådets och riksdagsledamöternas arvoden började samordnas. Arvodet till statsråden skulle utgöra 198 % av det arvode som betalades till riksdagens ledamöter. I samband med att Riksdagens arvodesnämnd inrättades den 1 januari 1994 upphörde ordningen med att riksdagsarvodet är direkt kopplat till löneutvecklingen för en särskild jämförelsegrupp.

I dag (nov. 2004) är arvodet 46 400 kr i månaden.

Ålderspension för riksdagsledamöter

Pensionsrätt för riksdagens ledamöter infördes år 1947. För att få rätt till pension måste ledamoten ha tjänstgjort i riksdagen i 8 år och för att få hel pension i 20 år. Tio år senare ansåg en utredning att riksdagspensionen var otillräcklig och att en pensionsreform borde innefatta bl.a. en anpassning av pensionsbeloppen efter storleken på arvodet och en utformning av grunderna i övrigt efter mindre summariska linjer än det gällande systemet. De särskilda pensionsreglerna för ledamöterna behölls dock i avvaktan på beslut om införande av ATP-systemet. Riksdagen beslutade år 1960 att ta bort reglerna om pensioner ur ersättningsstadgan och ersätta dem med en bestämmelse om att riksdagsarvodet skulle vara pensionsgrundande inom den allmänna tilläggs-pensioneringen. Arvodet jämställdes således med inkomst av anställning.

År 1971 beslutade riksdagen om en ny ersättningsstadga som också reglerade pensionsvillkoren. Konstitutionsutskottet menade att pensionerna för ledamöter inte borde uppvisa alltför stora olikheter i förhållande till vad som gällde andra förtroendemannapensioner (KU 1971:75). Genom ändringarna år 1971 sänktes antalet riksdagsår för hel pension från 20 till 15. Därmed uppnåddes enligt utskottet en bättre anpassning till de kommunala reglerna och framför allt en lösning som bättre svarade mot förhållandena efter enkammarreformen. 20 år motsvarade fem mandatperioder enligt de gamla reglerna, men sedan mandatperioden förkortats till tre år innebar fem mandatperioder 15 år. År 1978 sänktes intjänandetiden för rätt till hel riksdagspension från 15 till 12 riksdagsår.

Med 1994 års ersättningslag har villkoren för ledamöternas egenpensioner och efterlevandepensioner närmast sig vad som gällde för statstjänstemännen i

motsvarande lönenivå enligt dåvarande pensionsavtal, PA-91. När riksdagen beslutade om de nu gällande reglerna om riksdagsledamöternas egenpensioner anfördes att reglerna för ledamöterna skulle bestämmas i närmare anslutning till vad som gäller för statstjänstemän i motsvarande lönenivå enligt PA-91 (bet. 1993/94:KU43, rskr. 428).

Visstidspension och inkomstgaranti

Genom beslut i riksdagen år 1968 infördes möjligheten att erhålla visstidspension för ledamöter som avgick före 65 års ålder. För att komma i fråga för visstidspension skulle ledamoten ha fyllt 50 år vid avgången och tillhört riksdagen i minst sex år. En ledamot som fyllt 45 år och tillhört riksdagen minst nio år skulle kunna få pension om förvaltningskontorets styrelse fann att det förelåg *särskilda skäl*. De motiv till reformen framfördes av konstitutionsutskottet var bl.a. önskemålet om förnyring av riksdagen, behovet av att säkra en god rekrytering till riksdagen och att konsekvensen av det rikspportionella valsättet som skulle börja tillämpas år 1970 skulle innebära större rörlighet på mandaten (konstitutionsutskottets utlåtande nr 40 år 1968).

Visstidspension ersattes år 1988 av inkomstgaranti. Förvaltningsstyrelsen hänvisade i sitt förslag om införandet av garantin till att uppdraget som riksdagsledamot var behäftat med osäkerhet och att det var rimligt att de som tog på sig ett sådant viktigt samhällsuppdrag fick en trygghet i händelse av att de av det ena eller andra skälet lämnade uppdraget. Ett system som gav ett rimligt mått av trygghet var enligt styrelsen viktigt bl.a. av rekryteringsskäl och med hänsyn till behovet för ett parti att förändra personuppsättningen i riksdagen (försl. 1987/88:13). Konstitutionsutskottet tillstyrkte förvaltningsstyrelsens förslag (bet. 1987/88:KU42). Reglerna innebar att en ledamot som lämnade riksdagen efter minst tre års sammanhängande tjänstgöring var berättigad till inkomstgaranti. Den som tjänstgjort i kortare tid än sex år och som fyllt 40 år då han eller hon lämnade riksdagen, var berättigad till inkomstgaranti i fem år. Den som lämnade riksdagen efter minst sex år hade rätt till en begränsad inkomstgaranti. Garantin minskade om den avgångna ledamoten uppbar förvärvsinkomster.

Reglerna om inkomstgaranti ändrades genom 1994 års ersättningslag. Förvaltningsstyrelsen framhöll i sitt förslag att uppdraget som riksdagsledamot var förenat med en sådan osäkerhet att det tedde sig rimligt att ledamöterna gavs den trygghet som inkomstgarantin innebar. Styrelsen ansåg också att det under den tid som systemet varit i kraft inte heller hade framkommit något som gjorde att inkomstgarantin som sådan borde ifrågasättas, men menade att vissa konsekvenser av bestämmelserna borde rättas till. Man pekade på att en ledamot kunde ha andra inkomster på ca 108 000 kr per år utan att inkomstgarantin reduceras samt att de 25 år som inkomstgarantin som längst kunde utgå var för lång tid. Konstitutionsutskottet delade styrelsens uppfattning, och riksdagen följde utskottet (försl. 1993/94:RFK4, bet. KU43, rskr. 428).

Sedan de nya reglerna införts år 1994 har motioner om att inkomstgarantin bör förändras väckts vid ett flertal tillfällen varvid framför allt begränsningar i systemet föreslagits. Konstitutionsutskottet behandlade ett sådant yrkande under hösten 2003. Utskottet hänvisade till att tidigare skäl som anförts för inkomstgarantin fortfarande var gällande. Framför allt framförde man att mot bakgrund av att uppdraget som riksdagsledamot är behäftat med osäkerhet är det rimligt att de som tar på sig ett sådant viktigt samhällsuppdrag får en trygghet i händelse av att de av någon anledning lämnar uppdraget. Utskottet ansåg således att reglerna för inkomstgaranti inte borde försämrats, och riksdagen beslutade i enlighet med förslaget (bet. 2003/04:KU5).

2.3 Riksdagsledamöters ekonomiska situation

2.3.1 Inledning

För att få en uppfattning om f.d. ledamöters och nuvarande ledamöters ekonomiska situation har vi kartlagt deras taxerade inkomst före, under och efter tiden som ledamot i riksdagen. Kartläggningen ger en bild av de ledamöter som valdes in i riksdagen åren 1994, 1998 och 2002. Inkomstuppgifter har inhämtats från Skatteverket för taxeringsåren 1992–2002. Kartläggningen bifogas som bilaga 2.

Kartläggningen är på intet sätt heltäckande, men ger ändå ge en viss bild av hur situationen ser ut. Några generella slutsatser om ledamöternas ekonomiska situation under någon längre tid och inför framtiden är dock svåra att dra, bl.a. eftersom ledamöterna är födda olika år och har tjänstgjort olika länge i riksdagen.

2.3.2 Iakttagelser vid kartläggningen

Ledamöternas taxerade förvärvsinkomst året innan de valdes in i riksdagen har jämförts med arvudet det år ledamöterna blev invalda i riksdagen. Vid jämförelsen har framkommit att åtskilliga ledamöter höjde sin taxerade inkomst då de blev riksdagsledamöter. Naturligt nog gällde det framför allt de yngre ledamöterna. Så mycket som en fjärdedel av ledamöterna sänkte sina inkomster genom inträdet i riksdagen. Det visade sig dock att detta oftast inte var en bestående sänkning utan att de redan året därpå höjde sin taxerade inkomst igen. Varför den taxerade inkomsten höjdes är inte möjligt att redogöra för eftersom den offentliga delen av Skatteverkets register inte omfattar uppgifter om arbetsgivare. En ledamot kan t.ex. ha haft möjlighet att behålla någon del av sina tidigare inkomster eller ha fått andra uppdrag vid sidan av uppdraget som ledamot.

Ledamöternas genomsnittslön innan de blev invalda i riksdagen har jämförts med det riksdagsarvode som gällde vid den tidpunkt då de blev riksdagsledamöter. Det visade sig att genomsnittslönen hos ledamöterna ofta var lägre

än arvodesnivån och att genomsnittslönen under perioden 1994–2002 hade ökat i lägre grad än arvodet.

Genom kartläggningen har även framkommit hur ledamöternas taxerade inkomst utvecklats efter det att de lämnat riksdagen. När man studerar dessa siffror måste man beakta att inkomstgarantin höjer medelinkomsten. Det är inte ovanligt att ledamöterna tjänar mer än det tidigare riksdagsarvodet efter det att de lämnat riksdagen. Framför allt gäller detta de äldre. Medelinkomsten var oftast högre tre år efter det att de lämnat riksdagen än det arvode som var aktuellt när de slutade i riksdagen. En betydande grupp hade emellertid lägre inkomst än under riksdagstiden.

Kartläggningen är, som nämnts ovan, behäftad med betydande osäkerhet, och man måste vara försiktig med att dra några långtgående slutsatser. En allmän reflexion kan dock vara att riksdagsledamöternas inkomster före och efter riksdagstiden visar stor spännvidd, vilket också är naturligt då de representerar vitt skilda grupper i samhället. Många klarar sig bra efter riksdagstiden medan en inte obetydlig grupp får sina inkomster minskade då de lämnar riksdagen.

2.4 Sveriges ledamöter i Europaparlamentet

Ersättningsvillkoren för ledamöterna i Europaparlamentet regleras både i nationell och europeisk rätt. Reglerna om arvode, egenpensionsförmåner (ålderspension, sjukpension och egenlivränta), efterlevandeförmåner och inkomstgaranti överensstämmer med de för svenska riksdagsledamöter. Motsvarande förhållande gäller i samtliga länder inom Europeiska unionen (EU), dvs. ett medlemslands parlamentariker har i dessa avseenden samma ekonomiska villkor som ledamöterna i det egna landets parlament.

En rad ersättningar utgår också från Europaparlamentet ur EU:s gemensamma budget. Sådana ersättningar är

- ersättningar för allmänna utgifter för kontor, datorutrustning, telefon, porto och resor i det egna medlemslandet,
- reseersättningar för att täcka kostnader för resor inom EU när parlamentarikerna skall delta i Europaparlamentets officiella sammanträden,
- resebidrag för att täcka kostnader för resor, både inom och utanför EU, som har samband med ledamotens uppdrag,
- traktamente för parlamentets officiella möten inom och utanför EU, samt
- ersättning för en eller flera assistenter (lön, arbetsgivaravgifter och reseersättningar).

År 1983 föreslog Europaparlamentet för första gången ett gemensamt regelverk för ersättning till ledamöterna. Förslaget förkastades av Europeiska rådet. Det senaste försöket att nå gemensamma regler för parlamentarikerna gjordes under åren 2003 och 2004. Rådet ville dock inte heller denna gång godkänna förslaget, framför allt för att ett antal länder ansåg att arvodet var för högt och att frågan om hur arvodet skall beskattas inte var löst.

EU-parlamentarikerna har också möjlighet att ansluta sig till ett frivilligt system med tilläggs pension. Ledamöter som har betalat bidrag till detta pensionssystem under minst tre år har efter att de avgått rätt till en pension i form av en livränta. Livräntan betalas ut fr.o.m. den första dagen i den kalendermånad som följer på det datum ledamoten fyller 60 år. Ledamotens egna bidrag till detta pensionssystem uppgår till en tredjedel medan två tredjedelar betalas av Europaparlamentet. Alla bidrag investeras i en pensionsfond. Fonden drivs som en ideell förening och är placerad i Luxemburg. Pensionsbeloppet är 3,5 % av 40 % av grundlönen för en domare vid EG-domstolen för varje fullgjort tjänsteår och en tolfedel av den summan för varje fullgjord månad. Den högsta pensionen är dock 70 % och den lägsta 10,5 % av 40 % av grundlönen för en sådan domare. Före detta ledamöter eller ledamöter som lämnar tjänsten före 60 års ålder kan begära att pensionen betalas ut omedelbart eller när som helst efter avgången och före 60 års ålder, förutsatt att de är minst 50 år. Det är också möjligt att få 25 % av sina pensionsrättigheter utbetalda som ett engångsbelopp.

Enligt Skatteverket skall beskattning ske de år parlamentet betalar in pengar till pensionsfonden. Skattepliktigt belopp är det belopp parlamentet betalar in. Beskattning sker i inkomstslaget tjänst.

3 Allmänt om uppdraget som riksdagsledamot

Kommitténs syn på riksdagsuppdraget i korthet

Riksdagsuppdraget är ett mycket viktigt samhällsuppdrag. Grundtanken i förslagen är att likartade ekonomiska villkor skall gälla i riksdagen som i samhället i övrigt så långt det är rimligt och möjligt. Riksdagsledamöternas arbetssituation och arbetsvillkor avviker emellertid i flera avseenden från vad som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden. Det motiverar att deras ekonomiska villkor på vissa punkter skiljer sig något från de principer som vanligen råder på arbetsmarknaden.

3.1 Allmänt

Riksdagsledamöterna har en central roll i den svenska demokratin. Deras arbetsuppgifter är mycket varierande. Riksdagsarbetet består först och främst i att delta i arbetet i kammaren, i utskotten och i andra riksdagsorgan. Detta innebär att ledamoten måste sätta sig in i en rad olika ämnesområden och ta ställning i frågor av vitt skilda slag. Vidare består riksdagsarbetet i att skriva motioner, interpellationer, ställa frågor och utarbeta reservationer och särskilda yttranden. Det inre arbetet i den egna partigruppen utgör också en betydande del av riksdagsarbetet. Uppdraget att vara riksdagsledamot omfattar även arbete utanför riksdagen såsom arbetet i den egna valkretsen, i partioorganisationen och i olika arbetsgrupper (jfr bet. KU 1983/84:15). Även kontakterna med samhället i övrigt får anses ingå i ledamotskapet.

Arbetet i riksdagen har blivit alltmer krävande eftersom tempot inom politiken allmänt sett ökat. Riksdagsarbetet i kammaren är koncentrerat till perioden september–juni.

Naturligtvis varierar arbetsbördan för ledamöterna. En ledamots arbetssituation kan se annorlunda ut jämfört med en annans. Partitillhörigheten spelar roll på så sätt att tillhör ledamoten ett regeringsparti ter sig arbetsbördan annorlunda jämfört med om han eller hon tillhör ett oppositionsparti. Vidare är det av betydelse hur stor partigruppen i riksdagen är, vilken position ledamoten har i partiet, vilka sidouppdrag ledamoten har såväl inom som utanför riksdagen.

Från och med år 2000 lämnas till varje partigrupp i riksdagen stöd till kostnader för handläggarghjälp i form av politiska sekreterare åt ledamöterna (lagen [1999:1209] om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen). Stödet motsvarar ungefär en halv politisk sekreterares resurs per ledamot. I praktiken fungerar detta så att alla partigruppskanslier organiserar sekreterarna som en gemensam resurs för partigruppens ledamöter. De flesta politiska sekreterarna arbetar i tematiskt indelade grupper med frågor inom riksdagsutskottens ämnesområden. I vissa fall arbetar de med att stödja ledamöternas valkretsarbete (jfr bet. 2003/04:KU5). Riksdagen beslutade den 17 juni 2004 att stödet till politiska sekreterare bör utökas successivt och från

den 1 juli 2006 motsvara kostnaderna för 349 politiska sekreterare (bet. 2003/04: FiU21, rskr. 273).

En internationell utblick är numera ett måste för en riksdagsledamot, inte minst med anledning av Sveriges medlemskap i EU. En stor del av arbetet i riksdagen genereras dessutom av de beslut som fattas av EU:s institutioner.

Riksdagsuppdraget innebär också att de flesta ledamöter inte befinner sig på sin hemort under tjänstgöringen i riksdagen. Detta får naturligtvis konsekvenser för familjelivet och privatlivet.

Eftersom riksdagsledamöterna innehar ett förtroendeuppdrag är de inte arbetstagare i förhållande till riksdagen. De omfattas därför inte av de lagar som reglerar arbetsmarknaden i övrigt, dvs. lagar som anställningsskyddslagen, medbestämmandelagen och arbetstidslagen. Däremot har ledamöterna en grundlagsfäst rätt enligt 4 kap. 6 § regeringsformen att utan hinder av en statlig, kommunal eller enskild anställning fullgöra sitt uppdrag i riksdagen. Ingen arbetsgivare får vägra en anställd ledighet för ett sådant uppdrag. Dock grundar denna bestämmelse ingen skyldighet för arbetsgivaren att sedan återta den tidigare anställda eller erbjuda fortsatt anställning efter riksdagsperiodens slut.

Vad angår förmåner enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och lagen (1991:1047) om sjuklön, betraktas riksdagsarvodena som inkomst av anställning. Riksdagen betalar också avgifter enligt socialavgiftslagen (2000:980) som om ledamoten vore anställd av riksdagen.

3.2 Kommitténs syn på uppdraget som riksdagsledamot

Riksdagsuppdraget är ett mycket viktigt samhällsuppdrag. Som framgår ovan skiljer sig ledamöternas situation på flera sätt från andra uppdrag i samhället. Det är därför svårt att jämföra en ledamots arbetsuppgifter och arbetsförhållanden med någon annan yrkesgrupps. Uppdraget är till sin natur osäkert eftersom det omprövas vid val till riksdagen.

Även om andra drivkrafter än de materiella förmånerna är styrande för en politiskt förtroendevald, anser vi att det är av stor betydelse att arbetsförhållandena och de ekonomiska villkoren i riksdagen gör det rimligt för alla oavsett bakgrund och levnadsförhållanden att bli riksdagsledamot. Grundtanken i våra förslag är att likartade villkor skall gälla för ledamöterna i riksdagen och i Europaparlamentet som i samhället i övrigt så långt det är möjligt och praktiskt låter sig göras. Riksdagsledamöternas situation är emellertid så speciell och innehåller sådana särdrag att det motiverar att deras villkor i vissa avseenden avviker från de principer som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden.

4 Ålderspension

Kommitténs förslag i korthet

För hel förmånsbestämd ålderspension från riksdagen skall krävas 30 uppdragsår. Pensionsunderlaget beräknas som tidigare. Vi föreslår inte någon annan ändring av förmånsnivåerna än att beloppsgränserna för pensionsunderlaget skall beräknas med inkomstbasbeloppet. Vidare föreslår vi inte någon avgiftsbestämd pension. Möjligheter till uppskjutet uttag av ålderspension skall finnas.

4.1 Förmånsbestämd ålderspension

4.1.1 Allmänt

Det samlade pensionsskyddet vid ålderspensionering består av tre delar; allmän pension, tjänstepension och eventuellt privat pensionssparande. Det allmänna pensionssystemet utgörs av en inkomstgrundad pension som kompletteras med en garantipension samt en premiepension. Detta pensionssystem är obligatoriskt och omfattar i princip alla som bor eller arbetar här i landet. Vid sidan av den allmänna pensionen finns olika tjänstepensionssystem som grundar sig på kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter och gäller i stort sett alla löntagare i Sverige.

4.1.2 Nuvarande bestämmelser

Ersättningslagen

En ledamot som vid avgången fyllt 50 år och som tjänstgjort i riksdagen under 6 hela år, har rätt till ålderspension från den månad han eller hon fyller 65 år eller fr.o.m. månaden efter den senare tidpunkt då uppdraget att vara ledamot upphör. Pensionen betalas t.o.m. utgången av den månad då den berättigade avlider (8 kap. 1 och 2 §§).

Ålderspensionen bestäms enligt 7 kap. 2 § på grundval av ett underlag och en tidsfaktor. Underlaget beräknas på det pensionsgrundande arvodet som består av ledamotsarvode och tilläggsarvode för uppdrag som vice talman samt ordförande och vice ordförande i utskott samt sådant arvode som anges i 1 § 1–4 och 8 arvodeslagen, dvs. vissa uppdrag i Sveriges riksbank, riksdagsstyrelsen, styrelsen i Riksrevisionen, Nordiska rådets svenska delegation samt EU-nämnden (7 kap. 3 §). Beräkningen görs på det pensionsgrundande arvodet under en femårsperiod närmast före avgångsåret. Det pensionsgrundande arvodet för de fyra första kalenderåren räknas därvid om till nivån för det sista kalenderåret före avgångsåret med hjälp av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Medeltalet av de framräknade beloppen utgör underlaget för förmånen. Kan en ledamot inte tillgodoräknas pensionsgrundande arvode för fem kalenderår, utgör underlaget för pensionen

medeltalet av beloppen för de hela kalenderår som kan tillgodoräknas. Kan inte något helt kalenderår tillgodoräknas skall pensionsunderlaget beräknas på genomsnittsbeloppet per månad multiplicerat med 12 (7 kap. 4 §). Tidsfaktorn för ålderspension utgör förhållandet mellan antalet hela år i riksdagen, dock högst tolv, och talet tolv (7 kap. 5 §). Hel tidsfaktor är således 1, dvs. 12/12.

I 8 kap. anges de närmare beräkningsgrunderna för ålderspension. Ålderspensionen utgör tidsfaktorn multiplicerat med 11,5 % av underlaget upp t.o.m. 7,5 gånger det förhöjda prisbasbeloppet, 65 % av den del av underlaget som överstiger 7,5 förhöjda prisbasbelopp men inte 20, samt 32,5 % av den del som överstiger 20 men inte 30 förhöjda prisbasbelopp. För att erhålla hel ålderspension fordras minst tolv hela år i riksdagen (3 och 4 §§).

Tabell 4.1 Beräkningsgrund för förmåns pension enligt ersättningslagen

Pensionsunderlag i förhöjda prisbasbelopp	Andel i procent
–7,5	11,5 %
7,5–20,0	65,0 %
20,0–30,0	32,5 %

PA 03

Den förmånsbestämda ålderspensionen fastställs utifrån ett pensionsunderlag och en intjänandetid.

I och med att PA 03 ersatte PA-91 förändrades beräkningsgrunden för den förmånsbestämda pensionen. I det nya avtalet finns en förmånsbestämd ålderspension för anställda födda år 1973 eller senare med pensionsunderlag över 7,5 inkomstbasbelopp. Pensionen motsvarar 60 % av pensionsunderlaget mellan 7,5 och 20 inkomstbasbelopp och 30 % mellan 20 och 30 inkomstbasbelopp (18 och 19 §§). Pensionsunderlaget beräknas enligt samma principer som i ersättningslagen, dvs. som huvudregel med utgångspunkt från den pensionsgrundande lönen under en femårsperiod närmast före avgångsåret (15 §).

Enligt det nya avtalet avvecklas den förmånsbestämda pensionen stegvis för de som är födda åren 1943–1972. Orsaken är att procentandelarnas storlek är avvägda mot den individuella ålderspensionen (se vidare avsnitt 4.2) som infördes genom PA 03. De som redan har varit ute i arbetslivet några år och således har färre år på sig att tjäna in individuell pension enligt avtalet erhåller därför ytterligare förmånsbestämd pension. Storleken på den förmånsbestämda pensionen varierar således beroende på den anställdes ålder. Reglerna är utformade som en ”trappa” och gäller både pensionsunderlag under och över 7,5 inkomstbasbelopp (18 och 19 §§).

Som pensionsgrundande tjänstetid enligt PA 03, liksom enligt PA-91, tillgodoräknas en arbetstagar tid då statligt kollektivavtal har gällt för honom eller henne, dock tidigast fr.o.m. den kalendermånad då personen fyller 28 år och längst t.o.m. kalendermånaden före den månad då arbetstagaren fyller 65

år (16 §). För hel pension erfordras enligt 17 § att den tjänstepensionsgrundande tjänstetiden är minst 30 år (360 månader). En person som arbetat 15 år (180 månader) i staten får en pension som motsvarar 180/360 av en hel pension. Det är inte möjligt att inom staten få mer än en hel pension, dvs. tidsfaktorn kan aldrig vara mer än 1 (360/360).

En arbetstagare som avgår före pensionsåldern, dock tidigast vid utgången av månaden före den månad han fyller 61 år, har enligt 21 § i PA 03 rätt att ta ut ålderspension från dagen efter avgångsdagen genom förtida uttag. Om arbetstagaren avgår i pensioneringssyfte skall pensionen beräknas som om arbetstagaren hade avgått vid 65 års ålder. Reducering görs dock av det förtida uttaget enligt försäkringstekniska riktlinjer som beslutats av Nämnden för statens avtalsförsäkringar (NSA) eftersom pensionen kommer att betalas ut under längre tid. Pensionen kan tas ut som en livsvarig pension eller som en temporär pension fram till den ordinarie pensionsåldern.

Förtida uttag kan också göras utan pensioneringssyfte. Detta kan tidigast göras fr.o.m. 61-års månaden, antingen temporärt eller livsvarigt. Den intjänade förmånsbestämda ålderspensionen fram t.o.m. sista anställningsdagen omvandlas till fribrev. Arbetstagaren väljer när han eller hon vill ta ut fribrevet. Arbetstagaren kan sedan välja mellan att ta ut ålderspensionen eller fribrevet temporärt fram till 65 år eller livsvarigt. Vid temporärt uttag av ålderspension (förmånsbestämd och avgiftsbestämd) gäller att pensionens storlek får uppgå till högst en viss andel av den fasta lönen vid avgången. Pensionens storlek får uppgå till högst 80 % av den fasta lönen till den del den inte överstiger 7,5 inkomstbasbelopp, 70 % till den del den fasta lönen överstiger 7,5 inkomstbasbelopp men inte 20 och 40 % till den del den fasta lönen överstiger 20 inkomstbasbelopp men inte 30.

Tabell 4.2 Förtida uttag av pension enligt PA 03

Fast lön i inkomstbasbelopp	Andel i procent
–7,5	80
7,5–20,0	70
20,0–30,0	40

Om arbetstagaren väljer att skjuta upp uttaget av ålderspension ökas pensionen för varje kalendermånad från 65-års månaden till den månad uttaget påbörjas (21 §). Uppskjutet uttag kan göras utan arbetsgivarens medgivande fram t.o.m. 67 års ålder och med arbetsgivarens tillåtelse ännu längre tid. Omräkning görs enligt de försäkringstekniska riktlinjerna för Nämnden för statens avtalsförsäkringar (NSA).

4.1.3 Kommitténs överväganden

Redan enligt PA-91 krävdes 360 månaders (30 år) intjänandetid för hel ålderspension för statliga tjänstemän. När riksdagsledamöternas pensionsvillkor i vissa avseenden anpassades till bl.a. detta avtal genom 1994 års ersättningslag ändrades inte kravet på tolv år för hel riksdagspension. Tolv år gällde också då för statsråd och vissa arbetstagare med statlig chefsanställning. Dessa grupper gick dock över till en trettioårig intjänandetid den 1 januari 2003 (förordning [2003:55] om avgångsförmåner för vissa arbetstagare med statlig chefsanställning och förordning [AgVFS 2003:1 B1] om inkomstgaranti och tjänstepension för statsråd).

PA 03 bygger på att varje tjänstepensionssystem var för sig bidrar till den slutliga tjänstepension som utgår till den enskilde. Redan intjänad tid i kommun eller landsting samt privat intjänad tid fram till den 31 december 2002 går dock att i vissa fall räkna in i tiden. Däremot kan man aldrig tillgodoräkna sig mer än 30 statliga tjänsteår.

Vi anser att en intjänandetid på 30 år för hel ålderspension är rimlig även för riksdagsledamöter i likhet med vad som gäller för statsråd och generaldirektörer m.fl. Liksom för de högre statliga tjänstemännen kan ledamöternas slutliga tjänstepension komma att bestå av pensioner från olika håll. Detta förslag bygger alltså på tanken att varje yrkesverksamt år, oavsett var man tjänstgör, grundar rätt till pension. Det vore en missuppfattning att ta detta som ett uttryck för att det är önskvärt att man är riksdagsledamot i 30 år.

PA-91 och PA 03 skiljer sig åt i beräkningssätten av den förmånsbestämda pensionen. En skillnad är att de procentsatser som används vid beräkningen är olika, en annan är att den förmånsbestämda pensionen inte beräknas på belopp under 7,5 inkomstbasbelopp enligt PA 03. Vidare sätts förmånsnivåerna numera enligt PA 03 med inkomstbasbeloppet i stället för som i PA-91 med det förhöjda prisbasbeloppet. Avsikten med det nya pensionsavtalet var enligt företrädare för Arbetsgivarverket och SACO-S inte att nivån på den enskilde tjänstemannens pension skulle förändras utan att ersätta det förmånsbaserade pensionssystemet med ett fonderat avgiftssystem. Införandet av avgiftssystemet skulle ge arbetsgivarna kontroll över kostnaderna för pensionerna och ge de statsanställda möjlighet att bestämma hur delar av deras pensionskapital skall förvaltas. Procentandelarna som används vid beräkningen av den förmånsbestämda pensionen enligt PA 03 är således avvägda mot den avgiftsbestämda pensionen på så sätt att den sammanlagda pensionsnivån motsvarar den för PA-91.

Som vi redogör för i nästa avsnitt (4.2) föreslår vi inte någon avgiftsbestämd ålderspension för ledamöter. Utgångspunkten för anpassningen till PA 03 är att pensionsnivån för ledamöterna skall vara oförändrad i likhet med vad som gäller för statligt anställda. Pensionsnivån enligt PA 03 motsvarar pensionsnivån enligt PA-91. Dagens ersättningsregler för riksdagsledamöterna bygger på PA-91. Vi menar därför att det inte finns någon anledning att ändra nuvarande beräkningsgrunder för den förmånsbestämda ålderspensionen när vi nu inte föreslår någon avgiftsbestämd del. Kravet på en uppdragstid på 30

år för hel pension innebär dock att pensionen från riksdagen i praktiken kommer att bli lägre än vad som nu gäller för de flesta ledamöter.

I likhet med regleringen i PA 03, och även i det allmänna systemet, anser vi att beloppsgränserna bör bestämmas på grundval av inkomstbasbeloppet i stället för på grundval av det förhöjda prisbasbeloppet.

En riksdagsledamot eller ersättare får enligt 4 kap. 7 § 1 RF inte utan riksdagens medgivande lämna sitt uppdrag. Den vanligaste orsaken till en begäran om entledigande är att ledamoten har fått ett annat uppdrag. Enligt vår uppfattning är det inte förenligt med riksdagsuppdraget att en ledamot skall kunna avgå i pensioneringssyfte, dvs. att begära sitt entledigande före 65 års ålder för att på heltid bli pensionär och inte stå till arbetsmarknadens förfogande. En ledamot väljs till sitt uppdrag och bör därför inte ha möjlighet att under en mandatperiod avgå för att ta ut pension före han eller hon fyllt 65 år. En anställd förfogar i detta avseende över sin tjänst på ett annat sätt. Vi anser därför inte, som fallet är för statligt anställda, att det skall vara möjligt för ledamöter att göra förtida uttag av sin ålderspension. Statligt anställda får i denna situation tillgodoräkna sig åren fram till pensionsåldern. Det låter sig inte motiveras när det gäller riksdagsledamöterna. En annan sak är att de skall kunna göra förtida uttag av ålderspensionsfribrevet. Då väljer man att ta ut sin pension i förtid utan att begära sitt entledigande från riksdagen eftersom man redan tidigare avgått. Vidare står man till arbetsmarknadens förfogande när man lyfter sin pension. (Se vidare avsnitt 4.5.2.)

Däremot skall ledamöterna, liksom statstjänstemän, erbjudas rätten att begära uppskjutet uttag av ålderspensionen. Det kan ju vara så att en avgången ledamot har sådana inkomster att han eller hon vill vänta med att lyfta sin ålderspension. Vidare infaller den situationen automatiskt med vårt förslag när en ledamot under uppdragstiden fyller 65 år och således uppnår pensionsåldern under pågående mandatperiod. Liksom nu är fallet skall en ledamot inte heller i framtiden kunna erhålla pension samtidigt med arvode (7 kap. 1 § andra stycket ersättningslagen och 3 kap. 1 § andra stycket företrädarlagen).

Vid uppskjutet uttag av ålderspension ökar pensionsbeloppet med 0,7 %, liksom för den allmänna pensionen, för varje påbörjad kalendermånad från 65-års månaden fram till den månad uttaget sker.

4.2 Avgiftsbestämd ålderspension

4.2.1 Nuvarande bestämmelser

Lagen om inkomstgrundad ålderspension

Det allmänna pensionssystemet som infördes i sin helhet den 1 januari 2003 består av två delar; inkomstpension och premiepension (prop. 1997/98:151, bet. 1997/98:SfU13 och 14, rskr. 315 och 320). I korthet grundas inkomstpensionen på den sammanlagda inkomst arbetstagaren haft under livet. Således påverkas inkomstpensionens storlek såväl av inkomsten som av vid vilken

ålder arbetstagaren går i pension. Pensionsavgiften är 16 % upp till 7,5 inkomstbasbelopp av lönen. Premiepensionen utgörs av avkastningen på den avgift som betalas varje år. Avgiften är 2,5 % av arbetstagarens pensionsgrundande inkomst upp till 7,5 inkomstbasbelopp. För dem som är födda åren 1938–1953 är det belopp som arbetstagaren får placera beroende av vilket år han eller hon är född. Medlen sätts in på ett individuellt konto hos en kapitalförvaltare för att senare utges som en årlig premiepension.

PA-91 och PA 03

Avgiftsbestämd pension har funnits för statliga tjänstemän sedan den kompletterande ålderspensionen (Kåpan) infördes år 1991. Kåpan, som finns även enligt PA 03 (10–11 §§), innebär att en arbetstagare tillgodoräknas en avgift beräknad på utbetald lön eller upp till en årslön av 30 inkomstbasbelopp. Avgiften var ursprungligen 1,5 %, men höjdes år 2003 till 1,9 % och år 2004 till 2 %. Kåpan tjänas in från det att den anställde fyller 28 år tills han eller hon går i pension. Avgiften förvaltas av Försäkringsföreningen för det statliga området (FSO). Kåpan infördes dock inte för riksdagsledamöter i samband med anpassningen till bl.a. PA-91 genom 1994 års ersättningslag. I stället höjde man procentsatsen från 10 till 11,5 vid beräkningen av förmånsbestämd ålderspension upp till 7,5 förhöjda prisbasbelopp (8 kap. 4 § ersättningslagen).

Genom PA 03 har ytterligare en avgiftsbestämd pensionsdel införts. Arbetstagaren tillgodoräknas från 23 års ålder månadsvis under anställningstiden en avgift på 2,3 % av lönen eller pensionsunderlaget, s.k. individuell ålderspension (9 §). Pensionsunderlaget består av utbetald lön upp till en årsinkomst som motsvarar 30 inkomstbasbelopp. Avgiften förvaltas på det sätt som den anställde själv väljer. De inbetalda avgifterna samt avkastningen på placerat kapital avgör storleken på den individuella ålderspensionen. 22 försäkringsbolag erbjuder arbetstagarna traditionell försäkring eller fondförsäkring att placera avgifterna i. De som inte väljer en placering får sina avgifter placera i en traditionell livförsäkring med återbetalningsskydd genom FSO. Valen administreras av Statens pensionsverk. Försäkringsgivarna har alla uppfyllt de villkor som fastställts av avtalsparterna i PA 03 och försäkringsgivarna har därefter slutit avtal med Arbetsgivarverket om att förvalta de statliga tjänstemännens individuella ålderspension.

4.2.2 Kommitténs överväganden

Enligt direktiven skall kommittén särskilt utreda för- och nackdelar med att göra en del av tjänstepensionssystemet som är avgiftsbestämd samt i förekommande fall lämna förslag till ett sådant system. Vår utgångspunkt har varit att villkoren för riksdagens ledamöter skall närma sig villkoren för de statliga tjänstemännen så långt det rimligen låter sig göras.

Den individuella ålderspensionen finansieras genom att arbetsgivaren betalar en avgift för pensionsförsäkring hos sådan försäkringsgivare som uppfyl-

ler de villkor som arbetsmarknadens parter kommit överens om. Konstruktionen har kollektivavtalet som grund. Vad gäller Kåpan finansierar arbetsgivaren pensionen genom att betala avgift för försäkring i FSO. I FSO placeras också avgifter från den individuella ålderspensionen för de tjänstemän som inte själva väljer en placering. FSO ägs av Arbetsgivarverket och de statsanställdas fackliga organisationer. Även här finns således en stark anknytning till parterna på arbetsmarknaden och till kollektivavtalet. Vi har övervägt möjligheten att inkludera ledamöterna i den struktur som byggts upp genom PA-91 och PA 03 men funnit att uppdraget som ledamot inte är förenligt med en sådan offentlighetsreglering som skulle knyta an till ett avtal slutet av arbetsmarknadens parter.

Vi har också övervägt att ha en individuell ålderspension för ledamöter med en avgift på 4,3 % av pensionsunderlaget. Vi har även försökt hitta en placering för dessa avgifter som liknar tjänstemännens. En möjlighet är att riksdagsförvaltningen sluter avtal med ett antal försäkringsgivare om förvaltningen av avgifterna. Ambitionen bör vara att ledamöterna i stort sett får samma villkor som de statliga tjänstemännen har genom de avtal Arbetsgivarverket slutit med de försäkringsgivare som erbjuder tjänstemännen fonder och traditionella försäkringar. Vi menar dock att det kan vara svårt att få till stånd sådana avtal för en så liten grupp som ledamöterna trots allt utgör. Det finns också en risk för att förvaltningskostnaderna blir orimligt höga. Ytterligare ett problem är hur avgifterna för de ledamöter som inte själva väljer placering skall förvaltas. De som inte väljer borde få sina medel förvaltade i enlighet med de principer som finns inom det allmänna systemet, och som också avspeglas i konstruktionen av PA 03, nämligen att medlen skall placeras med inriktning på trygghet. De statliga tjänstemän som inte själva väljer förvaltning får sina avgifter placerade i en traditionell pensionsförsäkring med inneboende riskfördelning som förvaltas av FSO. Vi har inte funnit någon lämplig förvaltning av avgifterna som kan erbjudas ledamöterna.

En annan möjlighet är att ledamöternas avgifter placeras på samma sätt som premiepensionen i det allmänna pensionssystemet. Detta skulle innebära att avgifterna skulle förvaltas av Premiépensionsmyndigheten (PPM) och att ledamöterna själva skulle placera medlen i sådana värdepappersfonder m.m. som de själva väljer ur PPM:s utbud. För det fall att ledamoten inte gör något aktivt val skulle medlen, liksom i det allmänna systemet, förvaltas av Sjunde AP-fondens Premiesparfond. Vi anser dock att denna lösning är mindre lämplig. PPM:s uppgift enligt 7 och 8 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension är att ansvara för förvaltningen av de avgiftsmedel som avsätts inom premiepensionssystemet. Vi menar att det inte överensstämmer med myndighetens uppdrag att förvalta premiepensionen som omfattar hela befolkningen, att dessutom handha en viss utvald grupps tjänstepensioner.

Av samma skäl som anförts ovan har vi också konstaterat att det i nuläget är svårt att konstruera ett helt avgiftsfinansierat ålderspensionssystem.

Sammantaget finner vi inga principiella hinder mot att införa avgiftsfinansierad ålderspension för riksdagens ledamöter. Vi har dock inte funnit någon

lämplig lösning för hur avgifterna skulle förvaltas. Vi anser inte heller att det är rimligt att för den i dessa sammanhang lilla gruppen skapa ett nytt särskilt system som troligen skulle bli kostsamt.

4.3 Tidsvillkor och åldersvillkor

Kommitténs förslag i korthet

Förmånsbestämd ålderspension skall kunna tjänas in under hela uppdragstiden fram tills ledamoten fyller 65 år. Kraven på sex års uppdragstid och en åldersgräns om 50 år för rätt till ålderspension skall slopas.

4.3.1 Nuvarande bestämmelser

Ersättningslagen

Enligt bestämmelserna i 8 kap. ersättningslagen finns ingen nedre åldersgräns och inte heller någon övre åldersgräns för en ledamot att tjäna in en riksdagspension. En annan sak är att man måste vara 18 år fyllda senast på valdagen för att kunna väljas in i riksdagen (3 kap. 2 och 10 §§ RF). Detta innebär att man oavsett ålder redan från första dagen i riksdagen börjar tjäna in sin ålderspension och att även riksdagstid efter fyllda 65 år tillgodoräknas i pensionshänseende. Däremot måste man vara 50 år och ha sex års uppdragstid vid avgången för att ha rätt till ålderspension. Ålderspensionen betalas ut från 65 års ålder eller från den senare tidpunkt då uppdraget att vara ledamot upphörde (8 kap. 2 § ersättningslagen).

När pensionsrätten infördes den 1 juli 1947 i ersättningsstadgan var minimitiden för ålderspensionsrätt 8 år och hel pension utgick efter 20 år. På förvaltningskontorets initiativ vidgades år 1968 riksdagsledamöternas rätt till ersättning vid avgång före 65 års ålder. Det skedde genom införandet av rätt till visstidspension och avgångsersättning. Förutsättningen för visstidspension var att ledamoten fyllt 50 år vid avgången och tillhört riksdagen i minst sex år. Anledningen till detta var de regler som gällde för heltidsengagerade kommunala förtroendemän. Man menade att paralleller kunde dras mellan riksdagsuppdraget och dessa förtroendemän. I samband med att ersättningsstadgan ersattes av en ny ersättningsstadga år 1971 uttalade konstitutionsutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande (KU1971:75) att vägande skäl i och för sig kunde anföras mot varje åldersgräns men att ur rent principiell synpunkt borde antalet verksamhetsår och inte åldern vara avgörande för pensionsrätten. Utskottet ansåg vidare att man på sikt borde överväga att slopa åldersgränsen för visstidspension men att tiden inte var mogen att frångå den gällande principen.

PA 03

Förmånsbestämd ålderspension beräknas utifrån den pensionsgrundande tjänstetiden som tillgodoräknas tidigast från den månad arbetstagaren fyller

28 år och längst t.o.m. månaden innan arbetstagaren fyller 65 år (16 §). Den individuella avgiftsbestämda ålderspensionen får arbetstagaren tillgodoräkna sig fr.o.m. 23-års månaden, dock tidigast fr.o.m. den 1 januari 2003, och längst t.o.m. den månad då han uppnår pensionsåldern, dvs. 65 år (7 och 9 §§). Avgift till den kompletterande ålderspensionen (Kåpan) betalas av arbetsgivaren och baseras på arbetstagarens utbetalade bruttolön fr.o.m. i normalfallet 18 års ålder. Arbetstagaren får tillgodoräkna sig avgiften som betalas tidigast fr.o.m. månaden efter att han eller hon fyllt 28 år om 28-årsdagen inföll före den 1 januari 2003, och fr.o.m. 28-års månaden om 28-årsdagen inföll efter den 31 januari 2002. Även här får tillgodoräkandet ske endast till pensionsåldern (10 §).

4.3.2 Kommitténs överväganden

Vi anser att riksdagsledamöterna skall få tillgodoräkna sig all uppdragstid fram till månaden innan ledamoten fyller 65 år. Det är rimligt att alla, oavsett ålder, i detta avseende behandlas lika. Däremot bör möjligheten att tjäna in en ålderspension efter fyllda 65 år tas bort. Detta är inte heller möjligt enligt bestämmelserna i PA 03. Vi utgår ifrån att dessa ledamöter i de flesta fall har tjänat in en ålderspension på annat håll än i riksdagen.

Vad avser åldersgränsen 50 år och en minsta uppdragstid om sex år för att vara berättigad till ålderspension i riksdagen menar vi att dessa förutsättningar skall tas bort. Det finns enligt vår uppfattning inte längre skäl till någon sådan åldersgräns och kvalifikationstid för rätt till ålderspension, eftersom tanken är att ledamöternas pensionsvillkor i detta hänseende skall anpassas till vad som gäller för arbetstagare. Vi delar den uppfattning som 1971 års konstitutionsutskott gav uttryck för, nämligen att utgångspunkten skall vara att verksamhetsår skall vara avgörande. Det innebär enligt vårt förslag att en ledamot måste ha ett helt uppdragsår, dvs. enligt lagen minst 270 dagar, i riksdagen för att ha tjänat in en pensionsrätt. Ålderspensionsbestämmelserna bör även i detta avseende vara desamma för alla ledamöter oavsett vilken ålder de har när de avgår. Lika lite som det finns ett differentierat arvodessystem för ledamöterna, lika lite anser vi att det finns anledning att ha ett ålderspensionssystem som inte är lika för alla ledamöter.

Enligt bestämmelserna i PA 03 fastställs tidsfaktorn på grundval av antalet tjänstemånader. För hel förmånsbestämd ålderspension fordras att den pensionsgrundande tjänstetiden är minst 30 år (17 §). Tjänstetidsfaktorn beräknas med den pensionsgrundande tjänstetiden angiven i hela och påbörjade månader i förhållande till talet 360, dock högst talet 1. Eftersom riksdagspensionen beräknas på grundval av år kan den pensionen bli något lägre eller högre än om den hade beräknats enligt bestämmelserna i PA 03. Vi har dock inte funnit anledning att ändra beräkningsgrunden för tidsfaktorn från hela uppdragsår till hela och påbörjade månader för ledamöterna.

4.4 Samordning med andra pensionssystem

Kommitténs kommentar i korthet

Vi har samrått med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbunden om att samordna ålderspension till förtroendevalda men det har inte funnits utrymme inom ramen för denna utredning att föreslå en ömsesidig lösning.

4.4.1 Nuvarande bestämmelser

Enligt 2 kap. 1 § kommunallagen får kommuner och landsting själva ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar och som inte handhas enbart av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan. Inget hindrar staten från att genom lag ålägga kommunerna eller landstingen att svara för vissa uppgifter och också i lagen ge direktiv för hur dessa skall skötas. Den större delen av den kommunala verksamheten är reglerad genom sådana speciallagar.

Enligt förordningen (1995:268) om samordning av statlig tjänstepension med vissa pensioner till riksdagens ledamöter och företrädare i Europaparlamentet (samordningsförordningen) skall en riksdagsledamots respektive en företrädares egenpension samordnas med en statlig tjänstepension på visst sätt. Samordningen innebär att det bara kan utgå en hel statlig pension, den bästa. Däremot samordnas inte en tjänstepension som grundas på privat anställning med en statlig pension.

Statsråden omfattas sedan den 1 april 2003 av det statliga tjänstepensionsavtalet PA 03 och anslutande bestämmelser (2 § förordningen [AgVFS 2003:1 B1] om inkomstgaranti och tjänstepension för statsråd). För närvarande gäller det endast nyutträdde statsråd efter den 1 april 2003 som är födda år 1943 eller senare.

Enligt samordningsförordningen minskas tjänstepensionen enligt PA 03 med riksdagspensionen om båda pensionerna är hela (4 §). Det betyder att riksdagspensionen alltid betalas ut ograverad. Om inte riksdagspensionen är hel men tjänstepensionen är det, minskas tjänstepensionen med det belopp som skulle utbetalats om beloppet beräknats med tillämpning av riksdagspensionens tjänstetidsfaktor. Minskningen får dock inte vara större än riksdagspensionen (5 §). Om däremot tjänstepensionen inte är hel, minskas den på visst beräknat sätt. Den minskningen får dock inte vara större än att summan av pensionerna uppgår till minst en hel tjänstepension (6 §). Således utgår alltid riksdagspensionen men den förutsätts samordnas med andra statliga pensioner.

När det gäller samordning med en tjänstepension som inte är en nettopension, som beskrivs ovan, utan en bruttopension gäller andra regler (9 och 10 §§). Med bruttopension menas utfästa pensionsförmåner med lagstadgade socialförsäkringsförmåner som folkpension och ATP inräknade. Äldre ålderspensioner var oftast utformade som bruttopensioner.

De kommunala pensionsavtalen innehåller också regler som samordnar inkomstgaranti och visstidspension för en riksdagsledamot med kommunal och lanstingskommunal tjänstepension. Alltså gäller också här, som för det statliga området, principen att endast en hel pension eller inkomstgaranti skall utgå. Detta utgör emellertid endast rekommendationer och den enskilda kommunen kan därför besluta om undantag, dvs. att samordning inte skall ske eller att samordningen inte skall ske fullt ut.

Mellan olika förtroendevaldas utbetalade ålderspensioner finns i dag inget reglerat samordningsförfarande. Riksdagspensionen samordnas alltså inte med kommunernas och landstingens ålderspensioner. För hel ålderspension fordras i bägge regelverken 12 års uppdragstid. Således är det möjligt att tjäna in och uppbära dubbla förmåner utan att dessa samordnas.

4.4.2 Samråd med Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet

Vi har fört diskussioner med företrädare för Kommunförbundet och Landstingsförbundet. De har också bjudits in att närvara vid ett av våra sammanträden. Vidare har förbunden beretts tillfälle att skriftligen lämna synpunkter på samordningsproblemen med utgångspunkt i våra förslag om ålderspension och inkomstgaranti för riksdagsledamöterna.

I dag är det möjligt att få en hel ålderspension från något av förbunden samtidigt som man kan få en hel ålderspension från riksdagen utan att pensionerna samordnas. I båda pensionssystemen fordras nämligen 12 uppdragsår för en hel ålderspension. Vårt förslag att det skall krävas 30 år för en hel förmånsbestämd ålderspension innebär enligt förbunden en viss begränsning, men är enligt deras uppfattning inte tillräckligt för att undvika att någon erhåller dubbla ålderspensioner. Förbunden tillägger att de nyligen rekommenderat sina medlemmar nya pensionsbestämmelser med ett oförändrat krav på 12 år. Men oavsett vad förbunden rekommenderar så är det varje kommun och landsting som beslutar om innehållet i sitt reglemente. Förbunden anför att det finns exempel på kommuner som först nu frångår det reglemente som förbunden rekommenderade före år 1987. Att föreslå att kommuner och landsting också skulle införa ett krav på 30 år är enligt förbunden inte praktiskt genomförbart.

Förbunden pekar på en alternativ lösning som finns i de kommunala pensionsreglementena. Enligt huvudregeln kan en person som uppbär visstidspension från en annan kommun eller ett annat landsting eller inkomstgaranti inte tjäna ytterligare pension i ett senare uppdrag. Det är dock möjligt för kommunen eller landstinget att besluta om pensionsrätt med särskilda villkor. Enligt förbundens uppfattning vore en lösning på problemet med dubbla ålderspensioner att införa en motsvarande begränsning för riksdagsledamöter. Förbunden anför vidare att man skulle kunna ge ett beslut om pensionsrätt med särskilda villkor i de fall den f.d. förtroendevalde inte tjänat in en hel ålderspension eller att ett senare uppdrag baseras på högre arvoden.

4.4.3 Kommitténs överväganden

Pensioner för statligt förtroendevalda och statliga tjänstemän regleras i den s.k. samordningsförordningen. Statsråden kommer framöver att i huvudsak ha samma pensionsbestämmelser som övriga statligt anställda. Det har under vår utredning inte kommit fram något som föranleder oss att föreslå några ändringar i samordningsförordningen. De ändringar vi föreslår när det gäller riksdagspensionen medför enligt vår mening inte heller något behov av att ändra dessa samordningsbestämmelser.

Vi har samrått med Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet för att få till stånd ömsesidiga regler så att en avgången förtroendevald inte blir överkompenserad men ändå får rimliga förmåner. Intresse för att lösa dessa frågor finns hos alla parter, men av olika skäl har det inte varit möjligt att inom ramen för detta utredningsuppdrag gå vidare med denna fråga. Till bilden hör vidare att detta är en fråga för de enskilda kommunerna.

Vårt förslag att ändra intjänandetiden för en hel riksdagspension till 30 år minskar möjligheten att som förtroendevald erhålla två hela ålderspensioner samtidigt. Vi finner det därför inte angeläget att nu ur ett riksdagsperspektiv föreslå några andra samordningsregler mellan riksdagens och kommunernas ålderspensionsbestämmelser. Vi konstaterar också att det i det statliga pensionsavtalet för tiden efter den 1 januari 2003 saknas samordningsbestämmelser.

4.5 Ålderspensionsfribrev

Kommitténs förslag i korthet

Egenlivräntan skall ersättas med ålderspensionsfribrev. Fribrevet skall beräknas i huvudsak enligt reglerna för ålderspension och värdesäkras med prisbasbeloppet varje år. Möjlighet till förtida respektive uppskjutet uttag av fribrevsbeloppet skall finnas.

4.5.1 Nuvarande bestämmelser

Ersättningslagen

En ledamot som lämnar riksdagen efter att ha fullgjort minst tre sammanhängande hela år innan han eller hon fyller 65 år och som inte är berättigad till ålderspension har enligt 10 kap. i ersättningslagen rätt till egenlivränta. Livräntan betalas fr.o.m. den månad den berättigade fyller 65 t.o.m. den månad ledamoten avlider. Egenlivräntan beräknas på antalet hela uppdragsår i förhållande till 30 år med följande procentsatser på pensionsunderlaget:

Tabell 4.3 Beräkning av egenlivränta enligt ersättningslagen

Pensionsunderlaget i förhöjt prisbasbelopp	Andel i procent
-7,5	9,5

7,5–20,0	61,5
20,0–30,0	30,75

Livräntan värdesäkras med prisbasbeloppet året innan den betalas ut, dvs. från året innan den berättigade fyller 65 år.

PA 03

Om en arbetstagare slutar sin anställning före 65 års ålder och vid avgången inte har beviljats någon avtalsenlig pensionsförmån som sjukpension, pensionsersättning eller särskild pensionsersättning eller förmånsbestämd ålderspension, omvandlas den intjänade förmånsbestämda ålderspensionen till ett *fribrev* (31 §). Ett fribrev är ett dokument på intjänad avtalspensionsrätt.

Fribrevsbeloppet är lika med det intjänade beloppet för den förmånsbestämda delen av ålderspensionen fram t.o.m. den sista anställningsdagen. Den avgiftsbestämda delen av ålderspensionen resulterar inte i fribrev. Fribrevet motsvarar de avgifter som arbetsgivaren betalat in till den förmånsbestämda ålderspensionen fr.o.m. den 1 januari 2003 eller senare samt eventuellt intjänat garantifribrev (se vidare avsnitt 12) som är omvandlad intjänad egenlivränta för tiden dessförinnan. Fribrevet beräknas efter försäkringstekniska regler. Fribrevets värde ökar varje år eftersom det räknas upp med prisbasbeloppet.

Beloppet betalas ut tidigast fr.o.m. den månad arbetstagaren fyller 61 år, och han eller hon kan välja att få pensionen utbetald temporärt eller livsvarigt. Fribrevet är värdesäkrat och räknas årligen upp med prisbasbeloppets förändringar från det prisbasbelopp som gäller sista anställningsdagen.

Förtida uttag kan också göras utan pensioneringssyfte. Detta kan tidigast göras fr.o.m. den månad den berättigade fyller 61 år, antingen temporärt eller livsvarigt. Den intjänade förmånsbestämda ålderspensionen fram t.o.m. sista anställningsdagen omvandlas till fribrev. Arbetstagaren väljer när han eller hon vill ta ut fribrevet. Arbetstagaren kan sedan välja mellan att ta ut ålderspensionen eller fribrevet temporärt fram till 65 år eller livsvarigt. Vid temporärt uttag av ålderspension (förmånsbestämd och avgiftsbestämd) gäller att pensionens storlek får uppgå till högst en viss andel av den fasta lönen vid avgången. Pensionens storlek får uppgå till högst 80 % av den fasta lönen till den del den inte överstiger 7,5 inkomstbasbelopp, 70 % till den del den fasta lönen överstiger 7,5 inkomstbasbelopp men inte 20 och 40 % till den del den fasta lönen överstiger 20 inkomstbasbelopp men inte 30.

Tabell 4.4 Förtida uttag av pension enligt PA 03

Fast lön i inkomstbasbelopp	Andel i procent
-7,5	80
7,5–20,0	70
20,0–30,0	40

Om arbetstagaren väljer att skjuta upp uttaget av ålderspension ökas pensionen för varje kalendermånad från den månad han eller hon fyller 65 år till den månad uttaget påbörjas (21 §). Uppskjutet uttag kan göras utan arbetsgivarens medgivande fram t.o.m. 67 års ålder och med arbetsgivarens tillåtelse ännu längre tid. Omräkning görs enligt de försäkringstekniska riktlinjerna för Nämnden för statens avtalsförsäkringar (NSA).

4.5.2 Kommitténs överväganden

Bestämmelserna om egenlivränta enligt ersättningslagen skiljer sig från fribrevsreglerna i PA 03. Egenlivräntan har i huvudsak sitt ursprung i motsvarande bestämmelser om egenlivränta i PA-91. Beräkningsgrunderna för riksdagsledamöternas egenlivränta stämmer inte överens med de för ålderspension enligt ersättningslagen. Vidare värdesäkras egenlivräntan först året före utbetalningsåret medan fribrevet för statstjänstemännen enligt det nya pensionsavtalet värdesäkras varje år.

Vår uppfattning är att även riksdagsledamöternas egenlivränta skall värdesäkras varje år. Vi finner också att det är lämpligt med samma beräkningsgrunder för ålderspension som för egenlivränta. Detta innebär en enhetligare handläggning av pensionsärendena. Vi föreslår också att egenlivräntan i fortsättningen benämns fribrev som i PA 03.

I PA 03 tjänas den förmånsbestämda ålderspensionen in först i och med att tjänstemannen fyllt 28 år, dvs. i fribrevssammanhang räknas med en tidsfaktor om 443 månader (64–28 år). I detta avseende skulle skillnaden jämfört med tjänstemän under 35 år bli för stor om vi inte införde ett system som motsvarade detta. Vi föreslår därför att ålderspensionsfribrevet skall beräknas på det antal år som återstår till pensionsåldern 65 år, dock lägst 30 år, för unga ledamöter upp till 35 års ålder och som lämnar riksdagen före pensionsåldern. Det innebär att en 25-åring som blir riksdagsledamot och innehar ett uppdrag under två mandatperioder är berättigad till ålderspensionsfribrev som beräknas på en tidsfaktor på 40 år (65–25 år), dvs. 8/40 (0,2 i tjänstetidsfaktor).

För att närmare beskriva innebörden av detta kan man jämföra den nu gällande egenlivräntan med ålderspensionsfribrev beräknat på 30 respektive 40 år. Vi utgår i exemplet från att ledamoten börjar vid 25 års ålder och avgår efter två mandatperioder (8 år) år 2006.

Tabell 4.5 Beräkning av intjänad pensionsrätt före 65 års ålder

Intjänad pensionsrätt	Kronor per månad	Värdesäkring
Egenlivränta	3 812	Året före utbetalning
Fribrev 30 år	3 860	Varje år
Fribrev 40 år	2 894	Varje år

Ålderspensionsfribrevet beräknat på 40 år kan framstå som sämre än egenlivräntan, men det är då viktigt att komma ihåg att fribrevet värdesäkras varje år. Egenlivräntan däremot värdesäkras först året före utbetalningsåret. Vi menar därför att det är fribrevet som ändå framstår som det mest fördelaktiga alternativet.

Fribrevet beräknat på 30 år förefaller i stället bli mycket förmånligt. I vårt exempel har ju personen möjlighet att tjäna in ålderspension under resterande år till 65 år, dvs. 32 år (65–33 år).

Vi menar vidare att det skall vara möjligt även för riksdagens ledamöter att göra förtida uttag av ålderspensionsfribrevet och också att skjuta upp uttaget. Det uppskjutna uttaget av fribrevet bör beräknas på samma sätt som uppskjutet uttag av ålderspensionen, dvs. pensionsbeloppet ökar för varje påbörjad uppskjuten kalendermånad med 0,7 % från 65-års månaden fram till den månad uttaget sker (se avsnitt 4.1.3).

Det förtida uttaget bör kunna göras tidigast från den månad personen fyller 61 år och senast t.o.m. den månad han eller hon fyller 65 år. Pensionsbeloppet minskas med 0,5 % för varje påbörjad kalendermånad från tidpunkten för uttaget av ålderspensionsfribrevet till pensionsåldern 65 år. Vi har inte förslagit att man skall kunna göra ett förtida uttag av ålderspension av det skälet att vi inte anser det förenligt med riksdagsuppdraget att begära sitt entledigande för att bli pensionär i förtid (se avsnitt 4.1.3). Skillnaden mellan de båda fallen är att man vid uttaget av ålderspensionsfribrevet redan avgått från riksdagen samt att man trots det förtida uttaget kan stå till arbetsmarknadens förfogande.

Om vi utgår från värdet på ålderspensionsfribrevet beräknat på 40 år enligt ovan, 2 894 kr i månaden, med nuvarande (nov. 2004) månadsarvode på 46 400 kr och ett inkomstbasbelopp på 43 300 kr, kommer det förtida respektive uppskjutna uttaget enligt vårt förslag att se ut enligt tabellen nedan. Vi har här inte tagit hänsyn till några värdesäkringar.

Tabell 4.6 Förtida respektive uppskjutet uttag av ålderspensionsfribrev enligt förslaget

Fast procent/mån.	Ålder	Livsvarigt månadsbelopp
0,5	61	2 199
0,5	62	2 373
0,5	63	2 547
0,5	64	2 720
	65	2 894
0,7	66	3 137
0,7	67	3 380
0,7	68	3 623
0,7	69	3 866
0,7	70	4 109
0,7	71	4 353
0,7	72	4 596
0,7	73	4 839
0,7	74	5 082
0,7	75	5 325

Såvitt avser det förtida uttaget föreslår vi att man endast får göra det livsvarigt. Det bör, liksom för den allmänna pensionen, inte finnas någon möjlighet för avgångna ledamöter att göra temporära uttag.

Det kan rent teoretiskt uppstå en situation där en f.d. ledamot begärt och påbörjat ett förtida uttag men där personen blir invald i riksdagen igen. Eftersom man enligt 7 kap. 1 § andra stycket ersättningslagen inte kan erhålla pension samtidigt med arvode så får det förtida uttaget stoppas och pensionen räknas om efter uppdragstidens slut.

Vi tror dock att det inte kommer att bli så vanligt med förtida uttag eftersom många avgångna ledamöter också kan ha rätt till inkomstgaranti (se avsnitt 7). Det blir kanske de garantitagare som är berättigade till två- respektive femårig inkomstgaranti och som vid garantitidens slut är i sådan ålder att de kan ansöka om förtida uttag, som kan finna det attraktivt med denna möjlighet. Enligt de uppgifter vi redovisat är det hittills ingen som frågat efter ett förtida uttag. Däremot har det funnits ledamöter som finner det stötande att lyfta en riksdagspension när de har andra förvärvsinkomster och därför har velat göra ett uppskjutet uttag av sin pension.

4.6 Talmannen

Kommitténs förslag i korthet

Samma pensionsbestämmelser skall gälla för talmannen som för övriga riksdagsledamöter. Talamansarvodet skall dock utgöra underlaget för förmånerna.

4.6.1 Nuvarande bestämmelser

Ersättningslagen

Talmannens ekonomiska villkor framgår av 2 kap. ersättningslagen. Arvodet skall motsvara arvodet för statsministern (1 §). Arvodet utgör pensionsgrundande arvode för den tid som talmannen innehaft sitt uppdrag samt underlag för inkomstgarantin (4 och 5 §§).

Vidare erhåller talmannen en särskild pension, s.k. talmanspension. Talmanspensionen motsvarar den förordnandepension som tidigare gällde för statsråd. Den beräknas enligt pensionsavtalen för de statliga tjänstemännen och den numera upphävda förordningen (1995:1038) om statliga chefspensioner m.m. (3 §). Förutsättningarna för en talmanspension är att uppdragstiden varat i minst sex år eller att talmansuppdraget tillsammans med en eller flera statliga chefsanställningar innehafts under sammanlagt minst sex år i oavbruten följd eller att personen varit talman och statsråd i minst sju år (8 §). Förmånsnivåerna för att beräkna talmanspensionen varierar beroende på om talmannen fyllt 65 år (9 §). Om inte förutsättningarna för en talmanspension är uppfyllta gäller de villkor för ålderspension, sjukpension, egenlivränta eller inkomstgaranti som råder för övriga ledamöter (3 § andra stycket). För att erhålla en hel ålderspension fordras i båda fallen en tjänstgöringstid om tolv år.

En talman kan inte samtidigt uppbära en statlig egenpensionsförmån och talmansarvode eller avgångsersättning på grund av uppdrag som statsråd (11 §).

4.6.2 Kommitténs överväganden

Vi anser att talmannen bör ha samma pensionsvillkor som övriga ledamöter. Numera har statsministern, statsråd och statligt chefsanställda i huvudsak samma villkor som övriga statligt anställda. Den chefspension som fanns tidigare har upphävts i och med de nya bestämmelserna. Vi föreslår därför att de tidigare särregleringarna för talmannen slopas.

I praktiken innebär detta att en hel talmanspension enligt dagens regler skulle vara 54 573 kr i månaden före 65 års ålder och 41 098 kr i månaden efter 65 års ålder. När det gäller talmanspensionen före 65 år så föreslår vi att den ersätts med de inkomstgarantiregler som gäller för övriga riksdagsledamöter (se vidare avsnitt 7). Med de föreslagna ålderspensionsreglerna blir den hela ålderspensionen i stället 43 478 kr i månaden. I sammanhanget bör påpe-

kas att den hela talmanspensionen är beräknad med en tjänstetidsfaktor om 12/12 medan den föreslagna hela ålderspensionen beräknas med 30/30. Enligt förslaget skulle 12/30 innebära en ålderspension för talmannen om 17 391 kr i månaden. Det är egentligen detta belopp som bör ställas i relation till nuvarande talmanspension efter 65 år.

5 Sjukpension

Kommitténs förslag i korthet

Tidsfaktorn för beräkning av sjukpension skall tas bort och prisbasbeloppet ligga till grund för beräkningen. Möjlighet till tillfällig sjukpension för en ledamot som uppbär tidsbegränsad hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning skall dessutom införas.

5.1 Nuvarande bestämmelser

Ersättningslagen

En ledamot har enligt ersättningslagen rätt till sjukpension om han eller hon frånträder sitt uppdrag och får hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning. Sjuk- och aktivitetsersättning beslutas enligt 7 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring av försäkringskassa och ges till den som har varaktigt nedsatt eller nedsatt arbetsförmåga under begränsad tid. Aktivitetsersättning kan betalas ut till en person mellan 19 och 29 år med varaktigt nedsatt arbetsförmåga eller nedsatt arbetsförmåga under begränsad tid, dock minst ett år. Aktivitetsersättningen beviljas under längst tre år i taget. Sjukersättning kan utgå till en person som är mellan 30 och 64 år om arbetsförmågan är varaktigt nedsatt.

För hel sjukpension fordras 12 hela år i riksdagen (9 kap. 3 § ersättningslagen). För en ledamot som inte fullgjort 12 år tillgodoräknas även de år som återstår fram till utgången av det kalenderår ledamoten fyller 65 år (9 kap. 2 §). Sjukpensionen utgörs enligt 9 kap. 5 § tidsfaktorn multiplicerad med

- 21 % av den del av underlaget för egenpensionsförmånerna som inte överstiger 7,5 förhöjda prisbasbelopp,
- 81 % av den del som överstiger 7,5 men inte 20 förhöjda prisbasbelopp, och
- 40,5 % av den del som överstiger 20 men inte 30 förhöjda prisbasbelopp.

Sjukpension betalas ut t.o.m. månaden före den månad ledamoten fyller 65 år. Därefter betalas ålderspension beräknad med samma tidsfaktor som för sjukpension. För en ledamot som avlider innan han eller hon fyller 65 år utbetalas sjukpension t.o.m. den månad dödsfallet inträffar (9 kap. 2 §).

PA 03

Tjänstemän inom staten kan erhålla sjukpension efter att ha beviljats hel sjukersättning som inte är tidsbegränsad (23 §). Enligt PA 03 är det dessutom möjligt att erhålla tillfällig sjukpension om arbetsförmågan i anställningen är nedsatt på grund av sjukdom och försäkringskassan har beviljat arbetstagaren tidsbegränsad sjukersättning, partiell sjukersättning som inte är tidsbegränsad eller aktivitetsersättning (24 §). Den tillfälliga sjukpensionen motsvarar både i

omfattning och i tid det beslut som försäkringskassan fattat. En annan skillnad jämfört med ersättningslagen är att ingen tidsfaktor används vid beräkningen.

5.2 Kommitténs överväganden

Vi anser att en ledamot som saknar förmåga att fullgöra sitt uppdrag i riksdagen på grund av sjukdom, skall ha rätt till tillfällig sjukpension om han eller hon har beviljats tidsbegränsad hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning. Tillfällig sjukpension skall kunna utgå så länge ledamoten uppbär tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Ett bibehållande av tidsfaktorn skulle medföra att sjukpensionen kan bli lägre för en ledamot än vad den skulle ha blivit för en tjänsteman med samma tjänstgöringstid. Däremot skall de år som sjukpension betalats ut anses som uppdragsår när ålderspension beräknas.

Slutligen anser vi att sjukpensionen skall beräknas med prisbasbeloppet när det gäller de olika intervallerna (-7,5 resp. 7,5–20 resp. 20–30) i stället för med det förhöjda prisbasbeloppet som nu gäller enligt ersättningslagen. Prisbasbeloppet används vid beräkning av sjukersättning och aktivitetsersättning i det allmänna systemet, liksom i PA 03.

6 Efterlevandepension

Kommitténs förslag i korthet

Efterlevandepension till efterlevande make skall utges under sex år fr.o.m. månaden efter dödsfallet. Efterlevandepensionen skall utges för varje år dels med ett belopp motsvarande 1,2 prisbasbelopp, dels med ett belopp beräknat på pensionsunderlaget. Efterlevandepension till barn skall beräknas på pensionsunderlaget och utges fram t.o.m. den månad barnet fyller 20 år. Den kompletterande efterlevandepensionen skall tas bort som en speciell förmån.

6.1 Nuvarande bestämmelser

Ersättningslagen

Efterlevandepension betalas enligt 11 kap. ersättningslagen efter den som vid sin död var ledamot av riksdagen eller berättigad till ålderspension eller sjukpension enligt ersättningslagen (1 §). Rätt till efterlevandepension har efterlevande make samt eget arvsberättigat barn och adoptivbarn som inte fyllt 20 år. Med efterlevande make jämställs den som utan att vara gift, stadigvarande sammanbodde med en ogift ledamot vid dennes död och som tidigare varit gift med eller har eller har haft eller då väntade barn med denne (2 §). Rätten till efterlevandepension upphör för efterlevande make eller sammanboende som ingår äktenskap och annars vid utgången av den månad då den berättigade avlider (7 §).

Efterlevandepensionen betalas under fem år fr.o.m. månaden efter dödsfallet (3 §). Om ledamoten avgått före fyllda 65 år betalas efterlevandepensionen längst till den tidpunkt då den avlidne skulle ha fyllt 70 år. Detsamma gäller om ledamoten avgått med ålderspension då denne fyllde 65 år. Om ledamoten avgått med ålderspension efter fyllda 65 år betalas efterlevandepension längst under fem år räknat från avgången.

Beräkningsgrunden för efterlevandepension per år utgör för en efterlevande ett belopp motsvarande 1,2 prisbasbelopp och för varje berättigad därutöver ett belopp motsvarande 0,5 prisbasbelopp. Efterlevandepension betalas till en efterlevande med 1,2 prisbasbelopp. Till make och barn betalas pensionen med ett prisbasbelopp till maken och resterande pension i lika delar till barnen samt till mer än ett barn i lika delar till dem (5 och 6 §§).

Kompletterande efterlevandepension från riksdagen betalas under samma förutsättningar och till samma personkrets som efterlevandepension från riksdagen. Pensionen till efterlevande make eller sambo betalas bara ut om äktenskapet eller samboförhållandet ingåtts senast den dag ledamoten fyllt 60 år (12 kap. 1 och 2 §§). Kompletterande efterlevandepension beräknas med tidsfaktorn tolv och med utgångspunkt i ett normalbelopp som grundar sig på underlaget för egenpensionsförmånerna (4 och 5 §§). Sådan pension betalas ut livsvarigt eller tills den efterlevande gifter om sig (6 §).

PA 03

Efterlevandepension enligt PA 03 utges till en efterlevande make eller registrerad partner som stadigvarande sammanbodde med arbetstagaren vid dennes död. Detsamma gäller även den som stadigvarande sammanbodde med ogift arbetstagare vid dennes död och som tidigare varit gift med eller registrerad partner eller har eller har haft eller vid dödsfallet väntade barn med arbetstagaren (27 §). Efterlevandepension till efterlevande make utges under sex år fr.o.m. månaden efter dödsfallet, dock längst till utgången av den månad då arbetstagaren (eller pensionären) skulle ha fyllt 75 år (28 §).

Efterlevandepension till make utges enligt 28 § för varje år med ett belopp motsvarande 1,2 prisbasbelopp. Därtill utges ett belopp uttryckt i % av den del av pensionsunderlaget för förmånsbestämd ålderspension som överstiger 7,5 gånger inkomstbasbeloppet enligt följande. Mellan 7,5 och 20 inkomstbasbelopp uppgår andelen till 45 % för år 1 och 30 % för år 2–6. Andelen för pensionsunderlag som uppgår till 20 inkomstbasbelopp men inte 30 är 22,5 % för år 1 och 15 % för år 2–6. Procentberäkningen framgår av tabellerna nedan.

Tabell 6.1 Efterlevandepension till make enligt PA 03

Mellan 7,5 och 20 inkomstbasbelopp		Mellan 20 och 30 inkomstbasbelopp	
År 1	45 %	År 1	22,5 %
År 2–6	30 %	År 2–6	15,0 %

Om det inte finns någon efterlevande make tillfaller beloppen arvsberättigat barn till den månad barnet fyllt 20 år, dvs. såväl beloppet motsvarande 1,2 prisbasbelopp som beloppet som räknas fram med procentsatserna ovan. Belopp som är gemensamt för flera barn delas lika mellan dem.

Efterlevandepension utges till arvsberättigat barn (29 §). Med arvsberättigat barn jämställs barn som har mottagits i adoptionssyfte. Efterlevandepension utges t.o.m. den månad barnet fyllt 20 år med 10 % upp till 7,5 inkomstbasbelopp av pensionsunderlaget, 25 % mellan 7,5 och 20 inkomstbasbelopp och 12,5 % mellan 20 och 30 inkomstbasbelopp.

Tabell 6.2 Efterlevandepension till barn enligt PA 03

Pensionsunderlag i inkomstbasbelopp	Procenttal
–7,5	10,0 %
7,5–20,0	25,0 %
20,0–30,0	12,5 %

6.2 Kommitténs överväganden

Förändringar i reglerna om förmåner för efterlevande har i det allmänna systemet inneburit att förmånerna har gjorts mer tidsbegränsade och behovsriktade än tidigare regler, t.ex. pension till efterlevande make (jfr prop. 1999/2000:91, bet. 1999/2000:SfU13, rskr. 235). Motsvarande förändringar har gjorts i PA 03 vad gäller ekonomiskt stöd till efterlevande make. Vi menar att sådana förändringar även bör göras för ledamöternas efterlevande.

Vi föreslår regler för efterlevandepension som motsvarar dem enligt PA 03. Efterlevandepension till make bör således utgå med ett högre belopp under första året och med något lägre belopp under åren 2–6. Utbetalningstiden för efterlevande barn bör vara lika som i PA 03, dvs. t.o.m. den månad som barnet fyller 20 år. De nya beräkningsgrunderna för efterlevandepension till barn innebär således förbättringar för den avlidnes barn. Följden av vårt förslag är att kompletterande efterlevandepension upphör som särskild förmån. Den ledamot som avgått när äldre bestämmelser gällde och som blir ledamot på nytt efter det att de nya bestämmelserna om efterlevandepension trätt i kraft, har dock kvar rätten till den intjänade kompletterande efterlevandepensionen. Närmare föreskrifter om detta kan meddelas i en tillämpningsföreskrift.

Vi föreslår också att registrerad partner skall ingå i den personkrets som kan erhålla efterlevandepension samt att rätten till efterlevandepension inte skall upphöra när den efterlevande maken eller maken ingår nytt äktenskap.

7 Inkomstgaranti

Kommitténs förslag i korthet

Inkomstgarantin skall i huvudsak förbli som den är utformad i dag. En portalparagraf och en jämningsregel skall dock införas för att minska riskerna för missbruk av garantin när någon dömts för brott av allvarligare slag eller när någon förvärvsarbetar åt annan utan att uppbära ersättning för detta. Jämningsregeln skall även kunna tillämpas i fall där någon handlar på ett sätt som uppenbarligen bryter mot syftet med inkomstgarantin.

Inkomstgarantin skall endast beräknas på grundval av ledamotsarvodet. Kravet på en *sammanhängande* tid om sex år i riksdagen eller i Europaparlamentet för att få rätt till varaktig inkomstgaranti skall ändras till en *sammanlagd* tid om sex år.

I förslaget finns också en bestämmelse om när en ledamotsgaranti skall samordnas med avgångsersättningar för andra förtroendeuppdrag och chefsanställningar. Slutligen föreslås att även inkomster i form av kontanta förmåner som inte är pensionsgrundande samordnas med inkomstgarantin.

Den särskilda talmanspensionen skall slopas, vilket innebär att samma regler om inkomstgaranti skall gälla för talmannen som för övriga ledamöter.

7.1 Bakgrund

Enligt bestämmelserna i 1971 års ersättningsstadga hade en avgående ledamot som fyllt 50 år och som tjänstgjort minst sex år i riksdagen rätt till visstidspension. Hel visstidspension betalades till den som innehaft sitt mandat i minst tolv år och utgjorde 65 % av det gällande ledamotsarvodet, exklusive eventuella fasta tillägg. Pensionen reducerades efter en given skala till halva beloppet för den som varit ledamot i sex år. Visstidspensionen betalades ut t.o.m månaden innan ledamoten fyllde 65 år.

Den som inte var berättigad till visstidspension men som tjänstgjort i minst tre år hade rätt till avgångsersättning. Ersättningen var sex månadsarvoden för den som varit ledamot i tre men inte sex år och i övriga fall tolv månadsarvoden.

Avgångsersättningen samordnades inte med andra inkomster. Det gjorde inte heller visstidspensionen i normalfallet. Det förekom dock, och förekommer fortfarande i en del fall, att visstidspensionen samordnas med inkomst från statlig anställning på så sätt att inkomsten reducerades med pensionsbeloppet (2 kap. 7 § Allmänt löne- och förmånsavtal, ALFA, Arbetsgivarverket [cirkulär 2002:A5]). Den statliga inkomstens bruttobelopp var, och är, emellertid pensionsgrundande.

En ersättare jämställdes med en ledamot vid tillämpningen av bestämmelserna om visstidspension och avgångsersättning.

Det gamla systemet med visstidspension och avgångsersättning ersattes av inkomstgaranti när lagen (1988:589) om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter (1988 års ersättningslag) trädde i kraft den 1 juli 1988.

De som var ledamöter när 1988 års ersättningslag trädde i kraft och vid avgången fyllt 50 år hade enligt övergångsbestämmelserna rätt att välja visstidspension. Den som valde denna ersättningsform kunde inte senare byta system. Några som är ledamöter i dag har fortfarande denna möjlighet.

Riksdagens förvaltningsstyrelse uttalade i det förslag som föregick ersättningslagen att de motiv som anfördes vid införandet av bestämmelserna om visstidspension och avgångsersättning fortfarande hade bärkraft. Förvaltningsstyrelsen framhöll att uppdraget som riksdagsledamot var behäftat med osäkerhet och att det var rimligt att de som tog på sig ett sådant viktigt samhällsuppdrag fick en trygghet i händelse av att de av det ena eller andra skälet lämnade uppdraget. Ett system som gav ett rimligt mått av trygghet var enligt förvaltningsstyrelsen viktigt bl.a. av rekryteringsskäl och med hänsyn till behovet för ett parti att förändra personuppsättningen i riksdagen. Av förvaltningsstyrelsens överväganden framgick också bl.a. att ett av flera syften med inkomstgarantin var att förbättra tryggheten för personer under 50 års ålder (förs. 1987/88:13).

Konstitutionsutskottet ansåg i det av riksdagen godkända betänkandet att de skäl som förvaltningsstyrelsen anförde för att det dåvarande systemet med visstidspension och avgångsersättning skulle upphöra och ersättas av ett system med inkomstgaranti var väl grundade. Genom det nya systemet ansåg utskottet att tryggheten ökade väsentligt för ledamöter som tjänstgjort i riksdagen under kanske lång tid men som när uppdraget upphör inte fyllt 50 år. Förslaget innebar också en anpassning till de regler som gällde för statsråd och verkschefer m.fl. och förtroendevalda i kommuner och landsting (bet. 1987/88:KU42, rskr. 292).

7.1.1 Nuvarande bestämmelser

1988 års ersättningslag ersattes den 1 juli 1994 av lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (ersättningslagen). Reglerna om inkomstgaranti finns i lagens 13 kapitel. Där sägs i 1 § att en riksdagsledamot som lämnar sitt uppdrag efter minst tre års sammanhängande tid i riksdagen och som inte fyllt 65 år är berättigad till inkomstgaranti. För den som varit riksdagsledamot i tre år men under kortare tid än sex hela sammanhängande år gäller inkomstgarantin under ett år. Uppgår tiden i riksdagen till mer än sex sammanhängande år gäller inkomstgarantin i två år om riksdagsledamoten inte uppnått 40 års ålder. Har ledamoten fyllt 40 men inte 50 år gäller inkomstgarantin i fem år. Om ledamoten tjänstgjort mer än sex sammanhängande år i riksdagen och uppnått 50 års ålder vid avgången gäller garantin till ingången av den månad då han eller hon fyller 65 år eller den tidigare tidpunkt då den f.d. ledamoten avlider.

För ledamöter i Europaparlamentet gäller i stället bestämmelserna i 9 kap. i lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet (företrädarlagen). Enligt 3 § har en företrädare som före 65 års ålder lämnar Europaparlamentet efter minst tre års sammanhängande tid i Europaparlamentet rätt till inkomstgaranti. Sådan rätt har också den som har varit både företrädare och riksdagsledamot och som före 65 års ålder lämnar Europaparlamentet eller riksdagen efter sammanlagt minst tre års sammanhängande tid i Europaparlamentet och riksdagen. För att erhålla garanti under mer än ett år krävs vidare en sammanlagd sammanhängande tid av minst sex hela år i Europaparlamentet och i riksdagen.

Det sagda innebär i korthet att en ledamot som före 65 års ålder lämnar riksdagen efter minst tre års sammanhängande tid kan beviljas inkomstgaranti. Varaktigheten av garantin är beroende av ledamotens tid i riksdagen och ålder vid avgången. För att nå kravet på en sammanhängande tid om tre eller sex år kan man inte räkna ihop från varandra fristående perioder. För en ledamot som går från riksdagen till Europaparlamentet eller tvärtom innebär detta att han eller hon måste gå direkt utan uppehåll. En annan sak är att samtliga riksdagsår, utan att de är sammanhängande, kan medräknas vid bedömningen av hur stor inkomstgarantin skall bli. Vi redogör för det nedan.

Övriga regler om inkomstgaranti är lika för riksdagsledamöter och ledamöter i Europaparlamentet. I fortsättningen beskrivs de regler som gäller för riksdagsledamöter enligt ersättningslagen eftersom samma bestämmelser finns i motsvarande paragrafer i företrädarlagen. I de fall paragrafhänvisningarna skiljer sig anges detta särskilt.

Inkomstgaranti utgår med ett månadsbelopp som beräknas på ett s.k. garantiunderlag. I garantiunderlaget ingår enligt 7 § ledamotsarvodet, tilläggsarvodet och vissa fasta arvoden enligt lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

Underlaget för garantin utgörs i princip av ledamotsarvodet vid avgångstillfället. Första året erhåller alla 80 % av garantiunderlaget (fr.o.m. nov. 2004 är det 37 120 kr i månaden före avdrag för andra inkomster). Storleken på garantin är efter det första garantiåret relaterad till ledamotens tid i riksdagen. Underlaget för beräkningen av garantibeloppet på årsbasis uppgår till högst 30 förhöjda prisbasbelopp (FPBB). Garantin beräknas efter olika procentsatser för den del av underlaget som uppgår till högst 1,67 förhöjda prisbasbelopp per månad och för den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 förhöjda prisbasbelopp per månad. Eftersom inkomstgarantin beräknas per månad sker en avtrappning vid 1,67 (20/12) förhöjda prisbasbelopp (67 301 kr för år 2005) och taket för beräkningsunderlaget för en månad är 2,5 (30/12) förhöjda prisbasbelopp (100 750 kr för år 2005).

Tabell 7.1 Garantins storlek från andra året

Antal år i riksdagen	-1,67 FPBB	1,67-2,5 FPBB
12	66 %	33 %
11	60,5 %	30,25 %
10	55 %	27,5 %
9	49,5 %	24,75 %
8	44 %	22 %
7	38,5 %	19,25 %
6	33 %	16,5 %

För en ledamot med minst 12 riksdagsår betalas inkomstgaranti med 66 respektive 33 % av garantiunderlaget, med minst 11 riksdagsår 60,5 respektive 30,25 % av underlaget, med minst 10 riksdagsår 55 respektive 27,5 % av underlaget, med minst 9 riksdagsår 49,5 respektive 24,75 % av underlaget, med minst 8 riksdagsår 44 respektive 22 % av underlaget, med minst 7 riksdagsår 38,5 respektive 19,25 % av underlaget och med minst 6 riksdagsår 33 respektive 16,5 % av underlaget.

Hel inkomstgaranti betalas alltså ut till den som varit ledamot i minst tolv år och är 66 respektive 33 % av garantiunderlaget. Det första året är dock garantin, som redogjorts för ovan, alltid 80 respektive 40 % av garantiunderlaget (8 §).

Inkomstgarantin minskas med inkomster av anställning m.m. om inkomsterna under ett år överstiger ett prisbasbelopp (39 400 kr år 2005). Sådana inkomster är pensionsgrundande förvärvsinkomster, pension och livränta. Sjuk- och aktivitetsersättning minskar också garantin. Kapitalinkomster påverkar dock inte garantibeloppets storlek. Minskningen skall ske med samma procentandel som bestämmer storleken av garantiunderlaget (9 och 11 §§). Detta innebär att t.ex. en ledamot som lämnar riksdagen efter två mandatperioder (åtta år) har rätt till en inkomstgaranti som fr.o.m. andra året efter avgången är 44 % av grundarvodet vid avgången. Alla inkomster som reducerar inkomstgarantin gör det med 44 % av inkomsternas omfattning.

De första fem åren jämställs inkomstgarantin med inkomst av anställning och är därmed ålderspensionsgrundande i det allmänna pensionssystemet. Utbetalningarna åren därefter är att anse som pension (3 § sista stycket).

Riksdagsförvaltningen kan enligt dispensregeln i 5 § vid särskilda skäl förlänga den tid under vilken garantin gäller med högst ett år eller medge att även tjänstgöringstid som inte är sammanhängande får tillgodoräknas. Garantibeloppet kan eventuellt sättas ned under den förlängda garantitiden.

Ett efterlevandeskydd betalas till arvsberättigade barn som inte fyllt 20 år. Efterlevande make till f.d. ledamot som vid sin död var berättigad till en

tvåårig respektive femårig inkomstgaranti kan efter särskild prövning erhålla ett efterlevandeskydd (13 och 14 §§). Riksdagsförvaltningen gör då en skälighetsprövning av den efterlevande makens försörjningssituation. För efterlevande till en f.d. ledamot som hade varaktig inkomstgaranti gäller de generella reglerna om efterlevandeförmåner (11 kap. 1 § och 12 kap. 1 § ersättningslagen resp. 7 kap. 1 § och 8 kap. 1 § företrädarlagen). I det fallet görs ingen särskild prövning.

7.1.2 Pensionssystem för statsråd m.fl. och kommunalt förtroendevalda

Statsråd och chefsanställda

Statsrådsarvodesnämnden beslutar om arvode och om avgångsersättning till statsråd enligt lagen (1993:1427) med instruktion för Statsrådsarvodesnämnden. Generaldirektörer, landshövdingar och vissa andra särskilt uppräknade myndighetschefer, som anställs genom beslut av regeringen med tidsbegränsade anställningar (nedan chefsanställda), omfattas inte av de trygghetsregler som gäller för andra arbetstagare hos staten. För dem finns särskilda regler i förordningen (2003:55) om avgångsförmåner för vissa arbetstagare med statlig chefsanställning. Förordningen trädde i kraft den 1 april 2003 men tillämpas fr.o.m den 1 januari 2003.

Statsråd får *avgångsersättning* under ett år när de avgår från sin befattning. Ersättningen motsvarar statsrådsarvodet och minskas med andra inkomster. Vid särskilda skäl kan ersättningen betalas under en längre tid eller begränsas i tiden. Avgångsersättningen är pensionsgrundande för den allmänna pensionen.

En chefsanställd som efter sex års anställning inte erbjuds fortsatt anställning och inte blir berättigad till inkomstgaranti har rätt till avgångsvederlag under 24 månader. Vederlaget motsvarar lönen och minskas med andra inkomster. Vid särskilda skäl kan regeringen besluta om andra villkor.

Statsrådets regler för *inkomstgaranti* överensstämmer i stort sett med reglerna för chefsanställda. För rätt till inkomstgaranti måste ett statsråd innehaft sitt uppdrag i minst sammanlagt sex år eller varit statsråd och haft en eller flera chefsanställningar eller tjänst som statssekreterare under sammanlagt minst sex år i oavbruten följd. Här finns ingen åldersgräns. För chefsanställda gäller däremot att man måste ha fyllt 62 år och varit chefsanställd i minst tolv år i oavbruten följd eller ha fyllt 55 år och varit chefsanställd i minst sex år i oavbruten följd och inte får förlängt förordnande. Om särskilda skäl föreligger kan regeringen besluta om inkomstgaranti trots att dessa villkor inte är uppfyllda.

I övrigt överensstämmer reglerna för statsråd och chefsanställda. Hel inkomstgaranti erhåller man efter sammanlagt minst tolv års uppdragstid eller anställning. Hel inkomstgaranti före 65 års ålder är 65 % av medeltalet av de senaste fem prisbasbeloppsuppräknade årslönerna till den del detta medeltal svarar mot högst 20 inkomstbasbelopp (IBB) och därutöver med 32,5 % för

lön mellan 20 och 30 IBB (7 §). På lönedelar över 30 inkomstbasbelopp får man ingen inkomstgaranti. För den som inte har tolv års chefsanställning eller statsrådstid minskas inkomstgarantin med 0,625 procent för varje helt kvartal som fattas till tolv år. Garantin minskas dock aldrig med mer än 15 % (8 §).

Garantin minskas med andra inkomster av anställning eller annat förvärvsarbete.

Förtroendevalda i kommuner och landsting

Svenska Kommunförbundets och Landstingsförbundets styrelser utfärdar rekommendationer om bl.a. pensioner och avgångsersättningar att antas i de enskilda kommunerna och landstingen. Från och med den 1 januari 2003 finns rekommendationerna i Bestämmelser om pension och avgångsersättning för förtroendevalda (PBF).

Efter ansökan kan *visstidspension* utges till en förtroendevald som efter 50 men före 65 års ålder lämnar uppdraget vid mandatperiodens utgång eller, om uppdraget upphör i förtid, den förtroendevalde innehaft sitt uppdrag i minst 36 kalendermånader i kommunen eller i minst 48 kalendermånader i landstinget. Sådan rätt tillkommer också den som har kortare uppdragstid än 36 kalendermånader i kommunen eller 48 kalendermånader i landstinget, om uppdraget innehafts två på varandra följande mandatperioder. Visstidspension betalas från avgången, dock längst till 67 års ålder. Fullmäktige kan utöver dessa regler besluta om visstidspension i särskilt fall.

Visstidspension utgår med 65 % av pensionsunderlaget upp till 20 prisbasbelopp och med 32,5 % mellan 20 och 30 prisbasbelopp multiplicerat med den för visstidspensionen gällande tjänstetidsfaktorn. På högre underlag utgår ingen pension. För hel sådan pension fordras tolv uppdragsår.

Har pensionstagaren efter avgången förvärvsinkomst skall visstidspensionen minskas med 75 % av sådan inkomst multiplicerad med tjänstetidsfaktorn. Från minskningen undantas ett fribelopp som motsvarar x gånger prisbasbeloppet. Varje kommun och landsting bestämmer storleken på detta fribelopp.

En förtroendevald som på grund av 50-årsvillkoret inte har rätt till visstidspension kan ansöka om *avgångsersättning*. Utbetalningstiden bestäms av uppdragstid och ålder vid avgången på visst angivet sätt och kan betalas mellan ett och högst fem år. Underlaget för avgångsersättningen är den förtroendevaldes årsarvode vid avgången och nivån på ersättningen är under första utbetalningsåret 80 % av underlaget upp till 20 förhöjda prisbasbelopp (FPBB) och 40 % mellan 20 och 30 FPBB. Motsvarande nivåer för de andra utbetalningsåren är 70 respektive 35 %. Ersättningen skall samordnas med förvärvsinkomster på samma sätt som för visstidspension. Fullmäktige kan i vissa fall inskränka rätten till avgångsersättning. Avgångsersättningen är att jämställa med inkomst av tjänst och därmed förmånsgrundande för allmän pension.

7.1.3 Parlamentariker i några andra länder

Norge

En avgången ledamot erhåller avgångsersättning under minst en och högst tre månader. Vidare kan en ledamot som lämnat Stortinget beviljas *ventegodtgjørelse* av *pensionsstyret* efter särskild prövning. Viktiga förutsättningar för att erhålla en sådan ersättning är att vederbörande har hög ålder och ingen rätt till pension samt svårigheter att återgå till yrkeslivet efter en lång tid i Stortinget. Ersättningen motsvarar 66 % av det fasta arvudet (545 000 norska kronor per år eller 45 417 norska kronor i månaden år 2004) och minskas i förhållande till antalet uppdragsår. Tolv år i Stortinget ger full ersättning, åtta år 2/3 och fyra år 1/3 (359 700, 240 000 resp. 120 000 norska kronor år 2004). Den tid som *ventegodtgjørelse* utbetalas varierar från några månader till högst tre år. Det vanligaste är att ersättningen utgår ett år. Ersättningen minskas med annan inkomst som överstiger det fasta grundarvudet, dvs. 45 417 norska kronor i månaden (år 2004).

Finland

Efter minst sju uppdragsår, oavsett ålder, har en riksdagsledamot rätt till en *anpassningspension*. Pensionen är varaktig och betalas med mellan 28 och 60 % av riksdagsmannaarvudet och minskas med andra inkomster, dock inte mötesarvoden och kapitalinkomster. Hel pension får man efter 15 år i riksdagen.

Om en avgången ledamot fyllt 60 år och särskilda villkor föreligger kan denne erhålla en *arbetslöshetspension*. Det är mycket ovanligt med en sådan pension och under år 2004 förekom den endast i ett fall. Möjligheten att få denna pension kommer år 2005 att helt försvinna.

Riksdagens *kanslikommission* kan bevilja en *extra pension* vid exceptionellt svåra ekonomiska situationer. De senaste 15 åren (enligt uppgift år 2004) har den förekommit i endast två fall.

Danmark

Ett s.k. *eftervederlag* utgår mellan 12 och 24 månader till avgången ledamot. Uppdragstiden är avgörande för hur länge ersättningen betalas. De första tolv månaderna betalas den oavkortad (514 911 danska kronor om året eller 42 910 danska kronor i månaden år 2004), därefter tas hänsyn till andra inkomster.

Nederländerna

Andra kammarens ledamöter kan få ett slags ersättning när uppdraget som ledamot upphör om personen är under 65 år. Ersättningen betalas ut under en period som motsvarar den tid som ledamoten innehaft uppdraget, minst två år och högst sex år. Är ledamotstiden kortare än tre månader, utgår ersättningen under sex månader. Om den f.d. ledamoten är över 50 år när uppdraget upp-

hör och denne varit ledamot under en sammanhängande tid av minst tio år, utbetalas ersättningen fram till pensionsdagen (65 år).

Ersättningen är det första året 80 % av det månadsarvode som ledamoten hade dagen innan han eller hon avgick. Under de följande åren utgör ersättningen 70 % av månadsarvodet. Ersättningen minskas med förvärvsinkomster.

7.1.4 Beslutade inkomstgarantier

Fram till den 1 mars 2003 var ordningen sådan att riksdagsförvaltningen beslutade om inkomstgaranti efter ansökan av en avgående ledamot. Enligt nu gällande regler fastställer förvaltningen automatiskt en f.d. ledamots rätt till inkomstgaranti. Den enskilde *ansöker* sedan om *utbetalning* av garantin (13 kap. 18 § ersättningslagen och 9 kap. 18 § företrädarlagen).

Efter valet år 2002 fattade riksdagsförvaltningen 98 beslut om inkomstgaranti.¹ Nedan följer en redogörelse för i vilken utsträckning f.d. ledamöter har tagit inkomstgarantin i anspråk.

57 f.d. ledamöter beviljades varaktig garanti. Av dessa är 10 s.k. vilande, dvs. de betalas inte ut eftersom garantitagarna har så höga inkomster att ingen inkomstgaranti kan komma i fråga. Vidare fick 36 ledamöter rätt till en ettårig inkomstgaranti, två till en tvåårig och tre till en femårig.

Tabell 7.2 Beslut om inkomstgaranti 2002

1-årig	2-årig	5-årig	Varaktig
36	2	3	57

Varaktig inkomstgaranti kan numera utgå under högst 15 år, dvs. från det att ledamoten fyllt 50 år fram till dess att han eller hon fyller 65 år. De 57 f.d. ledamöter som fick rätt till varaktig inkomstgaranti efter valet år 2002 var födda mellan åren 1937 och 1952. Detta innebär att inkomstgarantin kommer att betalas ut under en kortare period än 15 år i många fall, även om den f.d. ledamoten erhåller garanti under hela den period han eller hon är berättigad till. Tabellen nedan visar t.ex. att endast två ledamöter kan få inkomstgaranti i 15 år.

¹ Antalet beslut är 96, men två ledamöter har valt att inte ansöka om att inkomstgaranti utbetalas p.g.a. för hög inkomst omedelbart efter att de slutat i riksdagen. De nya reglerna i ersättningslagen (SFS 2003:13) innebär dock att riksdagsförvaltningen med automatik skall fatta sådana beslut. För att ge en total bild av hur besluten om inkomstgarantin efter valet 2002 med dagens regler skulle utfalla räknas dessa f.d. ledamöter också in.

Tabell 7.3 Utbetalning av inkomstgaranti efter beslut 2002, möjliga antal år

Födda	År kvar till 65 år	Antal
1937	0	1
1938	1	4
1939	2	8
1941	4	6
1942	5	5
1943	6	7
1944	7	4
1945	8	4
1946	9	6
1947	10	2
1948	11	5
1949	12	3
1952	15	2

Nivån på inkomstgarantin, mellan 33 och 80 % av garantiunderlaget, är olika beroende på hur länge garantitagaren har tjänstgjort i riksdagen. De 57 med rätt till varaktig inkomstgaranti tjänstgjorde mellan sju och tolv år i riksdagen. Antalet f.d. ledamöter med hel inkomstgaranti, dvs. med högsta möjliga garantibelopp efter tolv hela år eller mer i riksdagen, är 21 stycken. Antalet år som ligger till grund för den varaktiga inkomstgarantin är spridda enligt tabellen nedan.

Tabell 7.4 Ledamöter med rätt till inkomstgaranti 2002, år som ligger till grund för beslutet samt inkomstgarantins storlek

År som ligger till grund för beslutet	Andel av procent	garantiunderlaget i	Antal f.d. ledamöter
7	38,5		1
8	44,0		15
10	55,0		5
11	60,5		15
12	66,0		21

I samband med val och nya mandatperioder ändras personuppsättningen i riksdagen och flera ledamöter lämnar riksdagen. Av tabellen nedan framgår

att efter de tre senaste valen beviljades ett hundratal avgångna ledamöter inkomstgaranti (eller visstidspension). Man kan också utläsa att av dessa fick ungefär hälften rätt till en varaktig garanti eller visstidspension enligt äldre bestämmelser.

Tabell 7.5 Beviljade inkomstgarantier valen 1994, 1998 och 2002

År	1994	1998	2002
Ett år	48	37	36
Mer än ett år	24	1	5
Varaktig	Redovisade ovan tillsammans med de 24	22	57
Totalt	72 (+33)	60 (+32)	98

Anm. Efter 1994 års val utgick också 33 st. visstidspensioner och efter 1998 års val 32 st. (siffrorna inom parentes).

Varje månad betalas ett antal inkomstgarantier ut. Under april 2004 betalades totalt 971 911 kr för pensionsgrundande inkomstgarantier, dvs. garantier de första fem åren. Därutöver betalades inkomstgarantier som inte är pensionsgrundande om 327 537 kr. Beloppen som betalades ut preliminärt till den enskilde varierade kraftigt. Som mest fick en f.d. ledamot 32 663 kr i månaden och som minst 1 727 kr i månaden.

7.2 Kommitténs överväganden

7.2.1 Portalparagraf och jämningsregel

Som vi framhållit i avsnitt 3 är uppdraget som riksdagsledamot det främsta förtroendeuppdraget i landet. Det är av stor vikt att lämpliga personer kan ställa sig till förfogande för ett sådant uppdrag. För att underlätta detta fordras att den som åtar sig uppdraget får en viss ekonomisk trygghet.

Uppdraget som riksdagsledamot är speciellt. Det råder inte ett anställningsförhållande mellan riksdagen och ledamoten. Arbetsrättsligt är det inte heller att jämföra med ett uppdragsförhållande. Riksdagsledamotens förhållanden regleras i stället genom speciallag, bl.a. ersättningslagen. Riksdagsledamotskapet blir alltså ett slags uppdragsavtal av egen art. Innebörden härav är att riksdagsledamöterna inte omfattas av skyddet mot uppsägning eller av arbetslöshetsförsäkringen. I uppdragets karaktär ligger att riksdagsledamoten såväl formellt som reellt saknar den trygghet som gäller på svensk arbetsmarknad i övrigt. Ledamoten måste, om han eller hon vill ha kvar sitt uppdrag, ställa upp till omval. Det kan i princip förekomma att uppdragsperioden blir kortare om riksdagen skulle upplösas och nyval utlysas. Ledamoten har ofta lämnat en anställning, med den anställningstrygghet som råder, för sitt

uppdrag. Även den riksdagsledamot som har kvar den formella möjligheten att återvända till sitt gamla arbete när han eller hon lämnar riksdagen, t.ex. i kraft av tjänstledighet, kan i praktiken ha mycket svårt att återuppta arbetet. Arbetsinnehållet kan ha förändrats under den tid som ledamoten har verkat i riksdagen. Förhållandena på arbetsplatsen kan ha förändrats på ett sådant sätt att det inte ter sig rimligt för den avgångne ledamoten att återvända. De rent personliga förutsättningarna för att utföra de tidigare arbetsuppgifterna kan också ha förändrats. Även om ledamotskapet i riksdagen inte är att betrakta som ett arbete i konventionell mening hindrar inte detta att den som lämnar en vanlig anställning, eller lämnar en verksamhet som egen företagare, för att bli riksdagsledamot i praktiken byter yrke. Ju längre en ledamot har sitt uppdrag i riksdagen, desto mera uppenbart blir det att ett sådant byte har skett.

Starka skäl talar för att en riksdagsledamot skall vara tillförsäkrad en garanti för sin försörjning när han eller hon lämnar riksdagsuppdraget. Samtidigt är det viktigt att vidmakthålla den allmänt gällande principen om försörjning genom eget arbete. Den bör bilda utgångspunkt för utformningen av inkomstgarantin enligt ersättningslagen. Detta kommer till uttryck i vårt förslag till en portalparagraf, 12 kap. 1 §, där det anges att inkomstgarantin syftar till att ge trygghet under en begränsad period. Den närmare regleringen återfinns sedan i 12 kap. 4 §. Av denna framgår att inkomstgarantin likväl kan bli varaktig såtillvida att den som har varit riksdagsledamot i sex år och har fyllt 50 år vid avgången kan uppbära inkomstgaranti fram till tidpunkten för sin pensionering. Det är viktigt att notera att reglerna inte heller för denna grupp ger någon ovillkorlig rätt till utbetalning av inkomstgaranti. Även för dem gäller den grundläggande principen om försörjning genom eget arbete. Prövningen om en avgångne ledamot tillhörande denna kategori gjort tillräckliga ansträngningar för att försörja sig genom eget arbetet sker med tillämpning av jämningsregelns tredje punkt, 12 kap. 16 § 3.

Det är mot denna bakgrund som reglerna om inkomstgaranti måste ses. De siffror vi presenterat rörande inkomstgarantins användning (avsnitt 7.1.4) visar också att den kommit till användning i betydande omfattning. Riksdagen har dessutom åren 2002 och 2003 avslagit motioner om ändring i inkomstgarantin (bet. 2002/03:KU19 och bet. 2003/04:KU5). Våra direktiv anger inte heller att vi skall göra en allmän omprövning av inkomstgarantin.

Det finns ingen anledning att tro annat än att de som lämnat riksdagen gör vad de kan för att skaffa sig ett arbete. Inkomstgarantins konstruktion med endast delvis avräkning av arbetsinkomster innebär också ett visst incitament för detta. Det har dock ibland visat sig svårt att få lämpligt förvärvsarbete, särskilt när ledamoten är äldre och suttit lång tid i riksdagen.

I den debatt som förekommit under senare tid har det emellertid pekats på fall där inkomstgarantin framstått som stötande eller alltför generös. Det gäller särskilt de fall där riksdagsledamoten skilts från sitt uppdrag på grund av brott. Man har också pekat på fall där ledamoten uppburit garanti och samtidigt arbetat för, t.ex. ett bolag som ägs av närstående och där ledamoten inte tagit ut någon ersättning för egen del. Det har vidare framhållits att de

nuvarande reglerna inte innebär ett tillräckligt incitament för avgångna ledamöter att ta ett arbete. Man har jämfört med arbetslöshetsförsäkringens skyldighet att söka arbete och påpekat att systemet i vissa fall innebär en livsvarig försörjning.

Vi har ansett att den förda debatten ger anledning att ta upp riskerna för missbruk och att föreslå regler för att förhindra detta utan att i grunden ompröva systemet med inkomstgaranti.

Eftersom vi föreslår att den särskilda talmanspensionen slopas innebär det att de nya föreslagna inkomstgarantireglerna även skall gälla talmannen.

Riksdagsledamot eller garantitagare som begår brott

En ledamot eller en ersättare kan enligt 4 kap. 7 § 3 regeringsformen av domstol skiljas från sitt uppdrag om han genom brott visat sig uppenbarligen olämplig för uppdraget. I brottsbalkens 20 kap. 4 § sägs att den som valts till sådant uppdrag hos staten eller kommun med vilket följer myndighetsutövning får av rätten skiljas från uppdraget om han begår brott för vilket är stadgat fängelse i två år eller därutöver och han därigenom har visat sig uppenbarligen olämplig att inneha uppdraget.

Följande fall kan bli aktuella.

- En ledamot som under mandatperioden begår brott och av domstol fråntas sitt uppdrag.
- En ledamot som begår brott under mandatperioden men avgår självmant.
- En garantitagare som döms för brott under tiden han eller hon har rätt till inkomstgaranti.

I de två sistnämnda fallen måste det vara fråga om så allvarliga brott att den f.d. ledamoten hade skiljts från sitt uppdrag om han eller hon varit kvar i riksdagen. Självfallet måste lagföringen ha skett genom lagkraftätagande dom. I alla dessa fall anser vi det stötande att inkomstgarantin utgår och föreslår därför ett stadgande som gör det möjligt att dra in den.

Garantitagare som arbetar åt annan utan att uppbära ersättning för detta

Den situation det här gäller är den då avgångna ledamöter förvärvsarbetar åt annan, t.ex. i ett eget bolag eller ett bolag som ägs av en närstående, utan att lyfta skäligen ersättning för detta. Ledamöter som fått beslut om inkomstgaranti kan efter riksdagsåren äga och aktivt driva företag. Det kan ske i särskilda associationsformer som aktiebolag eller handelsbolag. Det kan också ske i form av enskild näringsverksamhet. Inkomst av sådan affärsrörelse kan skattemässigt för den enskilde gälla som inkomst av tjänst, kapital eller annan näringsverksamhet. När det gäller inkomst av tjänst skall inkomsten samordnas med inkomstgarantin, dvs. reducera garantibeloppet. När det gäller bolag bör den aktuella inkomsten rimligen vara den uttagna lönen från bolaget. Den som driver enskild firma har sin ekonomi starkt länkad till rörelsen. Om rörelsens intäkter överstiger kostnaderna föreligger en vinst som reducerar garantibeloppet för ägaren.

Inte sällan kan den enskilde styra sina inkomster i tiden. Bolagsformerna innebär att en inkomst kan skjutas upp genom att någon lön inte tas ut, trots att bolaget visar vinst och alltså värdet på bolaget ökar. Den före detta riksdagsledamoten kan välja att vänta med att ta ut lön till efter den tid inkomstgarantin upphört och då med ett högre belopp. Det kan i vissa lägen vara förmånligt att uppbära inkomstgaranti från riksdagen och i ett senare skede ta ut lön från sitt bolag. Om en närstående äger bolaget är det möjligt att i stället överföra inkomsterna på denne.

För att göra det möjligt att ingripa mot de kringgåenden som kan ske genom sådana förfaranden som beskrivits ovan föreslår vi att inkomstgarantin skall kunna minskas eller helt upphöra om garantitagaren arbetar åt annan men inte uppbär skäligen ersättning för detta.

Allmän jämningsregel

Som ovan nämnts finns det ingen anledning att tro att riksdagsledamöter när de lämnar riksdagen normalt underlåter att ta ett förvärvsarbete och att de i stället förlitar sig på inkomstgarantin. Det kan naturligtvis förekomma något sådant fall. Det ger oss anledning att betona att inkomstgarantin normalt bör vara ett stöd under den tid som den avgångne ledamoten söker ett förvärvsarbete efter riksdagsåren. Ibland är detta inte möjligt som när den avgångne ledamoten bara har några få år till pensionsåldern eller har vacklande hälsa. Huvudregeln bör dock vara en återgång till arbetslivet. Detta vill vi uttrycka genom en portalparagraf om att syftet med garantin är att ge stöd under en övergångsperiod och inte en livsvarig försörjning.

Frågan blir då hur man rent praktiskt skall gå till väga för att se till att detta syfte med inkomstgarantin fullföljs. Det är ibland möjligt för den f.d. ledamoten att återgå till sin tidigare verksamhet. Vi är dock medvetna om att det kan vara svårt bl.a. på grund av att man inte haft möjlighet att följa kompetensutvecklingen inom sitt yrke. Till viss del måste ändå den f.d. ledamoten anstränga sig. Även den som före riksdagsuppdraget varit företagare bör undersöka möjligheterna att kunna ta upp den tidigare verksamheten eller på annat sätt försörja sig.

I sammanhanget skall man beakta de kunskaper som förvärvats under tiden som ledamot. Den avgångne ledamotens arbete skall stå i rimlig proportion till den enskildes kompetens. Man skall också ta hänsyn till ålder och hälsotillstånd.

En som underlåter att ta ett arbete som står till buds och som bedöms lämpligt utifrån de kriterier vi tidigare nämnt och i stället väljer att uppbära inkomstgaranti, kan då få förklara varför han eller hon avböjt att ta arbetet. Det är dock endast i fall där det är uppenbart att syftet med inkomstgarantin åsidosätts som det kan bli aktuellt med en jämkning.

Vi utesluter inte att det finns andra situationer där ett handlande från garantitagarens sida kan så uppenbart bryta mot syftet med inkomstgarantin att det är rimligt att det finns en möjlighet att pröva skäligheten av att garanti betalas ut.

Med hänsyn till konstruktionen av denna prövning torde dock endast uppenbara fall komma att prövas.

Förfarandet

Enligt nuvarande bestämmelser skall garantitagaren i samband med att han eller hon ansöker om att få inkomstgarantin utbetald lämna en redogörelse för sina inkomster. Det ankommer sedan på garantitagaren att senast den 15 december lämna preliminära inkomstuppgifter för kommande år eller delår. Ändras inkomstförhållandena skall det anmälas snarast eller senast en månad efter det att förhållandet som utgör grund för uppgiftsskyldigheten inträtt (18 och 19 §§).

Den som fått inkomstgaranti utbetald under ett helt år skall senast den 15 februari året efter utbetalningsåret redogöra för de inkomster som han eller hon haft under året. Den som fått utbetalning under endast en del av året skall lämna inkomstuppgifter för motsvarande period då garantin utbetalats. Sistnämnda uppgifter skall lämnas inom en månad efter det att rätten till inkomstgaranti upphörde.

Detta innebär att garantitagaren själv upprättar en förteckning över de inkomster som kan ha betydelse för prövningen av garantibeloppets storlek. SPV kan begära in uppgifter när det t.ex. i den årsuppgift som skall lämnas senast den 15 februari följande år (se vidare avsnitt 8) lämnas en uppgift som i betydande omfattning avviker från dem som lämnats tidigare.

Arbetsgivare och annan som har betalat ut ersättning eller en förmån är skyldig att på begäran lämna uppgifter för en person som kan ha betydelse för tillämpningen av bl.a. bestämmelserna om inkomstgaranti (20 §).

I samband med dessa inkomstrapporteringar anser vi att det skall lämnas uppgifter även om möjligheterna att skaffa sig en förvärvsinkomst.

Det är oundvikligt att känsliga uppgifter kan komma att lämnas i dessa sammanhang. Ärenden om inkomstgaranti innehåller ofta uppgifter om enskilda personliga och ekonomiska förhållanden som kan omfattas av sekretess. Huvudregeln är att sekretess gäller om det kan antas att den enskilde lider men eller skada om uppgifterna röjs. Det särskilda intresse av insyn som finns i denna typ av ärenden gör dock att många uppgifter torde kunna lämnas ut utan begränsning. Som exempel på uppgifter som normalt sett betraktas som känsliga och som inte kan lämnas ut kan nämnas uppgifter om pensionsförsäkringar och arvodesinkomster som är hänförliga till opinionsbildande arbete. Sekretessen gäller inte beslut i ärenden (9 kap. 28 § sekretesslagen).

Närmare bestämmelser om administrativa rutiner för hur riksdagsförvaltningen och SPV skall inhämta en redogörelse från garantitagaren kan tas in i de tillämpningsföreskrifter till den nya lagen som riksdagsstyrelsen utfärdar.

Beslutsfattare

Vi anser att riksdagsstyrelsen skall pröva om inkomstgarantin skall begränsas eller helt upphöra enligt den föreslagna jämningsregeln. Handläggningen av

dessa ärenden bör lämnas till en särskilt utsedd föredragande. Uppdraget är grannlaga och ställer stora krav på en sådan person. Det bör vara en person med stor integritet och med betydande erfarenhet av samhällslivet och med goda insikter i riksdagsuppdraget. Han eller hon skall utses av riksdagsstyrelsen för att på bestämd tid handlägga dessa frågor.

Föredraganden skall granska de årliga redogörelser om inkomster m.m. som en garantitagare lämnar in till SPV. Han eller hon skall självmant initiera de ärenden som finns anledning att närmare granska. Utöver de årliga rapporter som garantitagaren lämnar till SPV skall föredraganden också ta initiativ till att granska ett inkomstgarantiärende om det finns anledning till det, t.ex. genom skrivelser om en garantitagare i pressen eller på grund av att en garantitagare dömts för brott av allvarigare slag. Föredraganden skall utreda ärendet och komplettera det med information från garantitagaren om det behövs.

Föredraganden kan ta del av SPV:s handlingar i ärendet trots att det kan förekomma sekretessbelagda uppgifter i inkomstgarantiärendet hos SPV, eftersom det blir fråga om att ompröva rätten till utbetalning av garantin (14 kap. 2 § 1 p. 2 sekretesslagen). I förekommande fall föredras ärendet för riksdagsstyrelsen. Det ankommer på styrelsen att ta slutlig ställning till om garantin skall jämkas eller inte. Jämningsbeslutet gäller tills vidare. En garantitagare kan, trots ett jämningsbeslut, på nytt ansöka om utbetalning av garantin när nya förhållanden inträtt för garantitagaren. En sådan ansökan om utbetalning efter ett tidigare jämningsbeslut skall också handläggas av föredraganden för beslut av riksdagsstyrelsen.

Vi vill påpeka att reglerna om sekretess i 9 kap. 28 § sekretesslagen (se föregående avsnitt *Förfarandet*) även gäller uppgifter i inkomstgarantiärenden hos riksdagsförvaltningen.

Ett jämningsbeslut kan enligt 5 och 8 §§ lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter överklagas till Riksdagens överklagandenämnd (se vidare avsnitt 11.3).

7.2.2 Garantiunderlaget

Underlaget för att beräkna inkomstgarantin utgörs av vissa arvoden som ledamoten har vid avgångstillfället. Sådana arvoden är ledamotsarvodet, eventuella tilläggsarvoden och vissa fasta arvoden enligt lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ (arvodeslagen). Ledamotsarvodet betalas ut med ett månadsbelopp som Riksdagens arvodesnämnd enligt lagen (1993:1426) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd fastställer. Arvodet är f.n. 46 400 kr i månaden. Tilläggsarvode betalas till vice talman med 30 %, till utskottsordförande med 20 % och till vice utskottsordförande med 15 % av ledamotsarvodet. I dag är det 72 ledamöter som får tilläggsarvode i någon form. De fasta arvodena som inkomstgarantin beräknas på är arvoden för uppdrag i Sveriges riksbank,

riksdagsstyrelsen, styrelsen i Riksrevisionen, Nordiska rådets svenska delegation och EU-nämnden. Ersättningarnas storlek framgår av tabellen nedan.

Tabell 7.4 Arvodessnivåer enligt ersättningslagen och arvodeslagen

Organ/befattning	Månadsarvode i procent av ledamotsarvode	Månadsarvode i kr (2004)
<i>Vice talman</i>	30	13 920
<i>Riksdagens utskott</i>		
Ordförande	20	9 280
Vice ordförande	15	6 960
<i>EU-nämnden</i>		
Ordförande	20	9 280
Vice ordförande	15	6 960
<i>Sveriges riksbank</i>		
Fullmäktiges ordförande	27,5	12 760
Fullmäktiges vice ordförande	23	10 672
Annan fullmäktig	14	6 496
Suppleant för fullmäktig	3,5	1 624
<i>Riksdagsstyrelsen</i>		
Vald ledamot i riksdagsstyrelsen	15	6 960
Företrädare för partigrupp utan vald ledamot i riksdagsstyrelsen	15	6 960
<i>Styrelsen i Riksrevisionen</i>		
Ordförande	20	9 280
Vice ordförande	15	6 960
Ledamot som inte är ordförande eller vice ordförande	5	2 320
<i>Nordiska rådets svenska delegation</i>		
Ordförande	4	1 856
Ledamot av arbetsutskottet som inte är ordförande i delegationen	1	464

Med dagens förhållanden (nov. 2004) minskas en f.d. ledamots inkomstgaranti med alla månadsinkomster som överstiger 3 275 kr i månaden om denne endast hade ledamotsarvode vid avgången. Inkomster som motsvarar eller överstiger 49 675 kr i månaden berättigar inte till någon inkomstgaranti första året. Den som helt saknar andra inkomster kan första året få 37 120 kr i månaden i inkomstgaranti.

Från och med andra året som man är berättigad till inkomstgaranti minskar ersättningen beroende på hur många år man tjänstgjort i riksdagen. Riksdagens förvaltningsstyrelse uttalade i förslaget om inkomstgaranti att man, i varje fall för de lägre beloppen, utgick ifrån att den ersättningsberättigade skaffar sig kompletterande försörjning (försl. 1987/88:13). Vi menar att det i och med detta finns ett incitament för f.d. ledamöter att söka sig en annan försörjning.

Däremot anser vi att inkomstgarantin endast bör beräknas på ledamotsarvodet och inte på tilläggsarvoden och andra fasta arvoden. Så var förhållandena när inkomstgarantin infördes år 1988. I samband med vissa ändringar i regelverket år 1994 konstaterade konstitutionsutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande att tilläggsarvoden och de uppräknade fasta arvoden var av sådan karaktär att de borde ingå i underlaget för egenpensionsförmåner och inkomstgaranti (bet. 1993/94: KU43, rskr. 428).

Ledamotsarvodet har de senaste åren höjts. Enligt vår uppfattning är det tillräckligt att en f.d. ledamot tillförsäkras en inkomstgaranti som beräknas på enbart grundarvodet för att under en omställningsperiod ha en rimlig ekonomisk trygghet. Vi menar därför att de andra arvoden som i dag räknas med i garantiunderlaget – tilläggsarvoden och andra fasta arvoden som redovisats ovan – slopas. En annan sak är att även dessa arvoden bör ingå i pensionsunderlaget när det gäller ålderspension och andra egenpensionsförmåner. I det avseendet föreslår vi inga ändringar. Förslaget gäller endast underlaget för att bestämma inkomstgarantibeloppets storlek.

7.2.3 Tidsvillkor

Som framgår av tidigare redogörelse krävs det för att ha rätt till inkomstgaranti i mer än ett år att tjänstgöringen i riksdagen varit sammanhängande i minst sex år. Riksdagsförvaltningen kan enligt dispensregeln i 13 kap. 5 § ersättningslagen och 9 kap. 5 § företrädarlagen vid särskilda skäl bl.a. medge att även tjänstgöringstid som inte är sammanhängande får tillgodoräknas. I ett sådant beslut kan garantin bestämmas till ett lägre belopp. Anledningen till denna bestämmelse var att undvika ett alltför stelbent regelverk. Om det visar sig att en ledamot kommit i försörjningssvårigheter som har samband med frånvaron från arbetsmarknaden eller med sjukdom kan således en förlängning komma i fråga (försl. 1987/88:13, KU42, rskr. 292). Vidare anges i riksdagsförvaltningens föreskrifter (RFS 2003:2) att vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger för tillgodoräkning av tjänstgöringstid som inte är sammanhängande skall hänsyn tas till garantitagarens förvärvs- och kapitalinkomster samt förmögenhetsförhållanden.

Den 3 oktober 2002 beslutade riksdagsstyrelsen med stöd av dispensregeln att en f.d. ledamot fick tillgodoräkna sig tio hela riksdagsår trots att de inte var sammanhängande. Den f.d. ledamoten hade mellan oktober 1986 och september 2002 tjänstgjort som ersättare, ledamot och statsrådsersättare i sammanlagt tio hela riksdagsår uppdelat på fem olika perioder. Riksdagssty-

relsen anförde bl.a. att ledamoten med kort varsel i omgångar hade inträtt för tjänstgöring i riksdagen och att den korta tid ledamoten varit utanför riksdagen inte varit tillräcklig för att kunna inträda på arbetsmarknaden (dnr 720-7818-01/02).

Förutom den ovan redovisade situationen menar vi att det kan vara lika svårt att återgå till arbetsmarknaden för en ledamot som vid upprepade tillfällen tvingas lämna sitt uppdrag som för en ledamot som tjänstgjort under en sammanhängande tid.

Vi föreslår därför att kravet på en *sammanhängande* tid om sex år ändras till en *sammanlagd* tid om sex år. Vi anser att dispensregeln bör ersättas med en särskild bestämmelse i detta avseende. Syftet med detta är att genom en uttrycklig bestämmelse förbättra förhållandena för ledamöter som tillfälligt gör avbrott i riksdagsuppdraget och för ersättare. Som en följd av detta förslag kommer dispensregeln endast att gälla möjligheten att förlänga garantitiden.

Vidare innebär förslaget, vilket i och för sig redan tidigare var fallet, att en ledamot kan få tillgodoräkna sig samma uppdragsår två gånger. Så kan det bli om en ledamot efter ett uppehåll på nytt väljs in i riksdagen eller i Europaparlamentet. Den tidigare ledamotstiden kan då läggas till grund för en inkomstgaranti efter den senare uppdragsperioden. Denna situation uppstår om t.ex. en ledamot har tjänstgjort en mandatperiod och fått inkomstgaranti under ett år och efter ett uppehåll på nytt väljs in i riksdagen. Om ledamoten, som är över 50 år, tjänstgör under ytterligare en mandatperiod och därefter avgår kan de två mandatperioderna läggas samman och grunda rätt för varaktig inkomstgaranti. Vi anser att den senare garantiersättningen inte skall påverkas av att inkomstgaranti tidigare utgått. Den första inkomstgarantin beräknades och betalades ut efter då kända förhållanden och syftade till att vara ett ekonomiskt stöd efter den tiden i riksdagen. Den senare inkomstgarantin fyller samma syfte och skall därför utgå utan hänsyn till den tidigare beslutade inkomstgarantin. Däremot skall det fortfarande krävas en sammanhängande treårig tjänstgöringstid direkt före avgången för att det skall utgå en garanti om 80 % av garantiunderlaget under det första garantiåret.

7.2.4 Samordning med andra inkomster

En allmän regel är att egenpensionsförmåner till riksdagsledamöter inte får betalas ut samtidigt med arvode eller inkomstgaranti (7 kap. 1 § ersättningslagen). Vidare är idén med inkomstgaranti bl.a. att garantibeloppet minskar om den ersättningsberättigade uppbär annan ersättning såsom sjukersättning och aktivitetsersättning, förvärvsinkomster och pensionsförmåner (13 kap. 9 och 10 §§ ersättningslagen och 9 kap. 9 och 10 §§ företrädarlagen).

Inkomster som är pensionsgrundande påverkar garantins storlek. I sådana inkomster ingår inkomster av anställning och av annat förvärvsarbete. Vidare ingår socialförsäkringsersättningar och andra ersättningar som har karaktär av ersättning för uteblivna arbetsinkomster. Även inkomster från anställning

eller uppdrag utomlands, som inte beskattas här i riket, räknas med vid minskningen.

Pensions- och livränteförmåner på grund av tidigare förvärvsarbete påverkar också inkomstgarantin. Detta gäller inte bara pensionsförmåner från den allmänna försäkringen utan även pensionsförmåner som utgår på grund av statlig eller kommunal tjänst eller från pensionsförsäkringar m.m. som betalts av en arbets- eller uppdragsgivare. Inkomster av kapital påverkar dock inte inkomstgarantin. En arbetsgivare och annan som har betalat ut en ersättning eller en förmån är skyldig att på riksdagsförvaltningens begäran lämna upplysningar i detta avseende (13 kap. 20 §).

För statsråden och chefsanställda finns liknande regler i chefsförordningen (10 §). De innebär att garantin minskas med inkomst av anställning eller något annat förvärvsarbete. En avvikande regel jämfört med bestämmelserna för riksdagsledamöterna är att statsrådets och chefsanställdas inkomstgaranti även minskas med ”andra förmåner på grund av anställning eller uppdrag” (10 § andra stycket 5).

Även Kommunförbundet och Landstingsförbundet rekommenderar regler om samordning. Om den avgångne förtroendevalde har förvärvsinkomst eller annan förmån som avser att ersätta inkomst av anställning eller annat förvärvsarbete (t.ex. sjuklön, sjukpenning, tjänstepensionsförmån eller annan ersättning från avtalsgruppsjukförsäkring) skall visstidspensionen minskas. Minskningen sker med 75 % av sådan inkomst multiplicerad med en tidsfaktor. Från minskningen undantas först ett belopp som för månad räknat motsvarar en tolfedel av x gånger det prisbasbelopp som gäller för det år utbetalningen av visstidspensionen avser (10 § mom. 3 PBF). Det står varje kommun/region fritt att bestämma hur många prisbasbelopp som skall undantas. Den enskilde är skyldig att lämna uppgifter om sådana inkomstförhållanden som kan påverka samordningen med visstidspensionen (10 § mom. 4 PBF).

Vi föreslår att, på samma sätt som redan sker för statsråd och chefsanställda, även andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag, än de som beskrivs ovan, bör minska garantin. På så sätt tydliggörs att inkomster från anställning eller uppdrag utomlands som beskattas i Sverige men inte är pensionsgrundande här kan inverka på garantins storlek. (Jfr regeln för statsråd och chefsanställda i 10 § andra stycket 5 chefsförordningen, till vilken 2 och 3 §§ statsrådsförordningen hänvisar.)

Inkomstgarantin skall skapa en ekonomisk trygghet för den avgångne ledamoten i de fall han eller hon verkligen behöver den. Tanken är inte att den skall ge ekonomisk täckning för en situation där garantitagaren redan har andra intäkter av viss omfattning eller erhåller förmåner som kan verka stötande om de inte regleras mot inkomstgarantin. Vi anser därför att även sådana förmåner bör avräknas på garantibeloppet.

7.2.5 Samordningsregler mellan olika huvudmän

Riksdagsstyrelsen beslutar om tillämpningsföreskrifter till ersättningslagen (Riksdagens författningssamling, RFS). Bland dessa finns föreskrifter om hur riksdagsförvaltningen skall gå till väga när samordning skall ske mellan ledamöternas inkomstgaranti och visstidspension för kommunernas eller landstingens förtroendevalda. Föreskrifterna är till för att undvika att båda huvudmännen samordnar pensionerna med andra förvärvsinkomster eller liknande samtidigt, s.k. dubbelsamordning.

Enligt riksdagsförvaltningens föreskrifter skall den huvudman, dvs. riksdagsförvaltningen respektive kommun eller landsting/region, där garantifallet eller pensionsfallet först inträffat utge sin förman och samordna, s.k. full samordning. Därefter samordnar den andre huvudmannen vad som eventuellt återstår sedan den första huvudmannen genomfört sin samordning, s.k. reducerad samordning. Vid särskilda skäl kan huvudmännen komma överens om en annan turordning (RFS 2003:7).

Det finns inga motsvarande bestämmelser i ersättningslagen eller dess tillämpningsföreskrifter som reglerar hur man skall gå till väga när en person samtidigt erhåller två inkomstgarantier till följd av riksdags- och statsrådsuppdrag.

För statsråden och chefsanställda finns däremot en sådan bestämmelse. Den säger att om den som uppbär inkomstgaranti samtidigt uppbär avgångsförmåner på grund av uppdrag som riksdagsledamot eller kommunal förtroendeman, som skall minskas med hänsyn till andra inkomster, får minskningen jämkas om det behövs med hänsyn till de sammanlagda effekterna av de olika regelsystemen. Statens pensionsverk beslutar efter samråd med berörda pensionsgivare om sådan jämkning (3 § statsrådsförordningen och 11 § chefsförordningen).

På kommun- och landstingssidan finns också en rekommenderad tillämpningsföreskrift som motsvarar den som riksdagen har och som redogörs för ovan. Dessa föreskrifter kom till efter en gemensam beredning mellan företrädare för de olika huvudmännen.

Vi föreslår en regel som innebär att SPV kan samråda med andra pensionsutbetalare så att eventuell minskning av pensionsersättningar och inkomstgarantier kan ske så att de sammanlagda effekterna av reduktionen blir rimlig. Närmare föreskrifter om hur detta skall gå till kan meddelas i en tillämpningsföreskrift. Denna kan utformas efter den föreskrift som finns för att undvika dubbelsamordning mellan riksdagen och kommun eller landsting/region.

8 Administrativ hantering av inkomstgaranti

Kommitténs förslag i korthet

Det skall framgå direkt av lagtexten att SPV sköter den slutliga utbetalningen av inkomstgarantin.

8.1 Nuvarande bestämmelser

De statliga förvaltningsmyndigheterna lyder enligt 11 kap. 6 § regeringsformen (RF) under regeringen, om de inte enligt regeringsformen eller annan författning är myndigheter under riksdagen. Regeringen styr riket med ansvar inför riksdagen. Riksdagen granskar rikets styrelse och förvaltning (1 kap. 4 och 6 §§ RF).

Statliga myndigheter skall endast utöva sådan verksamhet som de har författningsstöd för. De myndigheter som lyder under regeringen får som regel författningsstöd genom de instruktioner som regeringen utfärdar genom förordningar. Inom de gränser som riksdagen kan anses ha medgivit genom lag och i budgetregleringens form kan regeringen själv utforma och ändra sådana instruktioner. Regeringens ansvar inför riksdagen visar sig i att regeringen och statsråden i olika former, konstitutionellt och politiskt, kan göras ansvariga av riksdagen för det sätt på vilket den statliga förvaltning som lyder under regeringen fyller sina uppgifter. Av detta följer att de statliga förvaltningsmyndigheterna som lyder under regeringen inte utan vidare kan åläggas uppgifter genom beslut av riksdagen utanför regeringens kontroll.

Grundläggande regler om riksdagsförvaltningens uppgifter finns i 9 kap. 4 § riksdagsordningen. Där framgår bl.a. att förvaltningen, i den omfattning riksdagen bestämmer, skall handlägga personalfrågor, göra upp budgetförslag och i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen. Riksdagen har meddelat närmare bestämmelser om förvaltningens uppgifter i lagen (2000:419) med instruktion för riksdagsförvaltningen (instruktionen). Här sägs bl.a. att riksdagsförvaltningen, om inte annat är särskilt föreskrivit, skall handlägga frågor dels om arvoden och ersättningar till riksdagens ledamöter och till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet, dels om pensioner och andra förmåner till ledamöterna och deras efterlevande (2 § första stycket 4).

Statens pensionsverks (SPV) verksamhet regleras i förordningen (1997:131) med instruktion för Statens pensionsverk. Enligt denna är SPV en central förvaltningsmyndighet för frågor som rör den statliga tjänstepensionen och statens tjänstegrupplivförsäkring. Verket får utföra uppdrag åt myndigheter och andra uppdragsgivare under förutsättning att det är fråga om uppgifter som ligger nära verkets huvuduppgifter (3 §).

Den 1 maj 2003 överfördes handläggningen av vissa frågor om inkomstgaranti för tidigare ledamöter i riksdagen eller i Europaparlamentet från riksdagsförvaltningen till SPV. Detta skedde genom en lagändring i instruktionen (2 a §) genom vilken riksdagsförvaltningen fick rätt att överlämna handlägg-

ningen av dessa frågor till en inte namngiven myndighet (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03:KU14, rskr. 91). Överlämnandet gjordes genom avtal den 10 juni 2003 mellan riksdagsförvaltningen och SPV (SPV dnr 2003-244-312). Med stöd av avtalet kan SPV besluta i eget namn.

8.2 Handläggningen av inkomstgarantiärenden

Bestämmelser om administrativa rutiner för beslut om och utbetalning av inkomstgaranti finns i 13 kap. ersättningslagen och 9 kap. företrädarlagen. Sådana bestämmelser finns vidare i tillämpningsföreskrifter till lagarna samt i anvisningar och blanketter.

I samband med att en ledamot avgår fattar riksdagsförvaltningen beslut om rätten till inkomstgaranti (1 § och tillämpningsföreskrift). Varje enskild ledamot underrättas om vilka ersättningar han eller hon är berättigad till. Till sammans med beslutet informeras ledamoten om att den som vill att inkomstgarantin skall betalas ut skall ansöka om det hos SPV (17 §). Riksdagsförvaltningen bifogar en blankett att ansöka på. Vidare får ledamoten informationsmaterial om rutinerna för inkomstrapportering och om hur garantin utbetalas samt blanketter för en rapportering av inkomster som påverkar garantins storlek (19 §).

SPV beslutar om slutlig utbetalning av inkomstgarantin. Det ankommer sedan på garantitagaren att senast den 15 december lämna preliminära inkomstuppgifter för kommande år eller delår. Ändras inkomstförhållandena skall det anmälas snarast eller senast en månad efter det att förhållandet som utgör grund för uppgiftsskyldigheten inträtt (18 och 19 §§ och tillämpningsföreskrifter).

Den som fått inkomstgaranti utbetalt under ett helt år skall senast den 15 februari året efter utbetalningsåret redogöra för de inkomster som han eller hon haft under året. Den som fått utbetalning under endast en del av året skall lämna inkomstuppgifter för motsvarande period då garantin utbetalats. Sistnämnda uppgifter skall lämnas inom en månad efter det att rätten till inkomstgaranti upphörde.

Arbetsgivare och annan som har betalat ut ersättning eller en förmån är skyldig att på begäran lämna uppgifter för en person som kan ha betydelse för tillämpningen av bl.a. bestämmelserna om inkomstgaranti (20 §).

Om det har betalats ut ett för högt belopp kan garantitagaren bli ålagd att betala tillbaka det som betalats ut för mycket eller så kan kommande utbetalningar minskas i motsvarande mån. I vissa fall kan återkravet efterges helt eller delvis. I motsats skall ett för lågt utbetalt belopp snarast rättas till så att resterande del betalas ut (21 § och tillämpningsföreskrifter).

En garantitagare som blivit skyldig att återbetala för mycket utbetald inkomstgaranti skall också betala ränta på det belopp som återkravet avser om det inte finns särskilda skäl att efterge räntekravet (22 § och tillämpningsföreskrifter).

8.3 Överförandet från riksdagsförvaltningen till SPV

Riksdagsstyrelsen

Skälen till att överföra handläggningen av inkomstgarantier till SPV var enligt riksdagsstyrelsen i huvudsak följande.

SPV är ett statligt expertorgan när det gäller pensioner och andra förmåner för i första hand statligt anställd personal. Rent allmänt skulle det innebära en mer rationell hantering att flera liknande system kom att handläggas av en och samma myndighet. Riksdagsförvaltningens uppgifter skulle kunna renodlas till att avse beslut om inkomstgaranti och service åt nuvarande ledamöter samtidigt som avgångna ledamöters förmåner skulle administreras gemensamt med dem som avslutat en statlig chefsbefattning. Härtill kommer att SPV har en organisation både för utbetalning och för kravhantering.

Riksdagsstyrelsen hänvisade vidare till att SPV med stöd av ett avtal från år 1996 utbetalar ett antal pensionsförmåner till riksdagsledamöter (dnr 12-567-95/96). Avtalet omfattar alla typer av pensionsförmåner som regleras i ersättningslagen och dess äldre motsvarighet, dock med undantag för just inkomstgarantierna. Enligt förvaltningen hade arrangemanget med att låta SPV sköta utbetalningarna av andra förmåner fungerat bra. I övrigt konstaterades att Riksdagens revisorer tagit ställning för en sådan överflyttning (2001/02:RS3 s. 13 f.).

Riksdagsstyrelsen ansåg att det var en opraktisk lösning att i lag reglera överflyttningen och menade att det var smidigare att träffa ett avtal med SPV som gjorts tidigare beträffande andra förmåner i ersättningslagen.

Lagrådet

Lagrådet hade vissa invändningar mot riksdagsstyrelsens förslag (2001/01:RS3) att överlåta större delar av den administrativa hanteringen av ledamöternas inkomstgaranti till SPV. Lagrådet ifrågasatte om överföringen av arbetsuppgifter på detta sätt var förenlig med de principer som ligger till grund för fördelningen av kompetens mellan myndigheter. Övervägande skäl talade enligt Lagrådet för att en sådan ändring av fördelningen av arbetsuppgifter mellan myndigheter borde ske genom generella föreskrifter i lag eller annan författning och inte genom avtal mellan myndigheterna själva. Lagrådet ansåg att denna fråga ytterligare borde övervägas utifrån bl.a. konstitutionella utgångspunkter. Dessutom fann Lagrådet att lagregleringen skulle bli otydlig och missvisande. Det hänvisades till att bestämmelserna i ersättningslagen och företrädarlagen skulle komma att ange att vissa ansökningar skall göras hos riksdagsförvaltningen och att riksdagsförvaltningen skall införskaffa vissa uppgifter från garantitagare, arbetsgivare m.fl. trots att avsikten är att SPV i dessa hänseenden skall verka i riksdagsförvaltningens ställe. Sådana otydligheter ansågs desto mer besvärande när lagreglerna, som i detta fall, har enskilda som sina adressater. Lagrådets uppfattning var att den föreslagna ordningen var otillfredsställande (protokoll den 26 november 2002).

Konstitutionsutskottet

Utskottet konstaterade att det inte var något nytt att uppgifter överlämnas mellan myndigheter. Bland annat hänvisades till avtalet från år 1996 mellan riksdagsförvaltningen och SPV enligt vilket SPV betalar ut ett antal pensionsförmåner till riksdagsledamöter. Vidare anförde utskottet att ett överlämnande av myndighetsuppgifter på det föreslagna sättet inte borde vara något reguljärt sätt att ordna offentliga förvaltningsuppgifter. Utskottet ansåg dock att det inte kunde anses uteslutet av konstitutionella skäl. De särskilda förhållanden som talade för att den föreslagna överlåtelsen kom till stånd innebar att den kunde accepteras av utskottet (2002/03:KU14 s. 11 f.). Riksdagen följde utskottet (rskr. 91).

8.4 Kommitténs överväganden

Riksdagsförvaltningen är en myndighet under riksdagen medan SPV är en myndighet som lyder under regeringen. Som tidigare redogjorts för kan riksdagen inte ålägga statliga förvaltningsmyndigheter under regeringen uppgifter som regeringen och statsråden sedan kan göras ansvariga för. Enligt 3 § i instruktionen för SPV får dock SPV utföra uppdrag åt andra myndigheter om det är uppgifter som ligger nära verkets uppgifter.

Numera är det mindre vanligt att förvaltningsuppgifter som åligger en viss myndighet överläts till en annan myndighet. SPV hanterar frågor om bl.a. den statliga tjänstepensionen och där ingår också inkomstgarantin för statsråd och chefsanställda. Ledamöternas inkomstgaranti är utformad efter de reglerna. Vidare får SPV utföra uppgifter åt annan myndighet om uppgifterna ligger i linje med verkets egna. Enligt vår uppfattning föreligger därför inga konstitutionella hinder mot att SPV sköter handläggningen av inkomstgarantin. Där- emot menar vi att det klart bör framgå av lagen att det är SPV som sköter den slutliga utbetalningen. Vi föreslår därför att man i aktuella bestämmelser inför att det är SPV som är den handläggande myndigheten. Därmed blir det framför allt för den avgångne ledamoten tydligt till vilken myndighet han eller hon skall vända sig med frågor och inkomstrapporteringar.

9 Särskilda ersättningar

Kommitténs förslag i korthet

Kostnadsersättningen skall avskaffas. Även talmannens och vice talmännens kostnadsersättning skall tas bort. Kostnader för mobiltelefonsamtal i samband med uppdraget och porto av normal omfattning skall ersättas av riksdagen.

Ersättning för logi (nattractamente) skall utgå som i dag men ersättningen skall anpassas till dagens hyror genom en höjning till högst 6 400 kr i månaden.

En övergripande översyn av reglerna och administrationen av riksdagsledamöternas traktamenten bör genomföras och syfta mot en ökad grad av schablonisering. Regleringen av rätten till ersättning för faktisk logikostnad vid förrättning skall anpassas till det förhållandet att riksdagsledamöternas tjänsteställe är bostaden på hemorten.

9.1 Kostnadsersättning

9.1.1 Bakgrund

Kostnadsersättningen till riksdagsledamöterna har införts och tagits bort ett flertal gånger. Det system som i dag gäller för kostnadsersättningen infördes i sin huvudsakliga form år 1966. Konstitutionsutskottet ansåg då (bet. 42) att det var otillfredsställande att riksdagens ledamöter i allmänhet inte fick full gottgörelse för de med uppdraget förenade kostnaderna utan måste täcka vissa sådana ur arvudet. Utskottet föreslog därför att en särskild kostnadsersättning för alla ledamöter skulle införas. Kostnadsersättningen skulle avse vissa kostnader som inte täcktes av traktamentet. Riksdagen följde utskottet.

För att möjliggöra bättre tekniskt stöd till ledamöterna räknades kostnadsersättningen upp år 1990, men i samband med att riksdagen utvidgade sitt åtagande när det gäller teknisk utrustning sänktes ersättningen igen i januari 1997 (1995/96:RFK4, bet. KU26, rskr. 187).

Ersättningen sänktes även i januari 1999 (1998/99:RFK2, RFK3, bet. KU1, rskr. 92) efter en översyn av den särskilde utredaren Gösta Gunnarsson. I dennes utredning framkom bl.a. att den då gällande kostnadsersättningen på 15 procent av basbeloppet per månad kunde anses vara för hög, eftersom riksdagen stod för en allt större andel av de kostnader som riksdagsuppdraget förde med sig. För många ledamöter kunde därigenom delar av ersättningen i realiteten betraktas som arvode. Kostnadsersättningen kunde även ifrågasättas på grund av de skillnader som skattemyndigheternas hantering av ersättningen förde med sig, menade Gunnarsson.

Sammanfattningsvis ansåg Gunnarsson att det borde beslutas att kostnadsersättningen skulle finnas kvar men sänkas till ett lägre belopp. Arvudet borde dock samtidigt höjas med motsvarande belopp. Förändringen skulle visserligen, enligt Gunnarsson, innebära en förstärkning av det underlag som låg till grund för ledamöternas pensioner såväl från riksdagen som från det allmänna

pensionssystemet. Detsamma gällde underlaget för sjukpenning inom den allmänna försäkringen. Gunnarsson menade dock att förändringen skulle öka tydligheten i ersättningssystemet eftersom kostnadsersättningen, för en övervägande del av ledamöterna, var väsentligt högre än de kostnader som den var avsedd att täcka. Kostnadsersättningen sänktes med 2 000 kr per månad och arvodet höjdes med motsvarande belopp.

9.1.2 Nuvarande bestämmelser

Riksdagsledamöterna får varje månad en generell kostnadsersättning som skall täcka de kostnader som en ledamot har vid utförandet av uppdraget, och som riksdagen inte står för. Reglerna kring riksdagsledamöternas kostnadsersättning framgår av 6 kap. ersättningslagen.

Kostnadsersättningen är för närvarande (nov. 2004) 9,5 % av prisbasbeloppet, dvs. 3 733:50 kr per månad. Talman och vice talmän får ytterligare 5 % av prisbasbeloppet, dvs. totalt 5 698:50 kr per månad. Ersättningen är skattepliktig enligt inkomstskattelagen och betalas ut av riksdagsförvaltningen utan preliminärskatteavdrag, om inte ledamoten särskilt begärt att skatteavdrag skall göras. Ledamoten får själv begära avdrag i sin deklaration för de kostnader han eller hon har haft. Avdragen skall kunna styrkas med kvitton på begäran av Skatteverket.

Kostnadsersättningen används bl.a. till kostnader för sekreterarhjälp, teknisk utrustning som riksdagen inte tillhandahåller, vissa studieresor, tjänstesamtalsavgifter för mobiltelefon, porton, tidningar, tidskrifter och litteratur som inte finns i Riksdagsbiblioteket samt representation.

Vidare har ledamöterna rätt att göra avdrag för kostnader för fortbildning (inkl. språkutbildning), studieresor inom och utom landet, serviceavgift till riksdagsgruppens kansli, sekreterar- och kontorshjälp som inte erhålls genom gruppkansliet och representation.

Regeringsrätten har i olika domar slagit fast att avdrag får göras för kostnader för arbete som genomförs för riksdagsuppdraget. Avdragsrätten gäller kostnader för arbete som utförs i kammaren, utskott och andra av riksdagens organ, i den egna valkretsen, i olika arbetsgrupper och i kontaktverksamhet med enskilda organisationer. Det kan gälla kostnader för att genomföra valrörelser, delta i allmänpolitisk eller partipolitisk verksamhet, inhämta information i frågor som rör olika delar av samhällslivet och att hålla kontakt med väljarna i den egna valkretsen.

9.1.3 Andra förtroendevalda och offentligt anställda

Vid en jämförelse mellan statsråd och riksdagsledamöter kan konstateras att någon fast, procentuellt beräknad kostnadsersättning inte utgår till statsråden. Regeringskansliet står för samtliga motsvarande kostnader. Statsråden erhåller dessutom betalkort som skall användas för utgifter som uppkommer vid tjänsteresor och förrättningar av olika slag. Kortet är antingen privatkort med

personligt betalningsansvar eller företagskort som Regeringskansliet har betalningsansvaret för. Statsråden kan även få ersättning i efterhand för utlägg som gjorts med anledning av uppdraget som statsråd.

Samtliga frågor som rör statsrådets ersättningar, betalkort m.m. hanteras i dag av respektive departement och utifrån de rutiner som där utarbetats. Statsrådets ersättningar och förmåner har dock nyligen utretts och presenterats i en departementspromemoria (Ds 2004:27 Ersättningar och förmåner till statsråd m.m.). Enligt förslaget skall statsråden få disponera ett betalkort (företagskort) för alla förekommande utgifter vid resor och representationstillfällen samt att hanteringen av statsrådets ersättningar m.m. skall flyttas över till en särskild enhet inom Regeringskansliets förvaltningsavdelning i syfte att bl.a. skapa en likvärdig hantering.

Någon rekommendation om generell ersättning liknande riksdagsledamöternas kostnadsersättning finns inte hos Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Varken borgarråden i Stockholms stad eller landstingsråden inom Stockholms läns landsting erhåller någon schabloniserad ersättning. Stockholms stad respektive landstinget står dock för samtliga kostnader som är förenade med uppdraget. Borgarråden och landstingsråden disponerar betalkort eller får i efterhand ersättning mot uppvisande av underlag.

9.1.4 Kostnadsersättningen i praktiken

Kostnadsersättningen betalas ut månadsvis till ledamöterna, samtidigt med arvodet. Eftersom kostnadsersättningen är en skattepliktig intäkt kan ledamöterna yrka avdrag i deklarationerna för utgifter för att förvärva och bibehålla inkomster.

Skatteverket har på kommitténs uppdrag låtit genomföra en enkätundersökning gällande riksdagsledamöternas kostnadsavdrag taxeringsåret 2004. Enkäten har skickats till Skatteverkets tio olika regioner. Regionerna har ombetts lämna uppgifter om storleken på de avdrag under posten ”Övriga utgifter” som godkänts. Svaren ger en bild av avdragens storlek, även om några exakta uppgifter inte är möjliga att ta fram.

Flertalet riksdagsledamöter yrkade, enligt Skatteverket, avdrag för kostnader. Det kan dock konstateras att det var stora skillnader mellan storleken på kostnadsavdragen. Av ledamöterna yrkade 23 % avdrag med belopp som motsvarade eller översteg kostnadsersättningen. Avdrag för kostnader på hälften eller mer av den totala kostnadsersättningen yrkades av 41 %. Avdrag på 11 000 kr upp till 22 000 kr yrkades av 25 % och avdrag för kostnader på mindre än 11 000 kr yrkades slutligen av 12 % av ledamöterna. Yrkandena avsåg kostnader för bl.a. dagstidningar, tidskrifter, representation, medlemsavgifter, fackavgifter, kurskostnader, telefon m.m. (Se tabell nedan.)

Uppgifterna i tabellen kan dock vara något vilseledande. Detta gäller framför allt den grupp av ledamöter som yrkar avdrag för kostnader på hälften eller mer av den totala kostnadsersättningen. I denna grupp ingår ledamöter som får skattepliktig logisättning för hyreskostnad för egen övernattnings-

bostad i Stockholm. Belopp som motsvarar ersättningen är avdragsgilla. Några ledamöter har dessutom fått stipendier för studieresor, vilket också får dras av. Om hänsyn tas till dessa avdrag borde antalet ledamöter som yrkade avdrag överskridande kostnadsersättningen kunna begränsas till ca 10 %.

Tabell 9.1 Antal kontrollerade deklARATIONER med yrkanden om kostnadsavdrag

Region	Antal ”kontroll”	< 11 000 kr	11 000–22 000 kr	22 000–44 000 kr	> 44 000 kr	Totalt
Växjö	34	3	13	14	4	34
Linköping	31	2	6	14	8	30
Gävle	9	-	2	4	3	9
Stockholm	47	3	9	12	6	30
Malmö	27	2	8	9	8	27
Göteborg	47	10	9	17	11	47
Västerås	43	7	11	16	9	43
Östersund	17	2	2	7	6	17
Örebro	25	3	6	12	4	25
Luleå	25	3	6	12	4	25
	305	35 (12 %)	72 (25 %)	117 (41 %)	63 (22 %)	287

Under taxeringsåret 2003 beslutade Skatteverket att ändra yrkade avdrag för ”Övriga utgifter” i 88 fall. Dessa ändringar ledde till taxeringshöjningar på sammanlagt 680 000 kr. I de ändrade fallen yrkade man som mest avdrag för 166 177 kr och som minst 3 319 kr. Det största avdraget som medgavs var 122 086 kr och det minsta 1 800 kr.

Bland de yrkade avdragen som inte godkändes av Skatteverket kan noteras bl.a. avdrag för digitalkamera, resväska, barnomsorg, flyttkostnader, datorutrustning, medlemsavgifter. I ett flertal fall nekades avdrag eftersom ledamöten inte hade kunnat styrka kostnaden.

Skatteverket har genomfört en översyn av hanteringen av riksdagsledamöternas kostnadsersättning. Detta har man gjort bl.a. till följd av den kritik som tidigare framförts om att skattemyndigheterna inte haft någon enhetlig handläggning av kostnadsavdragen. Företrädare för Skatteverket uppger att man efter översynen har fått en mer likvärdig bedömning av ledamöternas kostnadsavdrag.

9.1.5 Andra länder

Danmark

I Danmark erhåller folketingsledamöterna ett skattefritt omkostnadstillägg som skall täcka de omkostnader som är föranledda av uppdraget i Folketinget. Tillägget skall exempelvis täcka kostnader för representation och telefonsamtal utanför Folketinget samt andra utgifter som inte på annat sätt täcks av Folketinget.

Omkostnadstillägget är fastställt till ett grundbelopp som regleras två gånger om året med konsumentprisindex. Från och med april 2004 erhöll ledamöterna från Danmark ett tillägg på 49 622 danska kronor/år medan ledamöter från Grönland och Färöarna fick 66 162 danska kronor/år. Ledamöterna har ingen skyldighet att redovisa vad det utbetalda beloppet använts till.

Finland

Riksdagsledamöterna har sedan år 1985 rätt till skattefri kostnadsersättning. Kostnadsersättningen betalas ut varje månad i samband med utbetalningen av riksdagsmannaarvodet. Ledamöterna har ingen skyldighet att redogöra för sina utlägg, och ersättningen är skattefri enligt inkomstskattelagen.

Systemet omfattar tre nivåer för utbetalning av kostnadsersättningen, vilka baseras på ledamöternas hemort. De tre olika nivåerna skall täcka olika kostnader. Den lägsta ersättningsnivån, 968, 41 euro per månad, skall täcka extra kostnader som uppdraget medför som t.ex. post- och tryckkostnader, utgifter för egen telefon, representation samt användandet av egen bil inom valdistriktet. Den andra nivån, 1 291, 21 euro per månad, skall förutom de ovan nämnda kostnaderna även täcka ett inrikes dagtraktamente. Den tredje och sista nivån på 1 774, 42 euro per månad skall täcka kostnader för boende, förutom de tidigare nämnda kostnaderna.

Förutom kostnadsersättning betalas en s.k. datatrafikersättning om 90 euro per månad. Ersättningen skall täcka en del av kostnaderna för användande av mobiltelefon och hemfax. Datatrafikersättningen betalas ut en gång om året och är enligt inkomstskattelagen skattefri.

Norge

I Norge ändrades systemet med kostnadsersättning den 1 juli 1996. Det tidigare fasta beloppet för ledamöternas utgifter ingår sedan dess i det årliga arvodet.

Nederländerna

De nederländska parlamentarikerna erhåller sedan den 1 januari 1990 bl.a. en årlig summa för att täcka s.k. arbetsrelaterade utgifter. Från den 1 januari 2003 är denna ersättning 2 091, 90 euro (netto) per år.

9.1.6 Kommitténs överväganden

Kostnadsersättningen har självfallet motiverats av de utgifter som riksdagsledamoten har och som har samband med hans eller hennes riksdagsuppdrag. Utvecklingen under senare år har alltmer gått i riktningen att riksdagen tar på sig kostnader som tidigare ansetts böra täckas av kostnadsersättningen. Sålunda svarar riksdagen numera i stor utsträckning för kontorshjälp och teknisk utrustning. Stödet till partigruppernas kostnader för politiska sekreterare utökas också successivt.

Den utredning vi gjort visar att riksdagsledamöterna har vissa kostnader för sitt uppdrag men att dessa varierar kraftigt mellan olika ledamöter. Kostnaderna är i många fall ganska små. För flertalet ledamöter är de inte av sådan omfattning som motiverar att behålla kostnadsersättningen som en särskild form av riksdagsledamöternas ersättningssystem. Det är enligt vår mening bättre att låta arvodet täcka kostnaderna och att Skatteverket som nu prövar avdragens storlek. En sådan ordning innebär också en större tydlighet i ersättningssystemet. Vi föreslår därför att kostnadsersättning inte längre skall utgå. Detta gäller även den förhöjda ersättning som utgår till talmannen och till de vice talmännen.

Vi anser vidare att avgifterna för mobiltelefonsamtal och andra sådana rörliga kostnader i samband med riksdagsuppdraget så långt det är praktiskt möjligt bör ersättas av riksdagen. Av integritetsskäl kan inte förvaltningen begära in specificerade samtalslistor. Vi menar därför att ledamoten får redogöra för de kostnader som har samband med uppdraget tills man funnit en annan lösning. Likaså bör riksdagen stå för de portokostnader som ledamoten kan ha på grund av uppdraget. Vi avser härmed utskick till enskilda adressater och inte massutskick av politisk natur. Det bör ankomma på riksdagsförvaltningen att närmare besluta om formerna för detta. Vi vill i det här sammanhanget peka på att det inte ligger inom vårt uppdrag att ta ställning till den skattemässiga avdragsrätten. Det ankommer i stället på Skatteverket att pröva omfattningen av kostnaderna i samband med att det yrkas avdrag för dessa kostnader i deklarationen. Eftersom det förekommer även andra kostnader än avgifter för mobiltelefonsamtal och porto får dessa hanteras av Skatteverket.

Eftersom vissa kostnader finns kvar är det rimligt att arvodet höjs i samband med att kostnadsersättningen tas bort. Storleken på denna höjning bör bestämmas av Riksdagens arvodesnämnd.

Den mera sammanhållna prövning av riksdagsledamöternas avdragsyrkanden som Skatteverket påbörjat bör enligt vår mening fortsätta så att en ännu mera enhetlig praxis kan utvecklas.

9.2 Ersättning för logi

9.2.1 Bakgrund

Före den nu gällande ordningen utgick nattraktamente i lika stor omfattning till alla ledamöter, oavsett vilka logikostnader ledamoten hade. Det visade sig

att kostnaderna för boendet i Stockholm varierade avsevärt. I vissa fall räckte inte natraktamentet, i andra fall återstod en betydande del av traktamentet när hyran var betald. För att komma till rätta med dessa skillnader infördes den 1 juli 1997 ett natraktamente som var tänkt att täcka ledamöternas faktiska logikostnader. Riksdagen ansåg det rimligt att ersätta boendekostnaderna i Stockholm. Denna ersättning skulle i princip motsvara den högsta hyran för de bostäder som riksdagen erbjuder ledamöterna. Då var de faktiska hyreskostnaderna mellan 1 000 kr och 4 000 kr i månaden (1995/96:RFK4, KU26, rskr. 187).

9.2.2 Nuvarande bestämmelser

En ledamot som är bosatt längre bort än 50 km från Stockholm och på hemorten för sin privata disposition har en annan bostad inrättad för permanent boende har enligt 5 kap. 1 § ersättningslagen rätt till s.k. natraktamente. Utgifter för logikostnader ersätts om ledamoten kan styrka dessa. För en övernattningsbostad i Stockholm är ersättningen begränsad till ett högsta belopp som riksdagsförvaltningen bestämmer. I tillämpningsföreskriften till bestämmelsen medges ersättning med högst 4 000 kr i månaden. Beloppet skall årligen den 1 januari anpassas till förändringen i konsumentprisindex per oktober månad föregående år, med år 1996 som basår. Det innebär att den maximala ersättningen för närvarande är 4 400 kr i månaden. Utöver denna kan kostnaden för hushållsel ersättas med ett fast belopp, i nuläget 100 kr i månaden.

9.2.3 Förhållandena augusti 2004

Riksdagen har 57 övernattningsbostäder i riksdagshuset, 171 lägenheter i hus ägda av riksdagsförvaltningen och 25 bostadsrättslägenheter ägda av riksdagsförvaltningen i privata bostadsrättsföreningar. Alla dessa bostäder är belägna i centrala Stockholm och ställs till ledamöternas förfogande. Övernattningsbostäderna i riksdagshuset består av lägenheter och rum. Bostädernas storlek varierar från 15 till 90 m². Alla är en- eller tvårummare, de flesta med kök, och boendeytan är för de flesta mellan 30 och 50 m².

Riksdagsförvaltningen beslutar om vilka bostäder som ställs till respektive partigrups förfogande. Lägenheterna fördelas i proportion till antalet mandat utanför Stockholm. Gruppkansliet svarar sedan för fördelningen av lägenheterna i partigruppen. Rätten att disponera en bostad är personlig och kan inte överlåtas till någon annan.

Riksdagsförvaltningen fastställer och tar ut en avgift för bostäderna. Denna skall beräknas med utgångspunkt i hyressättning enligt bruksvärdesprincipen. I avgiften ingår för alla bostäder utom bostadsrättslägenheterna kostnad för hushållsel och tillgång till kabel-TV-program.

När riksdagsförvaltningen beräknar kostnaden för en bostadsrättslägenhet räknas inte kapitalkostnaden in. Riksdagsförvaltningen fastställer också kost-

naden för hushållselen. Den kostnaden skall motsvara kostnaden för hushållsel i en normallägenhet i riksdagens bestånd.

Cirka 60 ledamöter har övernattningsrum i riksdagshusen. Hyrorna för dessa ligger mellan 2 077 kr och 4 554 kr i månaden. Medelhyran är 2 925 kr i månaden. Tre av övernattningsrummen har en hyra som överstiger 4 400 kr i månaden.

Ungefär 190 ledamöter bor i riksdagens lägenheter utanför riksdagshusen. Hyrorna i riksdagens övernattningsbostäder varierar mellan 2 431 kr och 8 930 kr i månaden. Medelhyran ligger på 5 210 kr i månaden och för 123 lägenheter överstiger hyran 4 400 kr i månaden. I de fall hyran överstiger 4 400 kr betalar ledamoten överskjutande belopp till riksdagen.

32 ledamöter har egna lägenheter i Stockholm. Hyrorna här ligger på mellan 1 100 kr och 8 379 kr i månaden. Medelhyran är 4 140 kr i månaden. 13 ledamöter har en boendekostnad som överstiger logiersättningen. Kapitalkostnaden för kontantinsatsen skall inte räknas in i boendekostnaderna.

Totalt är det alltså 139 ledamöter som har en högre bostadskostnad än traktamentet. Det innebär att ungefär hälften inte får full kompensation för sina boendekostnader. Ledamoten har dock rätt till avdrag för sin faktiska logikostnad, dvs. den del som överstiger 4 400 kr i månaden, vid taxeringen.

9.2.4 Hyreshöjningar i förhållande till konsumentprisindex

Om man jämför de årliga förändringarna av konsumentprisindex (KPI) och de årliga hyreshöjningarna i riksdagens bostadsbestånd, så har hyreshöjningarna varit betydligt högre än utvecklingen av konsumentprisindex. Detta framgår av tabellen nedan.

Tabell 9.1 KPI och hyreshöjningar uttryckt i procent

År	KPI	Hyreshöjning
1996	0	10
1997	0,51	15
1998	0,11	0 resp. 10
1999	0,43	–
2000	1	4,2
2001	2,45	2,2
2002	2,13	3 resp. 4
2003	1,94	2,25
2004	0,03	2

De kraftiga hyreshöjningarna åren 1996–1998 berodde på att prissättningen ansågs vara eftersatt och att man ville uppnå en rimlig hyresnivå.

Under den här tiden har riksdagsförvaltningen höjt traktamentet från 4 000 kr i månaden år 1996 enligt följande.

Tabell 9.2 Logiersättning i kronor per år

År	Logiersättning
1996	4 000
1997	4 000
1998	4 100
1999	4 100
2000	4 200
2001	4 200
2002	4 200
2003	4 300
2004	4 400

9.2.5 Ersättningsystem i några andra parlament

Danmark

Folketingsledamöter som bor utanför Själland och Nyborgs kommun kan få logiersättning för att täcka utgifter för en extra bostad i Köpenhamnsområdet. Ledamöter boende i Själlands ytterområden kan efter ansökan få logiersättning om restiden med offentliga transportmedel fram och tillbaka till bostaden överstiger tre timmar.

Ersättning utgår för faktiska kostnader för hyra, värme, el, gas och vatten samt för dubbel bosättning. Ledamöter som har en bostadsrätt som extra bostad ersätts för räntekostnader, egendomsskatt och liknande. Kostnaderna ersätts mot uppvisande av kvitton och andra verifikationer. Högsta ersättningen för faktiska boendekostnader utgör för närvarande 56 155 danska kronor om året (ca 4 680 danska kronor i månaden) och för dubbel bosättning 22 463 danska kronor om året (ca 1 872 danska kronor i månaden).

Ledamöter, som har rätt till en extra bostad, kan i stället välja att bo på hotell i samband med arbetet i Folketinget. Hotellkostnaderna skall hållas inom samma beloppsgrens som den maximala ersättningen för boendekostnaderna, dvs. 56 155 danska kronor om året.

Finland

Den finska riksdagen ordnar inte någon bostad åt ledamöterna. Varje ledamot ansvarar själv för sitt boende. För närvarande har 146 ledamöter (av 200) en extra bostad i Helsingforsregionen. Alla får samma ersättning, 483,21 euro i månaden. Ersättningen är skattefri.

Nederländerna

Ersättningen för boendekostnader är avhängigt avståndet mellan hemorten och Haag. Ersättningarna varierar mellan 5 181,30 euro och 15 684,20 euro netto om året.

Norge

Ledamöter som har sin fasta bostad längre bort än 40 km från Stortinget får kostnadsfritt disponera en lägenhet i Oslo. Stortinget äger omkring 140 lägenheter för detta ändamål. De ledamöter som har dubbla bostäder och pendlar får 165 norska kronor om dagen i tillägg för att täcka merutgifter för boende, reskostnader och måltider. Ledamöter som är bosatta i Osloområdet får ett dagtraktamente på 75 norska kronor. Dagersättningen beskattas som vanlig inkomst och ledamoten får yrka avdrag för sina kostnader i sin självdeklaration.

9.2.6 Kommitténs överväganden

Det bästa vore enligt vår uppfattning om riksdagen kunde erbjuda en bostad nära riksdagen åt alla ledamöter som är bosatta längre bort än 50 km från Stockholm. Med hänsyn till bostadssituationen i Stockholms innerstad och till att antalet ledamöter i behov av bostad i Stockholm varierar mellan och under mandatperioderna, är det inte lätt för riksdagsförvaltningen att ha ett bostadsbestånd som exakt svarar mot en efterfrågan som växlar i tiden.

Man skulle kunna tänka sig ett system där riksdagen ersätter den faktiska boendekostnaden fullt ut. Mot detta kan invändas att det inte är försvarbart att den enskilde ledamoten avgör var och hur han eller hon skall bo och att riksdagen sedan skall betala för detta.

Enligt vår uppfattning är den nuvarande lösningen med ett natttraktamente, som är begränsat till ett högsta belopp, det som ändå framstår som det mest rättvisa och kostnadseffektiva systemet. Vi kan konstatera att den nu gällande ersättningen, 4 400 kr i månaden (nov. 2004), inte ger full kompensation för över hälften av ledamöternas boendekostnader. Inte heller har hyreshöjningarna stått i paritet med utvecklingen av konsumentprisindex. Om man höjer dagens natttraktamente med 1 000 kr, dvs. till 5 400 kr i månaden, skulle fortfarande 90 mot nuvarande 139 ledamöter ha en högre boendekostnad än natttraktamentet. Höjer man traktamentet med 2 000 kr till 6 400 kr skulle i stället 47 jämfört med de 139 ledamöterna trots det ha en högre kostnad.

Nuvarande hyror gäller från den 1 januari 2004. Det är därför troligt att det snart kan bli aktuellt med en hyreshöjning. Vi anser därför att ersättningen bör höjas med 2 000 kr i månaden i 2004 års nivå till 6 400 kr i månaden. Riksdagsförvaltningen bör också överväga om inte natttraktamentet skall regleras i nivå med de faktiska hyreshöjningarna i stället för med utvecklingen av konsumentprisindex.

Det nuvarande systemet med nattaktamente bör alltså vara kvar men ersättningen bör snarast höjas av riksdagsförvaltningen.

9.3 Övriga traktamenten

9.3.1 Nuvarande bestämmelser

Dagtraktamente vid flerdygnsförrättning i Sverige

Rätt till dagtraktamente har en ledamot om en förrättning skett på en plats som ligger längre bort än 50 km från bostaden, dvs. tjänstestället, och krävt övernattnings. Enligt 5 kap. 1 § ersättningslagen får då riksdagsledamoten ett dagtraktamente som utgör 1/120 av prisbasbeloppet för varje hel dag, dvs. 330 kr/dag år 2004. Har förrättningen påbörjats kl. 12.00 eller senare avresedagen, eller avslutats kl. 19.00 eller tidigare hemresedagen, betalas halvt dagtraktamente.

Av det utbetalda traktamentet är 200 kr (100 kr vid halvt traktamente) ett i princip *skattefritt schablonbelopp*. Återstoden av traktamentet är skattepliktig.

Eftersom riksdagsledamöter regelbundet reser mellan bostaden och riksdagen under riksmötet betraktas detta som en och samma förrättning. För sådana resor får riksdagsledamoten likaså 330 kr/dag. Det skattefria schablonbeloppet är 200 kr/dag under de tre första månaderna men därefter reduceras schablonbeloppet till 140 kr/dag. Efter två års bortovaro sänks schablonbeloppet ytterligare till 100 kr/dag. Traktamentet är därmed detsamma under hela förrättningen, men det skattefria schablonbeloppet ändras över tiden.

Avbryts förrättningen på grund av arbete på annan ort, t.ex. i bostaden (tjänstestället), skall en ny tremånadersperiod anses påbörjad vid återkomsten till riksdagen om avbrottet varat minst fyra veckor. Vid kortare uppehåll än fyra veckor samt vid sjukdomsperioder skall i stället tremånadersperioden förlängas i motsvarande mån under förutsättning att traktamente inte betalas ut under uppehållet.

Gör ledamoten en annan tjänsteresa än mellan bostaden och riksdagen räknas det som en helt ny förrättning, varför det högre skattefria schablonbeloppet utgår för den resan.

Har en ledamot som har rätt till dagtraktamente tillhandahållits kostförmån skall dock traktamentet reduceras, såvida inte förmånen avser kost på allmänna transportmedel vid tjänsteresa och kosten obligatoriskt ingår i priset för transporten.

Natttraktamente enligt schablon

Vid särskild tjänsteförrättning i Sverige, mer än fem mil från bostaden och Riksdagshuset, betalas enligt 5 kap. 1 § fjärde stycket ersättningslagen ersättning för den faktiska logikostnaden som föranleds av förrättningen. Ersättning för sådan faktisk logikostnad betalas också vid konferens med utskott, delegation, kommitté eller liknande inom riksdagen samt vid konferens med parti-

grupp i riksdagen utan hinder av att förrättningen ägt rum inom fem mil från bostaden och Riksdagshuset.

Den som inte har haft några utgifter för logi eller inte styrker logikostnader får däremot ersättning (nattractamente) för hel natt med hälften av maximibeloppet enligt 12 kap. 11 § inkomstskattelagen (1999:1229), dvs. 100 kr/natt. Sådan ersättning betalas dock inte när resenären tillbringat natten på tåg, fartyg eller flygplan och inte heller då fri logi tillhandahållits av en myndighet, ett trafikföretag eller motsvarande.

Ersättning för logikostnad i Stockholm betalas med belopp motsvarande visad kostnad upp till ett högsta belopp per månad som riksdagsförvaltningen bestämmer. Denna ersättning har tidigare behandlats av kommittén (se avsnitt 9.2).

Förrättningsstillägg

För en ledamot som varit på tjänsteresa längre bort än 50 km från bostaden i mer än 4 timmar, *men utan övernattnings*, utbetalas ett förrättningsstillägg på 140 kr/dag. Beloppet är skattepliktigt i sin helhet. Förrättningsstillägget reduceras om fri kost erhållits under förrättningen.

Förrättning utomlands

Vid förrättning utomlands betalas ersättning för ökade levnadskostnader enligt de villkor och med de belopp som gäller för tjänstemän inom riksdagsförvaltningen.

9.3.2 Ersättning för faktisk logikostnad i vissa fall

En riksdagsledamot har möjlighet att erhålla ersättning för faktisk logikostnad vid särskild tjänsteförrättning i Sverige, om förrättningen är mer än 50 km från bostaden och Riksdagshuset. Bestämmelsen innebär att ersättning för den faktiska logikostnaden betalas endast om förrättningen är mer än 50 km både från bostaden och Riksdagshuset.

Reglerna om ersättning för logikostnad till riksdagsledamöter har tillkommit med utgångspunkt i de skattemässiga reglerna om avdrag för tjänsteresor för tjänstemän. Dessa skatteregler säger i korthet att avdrag för ökade levnadskostnader vid tjänsteresa skall göras om den skattskyldige i tjänsten vistats och övernattnat utanför sin vanliga verksamhetsort, 12 kap. 6 § inkomstskattelagen. För tjänstemännen avses med vanlig verksamhetsort ett område inom 50 km från den skattskyldiges tjänsteställe samt 50 km från den skattskyldiges bostad. För riksdagsledamöter är dock bostaden samtidigt tjänstestället, enligt 4 kap. 1 § ersättningslagen.

9.3.3 Kommitténs överväganden

I våra direktiv har inte ingått att utreda riksdagsledamöternas dagtraktamenten. Vi kan dock inte underlåta att konstatera att de är mycket komplicerade och detaljrika. De är svåra att tillämpa både för ledamöterna och för handläggarna i riksdagsförvaltningen.

Både inom privat och inom offentlig verksamhet försöker man i dag att effektivisera de ekonomiska ersättningssystemen. Så bör också enligt vår mening ske med reglerna om riksdagsledamöternas traktamenten. Det är önskvärt med en genomgripande översyn. Den bör syfta till en större grad av schablonisering.

Eftersom riksdagsledamöternas bostad på hemorten, och inte riksdagen, betraktas som ledamotens tjänsteställe, föreslår vi att reglerna om rätt till ersättning för faktisk logikostnad ändras så att endast bostaden är utgångspunkten för 50-kilometersgränsen för den som inte får ersättning för logi i Stockholm.

10 Ersättare

Kommitténs förslag i korthet

Ersättare skall kunna kompenseras för de semesterdagar som går förlorade hos den ordinarie arbetsgivaren till följd av ersättarens tjänstgöring i riksdagen. Sådan kompensation skall endast ges ersättare som tjänstgjort under kortare tid än tolv månader. Den som tjänstgjort under en längre period skall endast erhålla ersättning för den del av perioden som inte uppgår till hela tolv månadersperioder.

10.1 Nuvarande bestämmelser

Den som ersätter annan ledamot än talmannen, ett statsråd eller en statssekreterare kallas korttidsersättare. En korttidsersättare kallas in då en ledamot kommer att vara frånvarande minst 30 dagar (3 kap. 1 § RF och 1 kap. 6 och 7 §§ RO).

De bestämmelser i ersättningslagen som gäller för korttidsersättarna är bestämmelserna om arvode (3 kap.), resekostnadsersättning (4 kap.), traktamente (5 kap.), kostnadsersättning och viss teknisk utrustning (6 kap.) samt försäkrings- och sjukvårdsförmåner (15 kap.). Bestämmelserna tillämpas endast under den tid som ersättaren enligt bevis (ersättarbevis) från riksdagens kammarkansli skall fullgöra uppdraget. Om uppdraget upphör tidigare tillämpas bestämmelserna i de uppräknade kapitlen t.o.m. 30 dagar efter den dag uppdraget upphör, dock längst t.o.m. den dag som anges i beviset.

De nuvarande bestämmelserna infördes i januari 1999 i syfte att stärka de ekonomiska villkoren för korttidsersättarna och garantera dessa att en viss minsta tid ersätts även om uppdraget av en eller annan anledning upphör före den tid som anges i ersättarbeviset. Samtidigt ändrades de generella bestämmelserna i ersättningslagen som innebär att reglerna tillämpades i 30 dagar efter det att uppdraget upphört (1 kap. 2 § ersättningslagen).

I genomsnitt är ca 8–10 korttidsersättare i tjänst. Det har under senare år blivit mer vanligt att ledamöter tar tjänstledigt under sin tid i riksdagen, i synnerhet för att vara föräldralediga.

För övriga ersättare gäller samma bestämmelser som för en ledamot (1 kap. 1 § 3).

10.2 Kompensation för förlorade semesterdagar

När en ersättare tjänstgör för en tjänstledig ledamot förlorar denne vanligtvis betalda semesterdagar hos den ordinarie arbetsgivaren. Riksdagen betalar i dag inte ut någon särskild kompensation för dessa semesterdagar. Riksdagen betalar inte heller någon semesterersättning för den tid som ersättaren tjänstgör i riksdagen.

10.3 Kommitténs överväganden

Vi anser att riksdagsförvaltningen bör kompensera ersättare för de betalda semesterdagar som går förlorade till följd av tjänstgöringen i riksdagen. Kompensationen bör dock utgå endast för den tid som inte uppgår till en hel tolv månadersperiod. Den som tjänstgör t.ex. i åtta månader ersätts för den förlorade semestern under hela tidsperioden. Den som tjänstgör i t.ex. 18 månader ersätts endast för de 6 månader som överstiger 12 månader. Motsvarande gäller för dem som tjänstgör mer än 24 månader respektive 36 månader osv. Ersättare som tjänstgjort en hel mandatperiod erhåller dock ingen ersättning.

Kommittén föreslår att det i en tillämpningsföreskrift närmare anges hur kompensationen för de betalda semesterdagarna skall beräknas. Vår uppfattning är dock att det naturliga sättet att beräkna kompensationen bör vara att korttidsersättaren inkommer med ett intyg från den ordinarie arbetsgivaren där det framgår hur många betalda semesterdagar, samt till vilken summa, som har gått förlorade under den aktuella perioden. Motsvarande kompensation bör även utformas för ersättare som är egna företagare, eventuellt på grundval av den sjukpenninggrundande inkomsten.

11 Omprövningsregel och överklaganderegler

Kommitténs förslag i korthet

Inga specialregler för omprövning av riksdagsförvaltningens ersättningsbeslut föreslås. Lagen skall dock innehålla regler om var och hur man överklagar riksdagsförvaltningens respektive SPV:s beslut.

Sammansättningen i Riksdagens överklagandenämnd skall ändras. Den skall bestå av en lagfaren domare och två ledamöter som inte är eller har varit riksdagsledamöter. För alla skall finnas ersättare.

11.1 Bakgrund

Riksdagsförvaltningen fattar enligt ersättningslagen och företrädarlagen beslut om olika ersättningar till ledamöter. Beslut om t.ex. inkomstgaranti och pension meddelas den enskilde skriftligen tillsammans med en hänvisning om hur beslutet kan överklagas. Löpande utbetalningsbeslut om arvoden, resekostnadsersättningar, natraktamenten m.m. fattas genom en underrättelse på arvodesspecifikationen.

Vi har haft i uppdrag att undersöka om det behövs uttryckliga regler om möjligheterna för riksdagsförvaltningen att ompröva sina beslut. I detta sammanhang har uppdraget också omfattat att se till behovet av en omprövningsregel som innebär att omprövning får ske även om beslutet är till nackdel för den enskilde. Vidare har vi haft att utreda om det i ersättningslagen respektive företrädarlagen skall finnas en regel om rätten att överklaga olika ersättningsbeslut. Det har också ålegat oss att undersöka hur rätten att återkräva för mycket utbetald inkomstgaranti enligt 13 kap. 21 § ersättningslagen respektive 9 kap. 21 § företrädarlagen förhåller sig till förbudet enligt 27 § förvaltningslagen att ompröva ett beslut till nackdel för enskild.

11.2 Omprövning

11.2.1 Nuvarande bestämmelser

Ersättningslagen och företrädarlagen

Om det har betalats ut ett för högt belopp avseende inkomstgaranti skall garantitagaren enligt 13 kap. 21 § ersättningslagen respektive 9 kap. 21 § företrädarlagen betala tillbaka skillnaden. Om det finns särskilda skäl får kravet efterges helt eller delvis.

Förvaltningslagen²

Enligt 26 § förvaltningslagen (FL) kan en myndighet som har meddelat ett beslut rätta uppenbara skrivfel, räknfel eller liknande fel i beslutet. Det vill säga att det är rena avfattningsfel som kan rättas. Som exempel på detta kan nämnas namn som har förväxlats, årtal som blivit fel angivna och felaktiga summeringar. Ett liknande fall är att myndigheten i skälen för beslutet har skrivit att den kan bifalla en ansökan endast med en viss begränsning men i själva beslutet av misstag inte låtit begränsningen komma till uttryck. Ett annat exempel är att en del av texten i beslutet har fallit bort på grund av något tekniskt missöde. Genom möjligheten att rätta kan man undvika svårigheter och misstag vid verkställigheten av besluten. Rättelsen kan ske på initiativ av myndigheten själv eller efter ett formlöst påpekande av part eller annan.

Befogenheten att rätta omfattar även förväxlingar och liknande misstag. Myndigheten kan t.ex. ha förväxlat en sökande med någon som samtidigt gjort en liknande ansökan. Felet kan också ha orsakats av någon annan än myndigheten själv, såsom att ett avgörande inte kan verkställas därför att en part eller någon annan lämnat en oriktig uppgift om en detalj som är väsentlig för verkställigheten och som inte är omtvistad, t.ex. en uppgift om personnummer, adress eller bilnummer.

Paragrafen ger däremot inte myndigheter befogenhet att rätta sådana fel i beslutets innehåll som beror på bristfällig utredning, oriktig rättstillämpning eller bedömningsfel.

Någon tidsspärr för rättelser finns inte. Ett minimikrav är dock att den som är part skall få tillfälle att yttra sig om det inte är obehövligt. Har felet saklig betydelse, bör parten som regel höras.

Om en myndighet har meddelat ett beslut som visar sig vara uppenbarligen oriktigt skall myndigheten enligt 27 § FL under vissa förutsättningar meddela ett nytt beslut som upphäver eller ändrar det tidigare.

Denna omprövningsskyldighet är ett led i lagstiftarens strävan att förskjuta tyngdpunkten i förfarandet nedåt i instansordningen, särskilt mot den första instansen. På så sätt kan klart felaktiga beslut i åtskilliga fall rättas snabbare, enklare och billigare än om handläggningen skall fortsätta i högre instans.

Omprövningsskyldigheten är ett minimikrav och skall inte förväxlas med de befogenheter att ompröva beslut som myndigheten har enligt regler som vuxit fram i praxis. Dessa regler har en utfyllande roll och ger myndigheterna rätt att ompröva sina beslut också i vissa andra fall än de som skall ske enligt förvaltningslagen. Vi återkommer till detta längre fram.

Bestämmelsen gäller i huvudsak beslut i alla slags ärenden. Undantagen utgörs av beslut som kan överklagas genom laglighetsprövning enligt kommunallagen och flera viktiga specialbestämmelser som skall tillämpas i stället för förvaltningslagens omprövningsregel.

² Hellners, T. & Malmqvist, B., *Förvaltningslagen med kommentarer*, Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2003

Paragrafen gäller inte bara beslut genom vilka ärenden avgörs utan också beslut under beredningen. Beslutet måste dock gå att överklaga men kan ha vunnit laga kraft, dvs. så det inte längre kan överklagas för att tiden att överklaga har gått ut.

Tre förutsättningar måste vara uppfyllda för att myndigheten skall vara skyldig att ompröva sitt beslut:

1. Beslutet är uppenbart oriktigt.
2. Beslutet kan ändras snabbt och enkelt.
3. Ändringen kan ske utan nackdel för någon enskild part.

När det gäller den tredje förutsättningen så är den uppfylld vid ändringar som går i positiv riktning för en part eller som i vart fall ”inte går parten emot”. Det kan betyda att myndigheten kan bli skyldig att pröva och bifalla en ansökan som den tidigare har avslagit helt eller delvis.

I det här sammanhanget är det viktigt att poängtera att förvaltningslagen inte innehåller något *förbud* mot omprövning till parts nackdel. Sådana omprövningar kan göras inte bara när det finns specialbestämmelser om detta, t.ex. bestämmelser om återkallelse av tillstånd. Också de omprövningsbefogenheter som myndigheter har på sedvanerättslig grund kan användas för att ändra beslut till nackdel för en part. Dessa befogenheter bör utnyttjas så att de inte ger underlag för uppfattningen att myndigheterna undertrycker överklagande. Möjligheterna att återkalla gynnande beslut bör därför utnyttjas återhållsamt i överklagandesituationer. Detsamma gäller möjligheterna att skärpa betungande beslut. Vidare bör myndigheterna normalt inte ompröva sina beslut i ärenden där det finns flera parter med motstridiga intressen.

*Sedvanerätt*³

De sedvanerättsliga befogenheterna att göra omprövningar vid sidan av 27 § FL är i huvuddrag:

1. Gynnande beslut kan återkallas bara under vissa förutsättningar, såsom på grund av återkallelseförbehåll, säkerhetsskäl, vilseledande.
2. Förbud, förelägganden och liknande beslut som är betungande för den enskilde kan ändras i både mildrande och skärpande riktning.
3. Avslagsbeslut binder inte myndigheten för framtiden.

Gynnande beslut kan som huvudregel enligt sedvanerätten inte återkallas. Något hinder mot att ändra gynnande beslut till fördel för den enskilde finns däremot i princip inte.

Typexempel på ett gynnande beslut är när en myndighet lämnar tillstånd till en verksamhet eller beviljar ett ekonomiskt stöd. Den enskilde skall kunna lita på att sådana beslut inte ändras till hans eller hennes nackdel. Det gäller

³ Hellners, T. & Malmqvist, B., *Förvaltningslagen med kommentarer*, Stockholm: Nordsteds Juridik AB, 2003

inte bara när det ursprungliga beslutet är behäftat med en ursprunglig oriktighet. Detsamma har ansetts gälla när ändrade förhållanden rubbar förutsättningarna för ett beslut.

Ett undantag från denna huvudregel är återkallelseförbehåll som ger myndigheten uttryckliga befogenheter att återkalla tillstånd, återkräva ekonomiskt stöd osv. Sådana finns i många specialförfattningar. En rätt att återkalla gynnande beslut kan grundas redan på det förhållandet att en författning anger att beslut enligt författningen får förenas med villkor. Om sådant villkor inte uppfylls, kan återkallelse komma i fråga, trots att detta inte framgår uttryckligen av författningen eller av beslutet.

Även när det inte finns någon uttrycklig författningsbestämmelse om återkallelse eller villkor kan myndigheter under vissa förutsättningar ta in sådana förbehåll i sina gynnande beslut.

Ytterligare ett undantag från huvudregeln att gynnande beslut inte kan återkallas är att den enskilde genom att lämna felaktiga uppgifter eller genom att förtiga relevanta fakta vilselett myndigheten, så att ett oriktigt gynnande beslut meddelats.

11.2.2 Kommitténs överväganden

Utredningen visar att det förekommit fall där riksdagsförvaltningen på grund av vilseledande underlag från garantitagaren har betalat ut för stort belopp i inkomstgaranti. Dessa fall inträffade innan återkravsreglerna i ersättningslagen respektive företrädarlagen infördes år 2003. Det har också förekommit att det av misstag betalats ut dubbla tilläggsarvoden under en längre period fast det bara skulle ha utgått enkelt arvode. Felaktigheter har därutöver uppstått vid utbetalning i samband med föräldra- och sjukledigheter.

Situationerna har lösts genom avtal med vederbörande om kvittning eller återbetalning i de fall det rört sig om stora belopp. I andra fall har man kvittat det som betalats ut för mycket mot kommande utbetalningar.

Enheten för ledamotsservice inom riksdagsförvaltningen handlägger ärenden enligt ersättningslagen och företrädarlagen. Denna verksamhet innebär myndighetsutövning mot enskild. Riksdagsförvaltningen är därför i detta avseende att betrakta som en myndighet i regeringsformens respektive förvaltningslagens mening. Som en följd av detta är förvaltningslagens bestämmelser direkt tillämpliga på handläggningen.

Vi konstaterar att det är mycket få fall där det av någon anledning görs för stora utbetalningar. Förvaltningslagens bestämmelser om omprövningsmöjligheter respektive omprövningsskyldigheter är mycket klara och tydliga. Därtill kommer rätten att ompröva enligt sedvanerätt.

Enligt vår uppfattning kan riksdagsförvaltningen med stöd av dessa regelverk återkräva vad som betalats ut för mycket när detta är skäligt. Vi anser därför inte att det är nödvändigt att vid sidan av dessa rättsregler införa någon specialbestämmelse i ersättningslagen respektive företrädarlagen som innebär en allmän omprövningsrätt.

Bestämmelserna om rätt att återkräva för mycket utbetald inkomstgaranti finns i en speciallag som enligt allmänna rättsprinciper tar över bestämmelser i allmän lag och alltså skall tillämpas i stället för förvaltningslagens regler. Vi menar att denna återkravsregel inte står i strid med vare sig förvaltningslagens eller sedvanerättens regler om omprövningsrätt.

11.3 Överklagande

11.3.1 Nuvarande bestämmelser

Enligt 9 kap. 5 § riksdagsordningen skall beslut i förvaltningsärende som fattats av riksdagens organ vid överklagande prövas av Regeringsrätten i de fall som särskilt anges av riksdagen och i övrigt av Riksdagens överklagandenämnd. Av 5 och 8 §§ lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter framgår att överklaganden av beslut enligt ersättningslagen och företrädarlagen prövas av Riksdagens överklagandenämnd. Överklagande av beslut om inkomstgaranti som fattats av SPV prövas däremot enligt 22 a § FL av allmän förvaltningsdomstol, dvs. länsrätten.

I dag är ordningen sådan att riksdagsförvaltningen fattar beslut om rätten till inkomstgaranti medan den fortsatta handläggningen sker hos SPV (se avsnitt 8). Detta innebär att överprövningen av beslut om inkomstgaranti görs i olika instanser beroende av vilken myndighet som har fattat beslutet.

En grundläggande rättssäkerhetsgaranti är att tvistefrågor skall kunna prövas av domstol. I artikel 6. 1 i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) sägs att en tvist om någons civila rättigheter eller skyldigheter alltid skall kunna prövas av domstol. Domstolen skall vara oberoende och opartisk och ha inrättats enligt lag. Vidare skall förfarandet vara korrekt och rättvist. Förfarandet skall också vara muntligt och offentligt, men i vissa fall får undantag härifrån göras. Domstolsprövningen skall ske inom skälig tid och domen skall avkunnas offentligt.

När det gäller tvister om civila rättigheter och skyldigheter har Europadomstolen slagit fast att artikel 6 är tillämplig om

- det föreligger en reell och seriös tvist mellan en enskild – fysisk eller juridisk – person och en annan person eller en myndighet,
- tvisten gäller en rättighet som har sin grund i den nationella rätten, och
- denna rättighet kan karakteriseras som en civil rättighet.

Konventionen kräver alltså att var och en skall vara berättigad till en opartisk och offentlig rättegång inom skälig tid inför en oavhängig och opartisk domstol. Av Europadomstolens praxis följer att som domstol enligt konventionen godkänns även organ som betecknas som nämnder, råd, tribunaler m.m. så länge kraven som ställs på en domstol är uppfyllda. Av avgörande betydelse är att sammansättningen garanterar en opartisk prövning. Ledamöterna skall därför vara fristående i förhållande till parterna och inte ha något eget intresse

i de frågor som är föremål för bedömning. Det räcker inte med att ledamöterna rent faktiskt kan anses som opartiska (s.k. subjektiv opartiskhet). Det får inte heller finnas yttre omständigheter som kan göra att ledamöternas opartiskhet ifrågasätts (s.k. objektiv opartiskhet). Att intresseledamöter eller experter i form av offentliganställda tjänstemän deltar i prövningen är accepterat så länge prövningen är att anse som opartisk. Ledamöterna skall dock inte vara möjliga att avsätta förrän efter en längre tid. Någon i organet måste däremot ha domarkompetens.⁴

Riksdagens överklagandenämnd leds av en ordförande som skall vara eller ha varit ordinarie domare och som inte får vara ledamot av riksdagen. Nämnden består också av fyra andra ledamöter som väljs inom riksdagen för en valperiod. För ordföranden skall finnas ersättare (9 kap. 5 § riksdagsordningen).

Överklagandenämnden utgör en självständig förvaltningsmyndighet helt fristående från riksdagen. Nämndens verksamhet innefattar myndighetsutövning mot enskild. Förvaltningslagen är tillämplig på handläggningen av ärenden i nämnden.

Enligt lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter (1989 års lag) är det beslut i personalärenden, bl.a. tjänstetillsättningar (2 och 3 §§), beslut i ärenden om utlämnande av handlingar eller uppgifter (4 §) och beslut i ärenden om ekonomiska förmåner till riksdagsledamöter m.fl. (5 §) som får överklagas.

Handläggningen i nämnden innebär enligt förvaltningslagen att beslut får överklagas endast av den som beslutet angår och om det gått honom emot (22 § FL). Överklagandet skall vara skriftligt och ges in till den myndighet som meddelat beslutet. Skrivelsen skall ha kommit in dit inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet (23 § FL). Överklagande av sådant beslut om tjänstetillsättning som tillkännages genom anslag skall dock göras inom tre veckor från den dag då beslutet anslogs (8 § 1989 års lag).

Den myndighet som har meddelat det överklagade beslutet prövar om skrivelsen med överklagandet har kommit in i rätt tid. Har skrivelsen kommit in för sent, skall myndigheten enligt huvudregeln avvisa den (24 § FL). Ett sådant beslut kan överklagas (30 § FL).

Om överklagandet inte avvisas skall den myndighet som har meddelat beslutet överlämna skrivelsen och övriga handlingar till överklagandenämnden (25 § FL).

Den myndighet vars beslut överklagats får yttra sig över överklagandet. Ett ärende avgörs i regel inte i överklagandenämnden förrän klaganden eller annan part har fått tillfälle att i sin tur yttra sig över myndighetens svar och andra uppgifter som har tillförts ärendet av någon annan. I tjänstetillsättningsärenden får den som förordnats tillfälle att yttra sig.

⁴ Danelius, H., *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*. 2 uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2002.

Ärendena avgörs i nämnden efter föredragning av en sekreterare. Muntlig förhandling förekommer.

Nämnden är enligt 9 § i 1989 års lag beslutsför med ordföranden och tre övriga ledamöter. Ledamot eller suppleant som deltar i beslutet får reservera sig och anteckna avvikande mening. Den som inte reserverat sig anses enligt förvaltningslagen ha biträtt beslutet.

I samband med att riksdagsstyrelsen föreslog bl.a. att utbetalningen av inkomstgaranti skulle överföras till SPV ifrågasatte Lagrådet, efter det att konstitutionsutskottet remitterat ärendet dit, om Riksdagens besvärsnämnd (numera Riksdagens överklagandenämnd) uppfyllde kraven på en opartisk och oavhängig domstol i artikel 6 i Europakonventionen. Lagrådet anförde bl.a. att det inte finns några garantier för att förfarandet inför nämnden fullt ut motsvarar konventionskraven eftersom nämnden saknar processregler. Dessutom anförde Lagrådet att fyra ledamöter själva är riksdagsledamöter och att vissa av de beslut som fattas i fråga om inkomstgaranti kan tänkas få betydelse för dessa ledamöter själva eller deras anhöriga (protokoll vid sammanträde den 26 november 2002).

Konstitutionsutskottet ansåg att frågan om tillgång till domstolsprövning av inkomstgarantiärenden, men även andra ärendeslag, borde tas upp i samband med den översyn av ersättningslagen och företrädarlagen som förbereddes inom riksdagsförvaltningen. Utskottet utgick från att en sådan allmän och förutsättningslös översyn skulle komma till stånd. Riksdagen följde utskottet (bet. 2002/03:KU14, rksr. 91).

11.3.2 Kommitténs överväganden

Varken ersättningslagen eller företrädarlagen innehåller några bestämmelser om överklagande. Vi anser att det av lagtexten klart bör framgå vart man skall vända sig om man vill överklaga något beslut som fattats i en ersättningsfråga. Därför föreslår vi att en uttrycklig överklaganderegler införs. Även hur man skall göra när man överklagar skall framgå av lagen.

Det ligger i och för sig inte i vårt uppdrag enligt direktiven att ta ställning till om Riksdagens överklagandenämnd uppfyller kraven på en oavhängig och opartisk domstol enligt artikel 6 i Europakonventionen. Eftersom vi föreslagit att det skall finnas en möjlighet att i vissa fall jämka rätten till inkomstgaranti, och att överklagandenämnden är den instans som enligt vårt förslag skall överpröva dessa beslut, anser vi att vi måste ta ställning även till denna fråga.

Enligt vår uppfattning är en tvist om inkomstgaranti en tvist om en sådan civil rättighet som avses i artikel 6. Vi delar Lagrådets uppfattning att det kan ifrågasättas om nämndens sammansättning uppfyller kraven på en oavhängig och opartisk domstol eftersom de fyra ledamöterna utses bland riksdagsledamöter. Redan av den anledningen anser vi att det kan föreligga en sådan intressegemenskap mellan nämndens ledamöter och den avgångne ledamoten som skall få sin sak prövad att det förmodligen objektivt sett inte kan anses uppfylla konventionens krav i detta hänseende. Även om nämndens ordföran-

de skall ha varit domare och inte får vara riksdagsledamot så är det troligen inte tillräckligt för konventionens krav vid nämndens prövning av i vart fall vissa sakfrågor. Även bortsett från bestämmelserna i Europakonventionen finner vi rent allmänt sett att det är mindre lämpligt med den nuvarande sammansättningen eftersom det kan förekomma fall där nämndens objektivitet kan bli omtvistad.

Vi föreslår därför att nämndens sammansättning ändras. Den skall bestå av en lagfaren ordförande och två oberoende ledamöter. Ingen ledamot skall vara eller skall ha varit riksdagsledamot. För alla ledamöter skall det finnas ersättare. Ledamöter och ersättare skall utses av riksdagen för en valperiod. Nämnden utser sekreterare.

När det gäller handläggningen av ärenden skall nämnden även i fortsättningen handlägga ärendena enligt förvaltningslagen. Nämnden är beslutsför när alla ledamöter är närvarande.

Genom att ändra sammansättningen i överklagandenämnden menar vi att kraven enligt artikel 6 är uppfyllda. Nämnden handlägger, som vi redogjort för ovan, även andra ärenden än de som rör ersättningslagen och företrädarlagen. Vi är medvetna om att utredningen med uppdrag att utarbeta förslag till en ny verksförordning föreslagit att möjligheten att överklaga anställningsärenden till regeringen i princip skall avskaffas (SOU 2004:23) och att detta förslag kan medföra att tjänstetillsättningsärenden i framtiden inte kommer att kunna överklagas till nämnden. Vårt förslag att ändra nämndens sammansättning hindrar emellertid inte att nämnden i sin nya utformning fortsätter att handlägga de ärenden som den för närvarande har till uppgift att pröva.

Ändras nämndens sammansättning enligt förslaget bör reglerna i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ ses över.

12 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Kommitténs förslag i korthet

De nya lagarna skall träda i kraft den 1 januari 2006.

- De nya pensionsbestämmelserna skall endast omfatta de nya ledamöter som väljs in i riksdagen eller Europaparlamentet efter det att bestämmelserna trätt i kraft samt de tidigare ledamöter som själva väljer att omfattas av dessa.
- De nya bestämmelserna om inkomstgaranti föreslås gälla de garantitagare där ett beslut om inkomstgaranti fattas efter ikraftträdandet.
- Övriga ändringar tillämpas från och med ikraftträdandet.

12.1 Nuvarande bestämmelser

Ersättningslagen

Enligt tidigare övergångsbestämmelser till ersättningslagen är huvudprincipen den att äldre bestämmelser alltjämt tillämpas på de ledamöter och efterlevande som har rätt till pension m.m. enligt dessa bestämmelser. En annan sak är att när det gäller ändringar som innebär förbättringar, t.ex. då de ekonomiska villkoren för ersättarna ändrades så att de väsentligen kom att överensstämma med vad som gäller för ledamöter, så har ändringarna trätt i kraft retroaktivt vid redan inledd valperiod. I andra fall har sådana ändringar tillämpats retroaktivt fr.o.m. dagen då lagen trädde i kraft (försl. 1998/99:RFK2, bet. KU1, rskr. 92).

PA 03

Pensionsavtalet PA-91 tillämpas på statligt anställda födda år 1942 eller tidigare. För arbetstagare som avgått med pensionsförmån enligt dessa avtal gäller att bestämmelserna i avtalen skall tillämpas även i fortsättningen (Övergångsbestämmelser till PA 03).

PA 03 gäller för statligt anställda födda fr.o.m år 1943. En arbetstagare som den 31 december 2002 kunde tillgodoräkna sig pensionsgrundande tjänstetid före 28 års ålder enligt tidigare pensionsavtal får tillgodoräkna sig den tiden i det nya systemet.

Den individuella avgiftsbestämda ålderspensionen kompletteras med en förmånsbestämd ålderspension för dem som är födda åren 1943–1972 enligt en ”trappa”. Kompensationen för äldre personer är högre beroende på att de inte haft möjlighet att tjäna in någon avgiftsbestämd ålderspension tidigare.

För en arbetstagare som var anställd den 31 december 2002 och fram till dess tjänat in pensionsrätt enligt tidigare statliga pensionsbestämmelser gäller en speciell garanti i form av ett *garantifribrev*. Den intjänade pensionen blir lika med den egenlivränta som arbetstagaren skulle ha haft rätt till vid en eventuell avgång från anställningen. Egenlivräntan omvandlas till ett garanti-

fribrev och värdesäkras efter prisbasbeloppet. Beräkningen baseras på intjänad statlig tid tidigast fr.o.m. 20-årsdagen, 28-årsdagen eller fr.o.m. månaden efter 28 års ålder beroende på vilket statligt pensionsavtal som gällt för anställningen.

Garantin för den som var anställd den 31 december 2002 gör att den slutliga ålderspensionen aldrig kan bli lägre än det beräknade garantifribrevet. Detta kan vara förmånligt för en arbetstagare som sänker sina inkomster de sista anställningsåren.

När garantifribrevet beräknas skall förmånsnivåerna för den förmånsbestämda ålderspensionen i PA-91 tillämpas.

För arbetstagare som den 31 december 2002, för lönedelar som ligger över 7,5 inkomstbasbelopp, hade tjänat in kompletterande efterlevandepension enligt bestämmelserna i PA-91 finns rätt till *kompletterande efterlevandefribrev*.

Utbetalningen sker livsvarigt till make, registrerad partner eller sambo som arbetstagaren tidigare varit gift med eller har eller har haft eller vid dödsfallet väntade gemensamma barn med. För barn sker utbetalning t.o.m. 20-årsdagen.

Statsrådsförordningen m.m.

Förordningen trädde i kraft den 1 april 2003 men de nya bestämmelserna tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2003.

De äldre bestämmelserna tillämpas på statsråd födda år 1942 eller tidigare. Detsamma gäller för statsråd som tillträtt sitt uppdrag före den 1 januari 2003 så länge det uppdraget varar. Ett statsråd som är född år 1943 eller senare och som i stället ville omfattas av den nya förordningen skulle anmäla detta till SPV senast den 31 december 2003. En sådan anmälan gällde fr.o.m. den 1 januari 2003 (Övergångsbestämmelser till förordningen [AgVFS 2003:1 B1] om inkomstgaranti och tjänstepension för statsråd).

Motsvarande övergångsbestämmelser gäller för statligt chefsanställda enligt den nya chefsförordningen (förordning [2003:55] om avgångsförmåner för vissa arbetstagare med statlig chefsanställning) som trädde i kraft den 1 april 2003 men tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2003.

12.2 Kommitténs överväganden

För att underlätta övergången till och tillämpningen av de nya bestämmelserna anser vi att lagändringarna såväl för riksdagsledamöterna som för ledamöterna i Europaparlamentet bör träda i kraft och äga tillämpning vid början av helt kalenderår. Vi föreslår därför att de nya lagreglerna träder i kraft den 1 januari 2006.

År 2006 är det val till riksdagen. De ledamöter som då är nya kommer enligt förslaget att omfattas av de nya bestämmelserna. Vi bedömer det också skäligt att lagförslaget i huvudsak tillämpas även på de omvalda ledamöterna. När det gäller lagförslaget om pension så skall intjänade rättigheter inte änd-

ras för den som redan är ledamot vid ikraftträdandet. De nuvarande pensionsreglerna skall därför i princip gälla i framtiden. Vi anser dock att de ledamöter som så önskar bör erbjudas en möjlighet att anmäla om de vill omfattas av de nya reglerna. Tiden för en sådan anmälan bör sättas relativt kort, varför vi föreslår att anmälan görs senast den 31 december av riksdagsledamöter och senast den 30 juni 2006 av ledamöter i Europaparlamentet. Förslaget i denna del innebär i praktiken att endast nya ledamöter och de ledamöter som själva valt att omfattas av de nya pensionsbestämmelserna kommer att få pension, och deras efterlevande efterlevandepension, enligt de nya reglerna. Har man en gång valt de nya bestämmelserna kan man inte senare ändra sig.

När det gäller inkomstgarantin anser vi att de nya reglerna endast bör gälla garantitagare, vars beslut om rätt till inkomstgaranti fattats efter det att lagen trätt i kraft. Det innebär att beslut om rätt till inkomstgaranti för avgångna ledamöter före den 1 januari 2006 följer de gamla bestämmelserna. För de som är ledamöter och där det först efter ikraftträdandet fattas ett beslut om rätt till inkomstgaranti, kommer garantitagaren att få inkomstgaranti enligt de nya bestämmelserna.

13 Ledamöter i Europaparlamentet

Kommitténs förslag i korthet

De ändringar avseende egenpensionsförmåner, inkomstgaranti och efterlevandeförmåner som föreslagits för riksdagsledamöter skall även göras beträffande Sveriges ledamöter i Europaparlamentet.

Det skall inte längre vara möjligt att samtidigt vara riksdagsledamot och ledamot av Europaparlamentet. Benämningen företrädare föreslås bytas ut mot ledamot.

13.1 Nuvarande bestämmelser

Ersättningslagen och företrädarlagen

Som framgår av avsnitt 2.1 överensstämmer reglerna i stort för en ledamot av Sveriges riksdag och en svensk ledamot i Europaparlamentet. Vidare presenteras en redogörelse för en strävan att få till stånd en gemensam stadga för ledamöterna i parlamentet i avsnitt 2.4.

Valrättsakten

Riksdagen beslutade i november 2003 att godkänna rådets beslut 2002/772/EG Euratom av den 25 juni 2002 och av den 23 september 2002 om ändring av akten om allmänna direkta val av företrädare i Europaparlamentet (valrättsakten), som utgör en bilaga till beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom (bet. 2003/04:KU2, rskr. 32).

Ändringarna som gjordes i valrättsakten var bl.a. att enligt artikel 1.1 skall i titeln och i resten av valrättsakten orden ”företrädare”, ”företrädare i Europaparlamentet” och ”företrädarna(s)” genomgående (med undantag av artikel 13 där ”företrädare” har en annan betydelse) ersättas med ”ledamot av Europaparlamentet”, ”ledamöter av Europaparlamentet” respektive ”Europaparlamentets ledamöter(s)”.

En annan viktig ändring i valrättsakten var att det numera är förbjudet att samtidigt vara ledamot av ett nationellt parlament och av Europaparlamentet. Som en följd av detta beslutade riksdagen om ändringar i 18 kap. 71 § vallagen (1997:157). Lagändringen innebar att listan över de ämbeten och uppdrag som är oförenliga med att vara ledamot av Europaparlamentet utvidgades.

Enligt ersättningslagen och företrädarlagen benämns Sveriges representanter i Europaparlamentet för företrädare. Vidare är det möjligt att samtidigt vara ledamot i riksdagen och Sveriges företrädare i Europaparlamentet (1 § fjärde stycket ersättningslagen).

13.2 Kommitténs överväganden

Vi konstaterar att Europeiska rådet ännu inte har godkänt någon ledamotsstadga för Europaparlamentarikerna. Vi anser därför att samma regler avseende egenpensionsförmåner, inkomstgaranti och efterlevandeförmåner skall gälla även i fortsättningen för riksdagens ledamöter och de svenska ledamöterna i Europaparlamentet. Vi föreslår därför att de ändringar vi föreslagit för riksdagsledamöter även införs för Sveriges Europaparlamentariker.

Vi föreslår att ändringar görs i enlighet med riksdagens tidigare beslut om ändringar i valrättsakten. Ändringarna innebär dels förbud mot att samtidigt vara ledamot av riksdagen och Europaparlamentet, dels att benämningen företrädare byts mot ledamot.

Enligt nuvarande ordning tillämpas bestämmelserna om pensioner och inkomstgaranti i företrädarlagen på de ledamöter som varit både riksdagsledamöter och ledamöter i Europaparlamentet, oavsett om avgången sker från riksdagen eller Europaparlamentet. Vi föreslår nu att bestämmelserna i den föreslagna lagen om arvoden m.m. till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet skall tillämpas på den ledamot som lämnar Europaparlamentet, även om han eller hon tidigare har varit också riksdagsledamot. På motsvarande sätt skall bestämmelserna i den föreslagna lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter gälla för de ledamöter som avgår från riksdagen, även om de tidigare varit Europaparlamentariker. Det innebär att reglerna i den lag gäller där ledamoten senast innehade sitt uppdrag. I sak är det ingen ändring eftersom regelverken om egenpensionsförmåner, efterlevandepension och inkomstgaranti i de båda lagarna motsvarar varandra.

14 Konsekvenser av förslagen

Kommitténs slutsats

Ändringsförslagen kommer sammantaget att innebära minskade kostnader för riksdagen. Förslagen kommer inte att få några särskilda administrativa följder.

14.1 Kostnader m.m.

Det är inte möjligt för oss att ta fram exakta siffror på de kostnader som våra förslag kommer att medföra eftersom personuppsättningen i riksdagen varierar under och mellan mandatperioderna och antalet pensions- och garantitagare hela tiden förändras. Vi är därför hänvisade till att göra endast en ungefärlig uppskattning av kostnaderna.

Ändringsförslagen när det gäller ålderspension med en övergång till 30 i stället för nuvarande 12 intjänandeår för hel riksdagspension innebär naturligtvis att riksdagens kostnader för ålderspension kommer att minska även om kvalifikations- och åldersgränserna tas bort som föreslagits. Även förslaget att basbeloppsgränserna för pensionsunderlaget i fortsättningen bör beräknas med inkomstbasbeloppet medför en, om än marginell, minskning av kostnaderna.

I pensionshänseende föreslår vi också att dagens egenlivränta ändras till ålderspensionsfribrev. Systemet med fribrev kommer att innebära en fördyring. Sammantaget bedömer vi ändå att ändringsförslagen när det gäller ålderspension och ålderspensionsfribrev kommer att minska riksdagens utgifter.

För att närmare belysa kostnaderna för ålderspension och fribrev enligt förslagen har vi gjort en beräkning på nuvarande ledamöter (april 2004). Vi har då utgått ifrån att alla skulle avgå efter valet år 2006.

Ledamöterna har delats in i två större grupper; under 50 år och över 50 år. Därefter har de delats in efter tid i riksdagen; 4, 8 eller 12 år eller längre tid. Ledamöterna som ingår i beräkningen kan delas in enligt följande.

Tabell 14.1 Ledamöter som ingår i beräkningarna, ålder och antal år i riksdagen

År i riksdagen	Antal ledamöter, ej 50 år	Antal ledamöter, 50 år eller äldre
4	62	53
8	27	47
12	20	44
13		4
14		2
15	4	15
16		1
17		1
18		11
21		5
22		1
24		4
27		3
30		2

För de ledamöter som inte fyllt 50 år är skillnaderna i kostnaderna små mellan nuvarande regler och de föreslagna vid tidpunkten då fribrevet fastställs. Detta beror på att egenlivräntan enligt nuvarande bestämmelser för ledamöter som avgår från riksdagen före 50 års ålder beräknas på 30 år, liksom fribrevet i vårt förslag. Skillnaderna beror på andra procentsatser och på att inkomstbasbeloppet i stället för det förhöjda prisbasbeloppet används vid beräkningarna enligt de föreslagna reglerna. Skillnaderna framgår av tabellen nedan.

Tabell 14.2 Ledamöter som inte fyllt 50 år, kostnad per år

Antal år i riksdagen	Nuvarande regler	Föreslagna regler
4	1 400 000	1 440 000
8	1 220 000	1 260 000
12	1 350 000	1 400 000
15	340 000	350 000
Summa	4 310 000	4 450 000

Enligt kommitténs förslag skall det fribrev som beslutas då en ledamot under 50 år avgår från riksdagen värdesäkras med prisbasbeloppet varje år fram till dess att det betalas ut. Egenlivräntan däremot värdesäkras med prisbasbeloppet först året innan den betalas ut. I beräkningarna ovan har inte värdesäkringarna beaktats. I praktiken innebär de föreslagna reglerna om värdesäkring av fribrevet en fördyring för riksdagen.

För de ledamöter som fyllt 50 år och tjänstgjort i riksdagen under en mandatperiod innebär förslaget inte några större ekonomiska skillnader eftersom den som inte har sex års tjänstgöringstid enligt nuvarande regler endast har rätt till egenlivränta som beräknas på 30 år. För de ledamöter som tjänstgjort i riksdagen i 8, 12 eller fler år blir skillnaderna betydligt större genom att pensionen enligt kommitténs förslag beräknas på 30 riksdagsår i stället för på 12. Till viss del beror skillnaderna på att vid nuvarande beräkningar används det

förhöjda prisbasbeloppet, medan inkomstbasbeloppet används vid beräkningen enligt de föreslagna reglerna. Skillnaderna framgår av tabellen nedan.

Tabell 14.3 Ledamöter som fyllt 50 år, kostnad per år

Antal år i riksdagen	Nuvarande regler	Föreslagna regler
4	1 200 000	1 230 000
8	5 740 000	2 190 000
12	8 100 000	3 070 000
12–30	8 980 000	5 220 000
Summa	24 020 000	11 710 000

Räknat på samtliga 349 ledamöter har vi kommit fram till att kostnaden skulle bli ca 14,5 miljoner kronor lägre med det nya systemet förutsatt att samtliga ledamöter avgår efter valet år 2006.

Gör man en sammanfattning av beräkningarna kan man konstatera:

- För 196 ledamöter som skulle få fribrev i stället för egenlivränta ökar riksdagens utgifter med 190 000 kr per år.
- För 60 ledamöter över 50 år med mellan 6 och 11 år i riksdagen minskar utgifterna för ålderspension med 6 050 000 kr.
- För 44 ledamöter över 50 år och med 12 år i riksdagen minskar utgifterna för ålderspension med 4 990 000 kr.
- För 49 ledamöter över 50 år och med mer än 12 år i riksdagen minskar utgifterna för ålderspension med 3 750 000 kr.

Pensionen betalas inte ut förrän riksdagsledamoten uppnått pensionsåldern. Därför kan den ovan beräknade kostnadsskillnaden mellan systemen minska eller växa beroende på hur pensionerna räknas om över tiden. En ytterligare kostnad för det nya systemet uppstår genom att egenlivräntan inte värdesäkras förrän året innan den ska betalas ut, medan däremot fribrevet knyts till prisbasbeloppet och värdesäkras varje år. I 2006 års priser beräknas såväl fribrev som egenlivränta kosta ca 6 miljoner kronor. Uppräknat med 2 % årlig inflation kommer fribrevet att ge pensioner på 7,3 miljoner kronor efter 10 år och 8,9 miljoner kronor efter 20 år medan däremot egenlivräntan kommer att ligga kvar på 6 miljoner kronor.

När det gäller kostnaderna för sjukpension kommer de att bli högre för riksdagen enligt vårt förslag eftersom sjukpensionens storlek inte längre beräknas med någon tidsfaktor samt en rätt till tillfällig sjukpension införs. Denna fördyring framstår ändå som marginell.

De föreslagna bestämmelserna om efterlevandepension innebär att pensionen blir högre under den tid den betalas ut men begränsad i tiden jämfört med nuvarande regler om efterlevandepension och kompletterande efterlevandepension. Detta torde minska kostnaderna för riksdagen.

Förslaget om att inkomstgarantin skall beräknas på endast grundarvodet och att en jämningsmöjlighet införs innebär även det minskade kostnader för riksdagen. Den administrativa hantering som kan uppstå för riksdagsförvaltningen till följd av jämningsregeln kan knappast beräknas bli av sådan omfattning att det finns skäl att från kostnadssynpunkt särskilt beakta detta.

Förslaget att öka ersättningen för logi får inga administrativa kostnadseffekter men innebär en ökad kostnad för riksdagen. Följderna av att kostnadsersättningen slopas blir avgörande av den föreslagna arvodeshöjningen och framtida kostnader för mobiltelefon och porto.

Övriga smärre redaktionella och formella ändringsförslag är enligt vår uppfattning inte av sådan art att någon särskild redovisning är påkallad i detta sammanhang.

14.2 Övrigt

De löpande utgifterna för dagens pensionssystem för riksdagsledamöter finansieras via statsmedel genom budgetanslag. Riksdagsförvaltningen arbetar för närvarande med att skapa en databas för ledamöternas ålderspensioner m.m. I linje med detta borde rutinerna för finansieringen av pensionskostnaderna ses över så att man skapade ett system med pensionsavsättningar motsvarande de pensionskostnader som uppstår under året. Därmed åstadkommer man också en överblick över den utestående pensionskulden.

Enligt vår bedömning innebär förslagen en viss ökning av den administrativa hanteringen. Förslagen i pensionshänseende med enhetligare förmånsnivåer och tillämpning av samma basbelopp kommer att leda till en mer likformig hantering för riksdagsförvaltningen.

15 Författningskommentar

15.1 Förslaget till lag om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

Enligt nuvarande ordning tillämpas bestämmelserna om pensioner och inkomstgaranti i företrädarlagen på de ledamöter som varit både riksdagsledamöter och ledamöter i Europaparlamentet, oavsett om avgången sker från riksdagen eller Europaparlamentet. Enligt förslaget skall bestämmelserna i lagen (2006:000) om arvoden m.m. till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet tillämpas på den ledamot som lämnar Europaparlamentet, även om han eller hon tidigare har varit också riksdagsledamot. På motsvarande sätt skall bestämmelserna i lagen (2006:000) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter gälla för de ledamöter som avgår från riksdagen, även om de tidigare varit Europaparlamentariker. Det innebär att reglerna i den lag gäller där ledamoten senast innehade sitt uppdrag. I sak är det ingen ändring eftersom regelverken om egenpensionsförmåner, efterlevandepension och inkomstgaranti i de båda lagarna motsvarar varandra.

Den nya lagen som reglerar riksdagsledamöternas ekonomiska villkor motsvarar i stora delar 1994 års lag. För en mer utförlig kommentar till de bestämmelser som inte ändrats i sak hänvisas till förarbetena huvudsakligen i försl. 1993/94:RFK4, bet. 1993/94:KU43, rskr. 428. I flera paragrafer har vi gjort endast språkliga förändringar. Därutöver har vissa redaktionella ändringar gjorts.

I övrigt hänvisar vi till våra överväganden eller till andra förarbeten.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § En riksdagsledamot har rätt till förmåner enligt denna lag. Om ledamoten har beviljats ledighet under minst en månad i följd, lämnas förmånerna för denna tid endast om skälet är offentligt uppdrag, sjukdom eller annat förhållande som omfattas av bestämmelserna om rätt till ledighet för arbetstagare hos riksdagen.

Förmånerna lämnas inte för den tid då en ledamot är statsråd eller statssekreterare.

För en ersättare gäller samma bestämmelser som för en ledamot, om inte annat sägs i denna lag.

Bestämmelsen anger lagens tillämpningsområde och om förmånerna lämnas när en ledamot är ledig längre än en månad. Rätten att erhålla förmånerna vid militärtjänstgöring har tagits bort eftersom ledamoten får ersättning enligt lagen (1994:809) om totalförsvarsplikt och förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga (jfr nu gällande 1 kap. 1 §).

Det tidigare fjärde stycket i paragrafen som reglerade när någon samtidigt är ledamot i riksdagen och Europaparlamentet har tagits bort. Ingen kan läng-

re samtidigt vara ledamot i ett nationellt parlament och Europaparlamentet. Se vidare avsnitt 13.

2 § Bestämmelserna i 3–6 kap. och 13 kap. tillämpas från och med den dag då ledamoten tar plats i riksdagen till och med 30 dagar efter det att uppdraget att vara ledamot upphör. En ledamot har inte rätt till sådan ersättning för den tid då arvode på grund av uppdrag i Europaparlamentet betalas ut.

För den som ersätter en annan ledamot än talmannen eller ett statsråd eller en statssekreterare tillämpas 3–6 kap. och 13 kap. endast för den tid som ersättaren enligt bevis från riksdagen skall fullgöra uppdraget. Om uppdraget upphör tidigare tillämpas 3–6 kap. och 13 kap. till och med 30 dagar efter den dag uppdraget upphör, dock längst till och med den dag som anges i beviset.

Bestämmelsen talar om under vilken tid förmånerna skall utgå och motsvarar nu gällande 1 kap. 2 §. I första stycket regleras förhållandena för ledamöter och ersättare för talmannen, ett statsråd eller en statssekreterare. I andra stycket regleras förhållandena för s.k. korttidsersättare.

I första stycket sista meningen har vi infört ett undantag från rätten till ersättning efter det att man lämnar riksdagen. En ledamot som lämnar riksdagen för att omedelbart bli Europaparlamentariker skall inte ha rätt till någon ersättning under 30 dagar när arvode för det nya uppdraget betalas.

I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1998/99:RFK2, bet. KU1, rskr. 92).

3 § Riksdagsförvaltningen får kompensera en ersättare för förlorad semester för den del av tjänstgöringen i riksdagen som understiger tolv månader.

Bestämmelsen är ny och innebär att en ersättare under vissa förutsättningar kan få ersättning för förlorad semester. Se vidare avsnitt 10.2.

4 § Med offentligt uppdrag avses i denna lag annat offentligt uppdrag än tjänst.

I bestämmelsen förklaras vad som menas med offentligt uppdrag. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 1 kap. 4 §.

5 § Med hela år avses i denna lag 365 dagar. Kan vid beräkning av antalet hela år viss tid inte tillgodoräknas som helt år skall, om denna tid uppgår till minst 270 dagar, tiden anses som ett helt år.

I bestämmelsen redogörs för vad som i lagen menas med helt år. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 1 kap. 3 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK5, bet. KU27, rskr. 207).

6 § Riksdagsförvaltningen får meddela tillämpningsföreskrifter till denna lag.

I bestämmelsen ges riksdagsförvaltningen rätt att meddela tillämpningsföreskrifter till lagen. Tillämpningsföreskrifterna publiceras i riksdagens författningssamling (RFS).

2 kap. Talmannen

1 § Talmannen får ett arvode som motsvarar arvodet till statsministern.

Bestämmelsen anger vilket arvode talmannen skall ha och motsvarar nu gällande 2 kap. 1 §.

2 § Talmannen får egenpensionsförmåner enligt bestämmelserna i detta kapitel och 7-10 kap. i denna lag.

Den tid talmannen haft sitt uppdrag jämföras med tid som ledamot.

Här regleras rätten till egenpensionsförmåner för talmannen samt hur talmansstunden skall beaktas när förmånerna beräknas. Bestämmelsen motsvaras av nu gällande 2 kap. 3 § andra stycket. Rätten till s.k. talmanspension har tagits bort. Se avsnitten 4.6 och 7.

3 § Arvodet till talmannen utgör pensionsgrundande arvode för den tid talmansuppdraget innehafts.

Bestämmelsen talar om att talmansarvodet är pensionsgrundande och motsvaras av nu gällande 2 kap. 4 §.

4 § Arvodet till talmannen vid avgångstillfället utgör underlag för inkomstgarantin.

Här anges hur underlaget för inkomstgarantin för talmannens del beräknas. Bestämmelsen motsvaras av nu gällande 2 kap. 5 §.

5 § Talmannen har inte rätt att uppbära statlig egenpensionsförmån för tid då talmansarvode eller avgångsersättning på grund av uppdrag som statsråd betalas ut.

Enligt bestämmelsen får talmannen inte uppbära någon statlig egenpensionsförmån samtidigt med vissa andra ersättningar. Bestämmelsen motsvaras av den nu gällande 2 kap. 11 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1996/97:RFK2. bet. 1997/98:KU6, rskr. 59).

6 § Efterlevandepensionsförmåner betalas till efterlevande till talmannen enligt vad som gäller för efterlevande till annan ledamot enligt 11 kap. denna lag.

Bestämmelsen innehåller förmånsregler för efterlevande till talmannen och motsvaras av nu gällande 2 kap. 6 § andra stycket.

7 § Övriga bestämmelser i denna lag gäller även talmannen, om inte något annat framgår av sammanhanget.

Enligt bestämmelsen är lagens övriga bestämmelser tillämpliga på talmannen. Bestämmelsen motsvaras i stort av den nu gällande 2 kap. 7 §.

3 kap. Arvode

Kapitlet har inte ändrats i sak.

1 § Ledamotsarvode betalas med ett belopp per månad som Riksdagens arvodesnämnd fastställer.

Bestämmelsen anger hur ledamotsarvodet fastställs och överensstämmer med nu gällande 3 kap. 1 §.

2 § Tilläggsarvode betalas per månad

- 1. till vice talman med 30 procent av ledamotsarvodet,*
- 2. till ordförande i utskott med 20 procent av ledamotsarvodet, och*
- 3. till vice ordförande i utskott med 15 procent av ledamotsarvodet.*

Bestämmelsen anger omfattningen av tilläggsarvodena och överensstämmer med nu gällande 3 kap. 2 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK3, bet. KU14, rskr. 88).

3 § Ledamotsarvode och tilläggsarvode anses som inkomst av anställning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och lagen (1991:1047) om sjuklön. En ledamot anses i detta sammanhang som en arbetstagare.

Enligt bestämmelsen skall riksdagsarvodena i vissa avseenden anses som inkomst av anställning. Bestämmelsen överensstämmer i sak med nu gällande 3 kap. 3 §.

4 § Om en ledamot är ledig från sitt uppdrag på grund av sjukdom, skall avdrag göras för samma tid från arvodet och tilläggsarvodet i enlighet med de bestämmelser om sjukavdrag som gäller för arbetstagare hos riksdagen. Avdraget skall dock beräknas på grundval av arvodet och tilläggsarvodet delat med antalet kalenderdagar i månaden.

Om en ledamot får föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning och för samma tid får arvode och tilläggsarvode skall arvodet och tilläggsarvodet minska i enlighet med de bestämmelser som gäller för arbetstagare hos riksdagen.

Bestämmelsen anger vilka avdrag som skall göras på ledamotsarvodet när en ledamot är sjuk eller får föräldrapenning och överensstämmer med nu gällande 3 kap. 4 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1998/99:RFK2, bet. KU1, rskr. 92).

4 kap. Resekostnadsersättning

Bestämmelserna om resekostnadsersättning reformerades genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 1996 efter förslag från en parlamentarisk beredningsgrupp (försl. 1995/96:RFK4, bet. KU26, rskr. 187). Härefter har vissa justeringar gjorts i bestämmelserna som trädde i kraft den 1 juli 2001 (försl. 2000/01:RS3, bet. KU25, rskr. 266).

1 § Med tjänsteresa avses en resa som en ledamot gör som ett led i utövandet av sitt uppdrag som riksdagsledamot. Ledamotens bostad på hemorten betraktas då som tjänsteställe.

Bestämmelsen anger vad som är att anse som en tjänsteresa samt att ledamotens bostad på hemorten är att betrakta som tjänsteställe. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 4 kap. 1 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK4, bet. KU26, rskr. 187).

2 § En ledamot har rätt till ersättning för kostnader för tjänsteresor med belopp motsvarande den faktiska kostnaden. Kostnader för tjänsteresa med egen bil ersätts med de belopp som gäller för arbetstagare hos riksdagen.

Bestämmelsen reglerar vilka kostnader som ersätts i samband med en tjänsteresa. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 4 kap. 2 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2000/01:RS3, bet. KU25, rskr. 266).

3 § Ledamoten skall efter avslutad tjänsteresa lämna en reseräkning till riksdagsförvaltningen snarast, dock senast sex månader efter det att resan eller förrättningen avslutades.

Av bestämmelsen framgår att en reseräkning skall lämnas till riksdagsförvaltningen efter avslutad tjänsteresa. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 4 kap. 2 a §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2000/01:RS3, bet. KU25, rskr. 266).

4 § Ledamoten beslutar själv om inrikes tjänsteresor och om lämpligt färdmedel med hänsyn tagen till kostnads- och tidsaspekter.

Riksdagsförvaltningen meddelar närmare föreskrifter om användning av sådana färdmedel och resetjänster som riksdagsförvaltningen och en leverantör har träffat särskilt avtal om.

Riksdagsstyrelsen eller den som riksdagsstyrelsen bestämmer fattar beslut om en riksdagsledamots utrikes tjänsteresa.

Regler för utrikes tjänsteresa för utskott eller företrädare för utskott finns i riksdagsordningen samt för utrikes tjänsteresa på uppdrag av partigrupp i riksdagen i lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen.

Bestämmelsen reglerar vem som beslutar om en ledamots inrikes och utrikes tjänsteresor. I sak överensstämmer bestämmelsen med nu gällande 4 kap. 3 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2000/01:RS3, bet. KU25, rskr. 266).

5 kap. Traktamente m.m.

Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 1996 infördes ett nytt traktamentssystem efter förslag från en parlamentarisk beredningsgrupp (försl. 1995/96:RFK4, bet. KU26, rskr. 187). Härefter har vissa justeringar gjorts i bestämmelserna som trädde i kraft den 1 juli 2001 (försl. 2000/01:RS3, bet. KU25, rskr. 266).

Nu gällande bestämmelser i kapitlet har delats upp i flera paragrafer.

Rätt till traktamente

1 § En ledamot har rätt till traktamente enligt 2–5 §§ om förutsättningarna för avdrag för ökade levnadskostnader är uppfyllda enligt 12 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229).

Av bestämmelsen framgår att en ledamot har rätt till traktamente om förutsättningarna för ökade levnadsomkostnader är uppfyllda enligt 12 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229). Paragrafen överensstämmer med nu gällande 5 kap. 1 § första stycket. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2000/01:RS3, bet. KU25, rskr. 266).

Dagtraktamente vid flerdygnsförrättning

2 § Dagtraktamente vid flerdygnsförrättning i Sverige betalas för varje hel dag som tagits i anspråk för förrättningen med ett belopp som motsvarar en etthundratjugondel av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring avrundat till närmaste tiotal kronor. Har förrättning påbörjats kl. 12.00 eller senare avresedagen eller avslutats kl. 19.00 eller tidigare hemresedagen betalas halvt dagtraktamente.

Har en ledamot fått en fri måltid under en tjänsteresa, skall traktamentet minskas med särskilt fastställt belopp, om inte måltiden obligatoriskt ingår i priset för transporten på allmänna transportmedel.

Bestämmelsen reglerar dagtraktamente vid flerdygnsförrättning. I sak överensstämmer bestämmelsen med nu gällande 5 kap. 1 § andra stycket. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2000/01:RS3, bet. KU25, rskr. 266).

Nattraktamente

3 § Ersättning för logikostnad i Sverige (nattraktamente) betalas med belopp motsvarande visad kostnad upp till ett högsta belopp per månad som riksdagsförvaltningen bestämmer.

Vid särskild tjänsteförrättning i Sverige mer än 50 km från bostaden betalas dock ersättning för faktisk logikostnad som föranleds av förrättningen. Någon ersättning betalas dock inte vid sådan särskild förrättning som äger rum inom 50 km från Riksdagshuset om ersättning för logi betalas för annan bostad belägen inom denna 50-kilometersgräns.

Oavsett vad som sägs i första och andra styckena betalas ersättning för faktisk logikostnad vid konferens med utskott, delegation, kommitté eller liknande inom riksdagen samt vid konferens med partigrupp i riksdagen.

Bestämmelsen innehåller regler om rätt till ersättning för logikostnad i Sverige, s.k. nattraktamente. Den reglerar också ersättning för den faktiska logikostnaden vid särskild tjänsteförrättning. Här är endast bostaden utgångspunkt för 50-kilometersgränsen för den som inte får ersättning för logi i Stockholm. Detta är en anpassning till det förhållandet att bostaden är tjänsteställe och att dubbla traktamenten inte bör kunna utgå. (Jfr nu gällande 5 kap. 1 § fjärde stycket.) Se avsnitten 9.2, 9.3.2 och 9.3.3.

4 § Den som inte har haft några utgifter för logi eller inte styrker logikostnader får ersättning för hel natt med hälften av maximibeloppet enligt 12 kap.

11 § inkomstskattelagen (1999:1229). Sådan ersättning betalas inte när rese- nären tillbringat natten på tåg, fartyg eller flygplan och inte heller då fri logi tillhandahållits av en myndighet, ett trafikföretag eller motsvarande.

Enligt bestämmelsen får en ledamot en schablonersättning om han eller hon inte haft några utgifter för logi eller inte kan styrka logikostnaderna. Bestäm- melsen överensstämmer med nu gällande 5 kap. 1 § femte stycket. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2000/01:RS3, bet. KU25, rskr. 266).

Förrättning utomlands

5 § Vid förrättning utomlands betalas ersättning för ökade levnadskostnader enligt de villkor och med de belopp som gäller för arbetstagare hos riksdagen.

Bestämmelsen reglerar ersättning vid förrättning utomlands och överens- stämmer med nu gällande 5 kap. 1 § sjätte stycket. I övrigt hänvisas till förar- betena (försl. 1995/96:RFK4, bet. KU26, rskr. 187).

Förrättningstillägg

6 § En ledamot som uppfyller förutsättningarna i 1 § för rätt till traktamente, utom när det gäller kravet på övernattningsort, har rätt till förrättningstillägg vid endagsförrättningar i Sverige mer än 50 km från bo- staden, om förrättningen varar mer än fyra timmar. Förrättningstillägg beta- las med ett belopp som motsvarar en tvåhundra- och trettiofemtedel av prisbasbe- loppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring avrundat till närmaste tiotal kronor.

Bestämmelsen reglerar rätten till förrättningstillägg vid endagsförrättningar i Sverige. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 5 kap. 2 § första stycket. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK4, bet. KU26, rskr. 187).

7 § Har en ledamot fått en fri måltid under en tjänsteresa, skall förrättnings- tillägget minskas med särskilt fastställt belopp, om inte måltiden obligatoriskt ingår i priset för transporten på allmänna transportmedel.

Enligt bestämmelsen skall förrättningstillägget minskas i vissa fall om en fri måltid ingått i tjänsteresan. Bestämmelsen överensstämmer i sak med nu gällande 5 kap. 2 § andra stycket. Med fastställt belopp avses de av Skatte- verket fastställda beloppen. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK4, bet. KU26, rskr. 187).

Ersättning för logikostnad i vissa fall till ersättare

8 § Om en ersättare, som inte har kunnat få bostad i riksdagens hus, har högre logikostnader än det högsta belopp per månad som betalas enligt 3 §, får riksdagsförvaltningen betala högre ersättning bara om det finns särskilda skäl.

Enligt bestämmelsen kan en ersättare i vissa fall få en högre ersättning för logikostnad än den som annars högst gäller enligt 3 §. Bestämmelsen över-

ensstämmer med nu gällande 5 kap. 3 §. Såsom särskilda skäl har enligt förarbetena ansetts vara när t.ex. uppdraget avser en så begränsad tid att ersättaren inte har möjlighet att ordna sitt boende utan avsevärda merkostnader utöver den ersättning som lämnas för övernattningsbostad i Stockholm. (Se vidare försl. 1995/96:RFK4, bet. KU26, rskr. 187).

Ersättning för logikostnad vid ledighet

9 § *Efter ledighet i mer än nittio dagar i följd betalas inte någon ersättning för logikostnad om det inte finns särskilda skäl.*

Enligt bestämmelsen får en ledamot normalt ingen ersättning för logikostnad om han eller hon har varit ledig mer än sammanhängande 90 dagar. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 5 kap. 4 §. Eftersom det kan finnas skäl för någon att behålla en bostad under en längre ledighet bör det, enligt vad som anförts i förarbetena, finnas utrymme att ändå betala ut sådan ersättning för övernattningsbostad i Stockholm. Särskilda skäl för rätt till sådan logiersättning kan vara att den tid som ledigheten varar inte väsentligen överstiger den angivna tremånadersperioden. (Se vidare försl. 1995/96:RFK4, bet. KU26, rskr. 187).

Ersättning för bostad på folkbokföringsorten i vissa fall

10 § *Om det finns synnerliga skäl får riksdagsförvaltningen, efter ansökan av ledamot, betala ersättning för kostnad som är förenad med den bostad där ledamoten är folkbokförd men där natraktamente inte betalas för denna eller någon annan egen bostad. Ersättningen får inte överstiga det högsta belopp per månad som betalas enligt 3 §.*

Bestämmelsen ger en ledamot rätt till ersättning för bostad på folkbokföringsorten i vissa fall och överensstämmer med nu gällande 5 kap. 5 §. En ledamot som skattemässigt anses bosatt i Stockholm har inte rätt till natraktamente. Om ledamoten har en bostad i valkretsen där han eller hon är folkbokförd och företar tjänsteresor dit kan det i det enskilda fallet vara motiverat med viss ersättning för den bostaden om den utnyttjas i samband med dessa resor. (Se vidare försl. 1995/96:RFK4, bet. KU26, rskr. 187).

6 kap. Viss teknisk utrustning

Bestämmelserna om kostnadsersättning har tagits bort. I stället skall riksdagen ersätta en ledamot för de kostnader för mobiltelefonsamtal och porton som har uppstått i samband med riksdagsuppdraget.

1 § *Riksdagen tillhandahåller ledamöter sådan teknisk utrustning som är av väsentlig betydelse för utförande av uppdraget som ledamot i riksdagen.*

Enligt bestämmelsen skall riksdagen tillhandahålla ledamöterna viss teknisk utrustning. Bestämmelsen motsvaras av nu gällande 6 kap. 2 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK4, bet. KU26, rskr. 187).

2 § *En ledamot som är ledig får behålla den tekniska utrustningen. Om det finns särskilda skäl kan sådan utrustning krävas tillbaka under ledigheten.*

Av bestämmelsen framgår att en ledamot, på samma sätt som tidigare, får behålla den tekniska utrustningen vid ledighet, om inte särskilda skäl talar för att den skall återställas. Bestämmelsen motsvarar den nu gällande 6 kap. 3 § andra stycket. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1996/97:RFK2, bet. KU6, rskr. 59).

7 kap. Gemensamma bestämmelser för egenpensionsförmånerna

Egenpensionernas omfattning

1 § *Egenpensionsförmåner är ålderspension, sjukpension och ålderspensionsfribrev.*

Egenpensionsförmåner får inte betalas samtidigt med arvode eller inkomstgaranti enligt denna lag eller lagen (2006:000) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet.

I bestämmelsen lämnas en definition på egenpensionsförmåner. Vidare innehåller den ett förbud mot att betala sådana förmåner samtidigt med vissa andra förmåner. Egenlivräntan har slopats och ersatts av ålderspensionsfribrev. Se vidare avsnitt 4.5.

2 § *Ålderspension och ålderspensionsfribrev bestäms på grundval av ett underlag och en tidsfaktor. Sjukpension bestäms på grundval av ett underlag.*

Underlaget för egenpensionsförmånerna beräknas utifrån ett pensionsgrundande arvode.

Bestämmelsen beskriver beräkningsgrunderna för ålderspension, ålderspensionsfribrev och sjukpension. Tidsfaktorn för att beräkna sjukpension har slopats. Se vidare avsnitt 5. Bestämmelsen motsvaras i huvudsak av den nu gällande 7 kap. 2 §.

Pensionsgrundande arvode

3 § *Pensionsgrundande arvode utgörs av följande arvoden till ledamoten:*

- 1. ledamotsarvode enligt 3 kap. 1 § denna lag och 2 kap. 2 § lagen (2006:000) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet,*
- 2. tilläggsarvode enligt 3 kap. 2 §,*
- 3. arvoden enligt 1 § 1–4 och 8 lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.*

Av bestämmelsen framgår vilka arvoden som är pensionsgrundande. Bestämmelsen motsvaras i sak av nu gällande 7 kap. 3 §.

Enligt nuvarande ordning är det företrädarlagens bestämmelser som gäller när någon varit ledamot i både riksdagen och Europaparlamentet. Den ledamot som avgår från riksdagen skall erhålla bl.a. pension enligt bestämmelserna i lagen (2006:000) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter. En riksdagsledamot kan tidigare ha varit Europaparlamentariker. Därför skall i förekommande fall även det arvode han eller hon erhöll som ledamot i Euro-

paparlamentet beaktas när det pensionsgrundande arvodet fastställs (jrf 3 kap. 4 § företrädarlagen). Se vidare avsnitt 13.2.

Underlaget

4 § *Underlaget för egenpensionsförmånerna beräknas utifrån det pensionsgrundande arvodet för de kalenderår en ledamot innehåft uppdraget under en femårsperiod närmast före avgångsåret. Det pensionsgrundande arvodet för de fyra första kalenderåren räknas om till nivån för det sista kalenderåret före avgångsåret med hjälp av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Medeltalet av de framräknade beloppen utgör underlaget för egenpensionsförmånerna.*

Kan en ledamot inte tillgodoräknas pensionsgrundande arvode för fem kalenderår, utgör pensionsunderlaget medeltalet av beloppen för de hela kalenderår som kan tillgodoräknas.

Kan endast ett helt kalenderår tillgodoräknas, utgör pensionsunderlaget det pensionsgrundande arvodet för det året.

Kan inte helt kalenderår tillgodoräknas, utgör pensionsunderlaget det genomsnittliga pensionsgrundande arvodet för de hela kalendermånader som kan tillgodoräknas multiplicerat med tolv.

Bestämmelsen beskriver hur pensionsunderlaget räknas ut och motsvaras av nu gällande 7 kap. 4 §.

Tidsfaktorn

5 § *Tidsfaktorn för ålderspension utgör förhållandet mellan antalet hela uppdragsår, dock högst trettio, och talet trettio.*

För den som har varit riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet utgör tidsfaktorn för ålderspension förhållandet mellan det sammanlagda antalet hela år som riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet, dock högst trettio, och talet trettio.

Av bestämmelsen framgår hur tidsfaktorn för ålderspension beräknas. Tidsfaktorn för hel ålderspension har ändrats från 12 till 30 år. Se vidare avsnitten 4.1 och 4.3.

6 § *Tidsfaktorn för ålderspensionsfribrev utgör förhållandet mellan antalet hela uppdragsår, dock högst trettio, och talet trettio.*

För den som har varit riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet utgör tidsfaktorn för ålderspensionsfribrev förhållandet mellan det sammanlagda antalet hela år som riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet, dock högst trettio, och talet trettio.

För ledamöter som inte fyllt 35 år när tjänstgöringen påbörjades, utgör tidsfaktorn för ålderspensionsfribrevet i stället förhållandet mellan antalet hela uppdragsår och antalet kvarvarande år från uppdragstidens början till pensionsåldern 65 år.

Nuvarande egenlivränta har ersatts av ålderspensionsfribrev. Tidsfaktorn är densamma, 30 år. För ledamöter som påbörjar sitt riksdagsuppdrag innan de fyllt 35 år, beräknas tidsfaktorn enligt bestämmelsens tredje stycke. Se vidare avsnitt 4.5.

Värdesäkring

7 § Egenpensionsförmånerna och efterlevandeförmånerna värdesäkras genom anknytning till förändringen av det prisbasbelopp som pensionsunderlaget räknats upp till.

Enligt bestämmelsen värdesäkras förmånerna med prisbasbeloppet. Ålderspensionsfribrevet värdesäkras därmed varje år. Den nuvarande egenlivräntan värdesäkras däremot först året innan den utbetalas (jfr nu gällande 14 kap. 2 §). Se vidare avsnitt 4.5. När det gäller övriga förmåner är det ingen ändring i sak, utan bestämmelsen motsvarar den nu gällande 14 kap. 1 §. I övrigt hänvisas till förbetena (försl. 1996/97:RFK2, bet. 1997/98:KU6, rksr. 59).

Ansökan om utbetalning

8 § Den som vill att ålderspension eller ålderspensionsfribrev skall utbetalas skall skriftligen ansöka om det hos riksdagsförvaltningen.

Enligt den nya bestämmelsen krävs det att den avgångne ledamoten ansöker om att få ålderspension eller ålderspensionsfribrev utbetald. Närmare föreskrifter om detta får meddelas i tillämpningsföreskrifter.

8 kap. Ålderspension**Rätt till ålderspension**

1 § Pensionsåldern är 65 år och uppnås vid utgången av månaden före den månad ledamoten fyller 65 år.

Kraven på en viss ålder, 50 år, och viss riksdagstid, minst 6 år, för rätt till ålderspension har slopats. I stället har i bestämmelsen införts en pensionsålder som motsvarar den i PA 03. Se vidare avsnitt 4.3.

Hur länge ålderspension betalas

2 § Ålderspension betalas, om inte uppskjutet uttag enligt 5 § begärs, från och med den månad ledamoten fyller 65 år eller från och med månaden efter den senare tidpunkt då uppdraget att vara ledamot upphör.

Ålderspension betalas till och med utgången av den månad då den pensionerade ledamoten avlider.

Bestämmelsen talar om hur länge ålderspension betalas och motsvarar i huvudsak den nu gällande 8 kap. 2 §.

Hel ålderspension

3 § För hel ålderspension fordras minst trettio hela uppdragsår.

Den som har varit riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet har rätt till hel ålderspension om han eller hon fullgjort sammanlagt minst trettio hela år som riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet.

Kravet på 12 uppdragsår för hel förmånsbestämd ålderspension har ändrats till 30 år för att anpassas till bestämmelserna i PA 03. Se vidare avsnitten 4.1 och 4.3.

Hur ålderspension beräknas

4 § Ålderspension utgör tidsfaktorn multiplicerad

- 1. med 11,5 procent av pensionsunderlaget upp till och med 7,5 gånger inkomstbasbeloppet enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,*
- 2. med 65 procent av den del av pensionsunderlaget som överstiger 7,5 men inte 20 inkomstbasbelopp, och*
- 3. med 32,5 procent av den del av pensionsunderlaget som överstiger 20 men inte 30 inkomstbasbelopp.*

Av bestämmelsen framgår hur man beräknar ålderspensionen. Förmånsnivåerna räknas utifrån inkomstbasbeloppet, vilket är en förändring jämfört med nuvarande bestämmelse. Nu räknas de utifrån det förhöjda prisbasbeloppet. Annars motsvarar bestämmelsen nu gällande 8 kap. 4 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1996/97:RFK2, bet. 1997/98:KU6, rskr. 59).

Uppskjutet uttag av ålderspension

5 § En avgången ledamot har rätt att begära uppskjutet uttag av ålderspension. Pensionen ökas då för varje påbörjad månad från 65-årsdagen med 0,7 procent till den månad uttaget sker.

Hur tidsfaktorn och underlaget beräknas anges i 7 kap. 2-6 §§.

Enligt bestämmelsen införs en rätt till uppskjutet uttag av ålderspensionen som beräknas med en fast procentsats för varje påbörjad månad det uppskjutna uttaget sker. Se vidare avsnitt 4.1.

9 kap. Ålderspensionsfribrev

Rätt till ålderspensionsfribrev

1 § En ledamot som lämnar riksdagen utan att rätt till ålderspension, sjukpension eller tillfällig sjukpension föreligger har rätt till ålderspensionsfribrev.

Om rätt till sjukpension eller tillfällig sjukpension upphör av någon annan anledning än rätt till ålderspension, har ledamoten rätt till ålderspensionsfribrev.

Den nu gällande egenlivräntan har ersatts av ålderspensionsfribrev för att anpassa ledamöternas pensionsvillkor till bestämmelserna i PA 03. Se vidare avsnitt 4.5.

Hur fribrevsbeloppet beräknas

2 § Fribrevets belopp är lika med den intjänade ålderspensionen enligt 7 kap. 6 § och 8 kap. 4 § denna lag. Beloppet räknas upp genom anknytning till prisbasbeloppets förändring.

Enligt bestämmelsen beräknas fribrevsbeloppet på samma sätt som ålderspensionen, dock med den begränsning som gäller för ledamöter som börjat före 35 års ålder. Fribrevsbeloppet värdesäkras med prisbasbeloppets förändringar. Se vidare avsnitt 4.5.

Hur länge fribrevsbeloppet betalas

3 § Ålderspensionsfribrev betalas, om inte förtida eller uppskjutet uttag begärs enligt 4 eller 5 §, från och med den månad den avgångne ledamoten fyller 65 år och till och med utgången av den månad han eller hon avlider.

Bestämmelsen talar om hur länge fribrevsbeloppet betalas. Se vidare avsnitt 4.5.

Förtida uttag av fribrevsbeloppet

4 § En avgången ledamot har rätt till förtida uttag av fribrevsbeloppet tidigast från och med den månad den avgångne ledamoten fyller 61 år. Fribrevsbeloppet minskas då med 0,5 procent för varje påbörjad månad till den månad han eller hon fyller 65 år.

Beloppet betalas till och med den månad den avgångne ledamoten avlider.

Ålderspensionsfribrevet skall enligt bestämmelsen kunna tas ut i förtid om en avgången ledamot så önskar. Fribrevsbeloppet minskas då med en fast procentsats för varje månad fram till 65-årsdagen och är därefter varaktig. Se vidare avsnitt 4.5.

Uppskjutet uttag av fribrevsbeloppet

5 § En avgången ledamot har rätt att begära uppskjutet uttag av fribrevsbeloppet. Fribrevsbeloppet ökas då med 0,7 procent för varje påbörjad månad till den månad uttaget sker.

Beloppet betalas till och med den månad den pensionerade ledamoten avlider.

Av bestämmelsen framgår att en avgången ledamot kan begära att ålderspensionsfribrevet betalas ut vid ett senare tillfälle. Fribrevsbeloppet ökas då med en fast procentsats för varje uppskjuten månad. Se vidare avsnitt 4.5.

10 kap. Sjukpension

Rätt till sjukpension

1 § Rätt till sjukpension har en ledamot som lämnar sitt uppdrag och får hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Bestämmelsen reglerar rätten till sjukpension och överensstämmer med nu gällande 9 kap. 1 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (prop. 2001/02:84, bet. SfU12, rskr. 215).

Hur länge sjukpension betalas

2 § Sjukpension betalas ut till och med månaden före den månad den pensionsberättigade fyller 65 år eller, om den berättigade avlider dessförinnan, till och med den månad dödsfallet inträffar. Från och med den månad den pensionsberättigade fyller 65 år betalas ålderspension. Vid beräkningen av ålderspension skall de år som sjukpension utbetalats anses som uppdragsår.

Av bestämmelsen framgår hur länge sjukpension betalas. Eftersom tidsfaktorn för att beräkna sjukpension har slopats (jfr föreslagen 7 kap. 2 §), krävs ett förtydligande av hur ålderspensionen beräknas när sjukpensionen sedan övergår i ålderspension. Se vidare avsnitt 5.

Rätt till tillfällig sjukpension

3 § Rätt till tillfällig sjukpension har en ledamot vars förmåga att fullgöra sitt uppdrag i riksdagen är nedsatt på grund av sjukdom, om han eller hon har beviljats tidsbegränsad hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Tillfällig sjukpension betalas ut från och med den månad försäkringskassan har fattat beslut om sjukersättning eller aktivitetsersättning eller, om beslutet gäller från en senare tidpunkt, från och med denna senare tidpunkt.

Tillfällig sjukpension betalas ut så länge ledamoten har rätt till sådan ersättning.

Det införs en rätt till tillfällig sjukpension även för riksdagsledamöter för att anpassa deras villkor till bestämmelserna i PA 03. Se vidare avsnitt 5.

Sjukpensionens storlek

4 § Sjukpension och tillfällig sjukpension utgörs av

– 21 procent av den del av pensionsunderlaget enligt 7 kap. 4 § denna lag som inte överstiger 7,5 prisbasbelopp,

– 81 procent av den del av pensionsunderlaget som överstiger 7,5 men inte 20 prisbasbelopp, och

– 40,5 procent av den del av pensionsunderlaget som överstiger 20 men inte 30 prisbasbelopp.

Av bestämmelsen framgår hur man beräknar sjukpensionen och den tillfälliga sjukpensionen. Dessa beräknas inte längre med en tidsfaktor (jfr föreslagen 7 kap. 2 §). Se vidare avsnitt 5.

5 § Sjukpension och tillfällig sjukpension minskas med livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring på det underlag för egenpensionsförmåner som uppgår till högst 7,5 prisbasbelopp.

Enlig bestämmelsen skall hänsyn tas till livränta när man fastställer sjukpensionens eller den tillfälliga sjukpensionens storlek. Bestämmelsen motsvarar i sak nu gällande 9 kap. 6 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS1, bet. KU12, rskr. 44).

11 kap. Efterlevandepension**Rätt till efterlevandepension**

1 § Efterlevandepension betalas efter den som

1. vid sin död var ledamot av riksdagen, eller
2. berättigad till ålderspension eller sjukpension enligt denna lag.

Bestämmelsen reglerar rätten till efterlevandepension och överensstämmer med nu gällande 11 kap. 1 § första stycket.

Till vem efterlevandepension betalas

2 § Efterlevandepension betalas till efterlevande make som stadigvarande sammanbodde med ledamoten vid dennes död. Med efterlevande make jämställs i detta kapitel registrerad partner. Med efterlevande make jämställs även den som, utan att vara gift eller registrerad partner, stadigvarande sammanbodde med en ogift ledamot vid dennes död och som tidigare varit gift med eller registrerad partner med eller har eller har haft eller vid dödsfallet väntade barn med denne.

Efterlevandepension betalas också till eget arvsberättigat barn till och med den månad barnet fyller 20 år. Med arvsberättigat barn jämställs barn som har mottagits i adoptionssyfte.

Av bestämmelsen framgår till vem som efterlevandepensionen skall betalas.

Hur länge efterlevandepension betalas

3 § Efterlevandepensionen till make enligt 2 § betalas under sex år från och med månaden efter dödsfallet, dock längst till utgången av den månad då den avlidne skulle ha fyllt 75 år. Detsamma gäller om ledamoten avgått med ålderspension.

I bestämmelsen sägs hur länge efterlevandepension betalas till efterlevande make. Se vidare avsnitt 6.

4 § Om den efterlevande avlider, betalas pensionen till utgången av den månad då dödsfallet inträffade.

Enligt bestämmelsen upphör efterlevandepensionen den månad den efterlevande avlider. Bestämmelsen motsvarar i stort nu gällande 11 kap. 4 §. Att rätten till efterlevandepension upphör när den efterlevande ingår nytt äktenskap har slopats. Se vidare avsnitt 6.

Hur efterlevandepension beräknas

5 § Efterlevandepension till make enligt 2 § betalas för varje år med ett belopp som motsvarar 1,2 prisbasbelopp.

Till den del pensionsunderlaget enligt 7 kap. 4 § denna lag överstiger 7,5 inkomstbasbelopp betalas därutöver en efterlevandepension

1. med 45 procent av pensionsunderlaget upp till 20 inkomstbasbelopp under det första året och 30 procent av det pensionsunderlaget under de följande fem åren, och

2. med 22,5 procent av pensionsunderlaget mellan 20 och 30 inkomstbasbelopp det första året och 15 procent av det pensionsunderlaget de följande fem åren.

Om det inte finns någon efterlevande make tillfaller beloppen arvsberättigat barn enligt 2 §. Belopp som är gemensamt för flera barn delas lika mellan dem.

Av bestämmelsen framgår hur man beräknar efterlevandepensionen till make. Den nu gällande kompletterande efterlevandepensionen har tagits bort. Se vidare avsnitt 6.

6 § Efterlevandepension till barn enligt 2 § betalas för varje år

1. med 10 procent av pensionsunderlaget enligt 7 kap. 4 § denna lag upp till 7,5 inkomstbasbelopp,

2. med 25 procent av pensionsunderlaget som överstiger 7,5 men inte 20 inkomstbasbelopp, och

3. med 12,5 procent av pensionsunderlaget som överstiger 20 men inte 30 inkomstbasbelopp.

Av bestämmelsen framgår hur man beräknar efterlevandepensionen till barn. Se vidare avsnitt 6.

12 kap. Inkomstgaranti och efterlevandeskydd

Syfte

1 § Syftet med inkomstgarantin är att skapa en ekonomisk trygghet för en avgående ledamot i den omställningssituation som uppstår när han eller hon lämnar riksdagen. Garantin är inte avsedd som en varaktig försörjning

Bestämmelsen är ny och redogör för syftet med inkomstgarantin. Se vidare avsnitt 7.2.1.

Rätt till inkomstgaranti

2 § Rätt till inkomstgaranti från och med den tidpunkt arvodet upphör har den som

1. har varit ledamot och som före 65 års ålder lämnar riksdagen efter minst tre hela års sammanhängande tid i riksdagen, eller

2. har varit riksdagsledamot och ledamot i Europaparlamentet och som före 65 års ålder lämnar riksdagen efter sammanlagt minst tre hela års sammanhängande tid i Europaparlamentet och riksdagen.

Bestämmelsen reglerar rätten till inkomstgaranti och motsvarar i huvudsak nu gällande 13 kap. 1 §. Se vidare avsnitt 7.

3 § Ledighet som beviljats av riksdagen eller av talmannen eller sjukfrånvaro begränsar inte rätten till inkomstgaranti.

Enligt bestämmelsen begränsar inte viss beviljad ledighet eller sjukfrånvaro rätten till inkomstgaranti. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 13 kap. 4 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1993/94:RFK4, bet. KU43, rskr. 428).

Hur länge inkomstgarantin betalas

4 § Inkomstgaranti betalas ut från och med den dag arvodet upphör och gäller, med de begränsningar som framgår av 5 § första stycket, 5 § andra stycket 1 och 2 och 16 §, till och med månaden innan den då ledamoten fyller 65 år eller, om ledamoten avlider dessförinnan, till och med den månad då dödsfallet inträffar.

Om ledamoten åter tar plats i riksdagen, upphör garantin så länge uppdraget varar. Om ledamoten tar plats i Europaparlamentet upphör garantin enligt denna lag.

Av bestämmelsen framgår hur länge inkomstgaranti betalas. Bestämmelsen överensstämmer i stort med nu gällande 13 kap. 2 §.

Om den som uppbär inkomstgaranti på nytt tar plats i riksdagen, eller om den som har avgått från Europaparlamentet och uppbär inkomstgaranti tar plats i riksdagen, förskjuts utbetalningen av inkomstgarantin så att denna inte betalas ut samtidigt med arvode och andra förmåner. När ledamoten avgår från riksdagen skall riksdagsförvaltningen ompröva garantins storlek med hänsyn till den sammanlagda ledamotstiden och arvodets storlek vid den senare avgången. Medför den nya beräkningen att inkomstgarantin försämras skall det tidigare beslutet kvarstå. T.ex. kan den som haft tilläggsarvoden ha ett tidigare garantibeslut som ger rätt till ett högre garantibelopp än ett senare beslut enligt de nya bestämmelserna, eftersom endast grundarvodet kan utgöra underlag för inkomstgarantin (se 9 §).

5 § För den som varit ledamot i riksdagen kortare sammanlagd tid än sex hela år gäller inkomstgarantin ett år.

För den ledamot som lämnar riksdagen efter en sammanlagd tid av minst sex hela år i riksdagen gäller inkomstgarantin

- 1. i längst två år om ledamoten inte uppnått 40 års ålder,*
- 2. i längst fem år om ledamoten uppnått 40 men inte 50 års ålder,*
- 3. längst till ingången av den månad då ledamoten fyller 65 år om han eller hon uppnått 50 års ålder.*

Detsamma gäller den ledamot som lämnar riksdagen efter en sammanlagd tid av minst sex hela år i riksdagen och Europaparlamentet.

Bestämmelsen talar om hur länge en garanti betalas. Kravet på en sammanlagd tid har ändrats till en sammanhängande tid för att förbättra villkoren för framför allt ersättarna. Se vidare avsnitt 7.2.3. I övrigt motsvaras bestämmelsen av nu gällande 13 kap. 3 § första stycket.

6 § För de första fem åren skall inkomstgarantin jämföras med inkomst av anställning, och för tid därefter skall inkomstgarantin jämföras med pension.

Enligt bestämmelsen är de fem första garantiåren pensionsgrundande i det allmänna systemet. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 13 kap. 3 § andra stycket. I övrigt hänvisas till förarbetena (1998/99:RFK2 och RFK3, bet. KU1, rskr. 92).

7 § Om det finns särskilda skäl får riksdagsförvaltningen förlänga den tid under vilken garantin gäller enligt 5 § första stycket och 5 § andra stycket 1 och 2 med högst ett år. I ett sådant beslut kan garantin bestämmas till ett lägre belopp.

Riksdagsförvaltningen får vid särskilda skäl enligt bestämmelsen förlänga garantitiden. Bestämmelsen motsvaras av nu gällande 13 kap. 5 §. Med särskilda skäl kan avses att en ledamot efter garantitidens utgång har kommit i försörjningssvårigheter som har samband med frånvaron från arbetsmarknaden. Ett annat skäl kan vara sjukdom. Enligt tillämpningsföreskriften till nuvarande bestämmelse skall vid bedömningen hänsyn tas till garantitidarens förvärvs- och kapitalinkomster samt förmögenhetsförhållanden (försl. 1987/88:13, KU42, rskr. 292).

8 § Riksdagsförvaltningen får bevilja inkomstgaranti till en ledamot som har lämnat sitt uppdrag och får partiell sjukersättning eller partiell aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Riksdagsförvaltningen får enligt bestämmelsen i vissa fall besluta om inkomstgaranti till en avgången ledamot som får partiell sjuk- eller aktivitetsersättning. Bestämmelsen överensstämmer med den nu gällande 13 kap. 6 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (prop. 2001/02:84, bet. Sfu12, rskr. 215).

Underlaget

9 § Underlaget för beräkning av inkomstgaranti utgörs av det ledamotsarvode enligt 3 kap. 1 § som betalas vid avgångstillfället.

Underlaget för att beräkna inkomstgaranti skall enligt förslaget endast utgöras av ledamotsarvodet vid avgångstillfället. Eventuella tilläggsarvoden skall inte längre beaktas när underlaget för inkomstgaranti fastställs. Se vidare avsnitt 7.2.2.

Inkomstgarantins storlek

10 § Inkomstgarantin betalas per månad under det första garantiåret med 80 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 40 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp. För tid därefter betalas inkomstgaranti med följande andelar av garantiunderlaget i förhållande till ledamotens sammanlagda tid i riksdagen och i Europaparlamentet.

– 66,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och 33 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 12 år,

– 60,5 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och 30,25 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 11 år,

– 55,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 27,5 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 10 år,

– 49,5 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 in-

komstbasbelopp och med 24,75 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 9 år,

– 44,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 22 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 8 år,

– 38,5 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 19,25 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 7 år,

– 33,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 16,5 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 6 år.

Bestämmelsen talar om hur stort garantibeloppet blir för varje år. Den ändring som gjorts i förhållande till nuvarande bestämmelse i 13 kap. 8 § är att för-månsnivåerna beräknas med inkomstbasbeloppet och inte som nu med det förhöjda prisbasbeloppet. (Jfr 7 § förordningen [2003:55] om avgångsförmåner för vissa arbetstagare med statlig chefsanställning.) Se vidare avsnitt 7.1.1. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1996/97:RFK2, bet. 1997/98:KU6, rskr. 59 och försl. 2001/02:RS1, bet. KU12, rskr. 44).

11 § *För den som varit ledamot i sammanlagt minst sex hela år anknyts den fastställda inkomstgarantin till det prisbasbelopp som enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring gäller för avgångsåret och omräknas vid förändring av detta.*

Bestämmelsen om värdesäkring av garantibeloppet har förts över från nu gällande 14 kap. 3 § till inkomstgarantikapitlet. I övrigt hänvisas till förarbetena (1996/97:RFK2, bet. 1997/98:KU6, rskr. 59).

12 § *Inkomstgarantin minskas med vad ledamoten får i form av sjukersättning och aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring under den tid inkomstgarantin betalas.*

Enligt bestämmelsen tas hänsyn till sjuk- och aktivitetsersättning när garantin betalas. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 13 kap. 9 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (prop. 2001/02:84, bet. SfU12, rskr. 215).

13 § *Inkomstgarantin minskas också, på det sätt som framgår av 14 §, med följande inkomster:*

- 1. inkomst som är pensionsgrundande enligt 2 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,*
- 2. sådan inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige,*
- 3. delpension enligt kollektivavtal,*
- 4. pension och livränta i andra fall än som avses i 12 §,*
- 5. andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag än de som avses i 1–4.*

Av bestämmelsen framgår vilka inkomster som minskar storleken på garantin. Se vidare avsnitt 7.2.4.

14 § *Minskningen skall utgöra den procentandel, som anges för varje särskilt fall i 10 § av den sammanlagda inkomst enligt 13 § som per år överstiger ett prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.*

Bestämmelsen talar om i vilken omfattning minskningen av garantibeloppet skall göras, och motsvaras av nu gällande bestämmelse i 13 kap. 11 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (1995/96:RFK5, bet. KU27, rskr. 207).

15 § *Betalas inte inkomstgaranti under ett helt kalenderår, skall endast inkomster som hänför sig till den tid då inkomstgarantin betalas medräknas vid minskningen.*

Minskningen fördelas på det antal kalenderdagar garantin betalas.

Om den som har inkomstgaranti samtidigt även tar emot avgångsförmåner på grund av uppdrag som statsråd, arbetsstagare med statlig chefsanställning eller kommunal förtroendemän, och avgångsförmånerna skall minskas med hänsyn till andra inkomster, får minskningen enligt första stycket jämkas om det behövs med hänsyn till de sammanlagda effekterna av de olika regelsystemen. Statens pensionsverk beslutar efter samråd med berörda pensionsgivare om sådan jämkning.

Bestämmelsens två första stycken överensstämmer med nu gällande 13 kap. 12 §. Här hänvisas till förarbetena (försl. 1993/94:RFK4, bet. KU43, rskr. 428).

Tredje stycket är nytt och innebär att när en avgången ledamot får andra avgångsförmåner samtidigt med inkomstgaranti och även de skall samordnas med andra inkomster, kan SPV jämka inkomstgarantin. Se vidare avsnitt 7.2.5.

Jämkning av inkomstgarantin

16 § *Riksdagsförvaltningen får besluta att utbetalningen av inkomstgarantin skall minskas eller helt upphöra om en garantitagare*

- 1. förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,*
- 2. döms för brott som kan anses göra honom eller henne olämplig för ett uppdrag som riksdagsledamot, eller*
- 3. handlar på ett sätt som strider mot syftet med garantin enligt 1 §.*

Enligt förslaget kan riksdagsstyrelsen i vissa fall jämka rätten till utbetalning av inkomstgaranti. Se vidare avsnitt 7.2.1.

Rätt till efterlevandeskydd

17 § *Ett efterlevandeskydd betalas till eget arvsberättigat barn som inte fyllt 20 år efter den som vid sin död var berättigad till inkomstgaranti enligt 5 § andra stycket 1 och 2.*

Bestämmelsen innehåller en rätt till efterlevandeskydd för barn i vissa fall och motsvaras av nu gällande 13 kap. 13 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1993/94:RFK4, bet. KU43, rskr. 428).

18 § Om det finns särskilda skäl får riksdagsförvaltningen bevilja efterlevandeskydd till efterlevande make. Ett sådant beslut kan omprövas.

Vid särskilda skäl kan även en efterlevande make enligt bestämmelsen få efterlevandeskydd. Bestämmelsen motsvaras av nu gällande 13 kap. 14 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1987/88:13, KU 42, rskr. 292).

Hur länge efterlevandeskydd betalas

19 § Efterlevandeskyddet gäller i högst fem år och betalas till utgången av den månad då rätten till skyddet upphör eller den berättigade avlider.

Bestämmelsen talar om hur länge efterlevandeskyddet betalas och överensstämmer med nu gällande 13 kap. 15 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1993/94:RFK4, bet. KU43, rskr. 428).

Efterlevandeskyddets storlek

20 § Efterlevandeskyddet betalas per år med ett belopp motsvarande 0,5 prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för varje barn.

Av bestämmelsen framgår omfattningen av efterlevandeskyddet. Bestämmelsen motsvaras av nu gällande 13 kap. 16 §. Numera framgår dock direkt av bestämmelsen att det är prisbasbeloppet som används vid beräkningen. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1993/94:RFK4, bet. KU43, rskr. 428).

Handläggning av ärenden

21 § Den som vill ha efterlevandeskydd skall ansöka om det hos riksdagsförvaltningen.

Efterlevandeskydd kan inte betalas för längre tid tillbaka än två år före ansökningsmånaden.

För att få efterlevandeskydd krävs att man ansöker om det. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 13 kap. 17 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03: KU14, rskr. 91).

22 § Den som vill att inkomstgaranti skall betalas ut skall skriftligen ansöka om det hos Statens pensionsverk enligt 2 a § 1 lagen (2000:419) om instruktion för riksdagsförvaltningen.

Inkomstgaranti kan inte betalas ut för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Bestämmelsen motsvarar nu gällande 13 kap. 18 § med den ändringen att det nu direkt framgår att det är SPV som sköter utbetalningen av inkomstgarantin. Se vidare avsnitt 8. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03: KU14, rskr. 91).

23 § Den som ansökt om utbetalning skall skriftligen lämna sådana uppgifter som Statens pensionsverk behöver för att bedöma sökandens rätt till utbetalning. Uppgifterna skall lämnas på heder och samvete.

Om den som ansökt om utbetalning inte lämnar de uppgifter som begärts får Statens pensionsverk hålla inne vidare utbetalningar.

Om den som har beviljats utbetalning av inkomstgaranti får väsentligt ändrade inkomstförhållanden och dessa kan antas påverka rätten till utbetalning skall han eller hon utan särskild begäran lämna uppgift om detta till Statens pensionsverk.

Bestämmelsen motsvarar i sak nu gällande 13 kap. 19 § med den ändringen att det nu direkt framgår att det är SPV som sköter handläggningen av inkomstgarantin sedan riksdagsförvaltningen beslutat om rätten till den. Se vidare avsnitt 8. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03: KU14, rskr. 91).

24 § *Arbetsgivare och andra som har betalat ut ersättning eller förmån skall på begäran av Statens pensionsverk lämna de uppgifter för en namngiven person om sådana förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna lag.*

Den som inte fullgör sin skyldighet enligt första stycket får föreläggas att fullgöra skyldigheten. Föreläggandet får förenas med vite.

Bestämmelsen motsvarar nu gällande 13 kap. 20 § med den ändringen att det nu direkt framgår att det är SPV som sköter handläggningen av inkomstgarantin. Se vidare avsnitt 8. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03: KU14, rskr. 91).

25 § *Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp skall garantitagaren betala tillbaka mellanskillnaden. Ett belopp som skall betalas tillbaka skall, när det är lämpligt, minska kommande utbetalningar av inkomstgarantin. Om det finns särskilda skäl får återkravet efterges helt eller delvis.*

Bestämmelsen, som reglerar vad som sker när det har betalats ut ett för högt garantibelopp, motsvarar nu gällande 13 kap. 21 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03: KU14, rskr. 91).

26 § *Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp och mellanskillnaden inte har betalats tillbaka inom en månad efter det att krav på återbetalning framställts, skall garantitagaren betala ränta för tid därefter till dess betalning sker. Räntan skall bestämmas efter den räntesats som anges i räntelagen (1975:635). Om det finns särskilda skäl får kravet på ränta efterges helt eller delvis.*

Bestämmelserna i första stycket skall också gälla om garantitagaren försummat att lämna uppgifter som behövs för bestämmande av det belopp som skall betalas tillbaka. I ett sådant fall skall ränta tas ut från den dag då uppgifterna senast skulle ha lämnats in.

Bestämmelsen, som reglerar vad som sker när det har betalats ut ett för högt garantibelopp och mellanskillnaden inte betalas tillbaka i tid, motsvarar nu gällande 13 kap. 22 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03: KU14, rskr. 91).

13 kap. Försäkrings- och sjukvårdsförmåner

1 § *En riksdagsledamot skall vara grupplivförsäkrad, tjänstereseförsäkrad och arbetsskadeförsäkrad på riksdagens bekostnad.*

Bestämmelsen anger vilket försäkringsskydd riksdagen tecknar för en ledamot och motsvarar nu gällande 15 kap. 1 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK5, bet. KU27, rskr. 207).

2 § Om det finns särskilda skäl kan en riksdagsledamot efter prövning av riksdagsförvaltningen få ersättning för kostnader för insatser i rehabiliteringssyfte.

Av bestämmelsen framgår att en ledamot kan ersättas för rehabiliteringskostnader i vissa fall. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 15 kap. 2 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS1, bet. KU12, rskr. 44).

14 kap. Överklagande

1 § Ett beslut av riksdagsförvaltningen enligt denna lag får överklagas hos Riksdagens överklagandenämnd.

Av den nya bestämmelsen framgår var beslut av riksdagsförvaltningen överklagas. Se vidare avsnitt 11.3.

2 § Ett beslut av Statens pensionsverk enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Av den nya bestämmelsen framgår var beslut av SPV överklagas. Se vidare avsnitt 11.3.

3 § Ett beslut överklagas skriftligt. I överklagandet skall klaganden ange vilket beslut som överklagas och den ändring i beslutet som han eller hon begär.

Överklagandet ges in till den myndighet som har meddelat beslutet. Det skall ha kommit in dit inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

Den nya bestämmelsen innehåller anvisningar för hur ett överklagande skall gå till. Se vidare avsnitt 11.3.

Övergångsbestämmelser

2006:000

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2. Genom lagen upphävs lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter. De äldre bestämmelserna om egenpensionsförmåner skall dock fortfarande tillämpas på den som före den 1 januari 2006 var talman eller ledamot eller ersättare om uppdraget innehas i oavbruten följd. Beslut om rätt till inkomstgaranti enligt äldre bestämmelser gäller fortfarande.

3. Bestämmelserna i de tidigare upphävda stadgan (1941:98) om ersättning för riksdagsmannauppslagets fullgörande, ersättningsstadgan (1971:1197) och lagen (1988:589) om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter skall tillämpas på den som enligt punkt 2 i övergångsbestämmelserna till lagen

(1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter omfattas av de bestämmelserna.

4. En ledamot som vill omfattas av de nya pensionsbestämmelserna skall anmäla det till riksdagsförvaltningen senast den 31 december 2006. En sådan anmälan gäller från och med den 1 januari 2006. Den som har valt kan inte ångra valet.

Den nya lagen bör träda i kraft den 1 januari 2006. En ledamot skall enligt punkt 4 ha möjlighet att under viss tid välja att gå över till de nya pensionsreglerna. Se vidare avsnitt 12.

15.2 Förslaget till lag om arvode m.m. till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet

Enligt nuvarande ordning tillämpas bestämmelserna om pensioner och inkomstgaranti i företrädarlagen på de ledamöter som varit både riksdagsledamöter och ledamöter i Europaparlamentet, oavsett om avgången sker från riksdagen eller Europaparlamentet. Enligt förslaget skall bestämmelserna i lagen (2006:000) om arvoden m.m. till Sveriges ledamöter i Europaparlamentet skall tillämpas på den ledamot som lämnar Europaparlamentet, även om han eller hon tidigare har varit också riksdagsledamot. På motsvarande sätt skall bestämmelserna i lagen (2006:000) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter gälla för de ledamöter som avgår från riksdagen, även om de tidigare varit Europaparlamentariker. Det innebär att reglerna i den lag gäller där ledamoten senast innehade sitt uppdrag. I sak är det ingen ändring eftersom regelverken om egenpensionsförmåner, efterlevandepension och inkomstgaranti i de båda lagarna motsvarar varandra.

Den nya lagen reglerar de ekonomiska villkoren för Sveriges ledamöter i Europaparlamentet i den mån nationell ersättning m.m. skall utgå. För en mer utförlig kommentar till de bestämmelser som inte ändrats i sak hänvisas huvudsakligen till förarbetena (försl. 1995/96:RFK5, bet. KU27, rskr. 207). I flera paragrafer har vi endast gjort språkliga förändringar. Därutöver har vissa redaktionella ändringar gjorts.

I övrigt hänvisar vi till våra överväganden eller till andra förarbeten.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § En ledamot i Europaparlamentet har rätt till förmåner enligt denna lag. Om ledamoten är frånvarande eller har beviljats ledighet från sitt uppdrag i Europaparlamentet under minst en månad i följd, lämnas förmånerna för denna tid endast om skälet är offentligt uppdrag, sjukdom eller annat förhållande som omfattas av bestämmelserna om rätt till ledighet för arbetstagare hos riksdagen.

Rätt till egenpensionsförmåner, inkomstgaranti och efterlevandeskydd enligt bestämmelserna i 3–8 kap. har även den som har varit ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot.

Bestämmelsen anger lagens tillämpningsområde och om förmånerna lämnas vid ledighet som överstiger en månad. Rätten att erhålla förmånerna under militärtjänstgöring har tagits bort eftersom ledamoten får ersättning enligt lagen (1994:809) om totalförsvarsplikt och förordningen (1995:329) om förmåner till totalförsvarspliktiga (jfr nu gällande 1 kap. 1 §).

2 § Med offentligt uppdrag avses i denna lag annat offentligt uppdrag än tjänst.

I bestämmelsen förklaras vad som menas med *offentligt uppdrag*. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 1 kap. 3 §.

3 § *Med hela år avses i denna lag 365 dagar. Kan vid beräkning av antalet hela år viss tid inte tillgodoräknas som helt år skall, om denna tid uppgår till minst 270 dagar, tiden anses som ett helt år.*

I bestämmelsen redogörs för vad som menas med *hela år*. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 1 kap. 6 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK5, bet. KU27, rskr. 207).

4 § *Riksdagsförvaltningen får meddela tillämpningsföreskrifter till denna lag.*

I bestämmelsen ges riksdagsförvaltningen rätt att meddela tillämpningsföreskrifter till lagen. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 1 kap. 5 §. Tillämpningsföreskrifterna publiceras i riksdagens författningssamling (RFS).

2 kap. Arvode

1 § *Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas från och med den dag då ledamoten tillträder sitt uppdrag i Europaparlamentet till och med utgången av den månad då uppdraget upphör.*

Av bestämmelsen framgår hur länge arvodet betalas. Bestämmelsen motsvaras av nu gällande 2 kap. 1 §.

2 § *Arvode till ledamot i Europaparlamentet betalas per månad med ett belopp som motsvarar ledamotsarvode enligt 3 kap. 1 § lagen (2006:000) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter.*

Bestämmelsen anger hur ledamotsarvodet fastställs och överensstämmer med nu gällande 2 kap. 2 §.

3 § *Ledamotsarvode anses som inkomst av anställning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och lagen (1991:1047) om sjuklön. En ledamot anses i detta sammanhang som en arbetstagare.*

Enligt bestämmelsen skall arvodet i vissa avseenden anses som inkomst av anställning. Bestämmelsen överensstämmer i sak med nu gällande 2 kap. 3 §.

4 § *Om en ledamot är frånvarande eller har beviljats ledighet från sitt uppdrag i Europaparlamentet under mer än femton dagar i följd av annat skäl än offentligt uppdrag, sjukdom, vård av barn eller annat förhållande som omfattas av bestämmelserna om rätt till ledighet för arbetstagare hos riksdagen, skall avdrag göras från arvodet med två tredjedelar från och med den sextonde dagen.*

Om en ledamot är frånvarande eller har beviljats ledighet från sitt uppdrag i Europaparlamentet på grund av sjukdom, skall avdrag göras för samma tid från arvodet i enlighet med de bestämmelser om sjukavdrag som gäller för arbetstagare hos riksdagen. Avdraget skall dock beräknas på grundval av arvodet delat med antalet kalenderdagar i månaden.

Om en ledamot får föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning och för samma tid får ledamotsarvode skall arvodet minska i enlighet med de bestämmelser som gäller för arbetstagare hos riksdagen.

Betämmelsen anger vilka avdrag som skall göras på ledamotsarvodet när en ledamot beviljats ledighet, är sjuk eller får föräldrapenning, och överensstämmer med nu gällande 2 kap. 4 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1998/99:RFK2, bet. KU1, rskr. 92).

3 kap. Gemensamma bestämmelser för egenpensionsförmånerna

Egenpensionernas omfattning

1 § *Egenpensionsförmåner är ålderspension, sjukpension och ålderspensionsfribrev.*

Egenpensionsförmåner får inte betalas samtidigt med arvode eller inkomstgaranti enligt denna lag eller enligt lagen (2006:000) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter.

I bestämmelsen lämnas en definition på *egenpensionsförmåner*. Vidare innehåller den ett förbud mot att betala sådana förmåner samtidigt med vissa andra förmåner. Egenlivräntan har slopats och ersatts av ålderspensionsfribrev. Se vidare avsnitt 4.5.

2 § *Ålderspension och ålderspensionsfribrev bestäms på grundval av ett underlag och en tidsfaktor. Sjukpension bestäms på grundval av ett underlag.*

Underlaget för egenpensionsförmåner beräknas utifrån ett pensionsgrundande arvode.

Bestämmelsen beskriver beräkningsgrunderna för ålderspension, ålderspensionsfribrev och sjukpension. Tidsfaktorn för att beräkna sjukpension har slopats. Se vidare avsnitt 5. Bestämmelsen motsvaras i huvudsak av nu gällande 3 kap. 2 §.

Pensionsgrundande arvode

3 § *Ledamots pensionsgrundande arvode utgörs av ledamotsarvodet enligt 2 kap. 2 §.*

Av bestämmelsen framgår vad som utgör pensionsgrundande arvode. Bestämmelsen motsvaras av nu gällande 3 kap. 3 §.

4 § *För den som har varit ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot utgörs det pensionsgrundande arvodet av följande arvoden:*

- 1. ledamotsarvode enligt 2 kap. 2 § denna lag och riksdagsarvode enligt 3 kap. 1 § lagen (2006:000) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter,*
- 2. tilläggsarvode enligt 3 kap. 2 § sistnämnda lag,*
- 3. arvoden enligt 1 § 1–4 och 8 lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.*

Bestämmelsen beskriver vilka arvoden som är pensionsgrundande för den som varit ledamot i både riksdagen och Europaparlamentet. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 3 kap. 4 §.

Underlaget

5 § *Underlaget för egenpensionsförmånerna beräknas utifrån det pensionsgrundande arvodet för de kalenderår en ledamot innehåft uppdraget under en femårsperiod närmast före avgångsåret. Det pensionsgrundande arvodet för de fyra första kalenderåren räknas om till nivån för det sista kalenderåret före avgångsåret med hjälp av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Medeltalet av de framräknade beloppen utgör underlaget för egenpensionsförmånerna.*

Kan en ledamot inte tillgodoräknas pensionsgrundande arvode för fem kalenderår, är pensionsunderlaget medeltalet av beloppen för de hela kalenderår som kan tillgodoräknas.

Kan endast ett helt kalenderår tillgodoräknas, är pensionsunderlaget det pensionsgrundande arvodet för det året.

Kan inte ett helt kalenderår tillgodoräknas, är pensionsunderlaget det genomsnittliga pensionsgrundande arvodet för de hela kalendermånader som kan tillgodoräknas multiplicerat med tolv.

Bestämmelsen beskriver hur pensionsunderlaget räknas fram och motsvaras av nu gällande 3 kap. 5 §.

Tidsfaktorn

6 § *Tidsfaktorn för ålderspension utgör förhållandet mellan antalet hela uppdragsår, dock högst trettio, och talet trettio.*

För den som har varit ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot utgör tidsfaktorn för ålderspension förhållandet mellan det sammanlagda antalet hela år som ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot, dock högst trettio, och talet trettio.

Av bestämmelsen framgår hur tidsfaktorn för ålderspension beräknas. Tidsfaktorn för hel ålderspension har ändrats från 12 till 30 år. Se vidare avsnitten 4.1 och 4.3.

7 § *Tidsfaktorn för ålderspensionsfribrev utgör förhållandet mellan antalet hela uppdragsår, dock högst trettio, och talet trettio.*

För den som har varit ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot utgör tidsfaktorn för ålderspensionsfribrev förhållandet mellan det sammanlagda antalet hela år som ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot, dock högst trettio, och talet trettio.

För ledamöter som inte fyllt 35 år när tjänstgöringen påbörjades, utgör tidsfaktorn för ålderspensionsfribrevet i stället förhållandet mellan antalet hela uppdragsår och antalet kvarvarande år från uppdragstidens början till pensionsåldern 65 år.

Nuvarande egenlivränta har ersatts av ålderspensionsfribrev. Tidsfaktorn är densamma, 30 år. För ledamöter som påbörjar sitt uppdrag innan de fyllt 35 år, beräknas tidsfaktorn enligt bestämmelsens tredje stycke. Se vidare avsnitt 4.5.

Värdesäkring

8 § *Egenpensionsförmånerna och efterlevandeförmånerna värdesäkras genom anknytning till förändringen av det prisbasbelopp som pensionsunderlaget räknats upp till.*

Enligt bestämmelsen värdesäkras förmånerna med prisbasbeloppet. Ålderspensionsfribrevet värdesäkras varje år. Egenlivräntan värdesäkras först året innan den utbetalas (jfr nu gällande 10 kap. 2 §). Se vidare avsnitt 4.5. När det gäller övriga förmåner är det ingen ändring i sak, utan bestämmelsen motsvarar den nu gällande 10 kap. 1 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1996/97:RFK2, bet. 1997/98:KU6, rskr. 59).

Ansökan om utbetalning

9 § *Den som vill att ålderspension eller ålderspensionsfribrev skall utbetalas skall skriftligen ansöka om det hos riksdagsförvaltningen.*

Enligt den nya bestämmelsen krävs det att den avgångne ledamoten ansöker om att få ålderspension eller ålderspensionsfribrev utbetald. Närmare föreskrifter om detta får meddelas i tillämpningsföreskrifter.

4 kap. Ålderspension**Rätt till ålderspension**

1 § *Pensionsåldern är 65 år och uppnås vid utgången av kalendermånaden före den månad ledamoten fyller 65 år.*

Kraven på en viss ålder, 50 år, och en viss uppdragstid, minst 6 år, för rätt till ålderspension har slopats. I stället har i bestämmelsen införts en pensionsålder som motsvarar den i PA 03. Se vidare avsnitt 4.3.

Hur länge ålderspension betalas

2 § *Ålderspension betalas, om inte uppskjutet uttag enligt 5 § begärs, från och med den månad ledamoten fyller 65 år eller från och med månaden efter den senare tidpunkt då uppdraget upphör.*

Ålderspension betalas till och med utgången av den månad då den pensionerade ledamoten avlider.

Bestämmelsen talar om hur länge ålderspension betalas och motsvarar i huvudsak nu gällande 4 kap. 2 §.

Hel ålderspension

3 § *För hel ålderspension fordras minst trettio hela uppdragsår.*

Den som har varit ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot har rätt till hel ålderspension om han eller hon har fullgjort sammanlagt minst trettio hela år som ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot.

Kravet på 12 uppdragsår för hel förmånsbestämd ålderspension har ändrats till 30 år för att anpassas till bestämmelserna i PA 03. Se vidare avsnitten 4.1 och 4.3.

Hur ålderspension beräknas

4 § Ålderspension utgör tidsfaktorn multiplicerad

1. med 11,5 procent av pensionsunderlaget upp till och med 7,5 gånger inkomstbasbeloppet enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, 2. med 65 procent av den del av pensionsunderlaget som överstiger 7,5 men inte 20 inkomstbasbelopp, och

3. med 32,5 procent av den del av pensionsunderlaget som överstiger 20 men inte 30 inkomstbasbelopp.

Hur tidsfaktorn och underlaget beräknas anges i 3 kap. 2–6 §§.

Av bestämmelsen framgår hur man beräknar ålderspensionen. Förmånsnivåerna räknas utifrån inkomstbasbeloppet, vilket är en förändring jämfört med nuvarande bestämmelse. Nu räknas de utifrån det förhöjda prisbasbeloppet. I övrigt motsvarar bestämmelsen nu gällande 4 kap. 4 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1996/97:RFK2, bet. 1997/98:KU6, rskr. 59).

Uppskjutet uttag av ålderspension

5 § En avgången ledamot har rätt att begära uppskjutet uttag av ålderspension. Pensionen ökas då för varje påbörjad månad från 65-års månaden med 0,7 procent till den månad uttaget sker.

Enligt bestämmelsen införs en rätt till uppskjutet uttag av ålderspensionen som beräknas med en fast procentsats för varje påbörjad månad det uppskjutna uttaget sker. Se vidare avsnitt 4.1.

5 kap. Ålderspensionsfribrev

Rätt till ålderspensionsfribrev

1 § En ledamot som lämnar Europaparlamentet utan att rätt till sjukpension eller tillfällig sjukpension föreligger och som inte är berättigad till ålderspension enligt denna lag eller till ålderspension från Europaparlamentet har rätt till ålderspensionsfribrev.

Om rätt till sjukpension eller tillfällig sjukpension upphör av någon annan anledning än rätt till ålderspension har ledamoten rätt till ålderspensionsfribrev.

Den nu gällande egenlivräntan har ersatts av ålderspensionsfribrev för att anpassa ledamöternas pensionsvillkor till bestämmelserna i PA 03. Se vidare avsnitt 4.5.

Hur fribrevsbeloppet beräknas

2 § Fribrevets belopp är lika med den intjänade ålderspensionen enligt 3 kap. 6 § och 4 kap. 4 § denna lag. Beloppet räknas upp genom anknytning till prisbasbeloppets förändring.

Enligt bestämmelsen beräknas fribrevsbeloppet på samma sätt som ålderspensionen, dock med den begränsning som gäller för ledamöter som börjat före 35 års ålder. Fribrevsbeloppet värdesäkras med prisbasbeloppets förändringar. Se vidare avsnitt 4.5.

Hur länge fribrevsbeloppet betalas

3 § Ålderspensionsfribrev betalas, om inte förtida eller uppskjutet uttag begärs enligt 4 eller 5 §, från och med den månad den avgångne ledamoten fyller 65 år och till och med utgången av den månad han eller hon avlider.

Bestämmelsen talar om hur länge fribrevsbeloppet betalas. Se vidare avsnitt 4.5.

Förtida uttag av fribrevsbeloppet

4 § En avgången ledamot har rätt till förtida uttag av fribrevsbeloppet tidigast från och med den månad den avgångne ledamoten fyller 61 år. Fribrevsbeloppet minskas då med 0,5 procent för varje påbörjad månad till den månad han eller hon fyller 65 år.

Beloppet betalas till och med den månad den avgångne ledamoten avlider.

Ålderspensionsfribrevet skall enligt bestämmelsen kunna tas ut i förtid om en avgången ledamot så önskar. Fribrevsbeloppet minskas då med en fast procentsats för varje månad fram till 65-års månaden och är därefter varaktig. Se vidare avsnitt 4.5.

Uppskjutet uttag av fribrevsbeloppet

5 § En avgången ledamot har rätt att begära uppskjutet uttag av fribrevsbeloppet. Fribrevsbeloppet ökas då med 0,7 procent för varje påbörjad månad till den månad uttaget sker.

Beloppet betalas till och med den månad den pensionerade ledamoten avlider.

Av bestämmelsen framgår att en avgången ledamot kan begära att ålderspensionsfribrevet betalas ut vid ett senare tillfälle. Fribrevsbeloppet ökas då med en fast procentsats för varje uppskjuten månad. Se vidare avsnitt 4.5.

6 kap. Sjukpension

Rätt till sjukpension

1 § Rätt till sjukpension har en ledamot som lämnar sitt uppdrag och har hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Bestämmelsen reglerar rätten till sjukpension och överensstämmer med nu gällande 5 kap. 1 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (prop. 2001/02:84, bet. SfU12, rskr. 215).

Hur länge sjukpension betalas

2 § Sjukpension betalas ut till och med månaden före den månad den pensionsberättigade fyller 65 år eller, om den berättigade avlider dessförinnan, till och med den månad dödsfallet inträffar. Från och med den månad den pensionsberättigade fyller 65 år betalas ålderspension. Vid beräkningen av ålderspension skall de år som sjukpension utbetalats anses som uppdragsår.

Av bestämmelsen framgår hur länge sjukpension betalas. Eftersom tidsfaktorn för att beräkna sjukpension har tagits bort (jfr föreslagen 3 kap. 2 §), krävs ett förtydligande hur ålderspensionen beräknas när sjukpensionen sedan övergår i ålderspension. Se vidare avsnitt 5.

Rätt till tillfällig sjukpension

3 § Rätt till tillfällig sjukpension har en ledamot vars förmåga att fullgöra sitt uppdrag i Europaparlamentet är nedsatt på grund av sjukdom om han eller hon har beviljats tidsbegränsad hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Tillfällig sjukpension betalas ut från och med den månad försäkringskassan har fattat beslut om sjukersättning eller aktivitetsersättning eller, om beslutet gäller från en senare tidpunkt, från och med denna senare tidpunkt.

Tillfällig sjukpension betalas ut så länge ledamoten uppstår sådan ersättning.

Det införs en rätt till tillfällig sjukpension även för ledamöter i Europaparlamentet för att anpassa deras villkor till bestämmelserna i PA 03. Se vidare avsnitt 5.

Sjukpensionens storlek

4 § Sjukpension och tillfällig sjukpension utgörs av

- 21 procent av den del av pensionsunderlaget enligt 3 kap. 4 § som inte överstiger 7,5 prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,
- 81 procent av den del av underlaget som överstiger 7,5 men inte 20 prisbasbelopp samt
- 40,5 procent av den del av underlaget som överstiger 20 men inte 30 prisbasbelopp.

Av bestämmelsen framgår hur man beräknar sjukpensionen och den tillfälliga sjukpensionen. Dessa beräknas inte längre med en tidsfaktor (jfr föreslagen 3 kap. 2 §). Se vidare avsnitt 5.

5 § Sjukpension och tillfällig sjukpension minskas med livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring på det underlag för egenpensionsförmåner som uppgår till högst 7,5 prisbasbelopp.

Har en ledamot fått sjukpension från Europaparlamentet skall sjukpension som lämnas enligt denna lag reduceras i motsvarande mån. Reducering skall endast göras när sjukpensionen från Europaparlamentet avser samma sjukperiod.

Enligt bestämmelsen skall hänsyn tas till livränta när man fastställer sjukpensionens eller den tillfälliga sjukpensionens storlek. Enligt andra stycket inver-

kar även sjukpension som betalas från Europaparlamentet på pensionsbeloppet. Bestämmelsen motsvarar i sak nu gällande 5 kap. 6 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS1, bet. KU12, rskr. 44)

7 kap. Efterlevandepension

Rätt till efterlevandepension

1 § Efterlevandepension betalas efter den som

1. vid sin död var ledamot i Europaparlamentet, eller
2. vid sin död var berättigad till ålderspension eller sjukpension enligt denna lag.

Bestämmelsen reglerar rätten till efterlevandepension och överensstämmer i huvudsak med nu gällande 7 kap. 1 §.

Till vem efterlevandepension betalas

2 § Efterlevandepension betalas till efterlevande make som stadigvarande sammanbode med ledamoten vid dennes död. Med efterlevande make jämställs i detta kapitel registrerad partner. Med efterlevande make jämställs även den som, utan att vara gift eller registrerad partner, stadigvarande sammanbode med en ogift ledamot vid dennes död och som tidigare varit gift med eller registrerad partner med eller har eller har haft eller vid dödsfallet väntade barn med denne.

Efterlevandepension betalas också till eget arvsberättigat barn till och med den månad barnet fyller 20 år. Med arvsberättigat barn jämställs barn som har mottagits i adoptionssyfte.

Av bestämmelsen framgår till vem efterlevandepensionen skall betalas.

Hur länge efterlevandepension betalas

3 § Efterlevandepensionen till make enligt 2 § betalas under sex år från och med månaden efter dödsfallet, dock längst till utgången av den månad då den avlidne skulle ha fyllt 75 år. Detsamma gäller om ledamoten avgått med ålderspension.

I bestämmelsen sägs hur länge efterlevandepension betalas till efterlevande make. Se vidare avsnitt 6.

4 § Om den efterlevande avlider, betalas pensionen till utgången av den månad då dödsfallet inträffade.

Enligt bestämmelsen upphör efterlevandepensionen den månad den efterlevande avlider. Bestämmelsen motsvarar i stort sett nu gällande 7 kap. 4 §. Att rätten till efterlevandepension upphör när den efterlevande ingår nytt äktenskap har slopats. Se vidare avsnitt 6.

Hur efterlevandepension beräknas

5 § Efterlevandepension till make enligt 2 § betalas för varje år med ett belopp som motsvarar 1,2 prisbasbelopp.

Till den del pensionsunderlaget enligt 3 kap. 4 § denna lag överstiger 7,5 inkomstbasbelopp betalas därutöver en efterlevandepension

1. med 45 procent av pensionsunderlaget upp till 20 inkomstbasbelopp under det första året och 30 procent av det pensionsunderlaget under de följande fem åren, och

2. med 22,5 procent av pensionsunderlaget mellan 20 och 30 inkomstbasbelopp det första året och 15 procent av det pensionsunderlaget de följande fem åren.

Om det inte finns någon efterlevande make tillfaller beloppen arvsberättigat barn enligt 2 §. Belopp som är gemensamt för flera barn delas lika mellan dem.

Av bestämmelsen framgår hur man beräknar efterlevandepension till make. Den nu gällande kompletterande efterlevandepensionen har tagits bort. Se vidare avsnitt 6.

6 § Efterlevandepension till barn enligt 2 § betalas för varje år

1. med 10 procent av pensionsunderlaget enligt 3 kap. 4 § denna lag upp till 7,5 inkomstbasbelopp,

2. med 25 procent av pensionsunderlaget som överstiger 7,5 men inte 20 inkomstbasbelopp, och

3. med 12,5 procent av pensionsunderlaget som överstiger 20 men inte 30 inkomstbasbelopp.

Av bestämmelsen framgår hur man beräknar efterlevandepension till barn. Se vidare avsnitt 6.

8 kap. Inkomstgaranti och efterlevandeskydd

Syftet

1 § Syftet med inkomstgarantin är att skapa en ekonomisk trygghet för en avgående ledamot i den omställningssituation som uppstår när han eller hon lämnar riksdagen. Garantin är inte avsedd som en varaktig försörjning.

Bestämmelsen är ny och redogör för syftet med inkomstgarantin. Se vidare avsnitt 7.2.1.

Rätt till inkomstgaranti

2 § Rätt till inkomstgaranti från och med den tidpunkt arvodet upphör har den som

1. har varit ledamot och som före 65 års ålder lämnar Europaparlamentet efter minst tre hela års sammanhängande tid i Europaparlamentet, eller

2. har varit ledamot i Europaparlamentet och riksdagsledamot och som före 65 års ålder lämnar Europaparlamentet efter sammanlagt minst tre hela års sammanhängande tid i Europaparlamentet och riksdagen.

Bestämmelsen reglerar rätten till inkomstgaranti och motsvarar i huvudsak nu gällande 9 kap. 1 §. Se vidare avsnitt 7.

3 § Sjukfrånvaro, annan frånvaro eller ledighet som beviljats eller godkänts av Europaparlamentet eller dess talman begränsar inte rätten till inkomstgaranti.

Enligt bestämmelsen begränsar inte viss beviljad ledighet eller sjukfrånvaro rätten till inkomstgaranti. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 9 kap. 2 §.

Hur länge inkomstgarantin betalas

4 § Inkomstgaranti betalas ut från och med den dag arvodet upphör och gäller, med de begränsningar som framgår av 5 § första stycket, 5 § andra stycket 1 och 2 och 16 §, till och med månaden innan den då ledamoten fyller 65 år eller, om ledamoten avlider dessförinnan, till och med den månad då dödsfallet inträffar.

Om ledamoten åter tar plats i Europaparlamentet, upphör garantin så länge uppdraget varar. Om ledamoten tar plats i riksdagen upphör garantin enligt denna lag.

Av bestämmelsen framgår hur länge inkomstgaranti betalas. Bestämmelsen överensstämmer i stort med nu gällande 9 kap. 4 §.

Om den som uppbär inkomstgaranti på nytt tar plats i Europaparlamentet, eller om den som har avgått från riksdagen och uppbär inkomstgaranti tar plats i Europaparlamentet, förskjuts utbetalningen av inkomstgarantin så att denna inte betalas ut samtidigt med arvode och andra förmåner. När ledamoten avgår från Europaparlamentet skall riksdagsförvaltningen ompröva garantins storlek med hänsyn till den sammanlagda ledamotstiden och arvodets storlek vid den senare avgången. Medför den nya beräkningen att inkomstgarantin försämrats skall det tidigare beslutet kvarstå. T.ex. kan den som haft tilläggsarvoden ha ett tidigare garantibeslut som ger rätt till ett högre garantibelopp än ett senare beslut enligt de nya bestämmelserna, eftersom endast grundarvodet kan utgöra underlag för inkomstgarantin (se 9 §).

5 § För den som varit ledamot i Europaparlamentet kortare sammanlagd tid än sex hela år gäller inkomstgarantin ett år.

För den ledamot som lämnar Europaparlamentet efter en sammanlagd tid av minst sex hela år i Europaparlamentet gäller inkomstgarantin

1. i längst två år om ledamoten inte uppnått 40 års ålder,
2. i längst fem år om ledamoten uppnått 40 men inte 50 års ålder,
3. längst till ingången av den månad då ledamoten fyller 65 år om han eller hon uppnått 50 års ålder.

Detsamma gäller den som lämnar Europaparlamentet efter en sammanlagd tid av minst sex hela år i Europaparlamentet och riksdagen.

Bestämmelsen talar om hur länge en garanti betalas. Kravet på en sammanhängande tid har ändrats till en sammanlagd tid för att förbättra villkoren för framför alla ersättarna. Se vidare avsnitt 7.2.3. I övrigt motsvaras bestämmelsen av nu gällande 9 kap. 3 § första stycket. (Jfr försl. 1998/99 RFK2 och RFK3, bet. KU1, rskr. 92).

6 § För de första fem åren skall inkomstgarantin jämsställas med inkomst av anställning och för tid därefter skall inkomstgarantin jämsställas med pension.

Enligt bestämmelsen är de fem första garantiåren pensionsgrundande i det allmänna systemet. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 9 kap. 3 § andra stycket. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1998/99:RFK2, bet. KU1, rskr. 92).

7 § Om det finns särskilda skäl får riksdagsförvaltningen förlänga den tid under vilken garantin gäller enligt 5 § första stycket och andra stycket 1 och 2 med högst ett år. I ett sådant beslut kan garantin bestämmas till ett lägre belopp.

Riksdagsförvaltningen får vid särskilda skäl enligt bestämmelsen förlänga garantitiden. Bestämmelsen motsvaras av nu gällande 9 kap. 5 §. Med särskilda skäl kan avses att en ledamot efter garantitidens utgång har kommit i försörjningssvårigheter som har samband med frånvaron från arbetsmarknaden. Ett annat skäl kan vara sjukdom. Enligt tillämpningsföreskriften till nuvarande bestämmelse skall vid bedömningen hänsyn tas till garantitagarens förvärvs- och kapitalinkomster samt förmögenhetsförhållanden (försl. 1987/88:13, KU42, rskr. 292).

8 § Riksdagsförvaltningen får bevilja inkomstgaranti till en ledamot som har lämnat sitt uppdrag och har partiell sjukersättning eller partiell aktivitetserättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Riksdagsförvaltningen får enligt bestämmelsen i vissa fall besluta om inkomstgaranti till en avgående ledamot som får partiell sjuk- eller aktivitetserättning. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 9 kap. 6 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (prop. 2001/02:84, bet. SfU12, rskr. 215).

Underlaget

9 § Underlaget för beräkning av inkomstgaranti utgörs av det ledamotsarvode enligt 2 kap. 2 § denna lag som betalas vid avgångstillfället.

Underlaget för att beräkna inkomstgaranti skall enligt förslaget endast utgöras av ledamotsarvodet vid avgångstillfället. Eventuella tilläggsarvoden från tiden i riksdagen skall inte längre beaktas när underlaget fastställs. Se vidare avsnitt 7.2.2.

Inkomstgarantins storlek

10 § Inkomstgarantin betalas per månad under det första garantiåret med 80 procent av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 40 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp. För tid därefter betalas inkomstgarantin med följande andelar av garantiunderlaget i förhållande till ledamotens sammanlagda tid i Europaparlamentet och riksdagen:

– 66,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 33 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 12 år,

- 60,5 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 30,25 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 11 år,
- 55,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 27,5 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 10 år,
- 49,5 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 24,75 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 9 år,
- 44,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 22 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 8 år,
- 38,5 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 19,25 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 7 år,
- 33,0 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 16,5 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 inkomstbasbelopp efter minst 6 år.

Bestämmelsen anger hur stort garantibeloppet blir för varje år. Den ändring som gjorts i förhållande till nuvarande bestämmelse i 9 kap. 8 § är att förmånsnivåerna beräknas med inkomstbasbeloppet och inte som nu med det förhöjda prisbasbeloppet. (Jfr 7 § förordningen [2003:55] om avgångsförmåner för vissa arbetstagare med statlig chefsanställning.) Se vidare avsnitt 7.1.1. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1996/97:RFK2, bet. 1997/98:KU6, rskr. 59).

11 § För den som varit ledamot i sammanlagt minst sex hela år relateras den fastställda inkomstgarantin till det prisbasbelopp som enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring gäller för avgångsåret och omräknas vid förändring av detta.

Bestämmelsen om värdesäkring av garantibeloppet har förts över från nu gällande 10 kap. 3 § till inkomstgarantikapitlet. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1996/97:RFK2, bet. 1997/98:KU6, rskr. 59).

12 § Inkomstgarantin minskas med vad ledamoten får i form av sjukersättning och aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring under den tid inkomstgarantin betalas.

Enligt bestämmelsen tas hänsyn till sjuk- och aktivitetsersättning när garantin betalas. Bestämmelsen motsvarar nu gällande 9 kap. 9 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (prop. 2001/02:84, SfU12, rskr. 215)

13 § Inkomstgarantin minskas också, på det sätt som framgår av 14 §, med följande inkomster:

1. inkomst som är pensionsgrundande enligt 2 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
2. sådan inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige,
3. delpension enligt kollektivavtal,
4. pension och livränta i andra fall än som avses i 12 §,

5. andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag än de som avses i 1–4.

Inkomstgarantin skall dock inte minskas med sådan ersättning som betalas ut av Europaparlamentet när mandatet upphör.

Av bestämmelsen framgår vilka inkomster som minskar storleken på garantin. Se vidare avsnitt 7.2.4.

I andra stycket, som är nytt, görs ett undantag för den ersättning som under en begränsad tid betalas ut av Europaparlamentet i samband med att mandatet där upphör. Den ersättningen får enligt EG-rätten inte samordnas. EG-rätten tar över nationell rätt, vilket innebär att det i bestämmelsen måste göras ett undantag för denna ersättning så att den inte samordnas med inkomstgarantin. (Se vidare Bestämmelser för övergångsersättning till Europaparlamentets ledamöter om mandatet upphör.)

14 § *Minskningen skall utgöra den procentandel, som anges för varje särskilt fall i 8 § av den sammanlagda inkomst enligt 10 § som per år överstiger ett prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.*

Bestämmelsen talar om i vilken omfattning minskningen av garantibeloppet skall göras och motsvaras av nu gällande bestämmelse i 9 kap. 11 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK5, bet. KU27rskr. 207).

15 § *Betalas inte inkomstgaranti under ett helt kalenderår, skall endast inkomster som hänför sig till den tid då inkomstgarantin betalas medräknas vid minskningen.*

Minskningen fördelas på det antal kalenderdagar garantin betalas.

Om den som har inkomstgaranti samtidigt även tar emot avgångsförmåner på grund av uppdrag som statsråd, arbetstagare med statlig chefsanställning eller kommunal förtroendeman, och avgångsförmånerna skall minskas med hänsyn till andra inkomster, får minskningen enligt första stycket justeras om det behövs med hänsyn till de sammanlagda effekterna av de olika regelsystemen. Statens pensionsverk beslutar efter samråd med berörda pensionsgivare om sådan jämkning.

Bestämmelsens två första stycken överensstämmer med nu gällande 9 kap. 12 §. Här hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK5, bet. KU27, rskr. 428).

Tredje stycket är nytt och innebär att när en avgången ledamot får andra avgångsförmåner samtidigt med inkomstgaranti och även de skall samordnas med andra inkomster, kan SPV jämka inkomstgarantin. Se vidare avsnitt 7.2.5.

Jämkning av inkomstgarantin

16 § *Riksdagsförvaltningen får besluta att utbetalningen av inkomstgarantin skall minskas eller helt upphöra om en garantitagare*

- 1. förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,*
- 2. döms för brott som kan anses göra honom eller henne olämplig för ett uppdrag som riksdagsledamot, eller*

3. handlar på ett sätt som strider mot syftet med garantin enligt 1 §.

Enligt förslaget införs en rätt för riksdagsstyrelsen att i vissa fall jämka rätten till utbetalning av inkomstgaranti. Se vidare avsnitt 7.2.1.

Rätt till efterlevandeskydd

17 § Ett efterlevandeskydd betalas till eget arvsberättigat barn som inte fyllt 20 år efter den som vid sin död var berättigad till inkomstgaranti enligt 5 § andra stycket 1 och 2.

Bestämmelsen innehåller en rätt till efterlevandeskydd för barn i vissa fall och motsvaras av nu gällande 9 kap. 13 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK5, bet. KU27, rskr. 207).

18 § Om det finns särskilda skäl får riksdagsförvaltningen bevilja efterlevandeskydd till efterlevande make. Ett sådant beslut kan omprövas.

Vid särskilda skäl kan även en efterlevande make enligt bestämmelsen få efterlevandeskydd. Bestämmelsen motsvaras av nu gällande 9 kap. 14 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1987/88:13, KU42, rskr. 292).

Hur länge efterlevandeskydd betalas

19 § Efterlevandeskyddet gäller i högst fem år och betalas till utgången av den månad då rätten till skyddet upphör eller den berättigade avlider.

Bestämmelsen talar om hur länge efterlevandeskyddet betalas och överensstämmer med nu gällande 9 kap. 15 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK5, bet. KU27, rskr. 207).

Efterlevandeskyddets storlek

20 § Efterlevandeskydd betalas per år med ett belopp motsvarande 0,5 prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för varje barn.

Av bestämmelsen framgår omfattningen av efterlevandeskyddet. Bestämmelsen motsvaras av nu gällande 9 kap. 16 §. Numera framgår dock direkt av bestämmelsen att det är prisbasbeloppet som används vid beräkningen. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK5, bet. KU27, rskr. 207).

Handläggning av ärenden

21 § Den som vill ha efterlevandeskydd skall ansöka om det hos riksdagsförvaltningen.

Efterlevandeskydd kan inte betalas för längre tid tillbaka än två år före ansökningsmånaden.

För att få efterlevandeskydd krävs att man ansöker om det. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 9 kap. 17 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03:KU14, rskr. 91).

22 § *Den som vill att inkomstgaranti skall betalas ut skall skriftligen ansöka om det hos Statens pensionsverk enligt 2 a § 2 lagen (2000:419) om instruktion för riksdagsförvaltningen.*

Inkomstgaranti kan inte betalas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Bestämmelsen motsvarar nu gällande 9 kap. 18 § med den ändringen att det nu direkt framgår att det SPV som sköter utbetalningen av inkomstgarantin. Se vidare avsnitt 8. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03:KU14, rskr. 91).

23 § *Den som ansökt om utbetalning skall skriftligen lämna sådana uppgifter som Statens pensionsverk behöver för att bedöma sökandens rätt till utbetalning. Uppgifterna skall lämnas på heder och samvete.*

Om den som ansökt om utbetalning inte lämnar de uppgifter som begärts får Statens pensionsverk hålla inne vidare utbetalningar.

Om den som har beviljats utbetalning av inkomstgaranti får väsentligt ändrade inkomstförhållanden och dessa kan antas påverka rätten till utbetalning skall han eller hon utan särskild begäran lämna uppgift om detta till Statens pensionsverk.

Bestämmelsen motsvarar i sak nu gällande 9 kap. 19 § med den ändringen att det nu direkt framgår att det är SPV som sköter handläggningen av inkomstgarantin sedan riksdagsförvaltningen beslutat om rätten till den. Se vidare avsnitt 8. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03:KU14, rskr. 91).

24 § *Arbetsgivare och andra som har betalat ut ersättning eller förmån skall på begäran av Statens pensionsverk lämna de uppgifter för en namngiven person om sådana förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna lag.*

Den som inte fullgör sin skyldighet enligt första stycket får föreläggas att fullgöra skyldigheten. Föreläggandet får förenas med vite.

Bestämmelsen motsvarar nu gällande 9 kap. 20 § med den ändringen att det nu direkt framgår att det är SPV som sköter handläggningen av inkomstgarantin. Se vidare avsnitt 8. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03:KU14, rskr. 91).

25 § *Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp skall garantitagaren betala tillbaka mellanskillnaden. Ett belopp som skall betalas tillbaka skall, när det är lämpligt, minska kommande utbetalningar av inkomstgarantin. Om det finns särskilda skäl får återkravet efterges helt eller delvis.*

Bestämmelsen, som reglerar vad som sker när det har betalats ut ett för högt garantibelopp, motsvarar nu gällande 9 kap. 21 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03:KU14, rskr. 91).

26 § *Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp och mellanskillnaden inte har betalats tillbaka inom en månad efter det att krav på återbetalning framställts, skall garantitagaren betala ränta för tid därefter till dess betalning sker. Räntan skall bestämmas efter den räntesats som anges i*

räntelagen (1975:635). Om det finns särskilda skäl får kravet på ränta efterges helt eller delvis.

Bestämmelserna i första stycket skall också gälla om garantitagaren försummat att lämna uppgifter som behövs för bestämmande av det belopp som skall betalas tillbaka. I ett sådant fall skall ränta tas ut från den dag då uppgifterna senast skulle ha lämnats in.

Bestämmelsen, som reglerar vad som sker när det har betalats ut ett för högt garantibelopp och mellanskillnaden inte betalas tillbaka i tid, motsvarar nu gällande 9 kap. 22 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 2001/02:RS3, bet. 2002/03:KU14, rskr. 91).

9 kap. Försäkrings- och sjukvårdsförmåner

1 § Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas från och med den dag då ledamoten tillträder sitt uppdrag i Europaparlamentet till och med utgången av den månad då uppdraget upphör.

Bestämmelsen anger under vilken tid en ledamot har rätt till förmånerna enligt detta kapitel och överensstämmer med nu gällande 11 kap. 1 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK5, bet. KU27, rskr. 207).

2 § En ledamot skall vara grupplivförsäkrad på riksdagens bekostnad. Försäkringen skall samordnas med sådan motsvarande försäkring som tecknats för ledamoten av Europaparlamentet.

Bestämmelsen beskriver vilket försäkringsskydd riksdagen tecknar för en ledamot och motsvarar nu gällande 11 kap. 2 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK5, bet. KU27, rskr. 207).

3 § En ledamot skall vara arbetsskadeförsäkrad på riksdagens bekostnad i den omfattning som gäller för riksdagens ledamöter.

Enligt bestämmelsen skall en ledamot vara försäkrad mot arbetsskador. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande 11 kap. 3 §. I övrigt hänvisas till förarbetena (försl. 1995/96:RFK5, bet. KU27, rskr. 207).

10 kap. Överklagande

1 § Ett beslut av riksdagsförvaltningen enligt denna lag får överklagas hos Riksdagens överklagandenämnd.

Av den nya bestämmelsen framgår var beslut av riksdagsförvaltningen överklagas. Se vidare avsnitt 11.3.

2 § Ett beslut av Statens pensionsverk enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Av den nya bestämmelsen framgår var beslut av SPV överklagas. Se vidare avsnitt 11.3.

3 § Ett beslut överklagas skriftligt. I överklagandet skall klaganden ange vilket beslut som överklagas och den ändring i beslutet som han eller hon begär.

Överklagandet ges in till den myndighet som har meddelat beslutet. Det skall ha kommit in dit inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

Den nya bestämmelsen innehåller anvisningar för hur ett överklagande skall gå till. Se vidare avsnitt 11.3.

Övergångsbestämmelser

2006:000

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.
2. Genom lagen upphävs lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet. De äldre bestämmelserna om egenpensionsförmåner skall dock fortfarande tillämpas på den som före den 1 januari 2006 var ledamot om uppdraget innehas i oavbruten följd. Beslut om rätt till inkomstgaranti enligt äldre bestämmelser gäller fortfarande.
3. Bestämmelserna i den tidigare upphävda lagen (1995:564) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet skall tillämpas på den som enligt punkt 1 i övergångsbestämmelserna till lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet omfattas av de bestämmelserna.
4. En ledamot som vill omfattas av de nya pensionsbestämmelserna skall anmäla det till riksdagsförvaltningen senast den 30 juni 2006. En sådan anmälan gäller från och med den 1 januari 2006. Den som har valt kan inte ångra valet.

Den nya lagen bör träda i kraft den 1 januari 2006. En ledamot skall enligt punkt 4 ha möjlighet att under viss tid välja att gå över till de nya pensionsreglerna. Se vidare avsnitt 12.

15.3 Förslaget till lag om ändring i 9 kap. 5 § riksdagsordningen

Sammansättningen av Riksdagens överklagandenämnd har ändrats. Vid val av ordförande och nämndens övriga ledamöter skall allmänna bestämmelser enligt 7 kap. RO om val inom riksdagen tillämpas. Se vidare avsnitt 11.3.

15.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter

Eftersom antalet ledamöter i nämnden reduceras till ordföranden och två ledamöter skall nämnden endast anses vara beslutsför när samtliga ledamöter är närvarande. I övrigt hänvisas till avsnitt 11.3.

BILAGA 1**Kommittédirektiv**

2003-06-11

799-5587-02/03

Modernisering av ersättningslagen och företrädarlagen – Direktiv för översynen**Sammanfattning av uppdraget**

En kommitté skall genomföra en översyn av lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter och lämna förslag till en ny och moderniserad lag. Översynen skall också omfatta förslag till motsvarande ändringar i lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet i de delar där nationell ersättning utgår.

I uppdraget ingår bl.a. också

- att utvärdera systemet med en generell kostnadsersättning till riksdagens ledamöter,
- att ta fram alternativ till den nuvarande nivån eller utformningen av kostnadsersättningen,
- att analysera vilken reglering som skall gälla för de kostnader som ledamöterna i dag finansierar via kostnadsersättningen,
- att följa upp och ta ställning till om det finns anledning att revidera ersättningen för logikostnad i Stockholm (natraktamente),
- att lämna förslag till materiellt reviderade bestämmelser för ledamöternas egenpensionsförmåner, inkomstgarantier och efterlevandeförmåner med utgångspunkt i det nya pensionsavtalet för statligt anställda (PA 03) samt
- att utreda om ersättningslagen bör innehålla omprövningsregler till nackdel för enskild.

Kommittén skall senast den 15 maj 2004 lämna ett delbetänkande som avser avsnittet om egenpensionsförmåner, inkomstgaranti samt efterlevandeförmåner. Uppdraget skall slutredovisas senast den 31 december 2004.

Bakgrund

År 1941 överfördes alla materiella ersättningsregler för riksdagens ledamöter från riksdagsordningen till en ersättningsstadga. Stadgan ersattes av en ny stadga år 1971, som i sin tur ersattes av ersättningslagar 1988 och 1994. Genom övergångsregler tillämpas fortfarande äldre pensionsbestämmelser till f.d. riksdagsledamöter och deras efterlevande.

Gällande bestämmelser

I 9 kap. 6 § riksdagsordningen stadgas att ”Riksdagsledamot skall av statsmedel åtnjuta arvode för sitt uppdrag. Bestämmelser härom, om andra ekonomiska förmåner i anledning av uppdraget och om gottgörelse till ersättare för riksdagsledamot meddelas i lag.”

I lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (ersättningslagen) finns närmare bestämmelser om bl.a. arvode, resekostnadsersättning, traktamente, kostnadsersättning, teknisk utrustning, ålderspension, sjukpension, egenlivränta, efterlevandepension, inkomstgaranti samt försäkrings- och sjukvårdsförmåner. Ersättningslagen, som innehåller 15 kapitel, trädde i kraft den 1 juli 1994 och omfattar också en övergångsreglering⁵ som reglerar förmåner enligt äldre bestämmelser för riksdagsledamöter.

I lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet (företrädarlagen) finns bestämmelser om arvode, ålderspension, sjukpension, egenlivränta, efterlevandepension, kompletterande efterlevandepension, inkomstgaranti samt försäkrings- och sjukvårdsförmåner. Företrädarlagen innehåller elva kapitel. För den som varit både företrädare och riksdagsledamot gäller företrädarlagens bestämmelser om ålderspension och inkomstgaranti.

Utgångspunkten för de ersättningar som lämnas till riksdagens ledamöter är att de i stort ansluter till de ersättningsregler som gäller för statligt anställda enligt avtal. Detta gäller bl.a. resekostnadsersättningarna, ersättning vid sjukdom och föräldraledighet, egenpensionsförmåner, inkomstgaranti⁶, efterlevandeförmåner samt olika typer av försäkringar. En annan utgångspunkt är att ersättningarna hanteras enligt generella skatteregler i inkomstskattelagen (1999:1229).

I bilaga 1 (*här utelämnad – kommitténs anm.*) lämnas en redovisning av ledamöternas nuvarande ekonomiska villkor – i de delar som inte tas upp under avsnittet nedan.

Uppdraget

Modernisering av ersättningslagen

Behov av en generell översyn

Ersättningslagen har ändrats i olika delar vid ett stort antal tillfällen utan övergripande samordning. Lagen innehåller hänvisningar till annan lagstiftning och begrepp som inte längre används (bl.a. på skatte- och sjukförsäkringsområdet). En generell översyn och modernisering behöver genomföras av regelverket. Översynen skall inriktas på lagtekniska, redaktionella och

⁵ Dessa omfattar f.n. sammanlagt 17 olika punkter.

⁶ Inkomstgarantisystemet bygger på de regler som gäller för vissa statliga chefer.

språkliga frågor i syfte att göra lagreglerna tydligare och mer lättbegripliga. Översynen skall också omfatta förslag till motsvarande ändringar i lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet i de delar som nationell ersättning gäller.

Översyn av vissa områden

Utöver den generella översynen skall följande områden särskilt behandlas.

Bestämmelserna om ersättning till korttidsersättare

Bakgrund

Bestämmelserna om arvode (3 kap.), resekostnadsersättning (4 kap.), traktement (5 kap.), kostnadsersättning och viss teknisk utrustning (6 kap.) samt försäkrings- och sjukvårdsförmåner (15 kap.) tillämpas från och med den dag då ledamoten tar plats i riksdagen till och med 30 dagar efter det att uppdraget att vara ledamot upphör. För den som ersätter annan ledamot än talmannen eller ett statsråd eller en statssekreterare tillämpas de uppräknade bestämmelserna endast för den tid som ersättaren enligt bevis från riksdagen (kammarkansliet) skall fullgöra uppdraget. Om uppdraget upphör tidigare tillämpas bestämmelserna i de uppräknade kapitlen till och med 30 dagar efter den dag uppdraget upphör, dock längst till och med den dag som anges i beviset.

Nuvarande utformning av bestämmelsen infördes i januari 1999 i syfte att stärka de ekonomiska villkoren för korttidsersättare och tillförsäkra dessa att en viss minsta tid ersätts även om ersätтарыppdraget av en eller annan anledning upphör före den tid som anges i ersätтарыbeviset från kammarkansliet (förs. 1998/99:RFK2, 1998/99:KU1, rskr 1998/99:92). Samtidigt ändrades de generella bestämmelserna i ersätтарыngslagen som innebär att reglerna tillämpades i 30 dagar efter det att uppdraget upphört. Tidigare gällde att regler tillämpades till och med utgången av den månad då uppdraget att vara ledamot upphör.

Uppdrag – korttidsersättare m.m.

Kommittén skall följa upp den lagändring som genomfördes år 1999 och som syftade till att stärka ersätтарыngen till korttidsersättare. I uppdraget ingår även att belysa erfarenheterna vid tillämpningen av de nya generella bestämmelserna vid avgång samt vid behov föreslå ändring.

Systemet med kostnadsersättning m.m.

Bakgrund

Till riksdagsledamöterna betalas kostnadsersättning med 9,5 % av prisbasbeloppet per månad. Ersättning lämnas under 2003 med 3 667 kr per månad. Talman och vice talman får en kostnadsersättning med ytterligare 5 % av basbeloppet, dvs. totalt 5 597 kr per månad. Syftet med ersätтарыngen är att

täcka kostnader en ledamot har vid utförandet av uppdraget som riksdagsledamot.

Ersättningen används bl.a. för att täcka kostnader för sekreterarhjälp, teknisk utrustning som riksdagen inte tillhandahåller, vissa studieresor, mobiltelefonkostnader som inte riksdagen står för, porton, tidningar, tidskrifter och facklitteratur som inte finns i Riksdagsbiblioteket samt representation.

Kostnadsersättningen är enligt inkomstskattelagen skattepliktig. Ersättningen betalas ut av riksdagsförvaltningen utan preliminärskatteavdrag – om inte ledamoten särskilt begärt att skatteavdrag skall göras. Ledamöterna får yrka avdrag i deklARATIONEN för omkostnader som ledamoten haft vid utförande av uppdraget. Generellt gäller att ett avdragsyrkande skall kunna styrkas.

Regeringsrätten har i olika domar slagit fast att avdrag får göras för kostnader för arbete som utförs för riksdagsuppdraget

- i kammaren, utskott och andra riksdagens organ
- i den egna valkretsen
- i olika arbetsgrupper
- i kontaktverksamhet med enskilda organisationer.

Det kan röra kostnader för en riksdagsledamot för

- genomförande av valrörelser
- deltagande i allmänpolitisk eller partipolitisk verksamhet
- inhämtande av information i frågor som rör olika delar av samhällslivet
- uppgiften att hålla kontakt med väljarna i den egna valkretsen.

Rätt till avdrag föreligger även för kostnader för

- fortbildning (inkl. språkutbildning)
- studieresor inom och utom landet
- serviceavgift till riksdagsgruppens kansli
- sekreterar- och kontorshjälp som inte erhålls genom gruppkansliet
- representation
- tjänstesamtal på mobiltelefon.

Systemet med kostnadsersättning infördes i sin nuvarande huvudsakliga utformning år 1966. Under senare år har ersättningen sänkts vid två tillfällen – dels den 1 januari 1997 i samband med att riksdagen utvidgade sitt åtagande när det gäller den tekniska utrustningen till ledamöterna (SFS 1996:296) – dels den 1 januari 1999 efter en översyn av riksdagsarvodet (SFS 1998:1717).

Uppdraget – kostnadsersättning

Det finns nu anledning att göra en samlad översyn av systemet med kostnadsersättning. Utredarna ges därför i uppdrag att utvärdera systemet med en generell kostnadsersättning till riksdagens ledamöter. I uppdraget ingår att ta

fram en ny utformning av kostnadsersättningen eller ett nytt alternativ för denna.

Ersättningen för logi i Stockholm

Bakgrund

En ledamot får enligt ersättningslagen *nattraktamente*, dvs. ersättning för logikostnad. För övernattningsbostad i Stockholm är ersättningen begränsad till högsta belopp som riksdagsförvaltningen bestämmer. Enligt föreskrift medges en ledamot som på hemorten för sin privata disposition har annan bostad som är inrättad för permanent boende ersättning för övernattningsbostad i Stockholm med högst 4 000 kr per månad. Beloppet skall årligen den 1 januari anpassas till förändringen i konsumentprisindex per oktober månad föregående år, med år 1996 som basår. Det innebär att taket f.n. är 4 300 kr per månad. Härtill kommer en ersättning för kostnaden för hushållsel med ett fast belopp per månad – f.n. 100 kr per månad.

Ca 60 ledamöter har övernattningsrum i Riksdagshuset. Hyran för dessa ligger mellan 2 036 kr och 4 465 kr per månad med en medelhyra på 2 867 kr. Tre av övernattningsrummen har en hyra som överstiger 4 300 kr.

Ca 190 ledamöter bor i riksdagens lägenheter utanför ledamotshuset. Hyran i riksdagens övernattningsbostäder varierar mellan 2 347 kr och 8 832 kr per månad. Medelhyran ligger på 5 025 kr, och 123 lägenheter har en hyra som överstiger 4 300 kr. I de fall hyran överstiger 4 300 kr betalar ledamoten överskjutande belopp till riksdagen. Ledamoten kan yrka avdrag för sin faktiska logikostnad – dvs. den del som överstiger 4 300 kr per månad – i sin deklaration.

Egna lägenheter i Stockholm utnyttjas av 30 ledamöter. Riksdagen betalar faktisk kostnad upp till 4 300 kr per månad.

När nuvarande ersättningsform för logiersättningen i Stockholm infördes, i juli 1997, uttalades att taket för ersättningen i princip bör motsvara den högsta hyran för de bostäder som riksdagen erbjuder (1995/96:RFK4 s. 20).

Uppdraget – ersättningen för logi i Stockholm

Hyrona för de övernattningsbostäder som riksdagen erbjuder varierar stort, och i dagsläget ligger hyrona för vissa av dessa långt över ersättningsbeloppet. I uppdraget bör därför ingå att följa upp och ta ställning till om nivån för ersättning för logikostnad i Stockholm (*nattraktamente*) bör revideras. I uppdraget ingår även att överväga om nuvarande modell för reglering av hyra och logiersättning i Stockholm bör förändras samt att i förekommande fall lämna förslag till förändring.

Egenpensionsförmåner, inkomstgaranti samt efterlevandeförmåner*Gällande bestämmelser*Egenpensionsförmåner

Egenpensionsförmånerna från riksdagen är ålderspension, sjukpension och egenlivränta. Egenpensionsförmånerna bestäms på grundval av ett pensionsunderlag och en tjänstetidsfaktor.

Underlaget för förmånerna bestäms av ett pensionsgrundande arvode. Det pensionsgrundande arvodet består av ledamotsarvode och tilläggsarvode enligt ersättningslagen samt vissa arvoden enligt arvodeslagen för de kalenderår en ledamot innehaft uppdraget under en femårsperiod närmast före avgångsåret. Det pensionsgrundande arvodet för de fyra första kalenderåren räknas om till nivån för det sista kalenderåret med hjälp av prisbasbeloppet.

En ledamot är berättigad till *ålderspension*⁷ från riksdagen från 65 års ålder eller den senare tidpunkt då ledamotsuppdraget upphör. För ålderspension krävs att ledamoten fullgjort minst sex år i riksdagen och vid avgången fyllt 50 år. För hel pension krävs tolv år i riksdagen.

Hel ålderspension är för närvarande minst 12 331 kr per månad. För en ledamot som fullgjort minst sex år i riksdagen är ålderspensionen minst halva nämnda belopp.

En ledamot är berättigad till *sjukpension* från riksdagen om ledamoten frånträder sitt uppdrag med hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning från den allmänna försäkringen. Sjukpensionen betalas ut fram till 65 års ålder eller till dess ledamoten avlider. För hel sjukpension fordras tolv år i riksdagen.

En ledamot som inte är berättigad till ålderspension från riksdagen har rätt till *egenlivränta*⁸ från riksdagen. Livräntan betalas ut från 65 års ålder förutsatt att ledamoten fullgjort minst tre sammanhängande år i riksdagen före fyllda 65 år.

Ledamöternas inkomster från riksdagen betraktas som anställningsinkomst och är därmed bl.a. pensionsgrundande i den allmänna försäkringen. Ålderspension från den allmänna försäkringen betalas ut utan samordning med ålderspension från riksdagen. Sjukpension från riksdagen minskas däremot med motsvarande förmån från bl.a. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring som avser samma inkomstbortfall. Tjänstepension enligt statliga pen-

⁷ Ålderspensionen utgör tidsfaktorn multiplicerad med 11,5 % av pensionsunderlaget upp t.o.m. 7,5 gånger det förhöjda prisbasbeloppet enligt lagen om allmän försäkring och 65 % av den del av underlaget som överstiger 7,5 förhöjda prisbasbelopp men inte 20 förhöjda prisbasbelopp samt 32,5 % av underlaget som överstiger 20 men inte 30 förhöjda prisbasbelopp.

⁸ Egenlivräntan utgör tidsfaktorn multiplicerad med 9,5 % av underlaget för egenpensionsförmånerna upp till 7,5 förhöjda prisbasbelopp enligt lagen om allmän försäkring och 61,5 % av den del av underlaget som överstiger 7,5 men inte 20 förhöjda prisbasbelopp samt 30,75 % av den del av underlaget som överstiger 20 men inte 30 förhöjda prisbasbelopp.

sionsavtal eller andra statliga pensionsbestämmelser samordnas med riksdagspension.⁹

Efterlevandepension

Efterlevandepension från riksdagen betalas efter den som vid sin död var ledamot av riksdagen eller berättigad till ålderspension eller sjukpension från riksdagen. Efterlevandepension tillkommer make samt eget arvsberättigat barn och adoptivbarn som inte fyllt 20 år. Med efterlevande make jämställs den som, utan att vara gift, stadigvarande sammanbodde med en ogift ledamot vid dennes död och som tidigare varit gift med eller har eller har haft eller då väntade barn med denne. Efterlevandepension betalas ut under 5 år.

Kompletterande efterlevandepension

Kompletterande efterlevandepension från riksdagen betalas under samma förutsättningar och till samma personkrets som efterlevandepension från riksdagen.

Pensionen till efterlevande make eller sambo – enligt ovanstående definition av sambobegreppet – betalas bara ut om äktenskapet eller samboförhållandet ingåtts senast den dag ledamoten fyllt 60 år.

Kompletterande efterlevandepension beräknas med utgångspunkt från ett normalbelopp som grundar sig på underlaget för egenpensionsförmånerna. Kompletterande efterlevandepension betalas ut livsvarigt eller tills den efterlevande gifter om sig.

Inkomstgaranti

Hel inkomstgaranti utbetalas till den som varit ledamot i minst 12 år och är 66 % av garantiunderlaget (ledamotsarvodet plus vissa fasta arvoden) utom under första året, då garantin är 80 %.

För den som tjänstgjort mellan 6 och 12 år minskar garantin men är även i detta fall 80 % under det första året.

För den som tjänstgjort en sammanhängande tid mellan 3 och 6 år gäller inkomstgarantin endast ett år, och garantinivån är 80 %.

För ledamot med 6 sammanhängande riksdagsår och däröver är garantitidens längd beroende av ålder. Inkomstgaranti lämnas längst fram till 65 års ålder eller den tidigare tidpunkt då den f.d. ledamoten avlidit. En ledamot som lämnar riksdagen efter minst sex sammanhängande år får inkomstgaranti i två år om ledamoten inte fyllt 40 år, i fem år om ledamoten fyllt 40 men inte 50 år och till 65 års ålder om ledamoten fyllt 50 år.

⁹ Bestämmelserna finns i förordningen (1995:268) om samordning av statlig tjänstepension med vissa pensioner till riksdagens ledamöter och företrädare i Europaparlamentet.

Efter det första garantiåret med 80 % av garantiunderlaget betalas inkomstgaranti med vissa andelar av garantiunderlaget i förhållande till ledamotens tid i riksdagen (mellan 33 och 60,5 % av garantiunderlaget).

Underlaget för inkomstgaranti är det vid avgången gällande ledamotsarvodet, tilläggsarvodet och vissa arvoden enligt arvodeslagen.

Systemet med inkomstgaranti innebär att riksdagen garanterar en f.d. ledamot en viss månatlig inkomstnivå. Inkomst från andra inkomstkällor minskar garantin enligt vissa regler. Inkomstgarantin minskas med vad ledamoten uppbär i form av pension och livränta. Minskning görs också av pensionsgrundande förvärvsinkomster (här ingår arvodesinkomster) men inte för kapitalinkomster.

För de fem första åren skall inkomstgarantin jämföras med inkomst av anställning och för tid därefter med pension. Detta innebär att inkomstgarantin de fem första åren utgör *pensionsgrundande* inkomst i det allmänna pensionssystemet¹⁰.

Ett efterlevandeskydd betalas till arvsberättigade barn som inte fyllt 20 år och efter särskild prövning till efterlevande make till ledamot som vid sin död var berättigad till en tvåårig respektive femårig inkomstgaranti.

Pensionsavtalet för statligt anställda

Ledamöternas pensionsförmåner är utformade i nära anslutning till vad som gäller för statligt anställda och systemet med inkomstgaranti till det regelverk som gäller för vissa statliga chefer.

Ett nytt statligt pensionssystem trädde i kraft vid årsskiftet. Det nya pensionsavtalet (PA 03) skiljer sig från det tidigare PA-91 bl.a. genom att en övergång skett från ett i huvudsak förmånsbestämt tjänstepensionssystem till ett system med till viss del avgiftsbestämd del. Dessutom har samordningen mellan olika tjänstepensionssystem upphört.

I den avgiftsbestämda delen har en nyhet med individuell ålderspension införts. Den innebär att arbetsgivare varje månad betalar en avgift motsvarande 2,3 % av den anställdes utbetalade lön. Avgiften kommer sedan att förvaltas på det sätt den anställda valt. Vidare har den tidigare formen av egenlivränta upphört genom det nya avtalet. Intjänad statlig pensionsrätt utges i stället i form av ett värdesäkrat fribrev. Avtalet innebär även att reglerna för efterlevandepensionen har ändrats. Rätt till efterlevandepension (temporär i 5 år) och livsvarig kompletterande efterlevandepension har gällt enligt det tidigare avtalet. Det nya avtalet innebär en temporär efterlevandepension i 6 år.

Det nya avtalet gäller för de statligt anställda som är födda 1943 eller senare – för födda 1943–1972 finns övergångsregler. För dem som är födda 1942 eller tidigare gäller fortfarande PA-91.

¹⁰ Gäller fr.o.m. den 1 januari 1999.

Med anledning av det nya pensionsavtalet har regelverken för *avgångsförmåner till statsråd och statliga chefer*¹¹ anpassats och nya förordningar för dessa grupper beslutats.

För rätt till hel inkomstgaranti (före 65 års ålder) till f.d. statsråd eller statliga chefer gäller oförändrat krav på minst 12 års tjänstgöring. För rätt till hel förmånsbestämd pension (från 65 års ålder) krävs dock numera minst 30 statliga tjänsteår och ingen samordning sker med annan tjänstepension utanför det statliga området. För den som hade en anställning med statlig pensionsrätt före och efter årsskiftet 2002/2003 gäller dock de äldre reglerna om samordning med annan tjänstepensionsrätt vid beräkning av pensionsgrundande tjänstetid t.o.m. den 31 december 2002.

Uppdraget – egenpensionsförmåner, inkomstgaranti och efterlevandeförmåner

En översyn av bestämmelserna för ledamöternas pensionsförmåner m.m. skall genomföras med anledning av det nya statliga pensionsavtalet. Revideringen skall omfatta de materiella bestämmelserna för ledamöternas egenpensionsförmåner, inkomstgaranti och efterlevandeförmåner med utgångspunkt från de ändringar som det nya avtalet för statligt anställda innebär. Utredarna skall således utreda och lämna förslag till reviderade bestämmelser.

Med hänvisning till riksdagsuppdragets speciella förutsättningar, skall utredarna särskilt analysera följande frågeställningar.

– Skall en avgiftsbestämd del för ålderspensionen införas?

Tjänstepensionssystemet för ledamöterna har hittills endast omfattats av en förmånsbestämd ersättning. Ledamöterna har inte omfattats av den avgiftsbestämda kompletterande ålderspensionen (KÅPAN) som gäller för statligt anställda (från början 1,5 % av lönesumman, numera 1,7 %, varav 0,2 % avser premiebefrielse i vissa fall¹²) – i stället har den procentuella andelen för pensionsunderlaget för ledamöternas förmånsbestämda tjänstepension höjts i motsvarande del. Uppdraget innebär därför att särskilt utreda för- och nackdelar med att införa en del av tjänstepensionssystemet som är *avgiftsbestämd* samt i förekommande fall lämna förslag i denna del.

– Vilka tidsvillkor för intjänande av pensionsrätter m.m. skall gälla?

Utredarna skall särskilt analysera frågan om kvalificeringstiden för rätt till hel förmånsbestämd ålderspension för ledamöterna (nu 12 år för hel ålderspen-

¹¹ Bestämmelserna finns i förordningen (2003:55) om avgångsförmåner för vissa arbetstagare med statlig chefsanställning samt i förordningen (AgVFS 2003:1 B 1) om inkomstgaranti och tjänstepension för statsråd.

¹²Fr.o.m. den 1 januari 2003 är underlaget för KÅPAN 1,9 procent av lönesumman och från och med den 1 januari 2004 2,0 procent.

sion). För statsråd och statliga myndighetschefer och motsvarande har det nya avtalet medfört ett krav på 30 års intjänandetid för hel ålderspension. Bakgrunden till detta är att det nya pensionsavtalet inte innehåller någon samordning mellan olika typer av kommunal eller privat intjänad tjänstepensionsförmån annat än övergångsvis för tid intjänad t.o.m. den 31 december 2002.

Nuvarande regler enligt ersättningslagen/företrädelagen innebär också att tjänstgöringstid i riksdagen respektive Europaparlamentet efter 65 års ålder tillgodoräknats för ålderspension – detta gäller dock inte för intjänande av tid för egenlivränta.

I uppdraget ingår att väga samman dessa frågeställningar och lämna förslag till regler för beräkning av förmånsbestämd ålderspension där kvalificeringstider m.m. avvägts.

– *För vilka skall de nya bestämmelserna gälla?*

I uppdraget ingår också att utreda och lämna förslag till ikraftträdandebestämmelser med precisering av vilka som skall omfattas av de reviderade reglerna. Bakgrunden är *dels* att det nya pensionsavtalet gäller för den som är född 1943 eller senare, *dels* att den som omfattats av tidigare chefs- eller förordnandepensionsförordning och är född 1943 eller senare erbjudits möjlighet att välja att gå över till de nya reglerna. Denna valmöjlighet gäller endast under år 2003 och för den som väljer de nya reglerna gäller att de i så fall tillämpas med retroaktiv verkan fr.o.m. den 1 januari 2003.

– *Vilken samordning mellan olika ersättningsformer skall gälla?*

Rörligheten mellan olika typer av offentliga uppdrag har ökat under senare tid vilket medfört att frågor om samordning mellan dessa ersättningsformer kommit i fokus. Mot den bakgrunden ges kommittén i uppdrag att jämföra de olika ersättningsformer som lämnas till f.d. förtroendevalda inom riksdag, regering, kommun och landsting och kartlägga vilka samordningsproblem som finns mellan dessa system. Kommittén skall studera såväl ersättningsformer som kan utges före 65 års ålder som de olika ålderspensionssystem som gäller för den som samtidigt har rätt till ersättning från olika offentliga uppdrag. I detta arbete skall också ingå att överväga de synpunkter som lämnats i en skrivelse från Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet om dubbla ålderspensioner från offentliga uppdrag (bilaga 2 – *Här underbilaga 2, se s. 186*).

Kommittén skall särskilt följa upp och vid behov föreslå förändring av de samordningsregler som år 2003 infördes och som reglerar samordningsförfarandet för hantering av inkomstsamordningen för inkomstgarantier och ersättningar till f.d. förtroendevalda inom kommun och landsting.

Härutöver skall kommittén också behandla följande frågor.

– *Författningsbestämmelser om den administrativa hanteringen*

Riksdagen beslutade i december 2002 om ändring i ersättningslagen som gällde nya administrativa rutiner för inkomstgarantier till ledamöter som avgått från riksdagen (förs. 2001/02:RS3, 2002/03:KU14, rskr. 2002/03:91). Den administrativa handläggningen av ärenden om inkomstgaranti har överlämnats från riksdagsförvaltningen till Statens pensionsverk (SPV) samtidigt som möjligheterna att kontrollera att rätt belopp betalas ut inom ramen för systemet förbättras. Vissa av lagreglerna på området utformades i enlighet med vad Lagrådet förordade under ärendets behandling i konstitutionsutskottet.

I konstitutionsutskottets betänkande 2002/03:KU14 s. 10 f. lämnas synpunkter av lagteknisk art som gäller otydlighet i författningstexten. Enligt Lagrådets uppfattning kunde det ifrågasättas om överföring av arbetsuppgifter genom avtal mellan riksdagsförvaltningen (RDF) och Statens pensionsverk (SPV) är förenlig med de principer som ligger till grund för fördelningen av kompetens mellan myndigheter (a.a. s. 33). Lagrådet menade att övervägande skäl talar för att en ändring av fördelning av arbetsuppgifter mellan olika myndigheter bör ske genom generella föreskrifter i lag eller annan författning. Konstitutionsutskottets förslag till riksdagsbeslut begränsades till vad som var nödvändigt för att uppnå syftet att möjliggöra överflyttningen av administrativa uppgifter till SPV och samtidigt uppnå bättre kontroller inom systemets ram. Enligt utskottets mening skulle det dock vara av värde att i samband med den kommande översynen av ersättningslagen uppmärksamma den otydlighet som kan uppstå genom avtalsregleringen (a.a. s. 16).

I uppdraget ingår därför att beakta och inarbeta de synpunkter som konstitutionsutskottet tar upp i betänkandet. Uppdraget omfattar dock inte de synpunkter som tas upp om riksdagens besvärsnämnd. Denna fråga kommer att behandlas i annan ordning.

– *Sammanhängande tid för inkomstgaranti*

För att en avgående ledamot skall ha rätt till *inkomstgaranti* i mer än ett år krävs att tjänstgöringen varit *sammanhängande* i minst sex år. Om särskilda skäl föreligger får riksdagsförvaltningen medge att även tjänstgöringstid som inte är sammanhängande får tillgodoräknas. Detta har, så vitt är känt, skett i ett ärende.

För rätt till *ålderspension* gäller att ledamoten vid avgången haft *sammanlagt* minst 6 års tjänstgöring och vid avgången fyllt 50 år. För ålderspensionen krävs således inte att tjänstgöringen skall ha varit sammanhängande.

De ledamöter som i första hand berörs av inkomstgarantins regel om minst sex års sammanhängande tjänstgöringstid är *dels* de som – av olika skäl – har sin tjänstgöring i riksdagen brutet under en eller flera mandatperioder, *dels* de som har perioder som tjänstgörande ersättare inkluderade i sin tjänstgöringstid.

De motiv som ligger till grund för att ersättningar lämnas vid avgången från riksdagen finns anförda i förarbetena från riksdagens förvaltningsstyrelse (förs. 1987/88:13 s. 4). Häri sägs bl.a. följande: Det ligger i sakens natur att uppdraget som riksdagsledamot är behäftat med osäkerhet. Det måste därför anses rimligt att de som tar på sig detta viktiga samhällsuppdrag får en trygghet i händelse av att de av det ena eller andra skälet lämnar uppdraget. Ett system som ger ett rimligt mått av trygghet är viktigt bl.a. av rekryteringsskäl och med hänsyn till behovet för ett parti att förändra personuppsättningen i riksdagen.

Med utgångspunkt från de motiv som ligger till grund för de ersättningar som lämnas vid avgången skall kommittén överväga om regelverket för inkomstgaranti bör stärkas för den grupp ledamöter som vid avgången fyllt 50 år och som har mer än sex års tjänstgöring i riksdagen men där tjänstgöringen inte varit sammanhängande. Resulterar kommitténs förslag i att regelverket bör ändras skall kommittén särskilt redovisa om den nya ersättningen skall påverkas i de fall ersättning har lämnats vid en tidigare avgång.

– Övergångsregler för ålderspension och inkomstgaranti

Ersättningslagen innehåller en omfattande övergångsreglering som behandlar ledamöter som är berättigade till förmåner enligt äldre bestämmelser. Om en ledamot med tidigare beslut om rätt till ersättning efter avgång återkommer till riksdagen, skall i vissa fall den äldre lagstiftningen forfarande tillämpas. De övergångsregler som är gällande får i vissa situationer effekter som inte varit avsedda vid införandet av dessa p.g.a. att det skett förändringar av bl.a. arvodesnivån. Kommittén ges därför i uppdrag att belysa och i förekommande fall lämna förslag till ändring av de övergångsregler i ersättningslagen som fortfarande tillämpas för de ledamöter som avgår efter en förnyad tjänstgöring i riksdagen.

För de ledamöter som tjänstgjort i såväl riksdagen som Europaparlamentet gäller företrädarlagens bestämmelser. Motsvarande behov av översyn av företrädarlagens övergångsregler torde f.n. inte föreligga.

Skall lagstiftningen innehålla särskilda omprövningsregler?

Bakgrund

Ersättningslagen ger grunden för riksdagsförvaltningen att fatta olika typer av beslut om ersättningar m.m. Beslut fattas *dels* avseende rätten till viss ersättning, t.ex. inkomstgaranti och pension. Denna typ av beslut meddelas skriftligen till den enskilde tillsammans med en besvärshänvisning. Riksdagsförvaltningen fattar *dels* också olika typer av löpande utbetalningsbeslut som gäller arvoden, resekostnadsersättningar m.m. Dessa beslut dokumenteras i olika administrativa system.

Är den enskilde inte nöjd med riksdagsförvaltningens beslut kan han/hon enligt bestämmelser i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa

beslut av riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter överklaga beslut som gäller ekonomisk förmån åt en ledamot eller f.d. ledamot.

Om en myndighet (riksdagsförvaltningen) finner att ett beslut är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, skall myndigheten enligt 27 § förvaltningslagen (1986:223) ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

När det gäller utbetalningsbeslut hanteras dessa generellt på det statligt lö-nereglerade avtalsområdet – liksom på åtskilliga andra områden – genom att betalning sker efter en preliminär beräkning. Bestämmelser om detta finns i allmänt löne- och förmånsavtal (ALFA) som gäller fr.o.m. 1997. En preliminär utbetalning förutsätter att eventuella korrigeringar görs vid ett senare utbetalningstillfälle – dock får korrigeringen inte ske alltför lång tid efter utbetalningen.

Vid utbetalningsbesluten tillämpas de regler som finns i skattelagstiftningen – bl.a. skattebetalningslagen (1997:483) – som bl.a. fastställer en arbetsgi-vares skyldighet att inbetala preliminärskatt på en ersättning som utbetalas. I skattelagstiftningen¹³ finns vissa regler som medför att omprövning får ske även om det innebär nackdel för enskild part.

Uppdrag – omprövningsregler

Vid tillämpningen av ersättningslagen/företrädarlagen fattar riksdagsförvaltningen löpande en rad beslut om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter respektive för Sveriges företrädare i Europaparlamentet. Uppstår behov av att ompröva ett sådant beslut begränsas möjligheterna till detta av att förvaltningslagens omprövningsregler endast kan tillämpas om omprövningsbeslutet inte är till nackdel för den enskilde – i det fall detta inte avser beräkning av skatt.

Kommittén skall mot bakgrund av ovanstående beskrivning kartlägga behovet av en i ersättningslagen respektive företrädarlagen samlad lagstiftning som rör omprövning och överklagande av beslut. I uppdraget ingår att utreda behovet av och i förekommande fall föreslå införande av en specialregelre-glering som innebär att omprövning av beslut får ske även om detta innebär nackdel för enskild part. I uppdraget ingår vidare att utreda hur omprövning till nackdel för enskild samt de nyligen införda återkravsreglerna i 13 kap. 21 § ersättningslagen samt 9 kap. 21 § företrädarlagen förhåller sig till var-andra.

¹³ Lagen (2001:1227) om självdeklaration och kontrolluppgifter, skattebetalningslagen (1997:483) och socialavgiftslag (2000:980).

Företrädarlagen

Kommittén skall också lämna förslag till följdändringar i företrädarlagen i de delar som gäller motsvarande ersättningar till Sveriges företrädare i Europaparlamentet.

Övrigt

Inom riksdagsförvaltningen kommer under våren 2003 att genomföras en utvärdering av riksdagsstyrelsens beslut om nytt betalsystem för ledamöternas tjänsteresor, vilket innebar en övergång till betalkort med personligt betalningsansvar. Med anledning av resultatet av denna utvärdering kan riksdagsstyrelsen eventuellt komma att lämna tilläggsdirektiv till kommittén.

Det står i övrigt kommittén fritt att ta upp ytterligare frågor – än dem som preciseras i direktiven – som kan behöva övervägas inom ramen för utredningsuppdraget. Innebär kommitténs överväganden att författningsreglering eller ändring av gällande författningar bör ske skall förslag till sådan reglering eller ändring lämnas.

Arbetets genomförande och tidplan

Till kommittén knyts ett sekretariat samt experter.

Kommittén skall till sina förslag lämna en *kostnadsberäkning* och andra *konsekvensbeskrivningar* som belyser vilka konsekvenser en ändring innebär.

I ersättningslagen respektive företrädarlagen ges riksdagsförvaltningen (riksdagstagsstyrelsen) en rätt att meddela *tillämpningsföreskrifter* till lagen. Kommittén skall i sitt arbete beakta detta och redovisa när en lagregel bör kompletteras med en tillämpningsföreskrift. I de fall det erfordras tillämpningsföreskrifter till de nya bestämmelserna i ersättningslagen respektive företrädarlagen skall kommittén lämna förslag till sådana föreskrifter.

Rådet för ledamotsnära frågor skall fungera som *referensgrupp* till kommittén i dess arbete.

Kommittén skall i sitt arbete med pensioner och inkomstgarantier *samråda* med

- företrädare för Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet när det gäller samordningsregler för ersättningar till f.d. riksdagsledamöter och f.d. förtroendevalda och
- Regeringskansliet och Statsrådsarvodesnämnden när det gäller samordningsregler för ersättningar till f.d. riksdagsledamöter och f.d. uppdragstagare (statsråd) eller anställda inom statliga sektorn.

Kommittén skall under utredningens gång lämna *lägesrapporter* till riksdagsstyrelsen.

Kommittén skall senast den 15 maj 2004 lämna ett delbetänkande som avser avsnittet om egenpensionsförmåner, inkomstgaranti samt efterlevandeförmåner. Uppdraget skall *slutredovisas senast den 31 december 2004*.

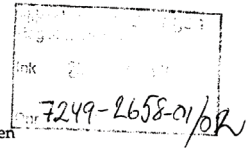
**SVENSKA
KOMMUNFÖRBUNDET**
Arbetsgivarpolitiska sektionen
Anders Mellberg

2001-12-14

SK dnr: 2001/2649
Lf dnr: 1089/01

**LANDSTINGS
FÖRBUNDET**
Förhandlings- och arbetslivsfrågor
Agneta Ahlin

Riksdagsförvaltningen
100 12 Stockholm

Sammanträffande mellan pensionsbestämmelser för riksdagsledamöter och kommunalt förtroendevalda

Genom kontakter mellan företrädare för Riksdagsförvaltningen, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet har konstaterats att det i samband med nya pensionsavgångar efter 2002 års val kommer att uppstå vissa tolkningsproblem med gällande pensionsbestämmelser i de fall en politiker har rätt till pensionsförmåner på grund av uppdrag som kommunalt förtroendevald och därefter uppdrag som riksdagsledamot eller vice versa.

De pensionsförmåner som i detta sammanhang har betydelse är i första hand inkomstgaranti för riksdagsledamöter respektive visstidspension eller avgångsersättning för kommunalt förtroendevalda. I andra hand bör dock också övervägas omfattningen av dubbla ålderspensioner samt dubbla förmåner vid sjukdom och dödsfall.

Problemen kan kortfattat beskrivas som

- Bägge regelverken innehåller bestämmelser om samordning med annan inkomst eller pension, dvs. inkomstgarantin skall minskas med visstidspension och vice versa.
- För hel ålderspension erfordras tolv års uppdragstid, varvid det är teoretiskt möjligt att tjäna in dubbla förmåner utan samordning.

Det är vår uppfattning att bägge pensionssystemen behöver kompletteras med vissa ömsesidiga regler så att inte tolkningsproblem uppstår och att den enskilde får rimliga förmåner. Dessa regler bör också innebära en rimlig kostnadsfördelning mellan Riksdagsförvaltningen och berörd kommunal huvudman.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET

LANDSTINGSFÖRBUNDET

Ilmar Reepalu

Lars Isaksson

*Hand. E. Lager
Al Hansen*

C:\Documents and Settings\acc\Local Settings\Temporary Internet Files\OLE32\Riksdagsforv-011214.doc

Svenska Kommunförbundet Besök: Hornsgatan 20
118 82 STOCKHOLM
Tfn: 08-452 71 00 Fax: 08-641 15 35
E-post: sk@svekom.se www.svekom.se

Landstingsförbundet Besök: Hornsgatan 20
118 82 STOCKHOLM
Tfn: 08-452 72 00 Fax: 08-452 72 10
E-post: lf@lf.se www.lf.se

BILAGA 2

Riksdagsledamöternas ekonomiska situation

1 Inledning

För att få en bild av f.d. ledamöters och nuvarande ledamöters ekonomiska situation har vi kartlagt deras taxerade inkomst före och under riksdagstiden samt i förekommande fall efter att de lämnat riksdagen. Vidare har vi sammanställt de inkomstgarantier som betalats ut under år 2002. Vi redovisar också vilka arvoderade uppdrag som finns inom riksdagen.

2 Kommitténs kartläggning

Vi har genomfört en kartläggning av ett antal ledamöters taxerade förvärvsinkomst före, efter och under deras tid som riksdagsledamot. Det har dock inte varit möjligt att följa en enskild ledamot under riksdagstiden mer än i några fall. Det beror dels på att vissa av de ledamöter som ingår i kartläggningen fortfarande tjänstgör i riksdagen, dels på begränsningar i tillgången på uppgifter hos Skatteverket. Vid kartläggningstillfället fanns uppgifter i Skatteverkets register från taxeringsåren 1992–2002.

I kartläggningen ingår sammanlagt 370 ledamöter och f.d. ledamöter. Ledamöterna har delats in i följande grupper:

- ledamöter som suttit minst två mandatperioder i riksdagen och som slutade år 1994,
- ledamöter som suttit minst tre mandatperioder i riksdagen och som slutade år 1998,
- ledamöter som började i riksdagen år 1994 och slutade år 2002 eller fortfarande är ledamöter
- ledamöter som började i riksdagen år 1998 och år 2002 och fortfarande är ledamöter.

Grupperna har olikheter också inom sig. I varje grupp finns ledamöter som är födda olika år och har tjänstgjort i riksdagen olika länge. Eftersom grupperna är olika försvaras jämförelserna dem emellan. Exempelvis kan det i en grupp finnas ett stort antal ledamöter födda på 1930-talet som tjänstgjort i riksdagen mellan 10 och 20 år, medan det i en annan grupp kan finnas övervägande andel ledamöter födda på 1950-talet med kort tid i riksdagen. Ett annat förhållande som gör det svårt att jämföra grupperna är att ”tiden går” mellan mandatperioderna. De som är födda på t.ex. 1950-talet är äldre i undersökningen när de tjänstgör i riksdagen år 2002 än 50-talisterna var år 1994, något som kan påverka deras inkomster eftersom de har varit ute i förvärvslivet längre år 2002 än år 1994. Några generella slutsatser om riksdagsledamöternas ekonomiska situation under någon längre tid och inför framtiden är därför svåra att dra. Kartläggningen ger dock en bild av de ledamöter som varit invalda, eller är invalda, i riksdagen under perioden 1992–2002.

Ledamöternas taxerade förvärvsinkomst har jämförts med det riksdagsarvode som varit aktuellt vid respektive tillfälle. De inkomstuppgifter som anges gäller inkomstår. Det är möjligt att ledamöterna i praktiken haft högre inkomst än arvodet, t.ex. genom annat arbete, tilläggsarvode eller arvode från någon av riksdagens övriga myndigheter eller organ. Arvodet har dock bedömts vara den inkomstnivå som ledamoten med säkerhet har kunnat räkna med när han eller hon accepterat uppdraget som riksdagsledamot. Inkomster per år som skiljer sig 20 000 kr, uppåt eller nedåt, i jämförelse med arvodet har räknats som lika i kartläggningen.

Den inkomst som anges för f.d. ledamöter innehåller i förekommande fall även ersättning i form av inkomstgaranti. Skatteverkets offentliga register över taxerad inkomst visar inte från vem inkomsten kommer och det har därför inte varit möjligt att ange vilken typ av inkomst det rör sig om och vem som har betalat ut den. Det skulle i och för sig vara möjligt att av riksdagens beslut om utbetalning av inkomstgaranti se vilka ledamöter som erhållit garanti, men avsikten med kartläggningen har varit att få en bild av den ekonomiska situationen oavsett varifrån inkomsten kommer. En närmare redogörelse för beslutade och utbetalda inkomstgarantier följer i avsnitt 7.

Ledamöternas taxerade förvärvsinkomst efter att de valts in i riksdagen

Ledamöternas taxerade förvärvsinkomst året innan de började i riksdagen har kartlagts för ledamöter som valdes in i riksdagen åren 1994, 1998 och 2002, sammanlagt 290 ledamöter. Inkomsten har avrundats till närmaste tusental. Denna inkomst har jämförts med det ledamotsarvode, även det avrundat, som var aktuellt vid respektive riksdagsval (dvs. 300 000, 360 000 respektive 500 000 kronor). Av tabellen nedan framgår att medelinkomsten är högst bland de födda på 1930-talet och lägst bland de som är födda på 1980-talet. Vidare är andelen som tjänar mer än det aktuella arvodet också högre bland äldre ledamöter. I grupperna födda på 1930-talet tjänade hälften av ledamöterna som började i riksdagen mer än arvodet. Motsvarande andel för de födda på 1940- och 1950-talen uppgår till knappt en tredjedel. I tabellen nedan presenteras ledamöterna från de olika mandatperioderna tillsammans oavsett när de började eftersom endast små skillnader finns mellan åren.

Tabell 1. Ledamöter som börjat i riksdagen 1994, 1998 och 2002. Ledamöternas medelinkomst året innan de började i riksdagen samt antal och andel av ledamöterna som tjänade mer än, lika med eller mindre än aktuellt arvode (antal och procent)

Födda på	Antal	Inkomst	Tjänar jämfört med arvodet (%)		
			mer	lika	mindre
1930-talet	10	430 000	50	10	40
1940-talet	103	370 000	32	14	54
1950-talet	76	380 000	30	13	57
1960-talet	64	280 000	11	6	83
1970-talet	35	245 000	6	-	94
1980-talet	2	20 000	-	-	100

Uppgifterna i tabellen visar också att av dem som började i riksdagen åren 1994, 1998 och 2002 tjänade omkring 25 % mer året innan de började i riksdagen, 10 % tjänade lika och 65 % mindre. Medianinkomsten var 240 000 kr för dem som började i riksdagen år 1994, 290 000 kr för dem som började år 1998 och 370 000 kr för dem som började år 2002. Medianen följer i stort samma utveckling som medelinkomsten.

En närmare studie har gjorts av inkomsterna för de riksdagsledamöter som tjänade mer än det aktuella arvodet när de började i riksdagen. Syftet var att undersöka om den ledamot som förefaller ha sänkt sin taxerade förvärvsinkomst genom uppdraget i riksdagen också sänkt den i praktiken. Ledamotens inkomst innan hon eller han valdes in i riksdagen har därför jämförts med ledamotens inkomst ett år efter inträdet i riksdagen. Denna studie innefattar endast ledamöter som börjat i riksdagen år 1994 och år 1998 eftersom några uppgifter om de ledamöter som började i riksdagen år 2002 vid kartläggningstillfället inte var möjliga att få genom Skatteverkets register. Av de 32 ledamöter som tjänade mer än arvodet innan de började i riksdagen år 1994 eller år 1998 var det två personer som tjänade mindre efter ett år i riksdagen än vad han eller hon gjorde tidigare. En ledamot sänkte sin inkomst med 120 000 kr. Denna sänkning bestod även efter tre år. Den andra ledamoten sänkte sin inkomst med 40 000 kr. Elva ledamöter tjänade lika mycket, medan övriga 19 höjde sin inkomst efter ett år i riksdagen. Eftersom den offentliga delen av Skatteverkets register inte omfattar uppgifter om arbetsgivare är det inte möjligt att veta varifrån inkomsterna kommer. En ledamot kan t.ex. ha haft möjlighet att behålla någon del av sina tidigare inkomster genom att ha kvar uppdrag eller annat arbete från tiden innan han eller hon blev ledamot eller genom att arbeta då riksdagen har uppehåll. En annan möjlighet är att ledamoten fått andra uppdrag som följer av uppdraget som ledamot och på så sätt kunnat ”kompensera” för den lägre inkomsten.

Ledamöter som lämnade riksdagen år 1994

I kartläggningen ingår 54 ledamöter som invalts i riksdagen för minst två mandatperioder och som lämnade riksdagen år 1994. Av dessa ledamöter hade två börjat i riksdagen på 1960-talet (båda födda på 1930-talet), 18 börjat på 1970-talet (varav 13 födda på 1930-talet och 5 på 1940-talet) samt 34 börjat på 1980-talet (23 födda på 1930-talet, 8 födda på 1940-talet och 3 på 1950-talet). Samtliga åldersgrupper hade högre medelinkomst år 1997 än den arvodesnivå som gällde då de slutade i riksdagen år 1994. Framför allt de födda på 1940-talet hade höjt sin genomsnittslön. Av de 54 ledamöterna som lämnade riksdagen år 1994 var det två tredjedelar som tjänade mer än det arvode som gällde när de slutade, och av dem som var födda på 1940-talet var det tre fjärdedelar.

Tabell 2 Ledamöter som lämnade riksdagen 1994. Genomsnittlig taxerad inkomst 1997

Födda på	Antal	Arvode 1994	Inkomst 1997	Tjänar jämfört med arvodet 1994 (%)		
				mer	lika	mindre
		300 000				
1930-talet	38		440 000	63	21	16
1940-talet	13		540 000	77	8	15
1950-talet	3		380 000	67	-	33

Den genomsnittliga inkomsten för dem som tjänade mindre än arvodet var, beräknat för samtliga åldersgrupper, 240 000 kr.

Efter ytterligare fyra år utanför riksdagen har lönenivåerna för de födda på 1940- och 1950-talen stigit för de flesta, medan utvecklingen är något mindre gynnsam för dem födda på 1930-talet. I denna grupp ingår dock ett antal personer som förmodligen har gått i pension mellan åren 1997 och 2001.

Tabell 3 Ledamöter som lämnade riksdagen 1994. Inkomst 2001 jämfört med 1997

Födda	Antal	Tjänar jämfört med arvodet 1997 (%)		
		mer	lika	mindre
1930-talet	38	42	34	24
1940-talet	13	77	8	15
1950-talet	3	67	-	33

Ledamöter som lämnade riksdagen år 1998

De 28 ledamöter som lämnade riksdagen år 1998 och som invalts för minst tre mandatperioder i riksdagen uppvisar i stort sett samma utveckling som de som slutade år 1994. Medelinkomsten för samtliga är högre efter tre år utanför riksdagen än den arvodesnivå som var aktuell när de slutade. Andelen med högre inkomst tre år efter att de slutat i riksdagen uppgick för dem födda på 1930-talet till två tredjedelar och för dem födda på 1940-talet till fyra femtedelar. När det gäller de som är födda på 1950-talet är det en lägre andel som tjänade mer än arvodet efter tre år utanför riksdagen än vad fallet var för dem som lämnade riksdagen år 1994. Denna grupp är dock, liksom för dem som slutade år 1994, liten och det är därför svårt att dra några slutsatser.

Tabell 4 Ledamöter som lämnade riksdagen 1998. Genomsnittlig taxerad inkomst 2001

Födda	Antal	Arvode 1998	Inkomst 2001	Tjänar jämfört med arvodet 1998 (%)		
				mer	lika	mindre
		360 000				
1930-talet	9		550 000	67	-	33
1940-talet	15		490 000	80	7	13
1950-talet	4		540 000	50	25	25

Den genomsnittliga inkomsten hos dem som tjänade mindre än arvodet var, beräknat för samtliga åldersgrupper, 290 000 kr.

Ledamöter i riksdagen åren 1994–1998

Kartläggningen omfattar också 24 ledamöter som tjänstgjorde i riksdagen åren 1994–1998, dvs. en mandatperiod. Gruppen består av två personer födda på 1930-talet, åtta på 1940-talet, fem på 1950-talet, sju på 1960-talet och två på 1970-talet. För dessa ledamöter har inkomsten året innan de blev ledamöter och tre år efter att de slutat i riksdagen tagits fram. Kartläggningen visar att ledamöterna tre år efter det att de avgått från riksdagen höjt sin medelinkomst från 230 000 kr året innan de valdes in i riksdagen till 340 000 kr tre år efter att de lämnat riksdagen. De flesta av de 24 ledamöterna har en högre taxerad förvärvsinkomst efter riksdagstiden. Endast ett fåtal har lägre. Det är inte möjligt att i kartläggningen dra några säkra slutsatser av materialet. Inget tyder dock på att tiden i riksdagen hindrat utvecklingen av en civil karriär i någon högre grad.

Hur förändras ledamöternas inkomster i förhållande till arvodet?

Riksdagsarvodet skall bl.a. möjliggöra rekrytering av personer inom många olika samhällssektorer. Detta innebär att arvodet borde uppgå till en sådan nivå att personer med hög inkomst inte avstår från att bli riksdagsledamot.

För att få en indikation på om arvodeshöjningarna under senare år också har motsvarats av en högre inkomst för ledamöterna, har vi jämfört ledamöternas inkomster innan de valdes in i riksdagen med riksdagsarvodet vid samma tidpunkt. En högre inkomst kan bero på flera saker, och i kartläggningen har bara de faktiska förhållandena undersökts. Arvodensnivåerna som använts i jämförelserna är 300 000 kr för januari 1994, 360 000 kr för januari 1998 och 500 000 kr för januari 2002. De procentuella ökningarna är 20 respektive 38 % mellan åren. Ledamöter som valdes in år 1994 tjänade 270 000 kr i genomsnitt året innan, de som valdes in år 1998 310 000 kr och de som valdes in år 2002 400 000 kr. Ökningen mellan åren är här 15 respektive 29 %. Medianen har också utvecklats på ungefär samma sätt. Tabellen visar dels att genomsnittslönen hos ledamöterna är lägre än arvodet, dels att genomsnittslönen har ökat i lägre grad än arvodet. Syftet att attrahera alla grupper bland medborgarna, i detta fall de med högre inkomst, att bli riksdagsledamot förefaller dock vara uppnått.

Tabell 5 Utveckling av medelinkomst och arvodesnivå åren 1994, 1998 och 2002

År	Arvode	Höjning i procent	Medelinkomst	Höjning i procent	Median	Höjning
1994	300 000		270 000		240 000	
1998	360 000	20	310 000	15	290 000	21
2002	500 000	38	400 000	29	370 000	28